

Het kind in Vlaanderen

2012

Kind & Gezin

Het kind in Vlaanderen

2012

Kind Gezin

Waarom deze publicatie?

Het Internationaal Kinderrechtenverdrag ging van kracht in 1990. Het Internationaal Comité voor de Rechten van het Kind onderstreepte hierbij het belang van een betrouwbare en systematische opvolging van de leefsituatie van kinderen. Kind en Gezin heeft deze oproep steeds ter harte genomen en wil met 'Het kind in Vlaanderen' informatie over een veelheid aan aspecten geïntegreerd bundelen en wat uitgebreider situeren. We gaan telkens op zoek naar de meest recente cijfers, plaatsen evoluties in historisch perspectief en trachten waar mogelijk de situatie van de Vlaamse kinderen te vergelijken met deze van kinderen uit andere Europese landen. Zo willen we met 'Het kind in Vlaanderen' de maatschappelijke en wetenschappelijke aandacht voor jonge kinderen hoog houden zodat voor elk van hen, waar en hoe ze ook geboren zijn of opgroeien, zo veel mogelijk kansen kunnen gecreëerd worden.

Waarover wordt gerapporteerd?

'Het kind in Vlaanderen' omvat een rijk scala aan demografische gegevens zoals het geboortecijfer en het aantal jonge kinderen. We presenteren ook gegevens over de gezinssituatie zoals de gezinssamenstelling, de leeftijd en origine van de moeder/ouders. We schetsen een beeld van de armoede en kansarmoede in gezinnen en geven cijfers over arbeidsparticipatie van de ouders. De gegevens over kinderopvang bieden een goed inzicht in de evoluties in het gebruik van formele en informele kinderopvang. We rapporteren tenslotte ook over kinderen in begeleiding, over de gezondheid en ontwikkeling van jonge kinderen, over gezondheidsgerelateerd gedrag, over sterfgevallen en over kindermishandeling.

De bronnen

Heel wat gegevens worden door Kind en Gezin zelf ingezameld. Een belangrijke gegevensbron is de Mirage-databank van Kind en Gezin, een databank waarin de medewerkers van Kind en Gezin gegevens registreren over alle kinderen in Vlaanderen waarmee zij in contact komen. Andere cijfers van Kind en Gezin steunen op tellingen van het aantal kinderen in voorzieningen of op de registratie door voorzieningen (zoals centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning, vertrouwenscentra kindermishandeling en kinderopvangvoorzieningen).

We vullen onze cijfers aan met gegevens uit officiële statistieken en met gegevens uit wetenschappelijk onderzoek. Qua *officiële statistieken* maken we o.a. gebruik van cijfers van het rijksregister, de Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie van de FOD Economie, de Kruispuntbank Sociale Zekerheid, het Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie, Eurostat en de Wereldgezondheidsorganisatie.

Qua *wetenschappelijk onderzoek* maken we gebruik van studies die Kind en Gezin liet uitvoeren en van andere studies zoals de SILC-enquête, de Gezondheidsenquête, het onderzoek JOnG! van het Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin en de vaccinatiegraadstudie.

Opmerkelijke cijfers in dit rapport

- De daling van het geboortecijfer zet zich voort. Het onderzoek naar de vruchtbaarheid in Vlaanderen geeft aan dat er sprake is van een fors uitstel van vruchtbaarheid, vooral door uitstel van eerste geboorten.
- Het aantal kinderen onder de 3 jaar is quasi stabiel gebleven, het aantal kinderen tussen 3 en 6 jaar en 6 en 12 jaar nam toe in 2012 zodat de bevolkingsgroep jonge kinderen (onder de 12 jaar) sinds 2002 nooit groter was dan in 2012.
- 85,1% van de jonge kinderen groeit op in een tweeoudergezin, 11,6% woont in een eenoudergezin.
- Hoewel de meeste kinderen (2011) nog steeds wonen bij een gehuwd paar, is zichtbaar dat het aantal kinderen dat opgroeit bij een gehuwd paar jaarlijks afneemt.
- 24,2% van de kinderen geboren in 2012 had een moeder die bij haar geboorte niet de Belgische nationaliteit had.
- Bij 1 op de 4 kinderen geboren in 2012 is het Nederlands niet de moedertaal. Frans is de meest gebruikte andere taal (4,8%).
- (Minstens) 88,8% van de kinderen onder de 12 jaar leefde eind 2009 (meest recente cijfers) in een gezin met minstens 1 werkende ouder, bij 3,7% van de kinderen is geen enkele ouder werkzaam, van 6,8% van de kinderen kunnen we niet met zekerheid zeggen of er iemand van de ouders werkt.
- De kansarmoedeindex 2012 bedraagt 10,45%. Deze is gestegen ten opzichte van de index van vorig jaar (9,75%).
- In Vlaanderen krijgt 62,9% van de kinderen op dag 6 uitsluitend borstvoeding. Bij kinderen met een moeder van niet-Belgische origine ligt dit percentage beduidend hoger.
- In 2010 overleden er merkkelijk minder kinderen door ongevallen. Ook het aantal gevallen van wiegendood lag in 2010 lager dan de jaren voordien.
- De vaccinatiegraad bij jonge kinderen in het Vlaamse Gewest ligt voor alle basisvaccins ruim boven de 90%. Het orale rotavaccin dat sinds 2006 wordt aanbevolen heeft al een vaccinatiegraad van 92,2% bereikt in 2012.
- 58,8% van de kinderen van 1 tot 2 jaar maakt gebruik van de door Kind en Gezin 'vergunde' opvang. In totaal maakt reeds 49,4% van de kinderen tussen 2 maanden en 3 jaar gebruik van formele opvang.
- 2 op de 3 kinderen van 2,5 tot 12 jaar maakt (minstens) regelmatig gebruik van buitenschoolse kinderopvang. Dat is een sterke stijging in het gebruik sinds de laatste bevraging.
- Het armoederisico ligt hoger bij kinderen uit eenoudergezinnen en gezinnen met een geringe arbeidsparticipatie en bij kinderen met een moeder van niet-Belgische origine. Ook kinderen uit grote gezinnen kennen een hoger armoederisico. Desondanks stelt een grote meerderheid van de kinderen het qua comfortgoederen in het gezin goed of zeer goed.
- In 2012 kwamen 11 124 kinderen onder de 12 jaar in contact met de bijzondere jeugdbijstand. Dat stemt overeen met 1,3% van alle kinderen onder de 12 jaar.
- Hoewel het aantal kinderen gemeld bij de vertrouwenscentra kindermishandeling gedaald is ten opzichte van 2011 blijft het natuurlijk wel om een behoorlijke grote groep kinderen gaan (namelijk 9372 kinderen).

Een woord van dank

Aan de overheidsdiensten en andere organisaties die hun gegevens doorgaven of herberekenden.

Aan de collega's van de beleidsafdelingen van Kind en Gezin voor het (tijdig) aanleveren van cijfers en tekstdelen en voor de zoektocht naar de juiste cijfers.

Aan diverse collega's van de afdeling Algemene Diensten voor het grondig nalezen van de teksten, voor het controleren van talloze cijfers en voor de ondersteuning bij de lay-out.

Bedankt!

Diederik Vancoppenolle
Wetenschappelijk adviseur

1. DE KINDERBEVOLKING

1. Aantal geboorten	12	6. De Europese context	43
1.1. Het geboortecijfer volgens Kind en Gezin.....	13	6.1. Geboorten, vruchtbaarheid en abortussen	43
1.2. Het officiële geboortecijfer	15	6.2. Jonge kinderen.....	50
1.3. Aantal geboorten bij vrouwen ingeschreven in het wachtregister	16	6.3. Interlandelijke adoptie.....	53
1.4. Vergelijking van het feitelijke aantal en het voorspelde aantal geboorten	17		
2. Aantal jonge kinderen	19		
2.1. Evolutie aantal jonge kinderen ('de jure'-bevolking)	19		
2.2. Vooruitzichten aantal jonge kinderen.....	21		
3. Adoptiekinderen	23		
4. Minderjarige asielzoekers	26		
5. Achtergrondgegevens en duiding bij de demografische evoluties	27		
5.1. Kinderwens	27		
5.2. Het aantal vrouwen op vruchtbare leeftijd	29		
5.3. De vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest.....	30		
5.3.1. De totale vruchtbaarheid	30		
5.3.2. De totale vruchtbaarheid naar provincie	32		
5.3.3. De vruchtbaarheid naar leeftijd van de moeder.....	33		
5.3.4. Evolutie moederschapsleeftijd.....	35		
5.3.5. Lagere vruchtbaarheid, kleinere gezinnen?	36		
5.4. Abortus.....	38		
5.4.1. Aantal gerapporteerde abortussen	38		
5.4.2. Abortus volgens leeftijd van de vrouw	40		
5.4.3. Abortus naar reden.....	40		
5.5. Zwangerschappen bij tieners	41		

2. GEZINNEN VAN JONGE KINDEREN: EEN BLIK OP DIVERSITEIT

1. Twee- of eenoudergezin?	58
2. Gezinstype	61
3. Kind alleen?	64
4. Origine van de moeder	65
5. De taal tussen moeder en kind	68
6. Grijzende ouders?	70
7. Gezondheidstoestand van de moeder en de vader van het kind	71
8. Achtergrondgegevens	72
8.1. Relatievorming	72
8.1.1. Huwelijken	72
8.1.2. Holebihuwelijken.....	73
8.1.3. Nieuwe samenlevingscontracten	74
8.2. Relatieontbindingen	75
8.2.1. Echtscheidingen	75
8.2.2. Echtscheidingen van holebi's	75
8.2.3. Stopzettingen samenlevingscontract.....	76
9. De Europese context	77
9.1. Huwelijken en echtscheidingen.....	77
9.2. Gezinnen waarin jonge kinderen leven.....	79

3. TEWERKSTELLING IN GEZINNEN VAN JONGE KINDEREN

1. Arbeidsparticipatie van de ouders van jonge kinderen	85
2. De omvang en aard van de tewerkstelling van ouders van jonge kinderen	91
3. Waarom werken moeders van jonge kinderen deeltijds?	93
4. Arbeidsduur en aantal werkdagen	94
5. Arbeidsparticipatie in gezinnen met jonge kinderen vanuit de invalshoek van de vrouwen	95
6. De Europese context	99
6.1. Werkzaamheidsgraad bij vrouwen met jonge kinderen.....	99
6.2. Kinderen in een gezin zonder werkende volwassene	101

4. WELVAART, ARMOEDE EN KANSARMOEDE

1. Het beschikbare inkomen per persoon in gezinnen van jonge kinderen	104
2. Verhoogd armoederisico	106
3. Moeilijkheden om de eindjes aan elkaar te knopen	108
4. Niet-monetaire ontbering	109
5. Kinderen voor wie gewaarborgde kinderbijslag wordt uitbetaald	110
6. Kinderen die leven in kansarmoede: kansarmoede-index	111
7. Woonstatuut	115
8. Aanwezigheid van comfortgoederen in het gezin	116
9. De Europese context	117
9.1. Verhoogd armoederisico.....	117

5. KINDEREN EN EXTERNE OPVOEDINGSMILIEUS

1. Kinderen en kinderopvang	123
1.1. Hoeveel kinderen worden regelmatig toevertrouwd aan een andere persoon of voorziening?	123
1.1.1. Kinderen onder de 3 jaar	123
1.1.2. Kinderen van 3 tot 12 jaar.....	125
1.2. Wie zorgt er voor jonge kinderen als ouders dit niet zelf doen?.....	130
1.2.1. Informele opvang of opvang in het formele opvangcircuit?.....	130
1.2.2. Kinderen in formele kinderopvang	132
2. Buitengewoon onderwijs	140
3. Kinderen in begeleiding via de bijzondere hulpverlening	142
3.1. Begeleiding via de bijzondere hulpverlening, gesubsidieerd door Kind en Gezin.....	142
3.2. Begeleiding via de bijzondere jeugdbijstand.....	144
4. De Europese context	146
4.1. Kinderopvang en onderwijs bij kinderen beneden de school- of leerplichtleeftijd	146

6. ASPECTEN VAN GEZONDHEID EN ONTWIKKELING VAN JONGE KINDEREN

1. Gegevens over zwangerschap en bevalling	155
1.1. Ontstaan van de zwangerschap	155
1.2. Plaats van de geboorte.....	156
1.3. Gegevens over de moeders en de bevalling	156
1.4. Geboortegegevens	156
2. Levensverwachting	158
3. Sterfte	159
3.1. Aantal sterfgevallen bij kinderen van 0 tot 15 jaar in het Vlaamse Gewest.....	159
3.1.1. Sterfgevallen in de hele groep kinderen van 0 tot 15 jaar	159
3.1.2. Sterfgevallen bij kinderen onder 1 jaar	160
3.2. Doodsoorzaken bij overlijden van kinderen onder de 15 jaar in het Vlaamse Gewest	162
3.2.1. Doodsoorzaken bij kinderen onder de 12 maanden.....	162
3.2.2. Doodsoorzaken bij kinderen van 1 tot 15 jaar.....	163
3.3. Sterfgevallen als gevolg van een ongeval bij kinderen van 1 tot 15 jaar	167
4. Morbiditeit	168
4.1. Aangeboren afwijkingen	168
4.2. Aangeboren gehoorverlies	172
5. Slachtoffers van ongevallen in het verkeer	173
6. Kindermishandeling	175
6.1. Inleiding op de cijfers.....	175
6.2. Aantal meldingen en gemelde kinderen.....	176
6.3. Aantal gemelde kinderen per 10 000 minderjarigen	178
6.4. Geregistreerde problematieken bij (vermoedens van) concrete situatie van mishandeling/verwaarlozing.....	180
6.5. Aantal meldingen per meldende instantie	181

7. GEZOND EN VEILIG LEVEN?

7. De Europese context	182	1. De voeding van het jonge kind	199
7.1. Leeftijd vrouwen bij bevalling.....	182	1.1. Voeding op 24 uur	199
7.2. Keizersneden.....	183	1.2. Voeding op dag 6.....	200
7.3. Geboortegewicht.....	184	1.3. Duur van de borstvoeding.....	202
7.4. Levensverwachting bij de geboorte	185	1.4. Voeding op 12 maanden.....	204
7.5. Aangeboren afwijkingen	187	2. Vaccinatiegraad	206
7.6. Sterfte.....	189	3. De woonomstandigheden	208
7.7. Wiegendood.....	192	4. De Europese context	210
7.8. Sterfgevallen door een ongeval	193	4.1. Vaccinatiegraad.....	210
		4.2. Problemen op het vlak van huisvesting en woonomgeving.....	211

Hoofdstuk 1

DE KINDERBEVOLKING

In 2012 werden er volgens Kind en Gezin minder kinderen geboren in Vlaanderen dan in 2011. We starten dit hoofdstuk dan ook met een schets van het geboortecijfer volgens de registratie van Kind en Gezin. We verbijzonderen het cijfer per provincie en situeren het ten opzichte van de vorige jaren. Daarna blikken we voor 2011 terug op het officiële geboortecijfer en op het aantal geboorten bij vrouwen ingeschreven in het wachtregister. Vervolgens vergelijken we het geregistreerde geboortecijfer met het voorspelde geboortecijfer en schetsen we de meest recente prognoses over het aantal geboorten tot en met 2020.

De daling van het aantal geboorten betekent voorlopig nog niet dat het aantal jonge kinderen van 0 tot 2 jaar sterk afneemt. We illustreren dit via een schets van de omvang van de kinderbevolking per leeftijdscategorie. We kijken ook naar

de toekomst, met resultaten van een in 2011 opgemaakte bevolkingsprognose. Nadien zoomen we in op de kinderen die door adoptie in een gezin werden verwelkomd en op de minderjarige asielzoekers.

Naast de basisbevolkingscijfers nemen we ook cijfers op die een impact hebben op het aantal geboorten en die de daling van het geboortecijfer kunnen verklaren. Zo presenteren we een aantal gegevens over kinderwens, over abortus en over vrouwen op vruchtbare leeftijd. Ook recente gegevens over de vruchtbaarheid van vrouwen komen aan bod.

Tot slot plaatsen we cijfers over geboorten, vruchtbaarheid, abortus en aantal kinderen in een Europese context. We vergelijken de cijfers van het Vlaamse Gewest met die van de landen van de EU-15.

1. AANTAL GEBOORTEN

Via de contacten die medewerkers van Kind en Gezin hebben met kraamklinieken en met gezinnen (o.a. via de contacten in de kraamklinieken, via de huisbezoeken, via de consulten op de consultatiebureaus en via de Kind en Gezin-Lijn) en op basis van de kenmerken die Kind en Gezin over het kind en het gezin registreert tijdens deze contacten, beschikt Kind en Gezin op kindniveau over een databank met kindgegevens. Op basis van deze

databank wordt het *geboortecijfer volgens Kind en Gezin* berekend. Het geboortecijfer volgens Kind en Gezin omvat *alle* geboorten in het Vlaamse Gewest, ongeacht het verblijfsstatuut van de ouders. Dit cijfer is beschikbaar sinds 2001.

Het *officiële geboortecijfer* wordt door de Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI) van de FOD Economie opgemaakt op basis

van het rijksregister en bevat *enkel de geboorten bij de 'de jure'-bevolking*, zijnde de Belgische en de buitenlandse bevolking.

Naast deze geboorten bij de 'de jure'-bevolking zijn er ook de *geboorten bij asielzoekers*. Deze geboorten worden geregistreerd in het wachtregister.

1.1. Het geboortecijfer volgens Kind en Gezin

69 446 geboorten in 2012, daling van 1,2%

In 2012 registreerde Kind en Gezin 69 446 geboorten bij moeders met een woonplaats in het Vlaamse Gewest. Dat zijn er 863 minder dan

in 2011 of een daling van 1,2% (zie tabel 1.1 en grafiek 1.2).

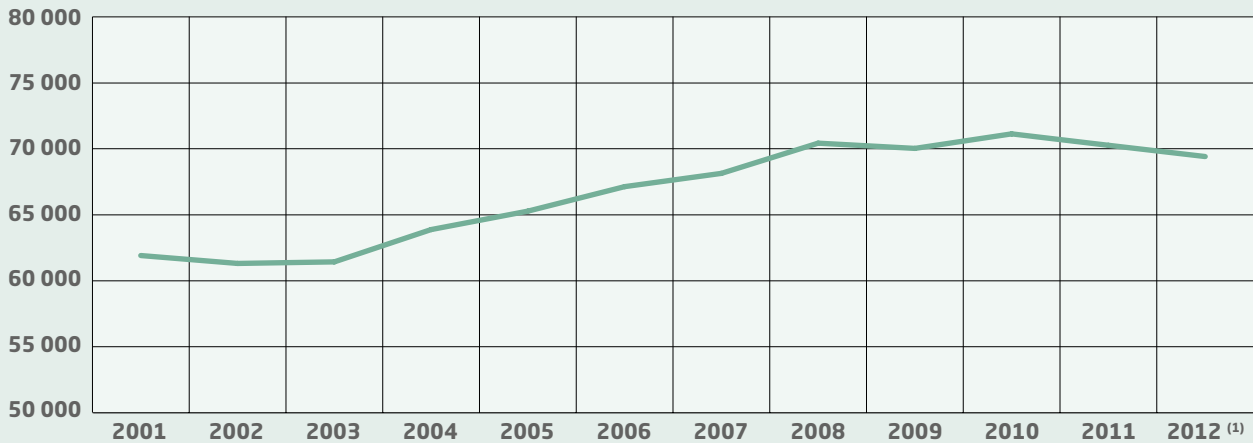
De daling die zich in 2011 voordeed zet zich dus door. Daardoor komt het geboortecijfer volgens Kind en Gezin voor het eerst sinds 2007 terug onder de 70 000 kinderen te liggen (zie grafiek 1.2).

1.1 Geboortecijfer Kind en Gezin

2011	70 309
2012 ⁽¹⁾	69 446

1.1 Aantal levendgeborenen bij geboorte wonend in het Vlaamse Gewest
Bron: Kind en Gezin - Mirage
(1) Voorlopig cijfer

1.2 Evolutie geboortecijfer Kind en Gezin

1.2 Aantal levendgeborenen bij geboorte wonend in het Vlaamse Gewest sinds 2001
Bron: Kind en Gezin - Ikaros/Mirage
(1) Voorlopig cijfer

In tabel 1.3 geven we de evolutie van het geboortecijfer volgens Kind en Gezin *per provincie*.

In 3 van de 5 provincies daalt het geboortecijfer, maar de daling zet zich relatief gezien sterker door in West- en Oost-Vlaanderen (-2,7% en -2,6%) dan in Limburg (-1,5%). In Antwerpen en Vlaams-Brabant daalt het aantal geboorten niet, maar blijft het quasi stabiel op een handvol geboorten na. Grafiek 1.4 geeft de evolutie per provincie sinds 2001, het startjaar van de Kind en Gezin-statistiek.

1.3 Geboortecijfer Kind en Gezin naar provincie

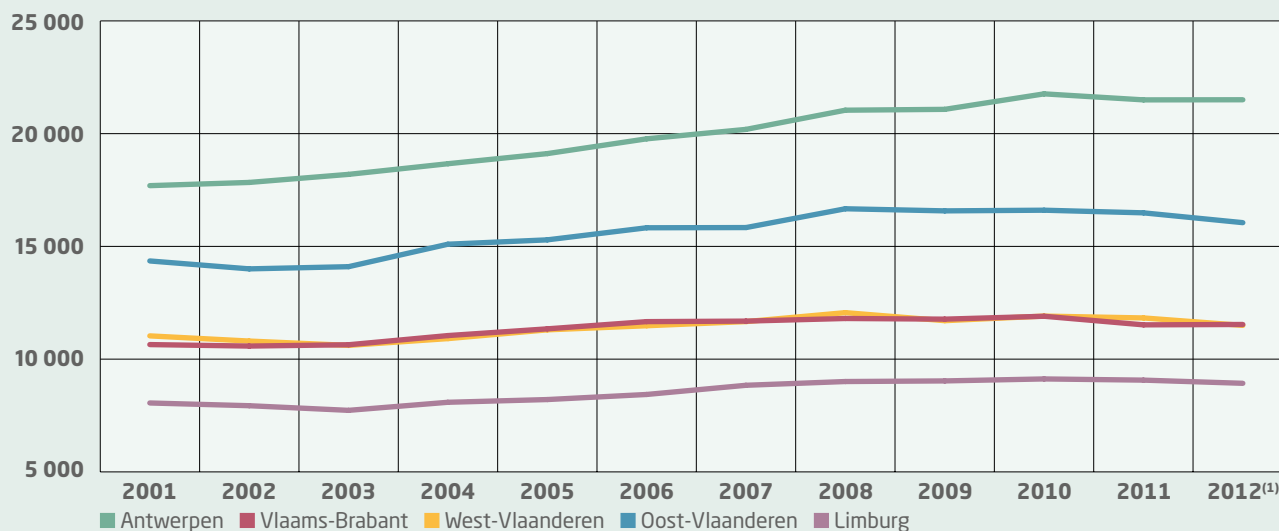
	2011	2012 ⁽¹⁾	% evolutie
Antwerpen	21 484	21 489	+0,0
Vlaams-Brabant	11 507	11 523	+0,1
West-Vlaanderen	11 808	11 488	-2,7
Oost-Vlaanderen	16 469	16 041	-2,6
Limburg	9 041	8 905	-1,5
Vlaams Gewest	70 309	69 446	-1,2

1.3 Aantal levendgeborenen bij geboorte wonend in het Vlaamse Gewest per provincie

Bron: Kind en Gezin - Mirage

(1) Voorlopige cijfers

1.4 Evolutie geboortecijfer Kind en Gezin naar provincie

1.4 Evolutie van het aantal geboorten volgens Kind en Gezin sinds 2001 naar provincie

Bron: Kind en Gezin - Ikaros/Mirage

(1) Voorlopige cijfers

1.2. Het officiële geboortecijfer*

Het officiële geboortecijfer voor 2012 is nog niet gekend. In 2011 waren er in het Vlaamse Gewest 69 290 geboorten (zie tabel 1.5). Dat waren er 789 minder dan in 2010. Het geboortecijfer volgens Kind en Gezin ligt echter steeds iets hoger dan de officiële cijfers. In 2011 telde Kind en Gezin 522 geboorten meer dan er werden geregistreerd door ADSEI en door het wachtregister (zie tabel 1.7) samen. Dit hoeft niet te verwonderen, gelet op het feit dat er personen illegaal in Vlaanderen verblijven en gelet

op de personen die op het moment van de administratieve inschrijving in het rijksregister (inwijkelingen) in de praktijk al enige tijd in het land verblijven. Vooral in de provincie Antwerpen is het verschil tussen het officiële geboortecijfer en het cijfer volgens Kind en Gezin groot (meer dan 200 kinderen).

In grafiek 1.6 wordt de evolutie sinds 2001 weergegeven. In 2011 werden er, alleen al volgens de officiële cijfers, 8926 kinderen meer geboren dan in 2001.

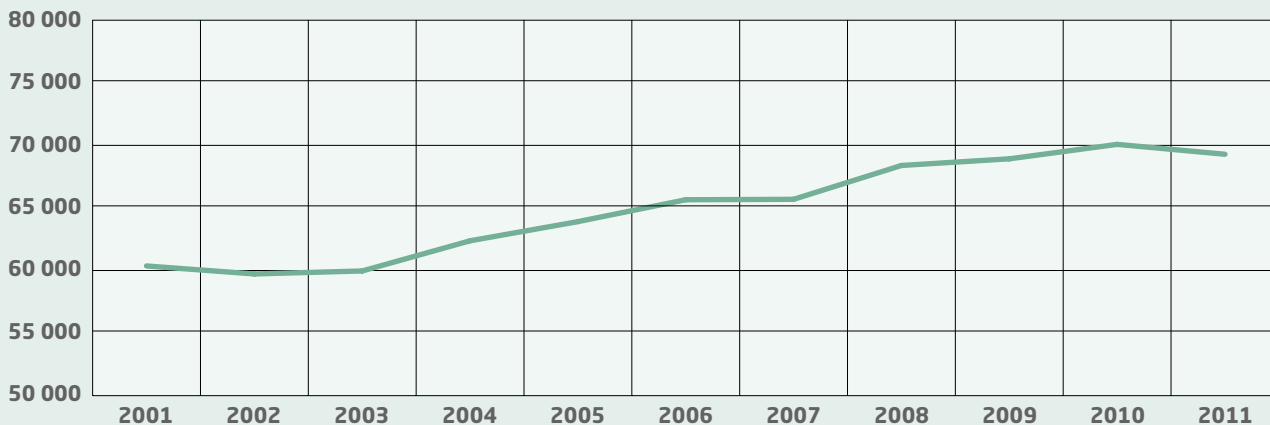
1.5 Officieel geboortecijfer

2010	70 079
2011	69 290

1.5 Aantal levendgeborenen in het Vlaamse Gewest ('de jure'-bevolking)
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

* Betreft de geboorten bij Belgische vrouwen en bij buitenlandse vrouwen die worden geregistreerd in het vreemdelingenregister (bij de 'de jure'-bevolking). Sinds 1 februari 1995 maken kandidaat-vluchtelingen geen deel meer uit van de 'de jure'-bevolking

1.6 Evolutie officieel geboortecijfer

1.6 Evolutie van het aantal levendgeborenen in het Vlaamse Gewest sinds 2001 ('de jure'-bevolking)
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

1.3. Aantal geboorten bij vrouwen ingeschreven in het wachtregister

Jaarlijks worden er in het Vlaamse Gewest ook kinderen geboren die niet vervat zijn in het officiële geboortecijfer. Sinds 1 februari 1995 is het immers verplicht om kandidaat-vluchtelingen in een afzonderlijk wachtregister in te schrijven. Het gaat om kinderen van asielzoeksters, zowel vrouwen die asiel aangevraagd hebben als vrouwen van wie de aanvraag ontvankelijk werd verklaard. In 2012 werden er 497 geboorten geregistreerd in het wachtregister. Dit is 1,4% meer dan in 2011 en 15% meer dan in 2010.

In tabel 1.7 worden deze geboorten ook per provincie bekeken. 36% van deze kinderen woont in de provincie Antwerpen.

1.7 Geboorten wachtregister

	2010	2011	2012 ⁽¹⁾
Antwerpen	179	166	179
Vlaams-Brabant	33	48	50
West-Vlaanderen	75	114	114
Oost-Vlaanderen	74	87	76
Limburg	71	75	78
Vlaams Gewest	432	490	497

1.7 Aantal geboorten bij vrouwen ingeschreven in het wachtregister per provincie
Bron: rijksregister
(1) Voorlopige cijfers

1.4. Vergelijking van het feitelijke aantal en het voorspelde aantal geboorten

Het Federaal Planbureau en ADSEI publiceerden in 2008 bevolkingsvooruitzichten voor de periode 2007 tot 2060*. Uitgaande van de waargenomen bevolking op 1 januari 2007 en de geboorten in 2006 werden prognoses gemaakt, o.a. voor de geboorten.

Volgens deze prognoses zou het officiële geboortecijfer nog licht stijgen tot 2012-2013, daarna zou het dalen. Op basis van meer recente waarnemingen van het aantal geboorten stelden het Federaal Planbureau en ADSEI hun vooruitzichten bij**. Grafiek 1.8 geeft aan in welke mate en richting de vooruitzichten werden bijgesteld doordat de schattingen van beide

prognoses worden opgenomen. In grafiek 1.8 is ook het werkelijke (officiële) geboortecijfer vermeld, zodat kan nagegaan worden in welke mate beide prognoses stroken met de realiteit.

Volgens de prognoses 2008-2020 zou het geboortecijfer in 2011 uitkomen op 68 684 en zou het maximaal (in 2013) liggen op 68 852. Na 2013 zou het dalen tot 2016 om daarna weer toe te nemen tot 68 460 in 2020. De vergelijking van deze prognose met het aantal vastgestelde geboorten leert dat al van bij de aanvang - voor 2008 en 2009 - de prognoses te laag waren. Voor 2010 bleek de schatting nog meer dan de voorgaande jaren af te wijken. Het aantal geboorten was er onderschat met 1744 kinderen. Voor 2011 was het aantal geboorten nog steeds onderschat, maar was

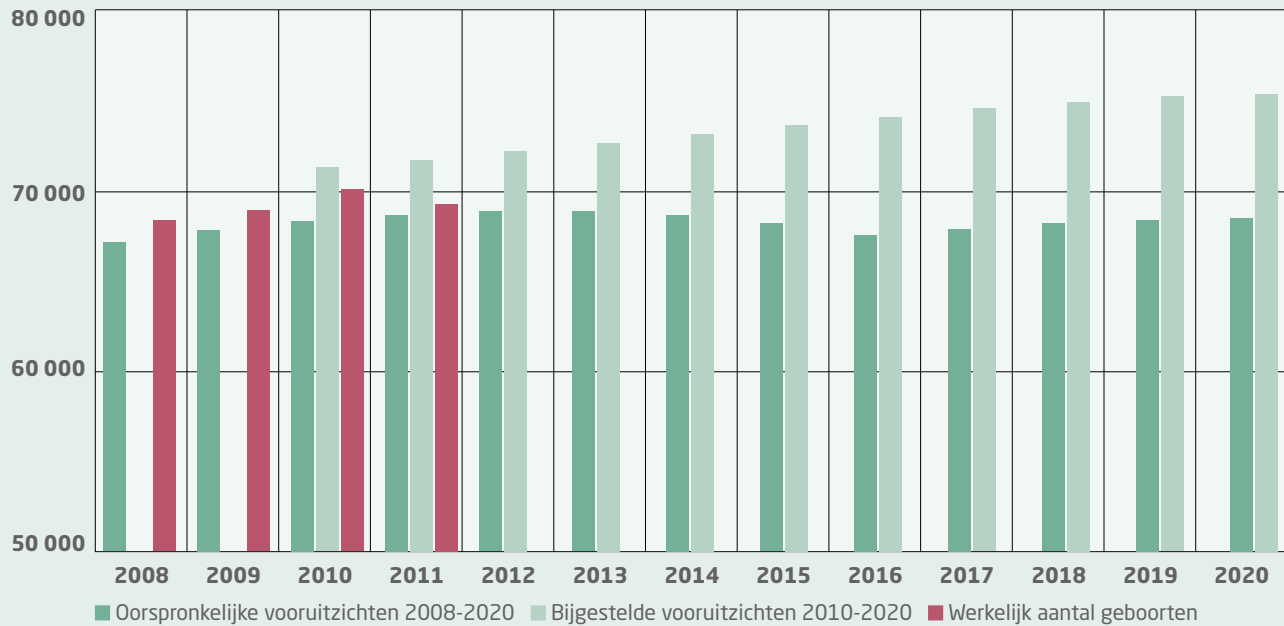
de onderschatting wel minder groot (namelijk 606 kinderen) dan de voorbije jaren.

Als we de bijgestelde prognoses 2010-2020 bekijken dan stellen we ook daar voor 2010 en 2011 een afwijking vast ten opzichte van het werkelijke aantal geboorten. Ditmaal werd het aantal geboorten wel overschat. Dit zelfs met 2439 kinderen voor 2011. Voor de komende jaren voorspelt deze prognose zelfs nog hogere en steeds toenemende geboortecijfers. In 2020 zouden we dan uitkomen op 75 370 geboorten, zowat 7000 geboorten meer dan voorspeld in de vooruitzichten 2008-2020. Rekening houdend met het door Kind en Gezin vastgestelde geboortecijfer voor 2012 lijken deze prognoses een serieuze overschatting van het werkelijke aantal te zijn.

* Federaal Planbureau, FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Planning Paper 105, mei 2008

** Federaal Planbureau en Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsvooruitzichten 2010-2060, december 2011

1.8 Vooruitzichten officieel geboortecijfer: vooruitzichten en realiteit

1.8 Officieel geboortecijfer: vooruitzichten 2008 - 2020, nieuwe vooruitzichten 2010-2020 en vergelijking met het werkelijke aantal geboorten tot 2011 - Vlaams Gewest
 Bronnen: Federaal Planbureau, FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Planning Paper 105, mei 2008
 Planbureau en Algemene Directie Statistiek, Bevolkingsvooruitzichten 2010-2060, december 2011

2. AANTAL JONGE KINDEREN

2.1. Evolutie aantal jonge kinderen ('de jure'-bevolking)

Verdere toename aantal kinderen onder de 12 jaar, vooral bij kleuters

De evolutie van het *aantal* kinderen verschilt naargelang van de leeftijdsgroep. Op 1 januari 2012 telde het Vlaamse Gewest 211 505 kinderen onder de 3 jaar; van 3 tot 6 jaar waren er 212 122 kinderen en van 6 tot 12 jaar waren er 398 579 kinderen. Volgens de cijfers van het rijksregister is het aantal kinderen onder de 3 jaar in het Vlaamse Gewest tegenover 2011 nagenoeg gelijk gebleven. Het aantal oudere kinderen nam wel toe ten

opzichte van 2011. Het aantal 3- tot 6-jarigen nam het sterkst toe met 5636 kinderen (+2,7%). Ook het aantal kinderen van 6 tot 12 jaar steeg, namelijk met 3894 kinderen (+1%) (zie tabel 1.9).

Voor de totale groep kinderen onder de 12 jaar komt dit neer op een stijging met 9527 kinderen, of +1,2%.

Het *aandeel* van de kinderen onder de 3 jaar in de bevolking bedraagt 3,33% en nam licht af van 2011 naar 2012 (-0,02 procentpunt). Het aandeel kinderen van 3 tot 6 jaar nam wel toe, van 3,27% naar 3,34%. Het aandeel kinderen van 6 tot 12 jaar nam ook toe, maar in mindere mate (van 6,26 naar 6,28%, zie tabel 1.9).

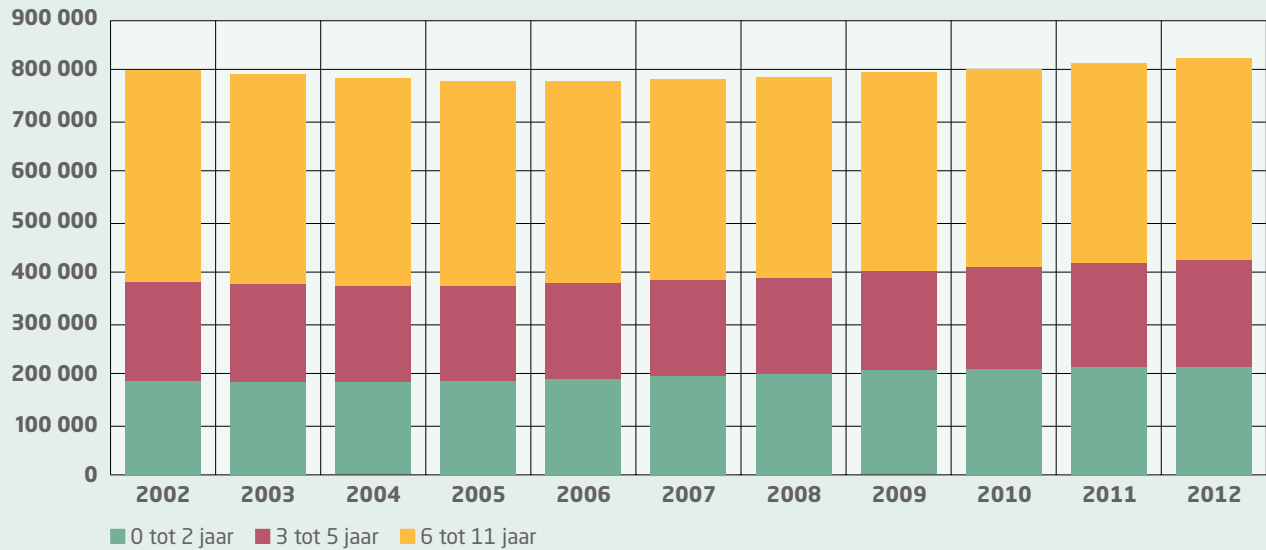
Als we de evolutie van het aantal jonge kinderen weergeven in een ruimer tijdspectief (zie grafiek 1.10) zien we dat deze bevolkingsgroep sinds 2002 nooit groter was dan in 2012. Vooral vanaf 2009 heeft er zich in elke leeftijdscategorie een sterke stijging van het aantal kinderen voorgedaan. De stijging van het geboortecijfer sinds 2003 en de daaruit voortvloeiende aangroei van het aantal 0- tot-2-jarigen sinds 2005 vormt daar natuurlijk de belangrijkste verklaring voor. Het behoeft geen twijfel dat deze demografische evolutie een serieuze impact heeft op de behoefte aan plaatsen in de kinderopvang en in het onderwijs.

1.9 Jonge kinderen

	Aantal			Aandeel in de bevolking		
	2011	2012	Evolutie	2011	2012	Evolutie
Onder de 3 jaar	211 508	211 505	-3	3,35	3,33	-0,02
Van 3 tot 6 jaar	206 486	212 122	+5 636	3,27	3,34	+0,07
Van 6 tot 12 jaar	394 685	398 579	+3 894	6,26	6,28	+0,02
Totaal onder de 12 jaar	812 679	822 206	+9 527	12,89	12,95	+0,06

1.9 Aantal jonge kinderen in het Vlaamse Gewest en procentueel aandeel in de bevolking (op 1 januari) - 'de jure'-bevolking
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

1.10 Evolutie aantal jonge kinderen per leeftijdscategorie

1.10 Evolutie van het aantal kinderen onder de 12 jaar sinds 2002 per leeftijdscategorie - Vlaams Gewest - bevolking telkens op 1 januari
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, bevolkingsstatistieken

2.2. Vooruitzichten aantal jonge kinderen

Verdere toename van het aantal kinderen onder de 12 jaar

De voorbije jaren publiceerden diverse instanties bevolkingsvooruitzichten per arrondissement en leeftijd.

In 2010 publiceerde de Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR) bevolkingsprojecties voor de periode 2009 tot en met 2030. Deze projecties gingen uit van de recentst bekende gegevens op het moment van de berekeningen: de stand van de bevolking op 1 januari 2008 en van de geboorten, overlijdens en migraties in 2007. Voor de hypothesevorming omtrent de vruchtbaarheid werd ook gebruikgemaakt van de Ikaros-databank van Kind en Gezin (gegevens 2008 tot en met augustus 2010). In 2011 publiceerden het Federaal Planbureau en ADSEI op basis van de waarnemingen op 1 januari 2010 een update van hun bevolkingsvooruitzichten. Zij sluiten aan op de vooruitzichten voor 2007-2060 die in 2008 werden uitgegeven.

Grafiek 1.11 geeft de evolutie weer van het verwachte aantal kinderen per leeftijdscategorie volgens de vooruitzichten van beide instanties.

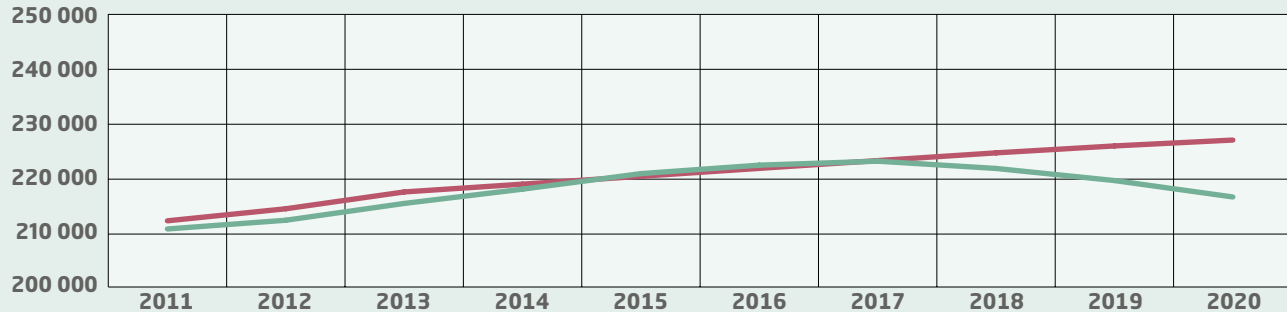
Volgens de projecties van de SVR zou het aantal kinderen onder de 3 jaar in het Vlaamse Gewest toenemen van 210 550 in 2011 naar 223 214 in 2017, om nadien te dalen tot 216 532 in 2020. Het aantal kinderen van 3 tot 6 jaar zou continu blijven stijgen van 201 600 in 2011 naar 221 221 in 2020. De grootte van de groep van kinderen van 6 tot 12 jaar zou ook aanhoudend stijgen van 391 735 kinderen in 2011 naar 430 664 in 2020 (zie grafiek 1.11).

De meest recente prognoses van ADSEI schatten het aantal kinderen doorgaans iets hoger in dan de prognoses van SVR. De verschillen lopen het hoogst op tegen 2020. Voor de kinderen onder de 3 jaar voorspelt ADSEI 10 551 kinderen meer dan SVR, voor de kinderen van 3 tot 6 jaar en van 6 tot 12 jaar bedragen de verschillen in 2020 respectievelijk 8216 en 27 052 kinderen.

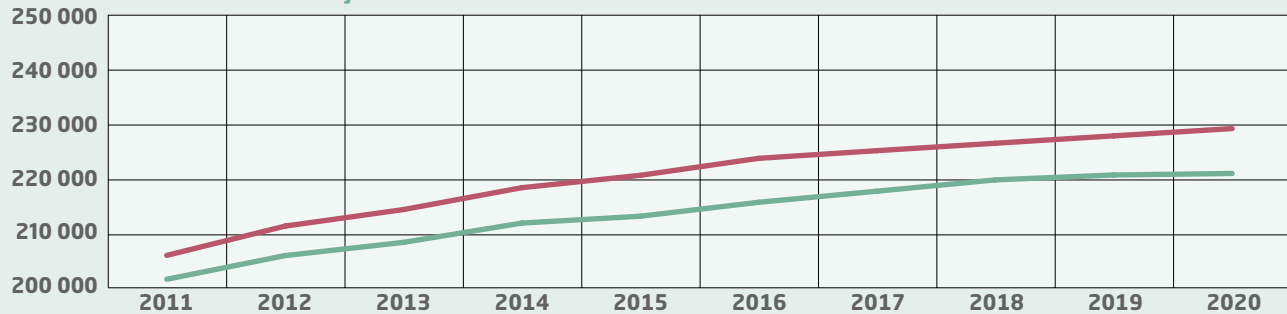
Op basis van de werkelijke aantallen op 1 januari 2011 en 1 januari 2012 (zie tabel 1.9) kunnen we stellen dat de aantallen voorlopig meer op het niveau van de ADSEI-prognoses liggen.

1.11 Vooruitzichten aantal kinderen

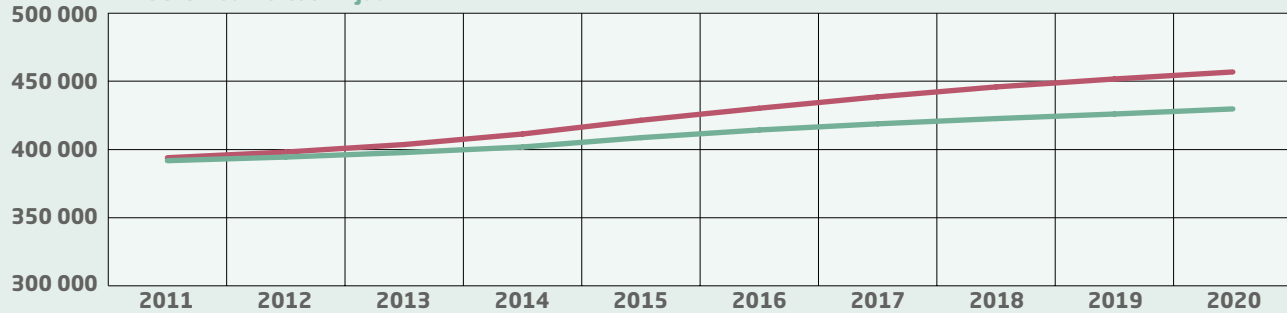
Kinderen jonger dan 3 jaar

Kinderen van 3 tot 6 jaar

Kinderen van 6 tot 12 jaar

■ SVR ■ ADSEI

1.11 Aantal kinderen onder de 12 jaar in het Vlaamse Gewest - Vooruitzichten 2011 - 2020 - 'de jure'-bevolking

Bronnen: SVR - Bevolkingsprojecties 2009 - 2030 (website)

FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, bevolkingsstatistieken

3. ADOPTIEKINDEREN

Daling van het aantal buitenlandse adopties via de erkende adoptiediensten; buitenlandse adopties vooral vanuit Ethiopië

In de loop van 2012 hebben de door Kind en Gezin *erkende adoptiediensten** in totaal 152 kinderen *geplaatst*. Dit waren er 53 minder dan in 2011 (-25,8%). Het ging meestal om plaatsingen van kinderen afkomstig uit het buitenland (80,3%) (zie tabel 1.12). Het aantal adopties van in België geboren kinderen is licht gestegen (+5). Het aantal adopties van kinderen afkomstig uit het buitenland is aanzienlijk gedaald (-58). De uit het buitenland afkomstige kinderen kwamen vooral uit Ethiopië (zie tabel 1.12).

Grafiek 1.13 laat zien dat het aantal adopties sinds 2010 aan het dalen is, nadat het aantal vanaf 2006 jaar na jaar was toegenomen door de toename van het aantal interlandelijke adopties. Waar van 2010 naar 2011 zowel het aantal binnenlandse, als het aantal interlandelijke adopties afnam, neemt van 2011 naar 2012 enkel nog het aantal interlandelijke adopties af.

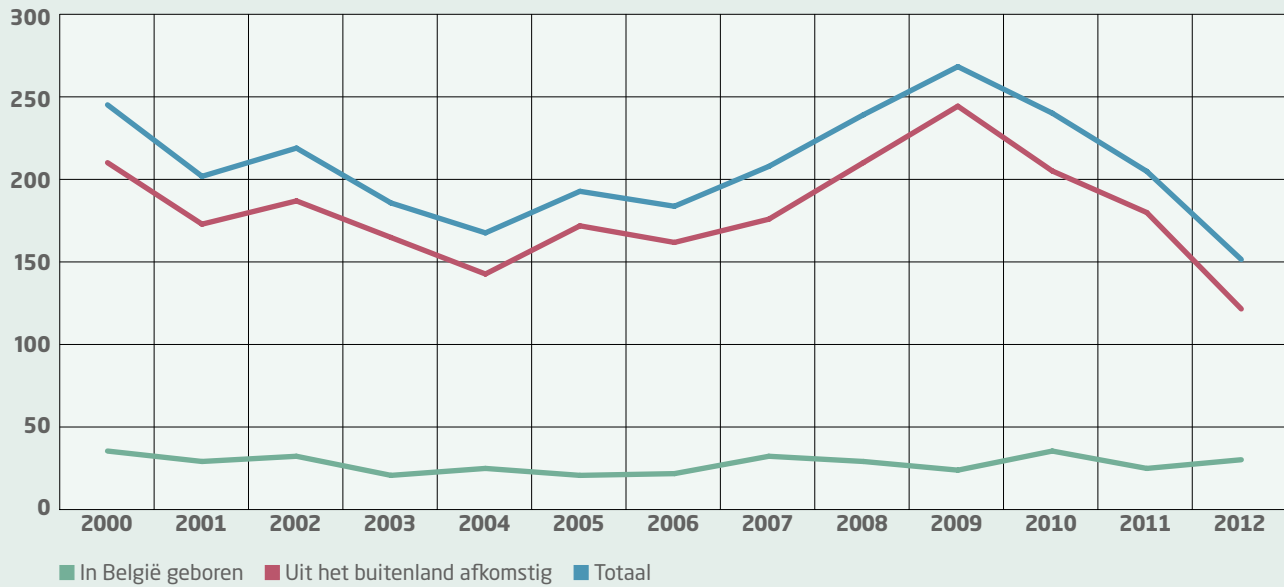
1.12 Geadopteerde kinderen

	2011		2012	
	Aantal	%	Aantal	%
In België geboren	25	12,2	30	19,7
<i>Bulgarije</i>	0	0	2	1,3
<i>Burkina Faso</i>	1	0,5	1	0,7
<i>China</i>	12	5,8	15	9,9
<i>Colombia</i>	2	1,0	0	0,0
<i>Ethiopië</i>	102	49,8	78	51,3
<i>Filipijnen</i>	5	2,4	4	2,6
<i>India</i>	6	2,9	3	2,0
<i>Kazachstan</i>	22	10,7	0	0,0
<i>Marokko</i>	3	1,5	0	0,0
<i>Nigeria</i>	1	0,5	0	0,0
<i>Polen</i>	12	5,8	10	6,6
<i>Sri Lanka</i>	2	1,0	0	0,0
<i>Thailand</i>	2	1,0	1	0,7
<i>Zuid-Afrika</i>	10	4,9	8	5,3
Totaal uit buitenland afkomstig	180	87,8	122	80,3
Totaal	205	100,0	152	100,0

1.12 Voor adoptie geplaatste kinderen: aantal volgens land van herkomst
Bron: Kind en Gezin - Vlaamse Centrale Autoriteit inzake Adoptie

* Over het aantal vrije (tot en met 2006) of zelfstandige (vanaf 2007) adopties, m.a.w. adopties die niet worden gerealiseerd via een erkende adoptiedienst, zijn geen gegevens bekend

1.13 Evolutie adoptie

1.13 Evolutie van het aantal voor adoptie geplaatste kinderen sinds 2000
 Bron: Kind en Gezin - Vlaamse Centrale Autoriteit inzake Adoptie

Op het moment van de plaatsing in het gezin was 40,1% van de kinderen jonger dan 1 jaar, 21,7% tussen 1 en 2 jaar en 19,1% van 2 tot 5 jaar. 19,1% was ouder dan 5 jaar (zie tabel 1.14). Het aandeel kinderen van 0 tot 2 jaar bleef nagenoeg stabiel ten opzichte van 2011 (61,5% versus 61,8%).

Bij 39,5% van de adopties was het adoptiekind het eerste kind in het gezin. 22 kinderen (14,4%) werden geadopteerd samen met een broer en/of zus, waarvan 18 in een kinderloos gezin en 4 in een gezin waar al kinderen waren. In totaal kwamen 74 kinderen terecht in een gezin met kinderen (tweede en volgende adopties, of aanwezigheid van al eigen kinderen) (zie tabel 1.15).

1.14 Leeftijd adoptie

	2011		2012	
	Aantal	%	Aantal	%
Jonger dan 1 jaar	78	38,1	61	40,1
1 tot 2 jaar	48	23,4	33	21,7
2 tot 3 jaar	20	9,8	13	8,6
3 tot 4 jaar	11	5,4	5	3,3
4 tot 5 jaar	14	6,8	11	7,2
5 tot 10 jaar	31	15,1	24	15,8
≥ 10 jaar	3	1,5	5	3,3
Totaal	205	100,0	152	100,0

1.14 Leeftijd van de kinderen bij plaatsing door adoptie
Bron: Kind en Gezin - Vlaamse Centrale Autoriteit inzake Adoptie

1.15 Plaats in de kinderrij

	2011		2012	
	Aantal	%	Aantal	%
Kinderloos gezin, plaatsing van 1 kind	94	45,9	60	39,5
Kinderloos gezin, plaatsing van meerdere kinderen	26	12,7	18	11,8
Gezin met kinderen, plaatsing van 1 kind als onderste in de kinderrij	81	39,5	70	46,1
Gezin met kinderen, plaatsing van meerdere kinderen, allemaal onderplaatsingen	4	1,9	4	2,6
Totaal	205	100,0	152	100,0

1.15 Door adoptiediensten geplaatste kinderen volgens aantal geplaatste kinderen en plaats in de kinderrij in het adoptiegezin
Bron: Kind en Gezin - Vlaamse Centrale Autoriteit inzake Adoptie

De gemiddelde leeftijd van de adoptieouders die in 2012 adopteerden via de erkende adoptiediensten, bedroeg bij binnenlandse adoptie 38,7 jaar voor vaders en 37,4 jaar voor moeders. Bij interlandelijke adopties lagen de gemiddelde leeftijden iets hoger, respectievelijk 40,1 jaar voor adoptievaders en 39,1 jaar voor adoptiemoeders. Slechts een beperkt aantal adoptieouders was jonger dan 30 jaar. De meerderheid van de adoptiemoeders (58,8%) was tussen de 30 en 39 jaar. De meerderheid van de adoptievaders (50,3%) was tussen de 40 en 49 jaar.

Van de 152 kinderen die door bemiddeling van een adoptiedienst (binnenland of interlandelijk) in Vlaanderen een nieuwe thuis vonden, werden 4 kinderen interlandelijk geadopteerd door alleenstaande vrouwen. 148 kinderen werden geadopteerd door een koppel, waarvan 134 door heteroparen. 13 kinderen werden via binnenlandse adoptie geplaatst bij mannenparen, 1 kind kwam via binnenlandse adoptie terecht bij een vrouwenpaar.

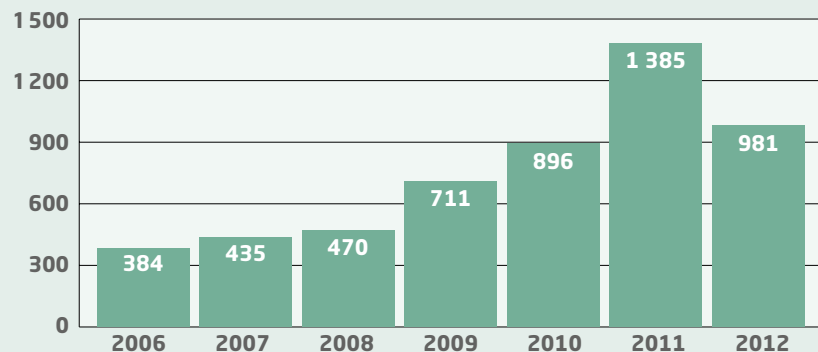
4. MINDERJARIGE ASIELZOEKERS

Jonge asielzoekers komen in *België* binnen, met of zonder ouders. In 2012 dienden 981 minderjarigen* zelf een asielaanvraag in. Het betreft dus minderjarigen met een eigen individueel dossier of m.a.w. minderjarigen die na of voor hun ouders zijn aangekomen, en niet de minderjarigen die in de bijlage van de asielaanvraag van hun ouders zijn opgenomen. Ongeveer 43% van de kinderen was afkomstig uit Afghanistan. De aanvragen zijn vooral afkomstig van jongens (74,7%).

Het aantal minderjarige asiel-aanvragers lag beduidend lager dan in 2011; toen waren er 1385 minderjarige asielaanvragers (zie grafiek 1.16). De stijging van het aantal minderjarige asielzoekers die zich vanaf 2006 voordeed is dus gestopt.

* Na een botscan geclassificeerd als minderjarige

1.16 Minderjarige asielzoekers ⁽¹⁾

1.16 Evolutie van het aantal minderjarige asielzoekers in België

Bron: Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen, *Asielstatistieken, Maandverslag februari 2013*

(1) Deze cijfers hebben betrekking op het aantal minderjarigen dat een individueel dossier heeft. Het betreft dus minderjarigen die na of voor hun ouders zijn aangekomen, en niet de minderjarigen die in de bijlage van de asielaanvraag van hun ouders zijn opgenomen. Classificatie als minderjarige na een botscan

5. ACHTERGRONDGEGEVENS EN DUIDING BIJ DE DEMOGRAFISCHE EVOLUTIES

Een aantal maatschappelijke factoren zijn van invloed op het geboortecijfer. Hierna gaan we in op de kinderwens, het aantal vrouwen op vruchtbare leeftijd, vruchtbaarheidscijfers, abortussen en zwangerschappen bij tieners.

5.1. Kinderwens

20- tot 50-jarigen schuiven gemiddeld 2,14 als ideaal kinderaantal naar voren

In 2010 werd in de SCV-survey (Sociaal Culturele Verschuivingen in Vlaanderen) gepeild naar de kinderwens bij Vlamingen tussen 18 en 50 jaar. Naast vragen over het *ideale* kinderaantal in een gezin en het door de ondervraagde en zijn/haar partner *gewenste* aantal kinderen, werden ook vragen gesteld over de *plannen* om in de toekomst nog kinderen te krijgen. Grafiek 1.17 geeft de resultaten van de bevraging uit 2010 weer, in de laatste SCV-survey werden deze vragen niet meer opgenomen.

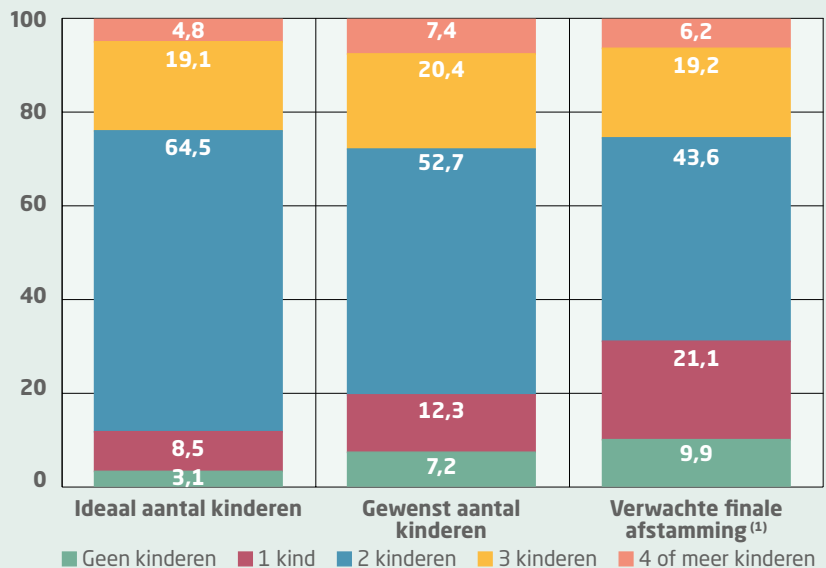
Gemiddeld stellen 20- tot 50-jarigen een ideaal kindertal voorop van 2,14. Slechts 3,1% vindt een kinderloos gezin ideaal. 8,5% houdt het bij 1 kind als ideaal. De overgrote meerderheid (64,5%)

stelt een gezin met 2 kinderen voorop als ideaal. Bijna 1 op 5 (19,1%) vindt 3 kinderen ideaal. Grote gezinnen van 4 en meer kinderen worden door een kleine minderheid van de respondenten (4,8%) ideaal geacht.

Naast het ideale kinderaantal werd in de SCV-survey ook gevraagd naar het aantal kinderen dat men *voor zichzelf* wenst.

Het gewenst aantal ligt gemiddeld traditioneel lager dan het ideaal aantal kinderen. Het ideaal aantal verwijst eerder naar een maatschappelijke dan naar een persoonlijke norm. 20- tot 40-jarigen wensen gemiddeld 2,09 kinderen. 52,7% van alle 20- tot 40-jarigen wenst exact 2 kinderen. Het 2-kind-model blijft zowel het ideaal als de persoonlijke wens voor de meerderheid. 7,2% wenst kinderloos

1.17 Ideaal en gewenst kinderaantal en verwachte finale afstamming

1.17 Het ideale aantal kinderen in een gezin volgens mannen en vrouwen van 20 tot 50 jaar, het gewenste aantal kinderen door mannen en vrouwen van 20 tot 40 jaar en de verwachte finale afstamming bij 20- tot 40-jarigen, Vlaams Gewest - 2010 (percentage)

Bron: Studiedienst van de Vlaamse Regering, SCV-survey 2010, bewerking C. Van Peer

(1) Volgens de mediumvariant, waarbij een onzeker antwoord werd gerekend als nog 1 gepland kind

te blijven. 12,3% wenst precies 1 kind. Zo'n 1 op 5 respondenten (20,4%) wenst 3 kinderen en 7,4% wenst een gezin met 4 of meer kinderen.

Uitgaande van het al gerealiseerde kinderaantal en van het bijkomend nog gepland aantal kinderen kan de verwachte finale afstamming van de 20- tot 40-jarige mannen en vrouwen berekend worden. Voor respondenten die zich onzeker uitlaten over hun toekomstplannen wordt in de gehanteerde medium-variant gerekend met nog 1 bijkomend gepland kind.

De groep 20- tot 40-jarigen realiseerde gemiddeld reeds 0,76 kinderen op het ogenblik van de bevraging, en stelt bijkomend nog gemiddeld 1,16 kind te zullen plannen in de toekomst. Daarmee wordt een verwachte finale afstamming van 1,92 genoteerd voor deze groep. Uitgesplitst naar gezinsgrootte verwacht 43,6% van de 20- tot 40-jarigen uiteindelijk een gezin met 2 kinderen te zullen hebben, dat is een lager aandeel dan gewenst. 9,9% verwacht kinderloos te zullen blijven, dit is een hoger aandeel dan gewenst. Een fors hoger aandeel dan

gewenst verwacht uiteindelijk slechts 1 kind te zullen hebben (21,1% verwacht versus 12,3% gewenst) (zie grafiek 1.17).

5.2. Het aantal vrouwen op vruchtbare leeftijd

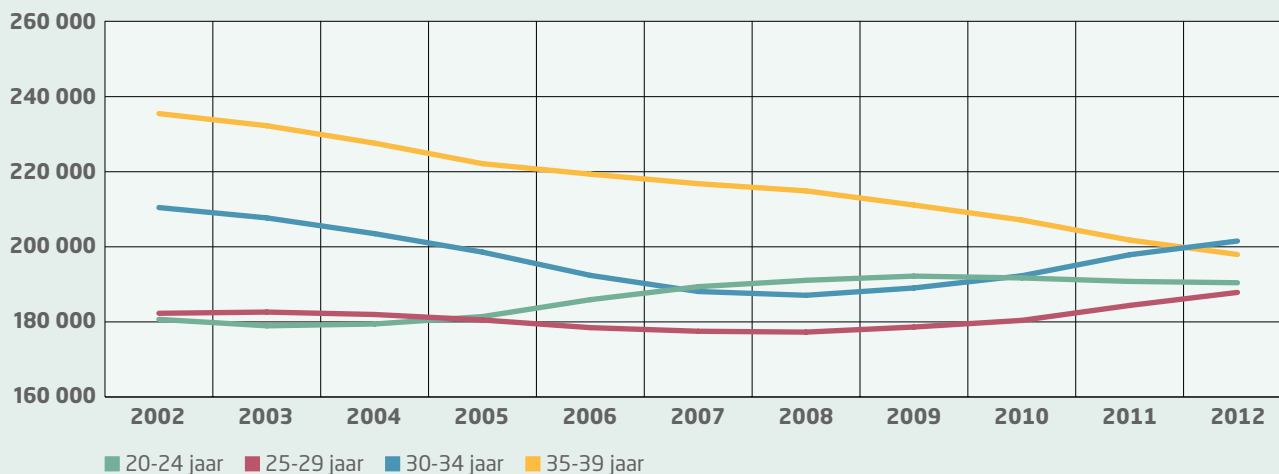
Een mogelijke verklaring voor de evoluties in het geboortecijfer zou het aantal vrouwen op vruchtbare leeftijd kunnen zijn. Hoe minder vrouwen er op vruchtbare leeftijd in Vlaanderen leven, hoe minder geboorten er kunnen plaatsvinden. We bekijken daarom de evolutie van het aantal vrouwen in de 4 meest vruchtbare leeftijdsklassen.

Grafiek 1.18 toont een aantal relevante evoluties. Zo is vooreerst duidelijk dat

het aantal potentiële moeders uit de leeftijdscategorieën 30 tot 34 jaar en 35 tot 39 jaar tussen 2002 en 2012 aanzienlijk is afgenomen, namelijk met 46 439 vrouwen. Daartegenover staat een toename van het aantal vrouwen uit de 2 jongste leeftijdscategorieën, maar die is wel beperkter dan de afname van de oudere leeftijdsklassen (namelijk -15 308). In vergelijking tot 2002 waren er in 2012 dus minder vrouwen in deze 4 leeftijdsklassen. Maar het geboortecijfer van 2012 ligt wel heel wat hoger dan dat van 2002. Het aantal vrouwen op vruchtbare

leeftijd lijkt dus niet direct een verklaring te bieden voor evoluties in het geboortecijfer. Meer nog, in de jaren waar het geboortecijfer het hoogst lag, waren er juist het minst aantal vrouwen tussen 20 en 39 jaar. Eerder dan een verklaring te zoeken in het aantal vrouwen, moeten we dus gaan kijken naar het aantal kinderen per vrouw en naar de leeftijd waarop vrouwen kinderen krijgen. In punt 5.3. staan we daarom uitgebreid stil bij recente onderzoeksgegevens over vruchtbaarheidscijfers.

1.18 Evolutie van het aantal vrouwen op vruchtbare leeftijd

1.18 Evolutie van het aantal vrouwen op vruchtbare leeftijd - Vlaams Gewest - 2002-2012

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, bevolkingsstatistieken, eigen bewerking

5.3. De vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest

5.3.1. De totale vruchtbaarheid

De totale vruchtbaarheid wordt uitgedrukt in een aantal kinderen per vrouw. Eigenlijk is dit een virtueel aantal kinderen dat per vrouw zou worden geboren, omdat het de optelsom is van de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers die in een welbepaald kalenderjaar worden vastgesteld, terwijl vrouwen kinderen krijgen in de loop van meerdere kalenderjaren. De totale vruchtbaarheid is echter een goede

indicator voor de mate waarin vrouwen in een bepaald kalenderjaar kinderen voortbrengen.

Sinds 2001 was het totale vruchtbaarheidscijfer (TVC) opmerkelijk aan het stijgen: van 1,51 in 2001 tot 1,69 kinderen per vrouw in 2005 en 1,82 kinderen per vrouw in 2008 (zie tabel 1.19). Voor 2009 kwam ADSEI uit op een TVC voor het Vlaamse Gewest van 1,80. Dankzij recent onderzoek op basis van de databank van Kind en Gezin hebben we ook zicht op de vruchtbaarheidscijfers voor de periode 2010-2012. Volgens deze berekeningen zou

in 2010 een einde zijn gekomen aan de groei van het TVC en werden er opnieuw 1,80 kinderen per vrouw geboren. Het vruchtbaarheidscijfer van 2008 blijkt trouwens een (voorlopig) hoogtepunt geweest te zijn, want volgens de berekeningen op basis van de databank van Kind en Gezin daalde het TVC in Vlaanderen van 1,80 in 2010 over 1,76 in 2011 tot 1,72 in 2012. Sinds 2005 was een dergelijk laag vruchtbaarheidscijfer niet meer voorgekomen. Het TVC van 2012 ligt wel nog hoger dan de cijfers van de jaren 1980 tot 2005 (zie grafiek 1.20).

1.19 Totaal vruchtbaarheidscijfer

	Belgische vrouwen	Niet-Belgische vrouwen	Totaal
2001	1,42	2,89	1,51
2005	1,60	3,02	1,69
2006	1,64	3,04	1,74
2007	1,66	3,05	1,76
2008	1,72	2,98	1,82
2009	1,71	2,71	1,80
2010	1,66	3,18	1,80
2011	1,64	2,82	1,76
2012	1,61	2,75	1,72

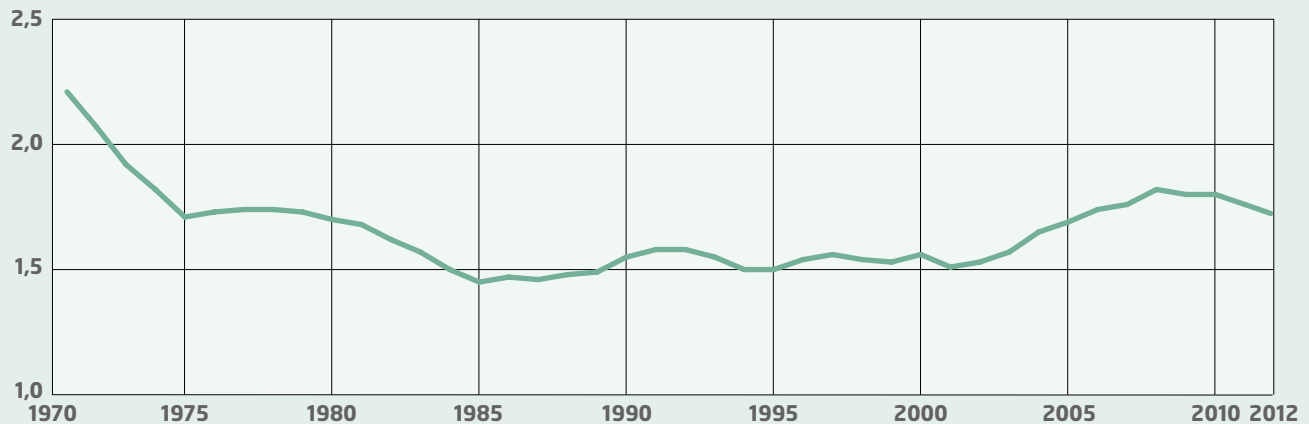
1.19 Totaal vruchtbaarheidscijfer in het Vlaamse Gewest sinds 2001
 Bronnen: 2001-2008: Van Bavel J., Bastiaenssens V., *De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: update 2008*, Vrije Universiteit Brussel, *Interface Demography, Working Paper 2009-2*. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Ikaros
 2009: FOD Economie, *Algemene Directie Statistiek en Economische informatie*
 2010-2012: Van Bavel J. & De Hauw Y., *De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: 2010-2012*. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, *Mirage*

In het recente vruchtbaarheids-onderzoek werden aparte vruchtbaarheidscijfers berekend voor vrouwen met de Belgische nationaliteit en voor vrouwen met een niet-Belgische nationaliteit op het moment van de geboorte. De cijfers uit tabel 1.19 tonen aan dat het vruchtbaarheidscijfer van niet-Belgische vrouwen heel wat hoger ligt dan dat van Belgische vrouwen, maar dat de vruchtbaarheid bij niet-Belgische vrouwen sinds 2010 wel sterk aan het dalen is. Bij Belgische vrouwen startte de daling van het TVC wel al vroeger dan bij de vreemdelingen:

het TVC van de Belgische vrouwen bedroeg in 2010 1,66 en was dus lager dan in 2008 (1,72), terwijl er in 2010 bij de vrouwen van vreemde nationaliteit nog geen sprake was van een daling (van 2,98 in 2008 naar 3,18 in 2010). Vervolgens daalde het TVC ook bij vreemdelingen, tot 2,75 in 2012.

1.20 Evolutie totaal vruchtbaarheidscijfer

1.20 Evolutie van het totale vruchtbaarheidscijfer in het Vlaamse Gewest sinds 1971

Bronnen: 1971-2008: Van Bavel J., Bastiaenssens V., *De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: update 2008*, Vrije Universiteit Brussel, Interface Demography, Working Paper 2009-2. Gebaseerd op Willems (1971-2000) en op gegevens van Kind en Gezin, Ikaros (2001-2008)

2009: FOD Economie, ADSEI, bevolkingsstatistieken

2010-2012: Van Bavel J. & De Hauw Y., *De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: 2010-2012*. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Mirage

5.3.2. De totale vruchtbaarheid naar provincie

Opmerkelijke verschillen, vooral inzake de vruchtbaarheidscijfers voor niet-Belgische vrouwen

Het totale vruchtbaarheidscijfer verschilt tussen de provincies. In 2012 lag het vruchtbaarheidscijfer het laagst in de provincies Vlaams-Brabant (1,64) en Limburg (1,65) en het hoogst in de provincie Antwerpen (1,84).

Oost-Vlaanderen (1,69) en West-Vlaanderen (1,70) nemen ietwat een middenpositie in (zie tabel 1.21). De provincie Limburg had in 2010 nog de laagste totale vruchtbaarheidscijfers maar situeert zich in 2012 na Vlaams-Brabant dat een forse vruchtbaarheidsdaling doormaakte.

Wanneer we ons beperken tot de Belgische vrouwen was de vruchtbaarheid de voorbije jaren, net als tijdens het eerste decennium van

de 21ste eeuw, het laagst in Limburg. Het hoogste vruchtbaarheidscijfer bij Belgische vrouwen doet zich voor in de provincie Antwerpen.

Bij vrouwen van niet-Belgische nationaliteit ligt de vruchtbaarheid het hoogst in de provincies Antwerpen en Oost-Vlaanderen, al is het TVC voor niet-Belgische vrouwen er wel sterk aan het dalen.

1.21 Totaal vruchtbaarheidscijfer naar provincie

	2010			2011			2012		
	Belg	Niet-Belg	Totaal	Belg	Niet-Belg	Totaal	Belg	Niet-Belg	Totaal
Antwerpen	1,69	3,60	1,93	1,69	3,15	1,87	1,66	3,02	1,84
Vlaams-Brabant	1,69	2,28	1,76	1,61	2,05	1,66	1,58	2,10	1,64
West-Vlaanderen	1,71	3,28	1,78	1,69	2,85	1,75	1,64	2,87	1,70
Oost-Vlaanderen	1,64	3,61	1,77	1,62	3,28	1,73	1,58	3,01	1,69
Limburg	1,54	2,90	1,69	1,58	2,58	1,68	1,54	2,57	1,65
Vlaams Gewest	1,66	3,18	1,80	1,64	2,82	1,76	1,61	2,75	1,72

1.21 Totaal vruchtbaarheidscijfer naar provincie en naar nationaliteit van de moeder

Bron: Van Bavel J. & De Hauw Y., *De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: 2010-2012*. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Mirage

5.3.3. De vruchtbaarheid naar leeftijd van de moeder

Het TVC van een bepaald kalenderjaar wordt niet alleen bepaald door het aantal kinderen dat vrouwen tijdens hun leven voortbrengen, maar ook door het moment waarop ze die kinderen krijgen. De val van het TVC sinds het midden van de jaren 1960 was zo niet alleen een kwestie van een dalend aantal geboorten, maar ook een kwestie van uitstel van eerste geboorten. De invloed van het moment waarop vrouwen hun kinderen krijgen op het totale vruchtbaarheidscijfer valt goed af te leiden uit de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers. Grafiek 1.22 geeft de evolutie weer van die leeftijdsspecifieke cijfers sinds 1971.

Als gevolg van het uitstelgedrag daalde de vruchtbaarheid van vrouwen op 20- tot 25-jarige leeftijd. Aan die daling leek sinds 2002 een einde gekomen (zie grafiek 1.22). In het begin van de jaren 1970 werden er per 100 vrouwen op deze leeftijd nog 12 à 14 kinderen geboren, tijdens het eerste decennium van de 21ste eeuw waren er dat nog maar ongeveer 5. Tussen 2006 en 2008 steeg de vruchtbaarheid van 20- tot 25-jarige vrouwen in het Vlaamse Gewest

zelfs lichtjes (nadat er ook in 2004 al een kleine heropleving zichtbaar was). Van die aarzelende heropleving van de vruchtbaarheid bij 20- tot 25-jarige vrouwen is nu duidelijk geen sprake meer. Integendeel: het aantal geboorten per 100 vrouwen op die leeftijd daalde in het Vlaamse Gewest opmerkelijk van 5,2 in 2010 tot 4,6 in 2012. Dat is het laagste peil ooit waargenomen.

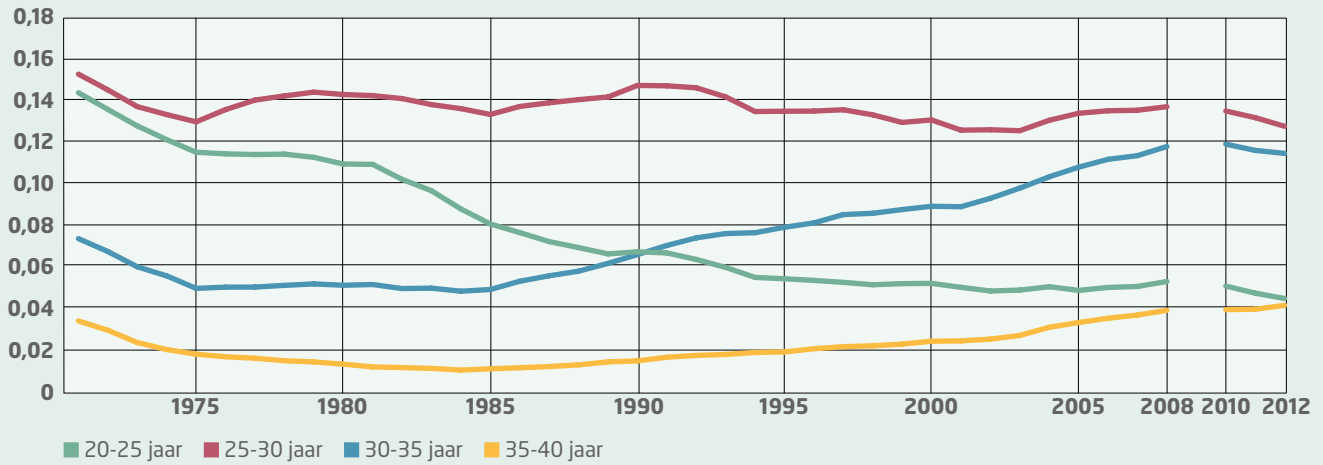
De vruchtbaarheid van 25- tot 30-jarige vrouwen vertoonde geen systematisch dalende trend. Tussen 2003 en 2008 was de vruchtbaarheid bij 25- tot 30-jarige vrouwen zelfs zichtbaar aan het stijgen. Ook aan die stijging is sinds 2010 een einde gekomen: het aantal geboorten per 100 vrouwen daalde in deze leeftijdscategorie van 13,6 in 2010 tot 12,8 in 2012 - waarmee we voor deze leeftijd terug op het niveau van 2004 zitten.

Vanaf de tweede helft van de jaren 1980 vertaalde het uitstel van ouderschap zich in systematisch stijgende vruchtbaarheidscijfers voor 30-plussers. Die evolutie ging systematisch door tot in 2010. Maar zelfs aan deze trend is sinds 2010 een einde gekomen: het aantal geboorten bij 30- tot 35-jarigen daalde van 12,0

per 100 vrouwen in 2010 tot 11,5 in 2012. De enige leeftijdscategorie waar een stijging zichtbaar blijft is bij 35- tot 40-jarige vrouwen, dus bij vrouwen die in de meeste gevallen hun eerste kind al eerder gekregen hebben.

Daarmee is verklaard hoe het komt dat het totale vruchtbaarheidscijfer sinds 2008 aan het dalen is. Het TVC is de som van de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers. In de loop van het eerste decennium van de 21ste eeuw steeg het TVC omdat stijgende vruchtbaarheid op oudere leeftijd (na eerder uitstel op jongere leeftijd) gecombineerd werd met een lichte heropleving van vruchtbaarheid onder de 30 jaar. Na 2008 daalde de vruchtbaarheid op alle leeftijden onder de 35 jaar. Waar we in de loop van het eerste decennium van de 21ste eeuw tekenen zagen dat er een einde gekomen was aan het almaar verder uitstellen van het moederschap, wijzen de cijfers voor 2010, 2011 en 2012 heel duidelijk in de richting van fors uitstel van vruchtbaarheid.

1.22 Evolutie leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers

1.22 Evolutie van het leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfer in het Vlaamse Gewest tussen 1971 en 2012

Bronnen: 1971-1997: ADSEI, Bevolkingsstatistieken en Willems (2002)

1998-2000: ADSEI, Bevolkingsstatistieken en Studiecencentrum voor Perinatale Epidemiologie, berekeningen Van Bavel J.

2001-2008: ADSEI, Bevolkingsstatistieken en Kind en Gezin, Ikaros, berekeningen Van Bavel J.

2010-2012: Van Bavel J. & De Hauw Y., De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: 2010-2012. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Mirage

5.3.4. Evolutie moederschapsleeftijd

Het uitstel van vruchtbaarheid blijkt ook uit de verdere stijging van de verwachte leeftijd van vrouwen bij de eerste geboorte, die blijft stijgen van 26,70 jaar in 2001 over 27,63 jaar in 2010 en 27,82 in 2012 (27,96 jaar bij Belgen, 26,44 jaar bij vreemdelingen, zie laatste lijnen van tabel 1.23). De feitelijk gemiddelde leeftijd ligt iets hoger omdat het gewone rekenkundige gemiddelde niet alleen beïnvloed wordt door de leeftijd waarop vrouwen moeder worden maar ook door het aantal vrouwen op elke leeftijd. Bij vreemdelingen ligt de gemiddelde moederschapsleeftijd lager maar stijgt sneller. Er is dus sprake van enige convergentie in de timing van vruchtbaarheid van Belgische en niet-Belgische vrouwen.

1.23 Evolutie gemiddelde moederschapsleeftijd

	2001	2004	2008	2010	2011	2012
Alle geboorten						
Feitelijk gemiddelde ⁽¹⁾						
Totale bevolking	28,38	29,06	29,23	31,09	30,11	30,01
Belgen	28,53	29,13	29,31	31,18	30,09	30,02
Vreemdelingen	27,34	28,55	28,76	30,85	30,22	29,93
Verwacht op basis van LVC ⁽²⁾						
Totale bevolking	28,36	28,73	29,02	29,16	29,25	29,39
Belgen	28,49	28,83	29,12	29,22	29,34	29,48
Vreemdelingen	27,19	27,81	28,15	28,62	28,45	28,64
Eerste geboorten						
Feitelijk gemiddelde ⁽¹⁾						
Totale bevolking	26,76	27,43	27,62	28,61	28,28	28,30
Belgen	26,93	27,54	27,72	28,65	28,31	28,35
Vreemdelingen	25,39	26,64	26,95	28,37	28,11	28,08
Verwacht op basis van LVC ⁽²⁾						
Totale bevolking	26,70	27,19	27,45	27,63	27,70	27,82
Belgen	26,88	27,34	27,58	27,65	27,84	27,96
Vreemdelingen	23,69	24,47	26,10	26,38	26,22	26,44

1.23 Gemiddelde leeftijd van de moeder bij de geboorte van hun kind in het Vlaamse Gewest, 2001-2012

Bron: Van Bavel J. & De Hauw Y., *De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: 2010-2012. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Mirage*

- (1) Het feitelijke gemiddelde is het gewone rekenkundige gemiddelde van de leeftijd van de moeders (in aantal volle jaren) van de geregistreerde geboorten. Dit is de facto een gewogen gemiddelde in die zin dat het niet alleen door de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers beïnvloed wordt maar ook door het aantal potentiële moeders op elke leeftijd
- (2) Het gemiddelde dat op basis van de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers verwacht wordt, is een ongewogen gemiddelde in die zin dat de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers van elke leeftijd in gelijke mate in rekening gebracht worden. Dit ongewogen gemiddelde wordt dus niet beïnvloed door de aantallen potentiële moeders op elke leeftijd. Dit verklaart bijvoorbeeld het grote verschil tussen de feitelijk gemiddelde leeftijd bij de eerste geboorte bij vrouwen van vreemde nationaliteit enerzijds, en de verwachte gemiddelde leeftijd bij de eerste geboorten anderzijds: de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers van vreemdelingen onder de 25 jaar liggen hoog, maar er zijn relatief weinig vreemdelingen onder de 25 jaar aanwezig in het Vlaamse Gewest, waardoor het aantal geboorten bij jonge vreemdelingen ondanks de hoge vruchtbaarheid relatief beperkt is

5.3.5. Lagere vruchtbaarheid, kleinere gezinnen?

De daling van het TVC van de jongste kalenderjaren betekent niet noodzakelijk dat de jongste generaties gemiddeld minder kinderen zullen krijgen dan vrouwen uit de net iets oudere generaties. Het is goed denkbaar dat vrouwen die hun eerste kind nu wat uitstellen de achterstand later ophalen, zonder op het einde van de rit minder kinderen te zullen krijgen. Of uitstel op jongere leeftijd tot recuperatie op latere leeftijd zal leiden, zullen we pas in de loop van de komende jaren kunnen vaststellen. Als er later van recuperatie sprake is, dan mogen we de komende jaren een stijging van de vruchtbaarheid op latere leeftijd verwachten.

Tot nu toe zijn er - althans bij de bevolking van Belgische nationaliteit - geen aanwijzingen voor een trend naar kleinere gezinnen, integendeel. De daling van de vruchtbaarheid van de voorbije jaren kwam er immers vooral door uitstel van eerste geboorten. We zien dan ook in tabel 1.24 dat het aandeel eerste geboorten in het totale aantal geboorten de jongste jaren afnam bij de Belgen, nadat het eerst gestegen was: van 46,1% in 2001 tot 48,6% in 2004, vervolgens een daling van 47,4% in 2010 tot 45,9% in 2012.

Het percentage derde geboorten (als deel van het totale aantal geboorten) daalde bij de Belgen in de loop van het eerste decennium van de 21ste eeuw van 12,6% in 2001 tot 11,7% in 2010, maar vervolgens klom het weer tot 12,1% in 2012. Ook het percentage geboorten van vierde en hogere rang steeg de jongste jaren nadat het voordien aan het dalen was. Dit wijst er allemaal nogmaals op dat de daling van de vruchtbaarheid er kwam doordat nieuwe generaties van potentiële ouders hun eerste kind de jongste jaren uitstelden. Koppels die wél al met kinderen begonnen waren, die kregen hun tweede en derde kinderen wél.

Bij vreemdelingen ligt het percentage geboorten van hogere geboortegradering hoger dan bij de Belgen, maar het daalt bij hen wel. Het percentage eerste geboorten lag aanzienlijk lager dan in 2004. In de mate dat deze cijfers kloppen, wijzen ze op een uitgesproken uitstel van gezinsvorming bij de vreemdelingen tijdens de jongste crisisjaren. Deze interpretatie strookt in elk geval met de trend in de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers voor vreemdelingen zichtbaar in grafiek 1.22. In toenemende mate zijn geboorten bij vreemdelingen hoofdzakelijk eerste of tweede geboorten, net

als bij de Belgen. Deze zaken wijzen opnieuw op convergentie in vruchtbaarheidspatronen.

Voor de recentste 3 jaren maakt tabel 1.24 voor de Belgische vrouwen ook een onderscheid tussen genaturaliseerde Belgen en vrouwen die van bij hun geboorte al de Belgische nationaliteit hadden. Opvallend is dat het aandeel eerste geboorten bij genaturaliseerde Belgen erg laag ligt in vergelijking tot de Belgische vrouwen en tot de vrouwen die ook bij geboorte van het kind een niet-Belgische nationaliteit hadden.

1.24 Evolutie geboorten naar nationaliteit en geboorterang

		2001	2004	2008	2010	2011	2012
Belgen	Eerste kind	46,11	48,61	47,64	47,39	46,61	45,94
	Tweede kind	35,92	34,25	35,56	36,18	36,53	36,64
	Derde kind	12,62	11,98	11,87	11,70	11,88	12,10
	Vierde kind of meer	5,35	5,15	4,92	4,73	4,98	5,32
	Totaal	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Belg bij geboorte	Eerste kind	NB	NB	NB	49,35	48,30	47,75
	Tweede kind	NB	NB	NB	36,52	36,96	37,16
	Derde kind	NB	NB	NB	10,71	10,99	11,04
	Vierde kind of meer	NB	NB	NB	3,43	3,74	4,06
	Totaal	NB	NB	NB	100,00	100,00	100,00
Genaturaliseerde Belgen	Eerste kind	NB	NB	NB	33,17	28,44	27,22
	Tweede kind	NB	NB	NB	34,23	30,78	30,62
	Derde kind	NB	NB	NB	19,22	21,89	23,58
	Vierde kind of meer	NB	NB	NB	13,38	18,89	18,58
	Totaal	NB	NB	NB	100,00	100,00	100,00
Vreemdelingen	Eerste kind	41,73	44,02	42,51	38,44	40,15	39,56
	Tweede kind	30,13	30,35	32,42	31,69	32,19	33,11
	Derde kind	15,58	14,73	14,84	17,45	16,24	15,98
	Vierde kind of meer	12,56	10,91	10,23	12,43	11,41	11,35
	Totaal	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Totale bevolking	Eerste kind	45,57	48,01	46,91	45,82	45,51	44,80
	Tweede kind	35,20	33,74	35,11	35,39	35,80	36,01
	Derde kind	12,99	12,34	12,30	12,71	12,62	12,79
	Vierde kind of meer	6,24	5,91	5,68	6,08	6,07	6,39
	Totaal	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

1.24 Evolutie geboorten naar nationaliteit en geboorterang in het Vlaamse Gewest (percentages) 2001-2012

Bron: Van Bavel J. & De Hauw Y., *De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: 2010-2012. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Mirage*
NB: niet beschikbaar

5.4. Abortus

118,4 abortussen per 1000 geboorten in Vlaams Gewest

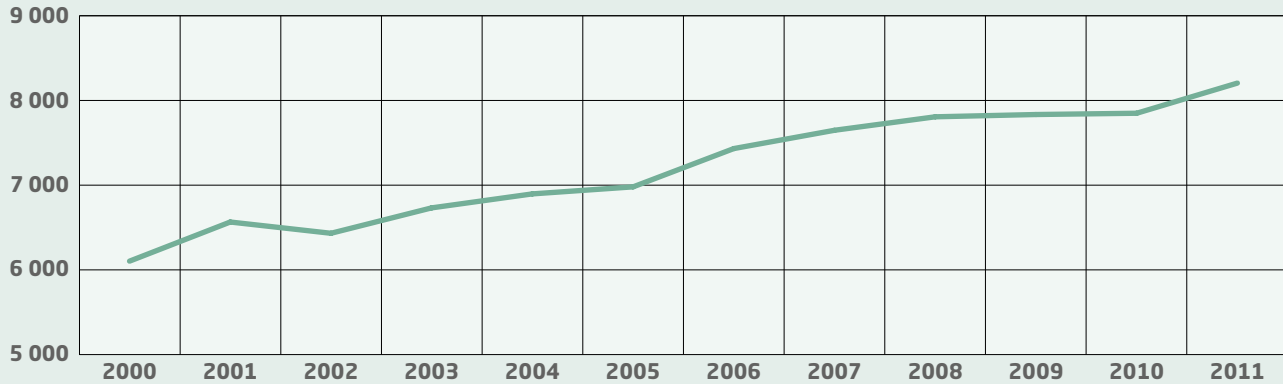
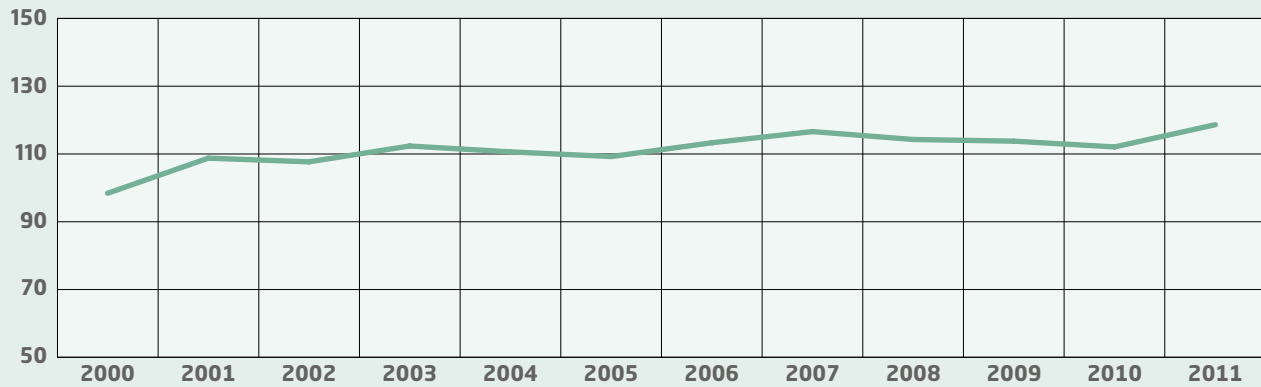
Een aantal zwangerschappen wordt niet uitgedragen, maar op eigen initiatief afgebroken. In Vlaanderen kunnen zwangere vrouwen daarvoor terecht in abortuscentra of in ziekenhuizen. Deze zwangerschapsafbrekingen of abortussen dienen gerapporteerd te worden aan de Nationale Evaluatiecommissie Zwangerschapsafbreking die over de aangiften een tweejaarlijks verslag opstelt. Het jongste verslag dateert van september 2012 en bevat gegevens over de jaren 2010 en 2011. De auteurs van dit rapport signaleren dat de cijfers mogelijk niet volledig zijn en dat een stijging van de aangiften niet noodzakelijk betekent dat er ook meer abortussen uitgevoerd worden. Het zou ook kunnen dat er nu beter dan vroeger gerapporteerd wordt. Desalniettemin zijn de gerapporteerde aantallen zeker betekenisvol. De cijfers hieronder hebben betrekking op zwangerschapsonderbrekingen uitgevoerd bij vrouwen die een woonplaats hadden in het Vlaamse Gewest.

5.4.1. Aantal gerapporteerde abortussen

In 2010 bedroeg het aantal legale abortussen bij vrouwen met een woonplaats in het Vlaamse Gewest 7849, in 2011 was het aantal toegenomen tot 8205. Meer recente gegevens waren midden 2013 nog niet beschikbaar. Per 1000 geboorten waren er in 2011 118,4 abortussen, tegenover 112 in 2010 en tegenover 113,7 in 2009. 2011 is daarmee het jaar met het hoogste aantal (geregistreerde) abortussen per 1000 geboorten sedert 2000 (zie grafiek 1.25).

Het aantal abortussen per 1000 geboorten ligt duidelijk het hoogst in de provincie Antwerpen. De ratio ligt het laagst in Vlaams-Brabant en West-Vlaanderen (zie tabel 1.26).

1.25 Abortussen**Aantal****Per 1000 geboorten**

1.25 Evolutie sinds 2000 van het aantal abortussen en het aantal abortussen per 1000 geboorten bij vrouwen wonend in het Vlaamse Gewest
Bron: Nationale Evaluatiecommissie Zwangerschapsafbreking

5.4.2. Abortus volgens leeftijd van de vrouw

Tabel 1.27 illustreert dat 60% van de abortussen worden uitgevoerd bij vrouwen jonger dan 30 jaar. De percentages fluctueren nauwelijks in vergelijking tot 2010.

5.4.3. Abortus naar reden

Op basis van het registratieformulier dat dient ingevuld te worden voor de Nationale Evaluatiecommissie betreffende de zwangerschaps-onderbreking kunnen ook cijfers afgeleid worden over de redenen ('ingeroepen noodsituaties') die aangehaald werden om de zwangerschap te laten onderbreken. Daarbij kunnen voor elke onderbreking meerdere redenen ingeroepen worden. Niet voor elke onderbreking werd dit deel van het registratieformulier volledig ingevuld, zodat op basis van de cijfers geen algemene uitspraken mogen gedaan worden. Desalniettemin geven de cijfers een goed zicht op de ingeroepen noodsituaties.

Meest voorkomende redenen in Vlaanderen in 2011 waren 'momenteel geen kinderwens' (28,8%), voltooid gezin (20,1%), 'vrouw voelt zich te jong' (15,1%), studente (9%), 'relatie

onlangs verbroken' (8%), 'te recente relatie' (7,5%), 'financiële redenen' (7,1%), 'alleenstaande vrouw' (6,8%) en 'partnermoeilijkheden' (6,6%). Het gaat dus voornamelijk om persoonlijke redenen en redenen van relationele of familiale problemen. Redenen die

betrekking hebben op de lichamelijke of geestelijke gezondheid van de moeder of van het kind werden veel minder frequent geregistreerd.

1.26 Aantal abortussen per 1000 geboorten - per provincie

	2010	2011
Antwerpen	139,3	145,2
Vlaams-Brabant	91,4	102,3
West-Vlaanderen	96,2	103,6
Oost-Vlaanderen	103,5	109,8
Limburg	110,4	110,6
Vlaams Gewest	112,0	118,4

1.26 Aantal abortussen per 1000 geboorten - per provincie - 2010 - 2011
Bron: Nationale Evaluatiecommissie Zwangerschapsafbreking

1.27 Leeftijd van de vrouw bij abortus

	2010	2011
< 20	13,1	12,1
20-24	23,6	23,6
25-29	23,8	24,1
30-34	19,4	20,8
35-39	14,3	13,8
> 40	5,8	5,6
Totaal	100,0	100,0

1.27 Leeftijd van de vrouw bij abortus (percentage)
Bron: Nationale Evaluatiecommissie Zwangerschapsafbreking

5.5. Zwangerschappen bij tieners

Tienermoederschap is vrij uitzonderlijk; nogal wat zwangerschappen bij tieners worden afgebroken

Er bestaat een samenhang tussen tienermoederschap en een risicovolle situatie voor moeder en kind.

Tienermoeders verlaten vroegtijdig de school, hebben meer kans op armoede en meer kans om alleenstaande moeder te zijn. Kinderen van tienermoeders hebben meer kans op een laag geboortegewicht, op sterfte binnen het eerste levensjaar en meer kans om later zelf een tienermoeder te worden.

Tienermoederschap is in Vlaanderen vrij uitzonderlijk. In 2011 waren er volgens de registratie van het Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie (SPE) 1249 of 1,8% van de bevallen vrouwen jonger dan 20 jaar. Dit cijfer is quasi stabiel gebleven tegenover 2010. Toen waren 1252 bevallen vrouwen jonger dan 20 jaar. De helft (50,2%) van de tienermoeders was 19 jaar. 10,1% van de tienermoeders was 16 jaar of jonger (zie tabel 1.28 en grafiek 1.29).

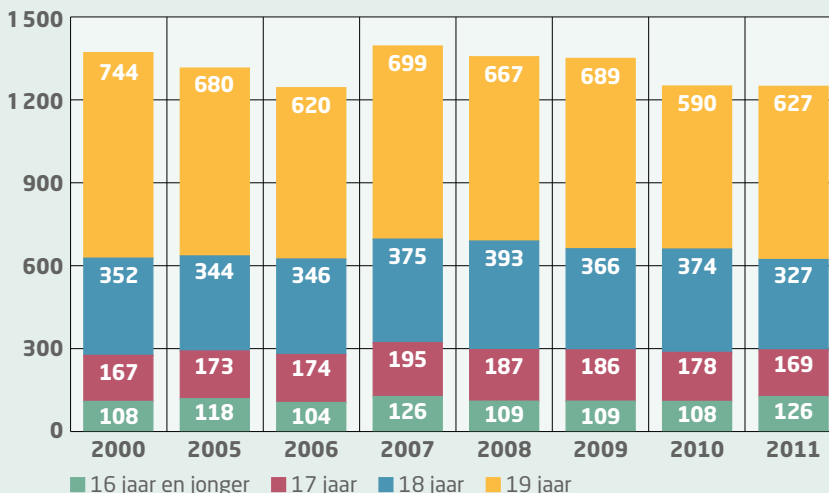
Het aantal *tienerzwangerschappen* ligt echter heel wat hoger dan het aantal

1.28 Tienermoeders

	2010	2011
14 jaar of jonger	10	17
15 jaar	23	31
16 jaar	77	78
17 jaar	178	169
18 jaar	374	327
19 jaar	590	627
Totaal jonger dan 20 jaar	1 252	1 249

1.28 Aantal tienermoeders in Vlaanderen (Vlaams Gewest en Vlaamse kraamklinieken in Brussel)
Bron: Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie

1.29 Evolutie tienermoeders

1.29 Evolutie van het aantal tienermoeders naar leeftijd in Vlaanderen (Vlaams Gewest en Vlaamse kraamklinieken in Brussel) sinds 2000
Bron: Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie

bevallingen van vrouwen jonger dan 20 jaar. In 2011 bedroeg het aantal tienerzwangerschappen 2244, waarvan 1249 bevallingen en 995 abortussen. Op basis van gegevens van het SPE en van de Nationale Evaluatiecommissie

Zwangerschapsafbreking leiden we af dat 55,6% van de zwangere tieners effectief moeder worden en dat 44,3% van hen een abortus ondergaat. Gegevens over het aantal abortussen in 2012 zijn nog niet bekend.

1.30 Abortussen en bevallingen bij tieners

1.30 Aantal abortussen bij vrouwen jonger dan 20 jaar in het Vlaamse Gewest en aantal tienermoeders in Vlaanderen (Vlaams Gewest en Vlaamse kraamklinieken in Brussel) sinds 2000
Bronnen: Nationale Evaluatiecommissie Zwangerschapsafbreking
Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie

6. DE EUROPESE CONTEXT

Hoe moeten we het geboortecijfer en de evoluties inzake geboorten in Vlaanderen situeren in Europa? Hoe evolueert het aantal jonge kinderen? De gegevens over Vlaanderen worden vergeleken met de gegevens van de landen van de EU-15 en indien mogelijk ook met het totale cijfer van de EU-15.

6.1. Geboorten, vruchtbaarheid en abortussen

In de tabellen 1.31, 1.32 en 1.33 worden een aantal cijfers over de geboorten tot en met 2011 weergegeven: het aantal geboorten, de procentuele evolutie van het geboortecijfer en het aantal geboorten per 1000 inwoners. De cijfers voor 2012 zijn nog niet gekend en voor 2011 moeten de cijfers voor Duitsland Frankrijk, Griekenland, Italië, Spanje, het Verenigd Koninkrijk en Ierland nog als voorlopig beschouwd worden. In 2011 zou het aantal geboorten in de EU-15 ongeveer 1,9% lager liggen dan in 2010 (zie tabel 1.31). De daling doet zich in zowat alle landen voor, enkel het Verenigd Koninkrijk en Ierland zouden - het gaat nog om voorlopige cijfers - nog een beperkte stijging

van het aantal geboorten kennen. Vooral in Denemarken en Griekenland is het geboortecijfer afgenomen, in beide gevallen met iets meer dan 7%. In Portugal bedraagt de daling ten opzichte van 2010 4,5%. België en Vlaanderen kennen een kleinere daling dan de meeste andere landen. Enkel Oostenrijk kende een nog kleinere daling. Frankrijk daalde even sterk als Vlaanderen.

1.31 Geboorten

	2000	2005	2009	2010	2011	Evolutie 2010-2011
Vlaams Gewest	61 877	63 906	68 925	70 079	69 290	-1,1%
België	116 396	119 622	127 297	129 173	127 655	-1,2%
Aangrenzende landen						
Duitsland	766 999	685 795	665 126	677 947	662 685 ⁽¹⁾	-2,3% ⁽¹⁾
Frankrijk	808 249	807 787	825 564	833 654	824 263 ⁽¹⁾	-1,1% ⁽¹⁾
Luxemburg	5 723	5 371	5 638	5 874	5 639	-4,0%
Nederland	206 619	187 910	184 915	184 397	180 060	-2,4%
Noordse landen						
Finland	56 742	57 745	66 430	60 980	59 961	-1,7%
Denemarken	67 084	64 282	62 818	63 411	58 998	-7,0%
Zweden	90 441	101 346	111 801	115 641	111 770	-3,3%
Mediterrane landen						
Griekenland	103 267	107 545	117 933	114 766	106 428 ⁽¹⁾	-7,3% ⁽¹⁾
Italië	543 144	554 022	568 857	561 944	546 607 ⁽¹⁾	-2,7% ⁽¹⁾
Portugal	120 008	109 399	99 491	101 381	96 856	-4,5%
Spanje	397 632	464 811	493 717	485 252	470 553 ⁽¹⁾	-3,0% ⁽¹⁾
Andere landen						
Oostenrijk	78 268	78 190	76 344	78 742	78 109	-0,8%
Verenigd Koninkrijk	679 029	722 549	790 204	807 271 ⁽¹⁾	807 776 ⁽¹⁾	+0,1% ⁽¹⁾
Ierland	54 789	61 372	75 554	73 724 ⁽¹⁾	74 650 ⁽¹⁾	+1,3% ⁽¹⁾
Europa						
EU-15	4 094 390	4 129 308	4 264 413	4 294 158	4 212 010 ⁽¹⁾	-1,9% ⁽¹⁾

1.31 Aantal levendgeborenen in de EU-15-landen sinds 2000 en evolutie 2010-2011

Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken
Eurostat, website

(1) Voorlopige cijfers

1.32 Evolutie geboorten

	2000	2005	2009	2010	2011
Vlaams Gewest	100,0	103,3	111,4	113,3	112,0
België	100,0	102,8	109,4	111,0	109,7
Aangrenzende landen					
Duitsland	100,0	89,4	86,7	88,4	86,4 ⁽¹⁾
Frankrijk	100,0	99,9	102,1	103,1	102,0 ⁽¹⁾
Luxemburg	100,0	93,8	98,5	102,6	98,5
Nederland	100,0	90,9	89,5	89,2	87,1
Noordse landen					
Finland	100,0	101,8	117,1	107,5	105,7
Denemarken	100,0	95,8	93,6	94,5	87,9
Zweden	100,0	112,1	123,6	127,9	123,6
Mediterrane landen					
Griekenland	100,0	104,1	114,2	111,1	103,1 ⁽¹⁾
Italië	100,0	102,0	104,7	103,5	100,6 ⁽¹⁾
Portugal	100,0	91,2	82,9	84,5	80,7
Spanje	100,0	116,9	124,4	122,0	118,3 ⁽¹⁾
Andere landen					
Oostenrijk	100,0	99,9	97,5	100,6	99,8
Verenigd Koninkrijk	100,0	106,4	116,4	118,9 ⁽¹⁾	119,0 ⁽¹⁾
Ierland	100,0	112,0	137,9	134,6 ⁽¹⁾	136,2 ⁽¹⁾
Europa					
EU-15	100,0	100,8	104,2	103,3	101,3 ⁽¹⁾

1.32 Evolutie van het aantal levendgeborenen sinds 2000 in de EU-15-landen (index)

Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

Eurostat, website

Eigen berekeningen

(1) Voorlopige cijfers

In vergelijking tot 2000 zien we dat het geboortecijfer in Vlaanderen in 2011 meer dan gemiddeld gestegen is, vergeleken met andere Europese landen. Waar in de EU-15 in 2011 gemiddeld 1,3% meer baby's geboren werden, was er in Vlaanderen een stijging van 12% (zie tabel 1.32). Opmerkelijk is dat er zich in 6 landen (Duitsland, Luxemburg, Nederland, Denemarken, Portugal en Oostenrijk) een daling van het geboortecijfer heeft voorgedaan ten opzichte van 2000. Ten opzichte van de situatie in 2000 werden er enkel in Zweden, Spanje, het Verenigd Koninkrijk en Ierland procentueel meer kinderen geboren dan in Vlaanderen.

Het aantal geboorten per 1000 inwoners in de EU-15 in 2011 bedraagt 10,5. Een beduidend hoger cijfer wordt genoteerd in Ierland (16,3), het Verenigd Koninkrijk (12,9), Frankrijk (12,6) en Zweden (11,8) en een beduidend lager cijfer in Duitsland (8,1) en Italië (9,0) (zie tabel 1.33).

1.33 Geboorten per 1000

	2000	2005	2009	2010	2011
Vlaams Gewest	10,4	10,6	11,1	11,1	11,0
België	11,4	11,5	11,8	11,9	11,7
Aangrenzende landen					
Duitsland	9,3	8,3	8,1	8,3	8,1 ⁽¹⁾
Frankrijk	13,3	12,9	12,8	12,9 ⁽¹⁾	12,6 ⁽¹⁾
Luxemburg	13,1	11,5	11,3	11,6	10,9 ⁽¹⁾
Nederland	13,0	11,5	11,2	11,1	10,8
Noordse landen					
Finland	11,0	11,0	11,3	11,4	11,1
Denemarken	12,6	11,9	11,4	11,4	10,6
Zweden	10,2	11,2	12,0	12,3	11,8
Mediterrane landen					
Griekenland	9,5	9,7	10,5	10,1	9,4 ⁽¹⁾
Italië	9,5	9,5	9,5	9,3	9,0 ⁽¹⁾
Portugal	11,7	10,4	9,4	9,5	9,2 ⁽¹⁾
Spanje	9,9	10,7	10,8	10,5	10,2 ⁽¹⁾
Andere landen					
Oostenrijk	9,8	9,5	9,1	9,4	9,3
Verenigd Koninkrijk	11,5	12,0	12,8	13,0 ⁽¹⁾	12,9 ⁽¹⁾
Ierland	14,4	14,8	16,9	16,5 ⁽¹⁾	16,3 ⁽¹⁾
Europa					
EU-15	10,9	10,7	10,6	10,8	10,5 ⁽¹⁾

1.33 Geboortecijfer: aantal geboorten per 1000 inwoners sinds 2000 in de EU-15-landen
 Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken
 Eurostat, website
 Eigen berekeningen
 (1) Voorlopige cijfers

1.34 Vruchtbaarheidscijfer

	2000	2005	2009	2010	2011
Vlaams Gewest	NB	1,69	1,82	1,80	1,76
België	1,66	1,75	1,84	1,86	NB
Aangrenzende landen					
Duitsland	1,38	1,36	1,36	1,39	1,36
Frankrijk	1,89	1,94	2,00	2,03	2,01
Luxemburg	1,76	1,63	1,59	1,63	1,52
Nederland	1,72	1,71	1,79	1,79	1,76
Noordse landen					
Finland	1,73	1,80	1,86	1,87	1,83
Denemarken	1,77	1,80	1,84	1,87	1,75
Zweden	1,54	1,77	1,94	1,98	1,90
Mediterrane landen					
Griekenland	1,26	1,33	1,52	1,51	1,42
Italië	1,26	1,32	1,41	1,41	1,40
Portugal	1,55	1,40	1,32	1,36	1,35
Spanje	1,23	1,34	1,39	1,38	1,36
Andere landen					
Oostenrijk	1,36	1,41	1,39	1,44	1,42
Verenigd Koninkrijk	1,64	1,78	1,94	1,98	1,96
Ierland	1,89	1,86	2,10	2,07	2,05

1.34 Totaal vruchtbaarheidscijfer (TVC) per vrouw sinds 2000 in de EU-15-landen
 Bronnen: Van Bavel J., Bastiaenssens V., *De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: update 2008*, Brussel, Vrije Universiteit Brussel, *Interface Demography, Working Paper 2009-2*

FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie
 Van Bavel J. & De Hauw Y., *De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: 2010-2012*.

Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, *Mirage*.

Eurostat, website

(1) Voorlopig cijfer

NB: niet beschikbaar

Het totale vruchtbaarheidscijfer (TVC) ligt overal beneden het vervangingsniveau, waarvoor een cijfer van 2,1 kinderen per vrouw wordt vooropgesteld, althans wanneer migratie buiten beschouwing wordt gelaten (zie tabel 1.34). Geen enkel EU-15-land haalt het vervangingsniveau; Ierland (2,05) en Frankrijk (2,01) benaderen het wel. Het Vlaamse Gewest behoort tot de EU-15-landen met een relatief hoog TVC. In 2011 lag het vruchtbaarheidscijfer van het Vlaamse Gewest op dezelfde hoogte als dat van Nederland.

De toename van het aantal kinderen geboren buiten een huwelijksrelatie zet zich in de meeste EU-15-landen verder door. Zweden en Frankrijk kennen een zeer hoog percentage geboorten buiten het huwelijk. In Zweden wordt 54,3% van de kinderen geboren buiten een huwelijksrelatie; in Frankrijk zelfs 55,8%. Met 50% geboorten buiten een huwelijksrelatie situeert België zich net na deze landen. In Griekenland ligt het percentage geboorten buiten het huwelijk zeer laag (7,4%) (zie tabel 1.35).

1.35 Aandeel geboorten buiten het huwelijk

	2000	2005	2009	2010	2011
België	28,0	39,4	45,5	46,0	50,0
Aangrenzende landen					
Duitsland	23,4	29,2	32,7	33,3	33,9
Frankrijk	43,6	48,4	53,7	55,0	55,8
Luxemburg	21,9	27,2	32,1	34,0	34,1
Nederland	24,9	34,9	43,3	44,3	45,3
Noordse landen					
Finland	39,2	40,4	40,9	41,1	40,9
Denemarken	44,6	45,7	46,8	47,3	49,0
Zweden	55,3	55,4	54,4	54,2	54,3
Mediterrane landen					
Griekenland	4,0	5,1	6,6	7,3	7,4
Italië	9,7	15,2	19,8	21,5	23,4
Portugal	22,2	30,7	38,1	41,3	42,8
Spanje	17,7	26,5	34,5	35,5	37,4
Andere landen					
Oostenrijk	31,3	36,5	39,3	40,1	40,4
Verenigd Koninkrijk	39,5	42,9	46,3	46,9	47,3
Ierland	31,5	31,8	33,3	33,8	33,7

1.35 Aandeel geboorten buiten het huwelijk in de EU-15-landen sinds 2000
Bron: Eurostat, website

1.36 Aantal abortussen per 1000 geboorten

	2000	2005	2009	2010	2011
Vlaams Gewest	98,6	109,2	113,7	112,0	118,4
België	119,8	141,5	148,3	146,4	152,4
Aangrenzende landen					
Duitsland	175,5	180,9	166,4	162,9	NB
Frankrijk	248,5	266,9	263,8	NB	NB
Luxemburg	NB	NB	NB	NB	NB
Nederland	131,7	152,9	153,2	150,3	NB
Noordse landen					
Finland	192,7	190,0	173,8	168,0	175,0
Denemarken	233,5	236,2	263,7	256,5	NB
Zweden	342,5	345,1	335,6	326,0	337,8
Mediterrane landen					
Griekenland	174,5	153,4	NB	NB	NB
Italië	250,2	233,3	203,3	NB	NB
Portugal	NB	NB	196,7	191,7	209,5
Spanje	160,3	196,6	225,2	232,3	NB
Andere landen					
Oostenrijk	NB	NB	NB	NB	NB
Verenigd Koninkrijk	276,3	275,6	255,9	250,9	250,6
Ierland	NB	NB	NB	NB	NB

1.36 Aantal abortussen per 1000 geboorten sinds 2000 in de EU-15-landen

Bronnen: Nationale Evaluatiecommissie Zwangerschapsafbreking

WHO Regional Office for Europe, European Health for all database (website)

NB: niet beschikbaar

In tabel 1.36 wordt een overzicht gegeven van het aantal *abortussen* per 1000 geboorten. Het Vlaamse Gewest en België kennen een vrij laag aantal abortussen per 1000 geboorten in vergelijking met de andere EU-15-landen waarvoor deze cijfers bekend zijn.

6.2. Jonge kinderen

Het Vlaamse Gewest is een *kleine regio* binnen Europa. Het aantal kinderen onder de 5 jaar in het

Vlaamse Gewest maakt slechts 1,6% uit van het aantal jonge kinderen in de Europese Unie (EU-15). De Europese

Unie telde op 1 januari 2011 in totaal ruim 21 miljoen kinderen onder de 5 jaar (zie tabel 1.37).

1.37 Aantal kinderen onder de 5 jaar

	2000	2005	2010	2011	2012
Vlaams Gewest	320 682	309 328	343 306	350 262	353 868
België	577 217	574 859	628 734	641 265	647 171
Aangrenzende landen					
Duitsland	3 947 634	3 656 322	3 409 608	3 409 120	3 408 762
Frankrijk	3 752 377	3 929 764	4 037 764	4 032 401	4 030 042
Luxemburg	28 460	27 924	28 652	29 318	29 561
Nederland	983 491	1 010 626	924 881	923 106	918 736
Noordse landen					
Finland	297 522	283 693	298 114	301 621	302 977
Denemarken	340 593	328 056	326 067	325 495	319 203
Zweden	468 716	485 558	548 222	561 788	567 369
Mediterrane landen					
Griekenland	518 125	517 910	569 200	575 104	567 571
Italië	2 624 578	2 733 436	2 844 653	2 846 446	2 827 823
Portugal	535 886	553 702	519 768	483 751	480 195
Spanje	1 840 202	2 171 491	2 461 228	2 484 340	2 482 803
Andere landen					
Oostenrijk	424 501	397 723	392 853	393 393	393 847
Verenigd Koninkrijk	3 575 961	3 408 879	3 818 416	3 901 151	3 972 543
Ierland	264 576	295 803	350 763	363 969	362 461
Europa					
EU-15	20 179 839	20 375 746	21 158 923	21 272 268	21 311 064 ⁽¹⁾

1.37 Aantal kinderen onder de 5 jaar sinds 2000 in de EU-15-landen

Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken Eurostat, website

(1) Voorlopig cijfer

Van 2010 naar 2011 is het aantal kinderen in de EU-15-landen licht toegenomen (+0,18%; eigen raming).

Zoals de meeste EU-15-landen kende het Vlaamse Gewest een stijging van het aantal jonge kinderen. Het Vlaamse Gewest (+1%) kende de derde grootste stijging, na Ierland (+2,4%) en het Verenigd Koninkrijk (+1,8%). In Denemarken nam het aantal kinderen onder de 5 jaar af met meer dan 1% (zie tabel 1.37).

Tabel 1.38 geeft de procentuele evolutie weer, met 2000 als basis.

Vooraf in Zweden, Ierland en Spanje nam het aantal kinderen onder de 5 jaar toe t.o.v. 2000.

1.38 Evolutie aantal kinderen onder de 5 jaar

	2000	2005	2010	2011	2012
Vlaams Gewest	100,0	96,5	107,1	109,2	110,3
België	100,0	99,6	108,9	111,1	113,0
Aangrenzende landen					
Duitsland	100,0	92,6	86,4	86,4	86,4
Frankrijk	100,0	104,7	107,7	107,8	107,4
Luxemburg	100,0	98,1	100,2	103,0	103,9
Nederland	100,0	102,8	94,0	93,9	93,4
Noordse landen					
Finland	100,0	95,4	100,2	101,4	101,8
Denemarken	100,0	96,3	95,7	95,6	93,7
Zweden	100,0	103,6	117,0	119,9	121,1
Mediterrane landen					
Griekenland	100,0	100,0	109,9	111,0	109,5
Italië	100,0	104,1	108,4	108,5	107,7
Portugal	100,0	103,3	97,0	95,4	89,6
Spanje	100,0	118,0	133,7	135,0	134,9
Andere landen					
Oostenrijk	100,0	93,8	92,5	92,7	92,8
Verenigd Koninkrijk	100,0	95,5	106,8	108,0	111,1
Ierland	100,0	111,8	132,6	137,5	137,0
Europa					
EU-15	100,0	101,0	104,5	105,4	104,3 ⁽¹⁾

1.38 Evolutie van het aantal kinderen onder de 5 jaar sinds 2000 in de EU-15-landen (index)

Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistiek Eurostat, website (eigen berekeningen)

(1) Voorlopig cijfer

Tabel 1.39 schetst de evolutie van *het aandeel jonge kinderen* in de totale bevolking. Opmerkelijk is het grote aandeel jonge kinderen in Ierland (7,9%). Duitsland kent het laagste aandeel jonge kinderen (4,2%).

1.39 Aandeel kinderen onder de 5 jaar

	2000	2005	2010	2011	2012
Vlaams Gewest	5,4	5,1	5,5	5,6	5,6
België	5,6	5,5	5,8	5,9	5,9
Aangrenzende landen					
Duitsland	4,8	4,4	4,2	4,2	4,2 ⁽¹⁾
Frankrijk	6,2	6,3	6,2	6,2 ⁽¹⁾	6,2 ⁽¹⁾
Luxemburg	6,6	6,1	5,7	5,7	5,6 ⁽¹⁾
Nederland	6,2	6,2	5,6	5,5	5,5
Noordse landen					
Finland	5,8	5,4	5,6	5,6	5,6
Denemarken	6,4	6,1	5,9	5,9	5,7
Zweden	5,3	5,4	5,9	6,0	6,0
Mediterrane landen					
Griekenland	4,8	4,7	5,0	5,1	5,0 ⁽¹⁾
Italië	4,6	4,7	4,7	4,7	4,6
Portugal	5,3	5,3	4,9	4,6 ⁽¹⁾	4,6
Spanje	4,6	5,0	5,4	5,4	5,4 ⁽¹⁾
Andere landen					
Oostenrijk	5,3	4,8	4,7	4,7	4,7 ⁽¹⁾
Verenigd Koninkrijk	6,1	5,7	6,2	6,2 ⁽¹⁾	6,3
Ierland	7,0	7,2	7,9	7,7	7,9 ⁽¹⁾
Europa					
EU-15	5,3	5,3	5,1 ⁽¹⁾	5,1 ⁽¹⁾	5,1 ⁽¹⁾

1.39 Aandeel kinderen onder de 5 jaar in de totale bevolking sinds 2000 in de EU-15-landen (per 100)
 Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken
 Eurostat, website (eigen berekeningen)
 (1) Voorlopige cijfers

6.3. Interlandelijke adoptie

Tabel 1.40 geeft aan dat het aantal adopties in zo wat alle landen afneemt. Binnen de EU-15-landen waarvoor er cijfers over interlandelijke adoptie bekend zijn, ligt het relatieve aantal *interlandelijke* adopties

het laagst in Griekenland, het Verenigd Koninkrijk en Duitsland; het bedraagt er minder dan 1 per 100 000 inwoners. Ook in de Vlaamse en de Franse Gemeenschap is het aantal interlandelijke adopties vrij beperkt. Italië en Denemarken scoren het hoogst en komen uit op meer dan 6 inter-

landelijke adopties per 100 000 inwoners (zie tabel 1.41). Dat is in Denemarken merkkelijk minder dan de jaren daarvoor. Ook landen als Spanje, Zweden, Luxemburg, Nederland en Frankrijk kennen een aanzienlijke daling van het relatieve aantal adopties.

1.40 Adoptie

Ontvangend land	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Vlaamse Gemeenschap ⁽¹⁾	210	172	162	176	210	244	205	180	122
Franse Gemeenschap ⁽¹⁾	290	299	221	182	154	195	183	172	138
Aangrenzende landen									
Duitsland ⁽²⁾	854	560	583	778	664	571	504	525	NB
Frankrijk	2 971	4 136	3 977	3 162	3 271	3 017	3 508	1 995	1 569
Luxemburg	57	41	45	31	36	33	32	25	NB
Nederland	1 193	1 185	816	778	767	682	705	529	488
Noordse landen									
Finland	198	308	218	176	156	187	160	163	NB
Denemarken	716	585	450	426	395	500	419	338	NB
Zweden	981	1 083	879	800	793	912	655	538	466
Mediterrane landen									
Griekenland	NB	NB	NB	NB	NB	NB	3	5	4
Italië	NB	2 840	3 188	3 420	3 977	3 964	4 130	4 022	3 106
Portugal	NB	15	8	12	12	8	NB	NB	NB
Spanje	3 625	5 423	4 472	3 648	3 156	3 006	2 891	2 573	NB
Andere landen									
Oostenrijk	NB	98	47	38	35	44	NB	NB	NB
Verenigd Koninkrijk	351	369	363	356	225	200	175	153	NB
Ierland	225	366	313	392	422	307	201	188	117

1.40 Evolutie van het aantal interlandelijke adopties in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: Selman P., School of Geography, Politics and Sociology, Newcastle University, UK

Centrale autoriteiten van de Franse Gemeenschap, Luxemburg, Duitsland, Griekenland en Denemarken

Website van Den Haag en websites van de Centrale Autoriteiten van Frankrijk, Zweden en Nederland

(1) Alleen adopties gerealiseerd door een erkende adoptiedienst

(2) Alleen adopties van kinderen met een andere nationaliteit

NB: niet beschikbaar

1.41 Adoptie per 100 000 inwoners

Ontvangend land	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Vlaamse Gemeenschap ^{(1) (2)}	3,37	2,71	2,54	2,74	3,24	3,74	3,09	2,71
Franse Gemeenschap ^{(2) (3)}	7,23	7,29	5,35	4,38	3,67	4,62	4,24	3,99
Aangrenzende landen								
Duitsland ⁽⁴⁾	1,04	0,68	0,71	0,95	0,81	0,70	0,62	0,64
Frankrijk	4,91	6,59	6,31	4,97	5,11	4,69	5,42	3,07
Luxemburg	13,15	8,89	9,59	6,51	7,44	6,69	6,37	4,88
Nederland	7,52	7,27	5,00	4,76	4,68	4,14	4,25	3,18
Noordse landen								
Finland	3,83	5,88	4,15	3,34	2,94	3,51	2,99	3,03
Denemarken	13,43	10,81	8,29	7,82	7,21	9,07	7,57	6,08
Zweden	11,07	12,02	9,72	8,78	8,64	9,85	7,01	5,71
Mediterrane landen								
Griekenland	NB	NB	NB	NB	NB	NB	0,03	0,04
Italië	NB	4,86	5,43	5,78	6,67	6,60	6,84	6,63
Portugal	NB	0,14	0,08	0,11	0,11	0,08	NB	NB
Spanje	7,65	12,60	10,22	8,20	6,97	6,56	6,29	5,58
Andere landen								
Oostenrijk	NB	1,19	0,57	0,46	0,42	0,53	NB	NB
Verenigd Koninkrijk	0,60	0,61	0,60	0,59	0,37	0,32	0,28	0,25
Ierland	5,96	8,91	7,44	9,09	9,59	6,90	4,50	4,11

1.41 Evolutie van het aantal interlandelijke adopties per 100 000 inwoners in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: Selman P., School of Geography, Politics and Sociology, Newcastle University, UK
Centrale autoriteiten van de Franse Gemeenschap, Luxemburg, Duitsland, Griekenland en Denemarken
Website van Den Haag en websites van de centrale autoriteiten van Frankrijk, Zweden en Nederland

(1) Per 100 000 inwoners in het Vlaamse Gewest en 30% van het aantal inwoners in het Brusselse Gewest

(2) Alleen adopties gerealiseerd door een erkende adoptiedienst

(3) Per 100 000 inwoners in het Waalse Gewest en 70% van het aantal inwoners in het Brusselse Gewest

(4) Alleen adopties van kinderen met een andere nationaliteit

NB: niet beschikbaar

Hoofdstuk 2

GEZINNEN VAN
JONGE KINDEREN:
EEN BLIK OP DE DIVERSITEIT

Kinderen groeien op in een gezin, maar niet elk gezin is hetzelfde. Niet elk gezin telt 2 (natuurlijke) ouders, niet elk gezin telt evenveel kinderen, sommige kinderen hebben jonge moeders, andere oudere vaders, ... Aangezien de gezinscontext erg belangrijk is voor de tijdsbesteding, de ontwikkeling en het welbevinden van kinderen, schetsen we in dit hoofdstuk deze diversiteit aan gezinskenmerken in Vlaanderen.

We bekijken eerst - op basis van gegevens van het rijksregister - uitvoerig de vorm en het type van gezin waarin kinderen opgroeien: wonen ze in een tweeouder- of in een eenoudergezin, zijn hun ouders gehuwd of wonen ze ongehuwd samen?

Daarna staan we stil bij andere aspecten van de gezinscontext zoals het opgroeien samen met broers of zussen, de origine van de moeder, de 'moedertaal', de leeftijd en de gezondheidstoestand van de ouders. Dit alles gebeurt vanuit het perspectief van de kinderen.

Als achtergrond bij deze gezinscontext besteden we aandacht aan huwelijken, echtscheidingen en het sluiten en stopzetten van samenlevingscontracten in Vlaanderen.

Ten slotte plaatsen we een aantal Vlaamse cijfers in een Europese context. We vergelijken met de landen van de EU-15.

1. TWEE- OF EENOUDERGEZIN?

Aandeel jonge kinderen in een eenoudergezin blijft beperkt

Cijfers over de gezinsvorm en het gezinstype waarin kinderen leven zijn gebaseerd op de bronbestanden van het rijksregister die nadien bewerkt worden door ADSEI - de Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie van de Federale Overheidsdienst Economie - en door de Studiedienst van de Vlaamse Regering. De cijfers van 2011 - recentere cijfers zijn niet beschikbaar - werden echter nog niet bewerkt door ADSEI, wel door de Studiedienst. Dat maakt dat de cijfers over 2011 als voorlopig moeten beschouwd worden en dat eventuele verschuivingen ten opzichte van 2010

en de jaren daarvoor voorzichtig moeten geïnterpreteerd worden.

De meeste jonge kinderen (85,1%) leven in een *tweeoudergezin* (situatie op 1 januari 2011), 11,6% woont in een eenoudergezin. Er doet zich wel een verschil voor naargelang de leeftijd van de kinderen. Het aandeel kinderen onder de 3 jaar dat in een *eenoudergezin* leeft, bedraagt 7,1%; bij kinderen van 3 tot 6 jaar bedraagt het 10,5% en bij kinderen op lagereschoolleeftijd 14,6% (zie tabel 2.1). Oudere kinderen leven dus vaker dan jongere kinderen in een eenoudergezin.

De voorbije jaren evolueerden deze cijfers slechts in beperkte mate. Het

aandeel kinderen van 3 tot 6 jaar dat leeft in een eenoudergezin bleef stabiel, het aandeel kinderen tussen 6 en 12 jaar dat leeft in een eenoudergezin steeg sinds 2008 met 0,2 procentpunt (zie tabel 2.1).

Achter de cijfers op niveau van het Vlaamse Gewest gaan slechts kleine interprovinciale verschillen schuil (zie grafiek 2.2). West-Vlaanderen kent het hoogste aandeel kinderen in een tweeoudergezin (86,7%), Antwerpen het laagste aandeel (84,2%). Limburg kent het laagste aandeel kinderen in een eenoudergezin (10,1%), Antwerpen kent het hoogste aandeel, namelijk 12,3%.

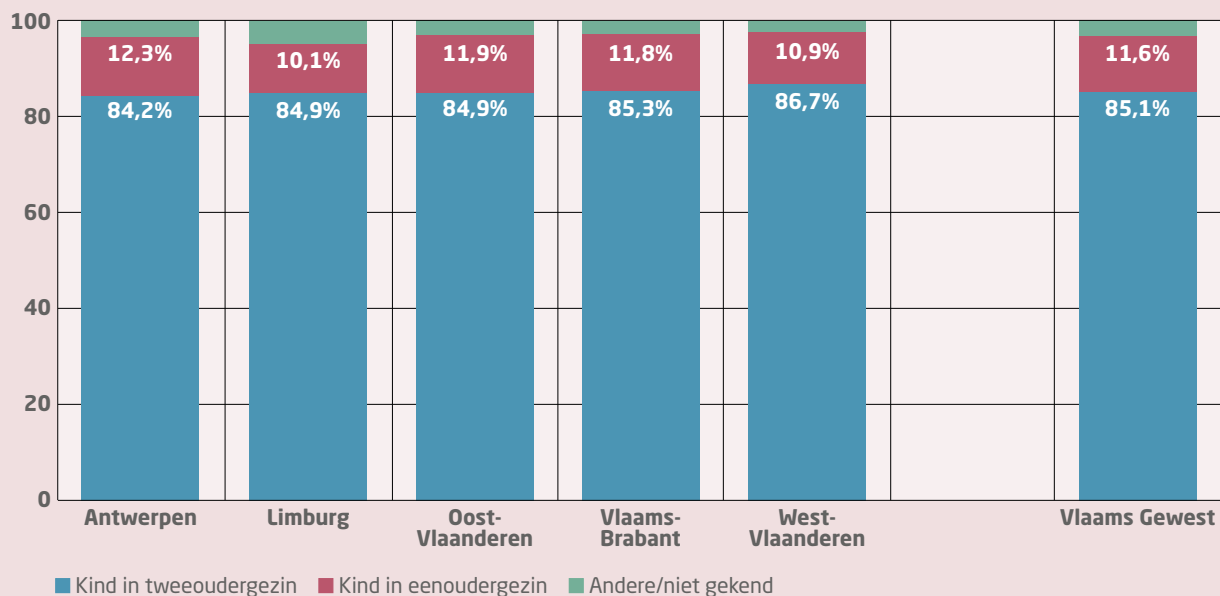
2.1 Twee- of eenoudergezin

	2008	2009	2010	2011 ⁽¹⁾
Kinderen onder de 3 jaar				
Eenoudergezin	7,3	7,1	7,2	7,1
Tweeoudergezin	87,5	87,7	87,7	87,8
Andere/niet bekend	5,3	5,1	5,1	5,1
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0
Kinderen van 3 tot 6 jaar				
Eenoudergezin	10,5	10,5	10,5	10,5
Tweeoudergezin	86,0	86,2	86,2	86,1
Andere/niet bekend	3,5	3,3	3,3	3,4
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0
Kinderen van 6 tot 12 jaar				
Eenoudergezin	14,4	14,4	14,7	14,6
Tweeoudergezin	83,2	83,3	83,1	83,1
Andere/niet bekend	2,4	2,3	2,3	2,3
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0
Totaal kinderen onder de 12 jaar				
Eenoudergezin	11,6	11,6	11,7	11,6
Tweeoudergezin	85,0	85,2	85,0	85,1
Andere/niet bekend	3,4	3,3	3,3	3,3
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0

2.1 Kinderen onder de 12 jaar naar twee- of eenoudergezin - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 1 januari

Bron: gegevens uit het rijksregister - bewerking door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering

(1) Voorlopige cijfers

2.2 Twee- of eenoudergezin per provincie ⁽¹⁾

2.2 Kinderen onder de 12 jaar naar twee- en eenoudergezin - per provincie - 2011 (percentage)

Bron: gegevens uit het rijksregister - bewerking door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering

(1) Voorlopige cijfers

2. GEZINSTYPE

Het aandeel kinderen dat leeft bij een gehuwd paar blijft teruglopen. Al 1 op de 3 kinderen onder de 3 jaar woont bij een ongehuwd paar

Waar de cijfers over de gezinsvorm de voorbije jaren redelijk stabiel bleven, zijn er op het vlak van het gezinstype wel enige verschuivingen zichtbaar. Maar omdat de cijfers van het rijksregister niet tijdig bewerkt konden worden door ADSEI (zie hoger), moeten we de verschuivingen nog als voorlopige vaststellingen beschouwen.

Hoewel de meeste kinderen nog steeds wonen bij een gehuwd paar, is ontegensprekelijk zichtbaar dat het aantal kinderen dat opgroeit bij een gehuwd paar jaarlijks afneemt. Waar in 2009 nog 66,1% van de kinderen van

0 tot 12 jaar woonde bij een gehuwd paar, is dat in 2011 63%.

In vergelijking tot 2009 nam het aandeel kinderen dat bij zijn gehuwde *natuurlijke* vader en moeder woont zelfs af met 3,8 procentpunten. Wel is er een verschil tussen de zeer jonge en de wat oudere kinderen: naarmate de kinderen ouder worden, woont een kleiner deel bij een *ongehuwd paar*. Van de kinderen onder de 3 jaar woont 33,1% bij een ongehuwd paar. Bij kinderen van 3 tot 6 jaar bedraagt dit 24% en bij kinderen van 6 tot 12 jaar 15,2%. Tegenover 2009 is er een toename van het aantal kinderen jonger dan 12 jaar dat leeft bij een ongehuwd paar, van 19,1% naar 22,1%. In grafiek 2.4 geven we de evolutie sinds 2004 weer. Daaruit blijkt

duidelijk dat het aandeel kinderen dat leeft bij een ongehuwd paar voor elke leeftijdscategorie blijft stijgen.

Kinderen die bij een *alleenstaande ouder* wonen, wonen vooral bij een alleenstaande moeder. 10,1% van de kinderen jonger dan 12 jaar woont bij een alleenstaande moeder en slechts 1,5% bij een alleenstaande vader. Deze cijfers liggen wel heel wat lager voor kinderen onder de 3 jaar. Slechts 6,3% van de kinderen onder de 3 jaar woont bij een alleenstaande moeder en 0,8% bij een alleenstaande vader. Het percentage kinderen dat woont bij een alleenstaande moeder of een alleenstaande vader bleef de voorbije 2 jaar nagenoeg ongewijzigd (zie tabel 2.3).

2.3 Gezinstype

	2009	2010			2011 ⁽¹⁾				
	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Kind bij gehuwd paar	66,1	56,0	63,7	69,3	64,4	54,7	62,1	67,9	63,0
<i>Bij beide ouders</i>	61,4	54,8	58,7	62,3	59,5	53,5	56,8	60,3	57,6
<i>Bij een ouder en een stiefouder</i>	0,9	0,2	0,4	1,5	0,9	0,3	0,4	1,4	0,9
<i>Bij een ouder en een ?stiefouder?⁽²⁾</i>	3,4	0,7	4,3	5,1	3,8	0,8	4,6	5,8	4,2
<i>Bij gehuwd paar, niet verwant</i>	0,3	0,2	0,3	0,4	0,3	0,2	0,3	0,4	0,3
Kind bij ongehuwd paar⁽³⁾	19,1	31,7	22,4	13,8	20,6	33,1	24,0	15,2	22,1
<i>Bij een ouder en een stiefouder⁽³⁾</i>	2,6	0,7	1,8	4,0	2,6	0,6	1,3	2,2	1,6
<i>Bij een ouder en een ?stiefouder?⁽²⁾</i>	16,5	31,0	20,6	9,8	18,0	32,5	22,7	13,0	20,5
Kind bij alleenstaande moeder	10,0	6,4	9,2	12,6	10,1	6,3	9,2	12,7	10,1
Kind bij alleenstaande vader	1,5	0,8	1,3	2,1	1,6	0,8	1,3	2,0	1,5
Kind inwonend bij een ander kerngezin⁽⁴⁾	3,2	5,1	3,3	2,3	3,3	5,1	3,4	2,3	3,3
Kind in collectief huishouden⁽⁵⁾	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2.3 Type van gezin waarin kinderen onder de 12 jaar leven - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 1 januari

Bron: gegevens uit het rijksregister - bewerking door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering

(1) Voorlopige cijfers

(2) ?stiefouder?: mogelijk de stiefmoeder/-vader van het kind, maar het kan ook de moeder/vader zijn

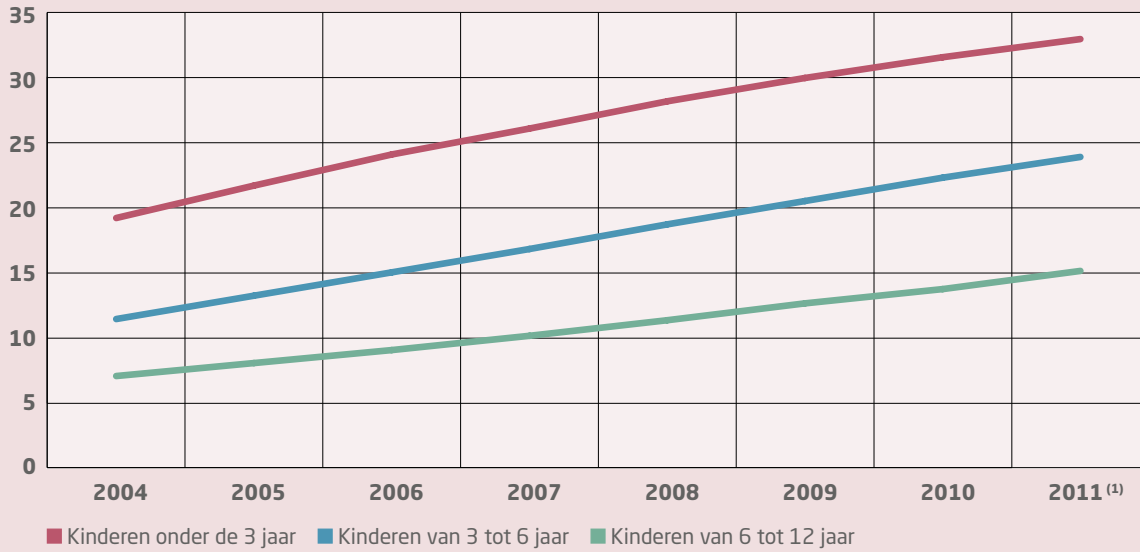
(3) Als kinderen bij een ongehuwd paar wonen, is het moeilijk uit te maken of het gaat om de natuurlijke vader of moeder. Deze kinderen zijn dan ook meestal opgenomen in de categorie 'bij een ouder en een ?stiefouder?'

(4) Bijvoorbeeld bij de grootouders

(5) Collectieve huishoudens bestaan uit meerdere niet-verwante personen die leven in instellingen en gemeenschappen zoals rusthuizen, rust- en verzorgingstehuizen, weeshuizen, studenten- en arbeidshomes, verpleeginstellingen, strafinrichtingen, kloosters, ...

2.4 Kinderen bij een ongehuwd paar

2.4 Evolutie van het percentage kinderen wonend bij een ongehuwd paar naar leeftijdscategorie sinds 2004 - Vlaams Gewest
Bron: gegevens uit het rijksregister - bewerking door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering
(1) Voorlopige cijfers

3. KIND ALLEEN?

De meeste jonge kinderen groeien niet alleen op

21,7% van de kinderen jonger dan 12 jaar is enig kind, bijna de helft (47,5%) heeft 1 broer of zus, 21,5% van de kinderen leeft samen met 2 andere kinderen en 9,3% heeft 3 of meer broers of zussen. In tabel 2.5 zijn de percentages ook weergegeven per leeftijdsklasse. Daaruit blijkt bijvoorbeeld dat 15,4% van de 6- tot 12-jarigen enig kind is in het gezin.

2.5 Broers en zussen

Kinderen in het huishouden	2010				2011			
	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Enig kind	38,0	17,9	15,4	21,8	37,6	17,7	15,4	21,7
1 ander kind	41,3	52,0	48,6	47,6	41,3	52,1	48,4	47,5
2 andere kinderen	14,4	21,5	25,0	21,4	14,6	21,4	25,1	21,5
3 andere kinderen	4,3	6,1	7,7	6,4	4,4	6,1	7,8	6,5
4 of meer andere kinderen	2,0	2,6	3,3	2,8	2,0	2,6	3,3	2,8
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2.5 Aantal andere kinderen jonger dan 18 jaar waarmee kinderen onder de 12 jaar samenwonen - Vlaams Gewest (alleen kinderen onder de 12 jaar die wonen bij een gehuwd of ongehuwd paar of bij een alleenstaande ouder) (percentage) - situatie op 1 januari 2010 en 2011

Bron: gegevens ADSEI - bewerking door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering

4. ORIGINE VAN DE MOEDER

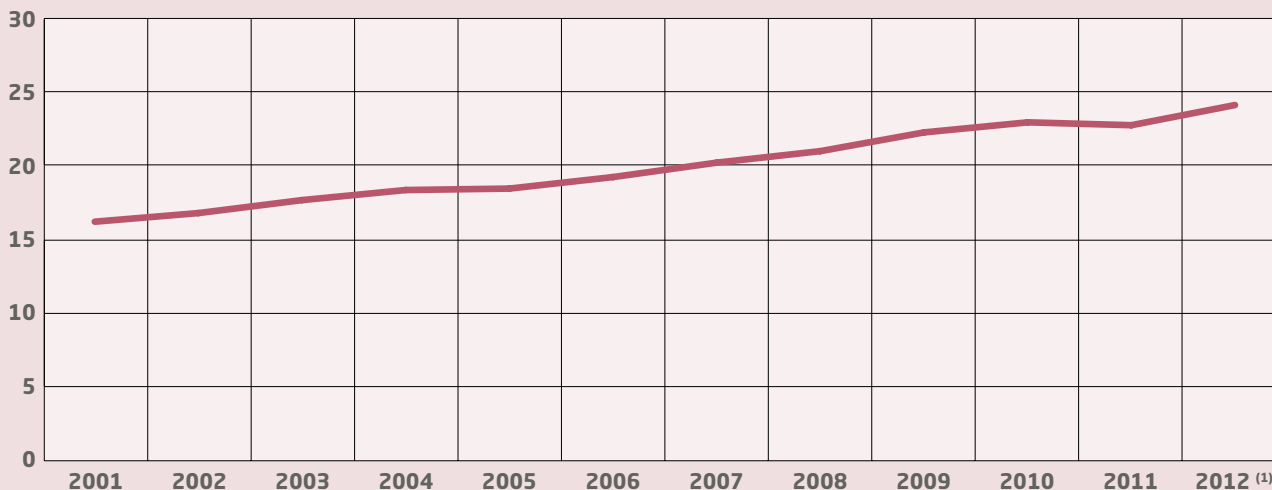
Een van de concepten die vaak door wetenschappers gebruikt worden om (de situatie van) kinderen en gezinnen te vergelijken is het begrip herkomst of origine. Daarbij wordt de origine veelal vastgesteld door te vragen naar de nationaliteit van de ouders en/of grootouders, al dan niet bij hun geboorte. Ook al zegt het begrip origine niets over de huidige nationaliteit of over de kenmerken van de persoon, toch biedt het de mogelijkheid om na

te gaan of kinderen van ouders met een niet-Belgische herkomst evenveel kansen krijgen als kinderen met ouders van Belgische herkomst, of ze leven in een andere gezinscontext, of ze andere noden en behoeften qua ondersteuning nodig hebben, of overheidsdiensten ook kinderen met ouders van niet-Belgische origine voldoende bereiken, ...

Kind en Gezin registreert daarom de *origine van de moeder van het*

kind door de moeder te vragen naar haar nationaliteit bij haar geboorte. Kind en Gezin heeft dit kenmerk in 2012 voor bijna 98% van de in Vlaanderen geboren kinderen in kaart kunnen brengen. Daarbij is het niet de bedoeling om kinderen met een moeder van niet-Belgische origine apart te 'labelen', maar wel om na te gaan of alle kinderen voldoende bereikt worden, bv. met vaccinaties en gehoortesten. Op basis van deze registratie kunnen

2.6 Evolutie aandeel kinderen met een moeder van niet-Belgische origine

2.6 Evolutie van het aandeel kinderen met een moeder van niet-Belgische origine sinds 2001 - Vlaams Gewest (percentage)

Bron: Kind en Gezin - Ikaros/Mirage

(1) Voorlopig cijfer

we echter ook een beeld schetsen van de origine van de moeders van de kinderen die in Vlaanderen geboren werden. Daarbij is het goed om te beseffen dat het feit dat een moeder bij haar geboorte een andere nationaliteit had (bv. Pools, Duits, Marokkaans) niet wil zeggen dat ze tijdens haar leven zelf geïmmigreerd is (ze kan al haar hele leven in Vlaanderen wonen) of niet geïntegreerd zou zijn. Het kan perfect dat een moeder die bij haar geboorte de Marokkaanse nationaliteit

had, intussen al heel lang de Belgische nationaliteit heeft en heel haar leven Nederlands heeft gesproken.

De percentages die worden weergegeven, zijn berekend op de groep kinderen van wie Kind en Gezin de nationaliteit van de moeder bij haar geboorte heeft kunnen registreren.

24,2% van de kinderen geboren in 2012 had een moeder die bij haar geboorte niet de Belgische

nationaliteit had. Dit percentage is toegenomen tegenover 2011 (+1,4 procentpunt). De stijging heeft zowel te maken heeft met een toename van het aantal kinderen met een moeder van niet-Belgische origine, als met een daling van het aantal kinderen met een moeder van Belgische herkomst.

Daar waar het percentage in 2011 even afgenomen was, neemt het aandeel kinderen met een moeder van niet-Belgische origine dus opnieuw toe volgens de registratie van Kind en Gezin. Het aandeel ligt zelfs hoger dan in 2009 en 2010 (zie grafiek 2.6).

2.7 Kinderen naar origine van de moeder

	2011	2012 ⁽¹⁾
Belgisch	77,2	75,8
Marokkaans	4,9	4,9
Turks	2,5	2,5
Nederlands	1,8	1,9
Pools	0,9	1,1
Russisch	0,8	0,9
Congolees	0,7	0,8
Andere nationaliteit	11,2	12,2
Totaal	100,0	100,0

2.7 Percentage levend geboren kinderen naar origine van de moeder (nationaliteit van de moeder bij haar geboorte) - Vlaams Gewest

Bron: Kind en Gezin - Mirage

(1) Voorlopige cijfers

Het gaat om ruim 150 verschillende nationaliteiten. De belangrijkste *nationaliteiten* van de moeder bij haar geboorte zijn Marokkaans, Turks en Nederlands. 4,9% van de kinderen geboren in 2012 heeft een moeder van Marokkaanse origine, 2,5% een moeder van Turkse origine en 1,9% een moeder van Nederlandse origine (zie tabel 2.7).

Naargelang de provincie zijn er grote verschillen. Antwerpen heeft het hoogste percentage kinderen met een moeder van niet-Belgische origine, nl. 33,2%. De provincies Vlaams-Brabant en Limburg komen respectievelijk op de tweede (25%) en de derde plaats (24,7%). In Oost-Vlaanderen bedraagt het percentage 20%. West-Vlaanderen heeft het laagste percentage kinderen met een moeder die bij haar geboorte niet de Belgische nationaliteit had, nl. 12,2% (zie tabel 2.8). De stijging deed zich dus in alle provincies voor. Vooral in Vlaams-Brabant is de stijging groot, hoewel dit ook door het hoger aantal ontbrekende waarden voor dit kenmerk in Vlaams-Brabant zou kunnen komen.

2.8 Kinderen met een moeder van niet-Belgische origine per provincie

	2011	2012 ⁽¹⁾
Antwerpen	31,7	33,2
Vlaams-Brabant	22,7	25,0
West-Vlaanderen	11,2	12,2
Oost-Vlaanderen	19,3	20,0
Limburg	23,3	24,7
Vlaams Gewest	22,8	24,2

2.8 Percentage levend geboren kinderen van wie de moeder niet van Belgische origine is (d.w.z. niet de Belgische nationaliteit had bij haar geboorte) naargelang de provincie - Vlaams Gewest

Bron: Kind en Gezin - Mirage

(1) Voorlopige cijfers

5. DE TAAL TUSSEN MOEDER EN KIND

1 op de 4 van de geboren kinderen heeft niet het Nederlands als 'moedertaal'

Jonge kinderen die thuis een andere taal spreken dan het Nederlands, worden geconfronteerd met grotere uitdagingen om het later op school, op de arbeidsmarkt, ... goed te doen. We bekijken *de taal* waarin de *moeder* met het *kind* praat, wat niet noodzakelijk betekent dat de moeder geen Nederlands spreekt of begrijpt en/of dat er niemand anders in het gezin Nederlands spreekt met het kind. Bij 25% van de kinderen geboren in 2012 was de taal tussen moeder en kind niet het Nederlands. Frans is de meest gebruikte andere taal (4,8%). Arabisch en Turks komen respectievelijk op de tweede en derde plaats. Van 2011 naar 2012 was er opnieuw een lichte afname van het aandeel Nederlands als 'moedertaal' (-1,1 procentpunt) (zie tabel 2.9). Het feit dat er zich een stijging voordeed van het aantal kinderen met een moeder van niet-Belgische origine heeft daar allicht mee te maken.

2.9 Taal moeder - kind

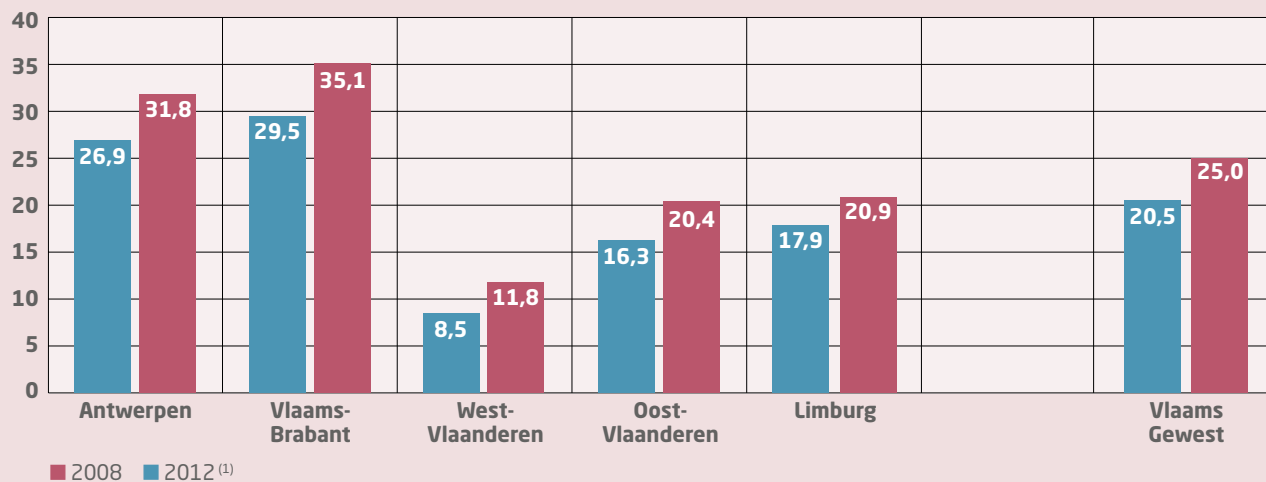
	2011	2012 ⁽¹⁾
Nederlands	76,1	75,0
Frans	4,6	4,8
Arabisch	3,6	3,9
Turks	3,1	3,1
Berbers	1,9	1,7
Engels	1,1	1,2
Pools	0,9	1,0
Russisch	0,8	0,8
Spaans	0,6	0,5
Andere talen	7,2	8,1
Totaal	100,0	100,0

2.9 Levend geboren kinderen naar de taal die de moeder spreekt met het kind - Vlaams Gewest (percentage)
Bron: Kind en Gezin - Mirage
(1) Voorlopige cijfers

Naar provincie zijn er volgens de registratie van Kind en Gezin grote verschillen. In Vlaams-Brabant spreekt 35,1% van de moeders een andere taal dan het Nederlands met het kind. In Antwerpen bedraagt dit 31,8%. In Limburg (20,9%) en Oost-Vlaanderen (20,4%) liggen deze percentages heel wat lager en in West-Vlaanderen bedraagt het maar 11,8% (zie grafiek 2.10). In Antwerpen komen Arabisch (6,5%) en Berbers (4,2%)

het meest voor; in Vlaams-Brabant en in West-Vlaanderen is dit het Frans (17,1% en 2,5 %); in Oost-Vlaanderen Turks (4,5%), Frans (3,2%) en Arabisch (2,9%); in Limburg Turks (8,7%) en Arabisch (3,1%). In een periode van 5 jaar (2008 - 2012) is het aandeel kinderen met een andere taal dan het Nederlands als 'moedertaal' in elke provincie toegenomen met minstens 3 procentpunten.

2.10 Taal moeder - kind niet-Nederlands per provincie

2.10 Levend geboren kinderen: percentage kinderen bij wie de taal die de moeder met het kind spreekt niet het Nederlands is, in 2008 en in 2012, naar provincie

Bron: Kind en Gezin - Ikaros/Mirage

(1) Voorlopige cijfers

6. GRIJZENDE OUDERS?

Vooraf 'grijzende' vaders

Uit de gegevens van het rijksregister kennen we de leeftijd van de moeder en de vader van jonge kinderen. De meest recent beschikbare cijfers zijn van 1 januari 2011. 53,5% van de kinderen onder de 12 jaar heeft een moeder die 35 jaar is of ouder. Ruim tweederde (69,2%) van de kinderen heeft een vader die 35 jaar is of ouder.

Bijna 40% van de kinderen van 0 tot 3 jaar heeft een moeder van 30 tot 35 jaar en 30% heeft een moeder van 25 tot 30 jaar. De leeftijd van de vader ligt ook bij zeer jonge kinderen hoger dan de leeftijd van de moeders. De leeftijdsgroepen 35 tot 40 jaar en 40 jaar en ouder maken samen 41,4% uit. Bij de kinderen van 3 tot 6 jaar zijn de moeders ook vooral (39,0%) 30 tot 35 jaar oud. 64,1% van de vaders van deze kinderen op kleuterleeftijd is 35 jaar of ouder.

Wanneer de leeftjidsverdeling van de ouders van de totale groep kinderen onder de 12 jaar wordt vergeleken met 2010, dan blijken er in 2011 iets meer kinderen te zijn met moeders en/of vaders die minstens 40 jaar zijn. Dit kan te maken hebben met de voortschrijdende impact van

uitstelgedrag voor het eerste kind, maar heeft wellicht ook te maken met de stijging van het geboortecijfer in

2009-2010 die vooral plaatsvond via gezinsuitbreidingen met 'volgende' kinderen.

2.11 Grijzende ouders ⁽¹⁾

	2010	2011			Totaal
	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	
Huidige leeftijd van de (stief)moeder					
Onder de 20 jaar	0,1	0,3	0,0	0,0	0,1
20 tot 25 jaar	2,7	7,6	2,5	0,2	2,7
25 tot 30 jaar	14,1	30,0	15,8	4,5	13,9
30 tot 35 jaar	29,1	39,5	39,0	19,9	29,8
35 tot 40 jaar	31,9	17,7	30,3	38,4	31,0
40 jaar en ouder	22,1	4,8	12,5	37,0	22,5
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Huidige leeftijd van de (stief)vader					
Onder de 20 jaar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
20 tot 25 jaar	0,9	2,4	0,6	0,1	0,9
25 tot 30 jaar	7,5	18,1	6,9	1,7	7,4
30 tot 35 jaar	22,1	38,0	29,2	10,3	22,5
35 tot 40 jaar	31,7	25,1	35,1	31,6	30,8
40 jaar en ouder	37,8	16,3	28,1	56,3	38,4
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2.11 Kinderen onder de 12 jaar: huidige leeftijd van de (stief)moeder en de (stief)vader - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 1 januari

Bron: gegevens uit het rijksregister - bewerking door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering

(1) Betreft de personen met wie het kind samenwoont, de ouder(s) of de stiefouder(s)

7. GEZONDHEIDSTOESTAND VAN DE MOEDER EN DE VADER VAN HET KIND

Jonge kinderen hebben meestal ouders in goede tot heel goede algemene gezondheid

Een slechte gezondheidstoestand van de ouders kan een belangrijke impact hebben op de leefomstandigheden van jonge kinderen, bijvoorbeeld bij het opnemen van de dagelijkse zorg voor de kinderen, op de arbeidsparticipatie en het verdienvermogen. De SILC-enquête (Statistics on Income and Living Conditions) 2011 leert ons hoe het zit met de gezondheidstoestand van de moeder en de vader van het kind. Er werd gevraagd naar de gezondheidstoestand in het algemeen. Het gaat dus om een subjectieve inschatting door de ondervraagden. Bij ongeveer 91% van de kinderen rapporteert de moeder of vader dat de algemene gezondheidstoestand heel goed of goed is (zie tabel 2.12). Het aandeel kinderen waarvan de moeder een slechte of zeer slechte gezondheid heeft, bedraagt 2,8%. Voor de gezondheid van de vader ligt dat aandeel op 1,8%.

2.12 Gezondheidstoestand ouders

	Moeder	Vader
Heel goed	38,7	42,1
Goed	52,2	48,7
Redelijk	6,3	7,4
Slecht	2,4	1,8
Zeer slecht	0,4	0,0
Totaal	100,0 (N=892)	100,0 (N=786)

2.12 Algemene gezondheidstoestand van de moeder en de vader van kinderen onder de 12 jaar - Vlaams Gewest (2011)

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2011

8. ACHTERGRONDGEGEVENS

8.1. Relatievorming

Samenleven kan verschillende vormen aannemen: het kan gaan om een huwelijk, om een 'wettelijke samenwoning' of om een feitelijke samenwoning. Het kan ook gaan over personen van een verschillend geslacht of van hetzelfde geslacht. Sinds 1 juni 2003 zijn in België holebihuwelijken mogelijk.

De cijfers die ADSEI publiceert over huwelijken en echtscheidingen hebben zowel betrekking op personen van hetzelfde geslacht als op personen van een verschillend geslacht. Deze cijfers over de 'gebeurtenis' huwelijk kunnen dus niet uitgesplitst worden naar geslacht. Op persoonsniveau bestaan er wel cijfers over het aantal mannen en vrouwen dat betrokken was bij een huwelijk tussen personen van hetzelfde geslacht, net zoals er op persoonsniveau cijfers bestaan over het aantal personen betrokken bij een samenlevingscontract.

8.1.1. Huwelijken

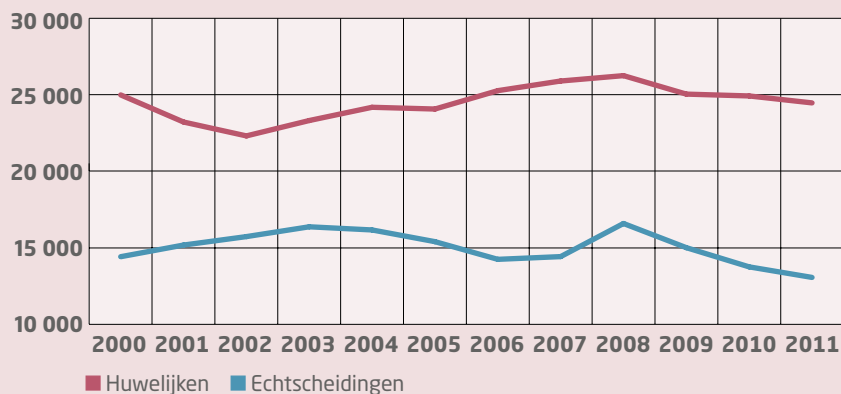
In 2012 werden er in het *Vlaamse Gewest* 24 464 huwelijken gesloten; tegenover 2010 is het aantal huwelijken gedaald met 1,9%. Het bruto-huwelijkscijfer bedraagt 3,88 per 1000 inwoners (zie tabel 2.13 en grafiek 2.14). Zowel het aantal huwelijken, als het huwelijkscijfer per 1000 inwoners nemen jaar na jaar af. Uit aanvullende analyses van ADSEI blijkt dat 68% van de eerste en 76% van de tweede personen die bij deze huwelijken betrokken zijn jonger dan 40 jaar zijn.

2.13 Huwelijken

	Aantal	Per 1000 inwoners
2008	26 277	4,26
2009	25 048	4,03
2010	24 926	3,99
2011	24 464	3,88

2.13 Aantal huwelijken in het Vlaamse Gewest
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

2.14 Evolutie huwelijken en echtscheidingen

2.14 Evolutie van het aantal huwelijken en het aantal echtscheidingen in het Vlaamse Gewest sinds 2000
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

8.1.2. Holebi-huwelijken

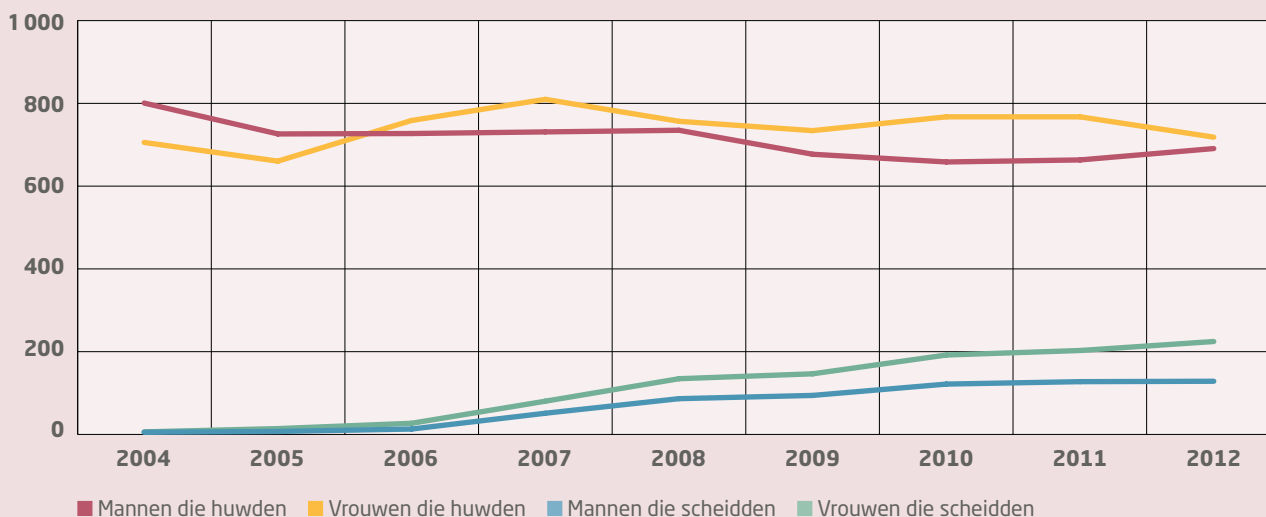
In 2012 waren er in het Vlaamse Gewest 690 mannen die huwden met een man en 718 vrouwen die huwden met een vrouw. Het totaal aantal personen dat huwde met iemand van hetzelfde geslacht nam licht af ten opzichte van 2011 (zie tabel 2.15). In grafiek 2.16 is de evolutie sinds 2004 opgenomen.

2.15 Personen die een holebi-huwelijk afsloten ⁽¹⁾

	Mannen	Vrouwen	Totaal
2008	735	757	1 492
2009	676	734	1 410
2010	657	768	1 425
2011	662	768	1 430
2012	690	718	1 408

2.15 Aantal personen dat huwde met iemand van hetzelfde geslacht - Vlaams Gewest
Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, op basis van het rijksregister
(1) Enkel de personen ingeschreven in het rijksregister waarvan de burgerlijke staat wijzigt, worden geteld

2.16 Evolutie aantal personen dat een holebi-huwelijk afsloot of dat scheidde ⁽¹⁾

2.16 Evolutie van het aantal personen dat huwde met iemand van hetzelfde geslacht of dat scheidde sinds 2004 - Vlaams Gewest
Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, op basis van het rijksregister
(1) Enkel de personen waarvan de burgerlijke staat wijzigt en die ingeschreven zijn in het rijksregister worden geteld

8.1.3. Nieuwe samenlevingscontracten

Er zijn alleen cijfers beschikbaar over het *aantal personen dat een samenlevingscontract afsloot* en niet over het aantal contracten. In 2012 sloten 45 871 personen een samenlevingscontract af, waarvan 96,7% met iemand van het andere geslacht en 3,3% met iemand van hetzelfde geslacht (zie tabel 2.17 en grafiek 2.18). Ten opzichte van 2011 bleef het aantal personen dat een samenlevingscontract afsloot zowat stabiel, maar sinds 2008 nam het aantal toe met 20,6%.

2.17 Personen die een samenlevingscontract afsloten ⁽¹⁾

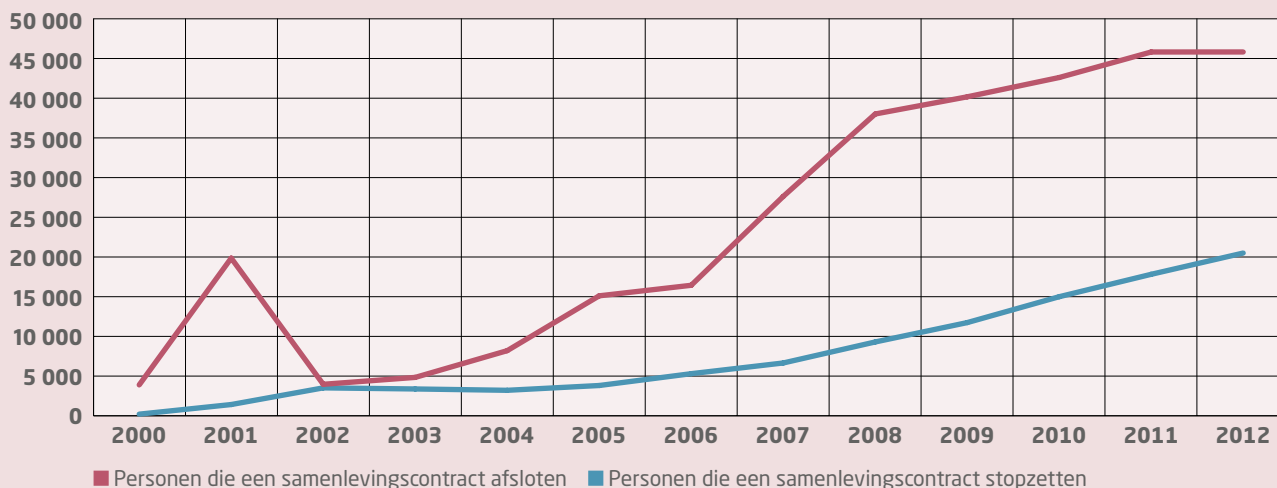
	Tussen personen van een verschillend geslacht	Tussen personen van hetzelfde geslacht	Totaal aantal betrokken personen
2008	36 839	1 201	38 040
2009	38 940	1 268	40 208
2010	41 287	1 359	42 646
2011	44 434	1 434	45 868
2012	44 359	1 512	45 871

2.17 Aantal personen betrokken bij een nieuw samenlevingscontract - Vlaams Gewest

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie op basis van het rijksregister

(1) Samenlevingscontracten kunnen ook betrekking hebben op samenlevende broers, zussen of andere leden van het gezin. Daarom kan uit deze statistiek geen conclusie getrokken worden over de aard van de relatie tussen deze personen

2.18 Samenlevingscontracten

2.18 Evolutie van het aantal personen dat een samenlevingscontract afsloot en van het aantal personen dat een samenlevingscontract stopzette sinds 2000
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie op basis van het rijksregister

8.2. Relatieontbindingen

Een volledig beeld schetsen van de ontbindingen van relaties is niet mogelijk. We hebben alleen informatie over de officiële echtscheidingen en de stopzettingen van een samenlevingscontract. Daarnaast zijn er ook nog de feitelijke scheidingen van gehuwden en de feitelijke ontbindingen van andere relatievormen.

8.2.1. Echtscheidingen

In 2011 (2012 nog niet beschikbaar) waren er in het *Vlaamse Gewest* 13 008 *echtscheidingen*. Het aantal echtscheidingen is gedaald met 5,1% tegenover 2010. Per 1000 inwoners waren er in 2011 2,06 echtscheidingen (tabel 2.19).

Het aantal echtscheidingen in 2011 daalt dus verder na de forse stijging in 2008 die onder meer te wijten was aan de nieuwe echtscheidingswet die vanaf 1 september 2007 in werking trad. Het aantal ligt nu zelfs op het laagste niveau sinds 2000, maar dat heeft natuurlijk ook te maken met het feit dat steeds minder koppels huwen en gehuwd zijn (zie ook grafiek 2.14).

8.2.2. Echtscheidingen van holebi's

In 2012 waren er in het Vlaamse Gewest 130 mannen en 226 vrouwen betrokken bij een holebi-echtscheiding. Dit is een stijging tegenover 2011, voornamelijk bij de vrouwen (zie tabel 2.20).

2.19 Echtscheidingen

	Aantal	Per 1000 inwoners
2007	14 395	2,35
2008	16 602	2,69
2009	14 991	2,41
2010	13 711	2,19
2011	13 008	2,06

2.19 Aantal echtscheidingen in het Vlaamse Gewest
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie op basis van het rijksregister

2.20 Personen betrokken bij een holebi-echtscheiding

	Mannen	Vrouwen
2008	87	135
2009	95	147
2010	123	193
2011	129	204
2012	130	226

2.20 Aantal personen betrokken bij een holebi-echtscheidingen - Vlaams Gewest
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

8.2.3. Stopzettingen samenlevingscontract

Ook deze cijfers betreffen het *aantal betrokken personen* en niet het aantal stopzettingen van een samenlevingscontract. In 2012 waren er 20 586 personen betrokken bij een stopzetting van een samenlevingscontract (zie grafiek 2.18), in hoofdzaak personen van een verschillend geslacht (96,6%). Van 2010 naar 2012 was er een toename met 38% (zie tabel 2.21 en grafiek 2.18).

2.21 Stopzettingen samenlevingscontract ⁽¹⁾

	Tussen personen van een verschillend geslacht	Tussen personen van hetzelfde geslacht	Totaal aantal betrokken personen
2008	8 849	465	9 314
2009	11 325	444	11 769
2010	14 409	642	15 051
2011	17 194	697	17 891
2012	19 883	703	20 586

2.21 Aantal personen betrokken bij een stopzetting van een samenlevingscontract in het Vlaamse Gewest
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie op basis van het rijksregister

(1) Samenlevingscontracten kunnen ook betrekking hebben op samenlevende broers, zussen of andere leden van het gezin; daarom kan uit deze statistiek geen conclusie worden getrokken over de aard van de relatie tussen deze personen

9. DE EUROPESE CONTEXT

9.1. Huwelijken en echtscheidingen

Het *huwelijkscijfer* (= aantal huwelijken per jaar per 1000 inwoners) in het Vlaamse Gewest is eerder laag (zie tabel 2.22). De cijfers voor het Vlaamse Gewest en België behoren samen met die van Luxemburg, Frankrijk, Italië, Portugal en Spanje tot de laagste in de EU-15. Het huwelijkscijfer ligt het hoogst in Finland, Zweden, Denemarken en Griekenland.

Sinds 2000 is het aantal huwelijken per 1000 inwoners in de meeste bestudeerde landen afgenomen of nagenoeg ongewijzigd gebleven. Enkel in Finland, Zweden en Griekenland ligt het huwelijkscijfer van 2011 nog hoger dan het cijfer van 2000, al is er de laatste jaren ook in deze drie landen een daling zichtbaar. Dit gaat gepaard met het huwen op steeds latere leeftijd en met een toename van andere samenlevingsvormen.

2.22 Huwelijken per 1000 inwoners

	2000	2005	2008	2009	2010	2011
Vlaams Gewest	4,2	4,0	4,3	4,0	4,0	3,9
België	4,4	4,1	4,3	4,0	3,9	4,1 ⁽¹⁾
Aangrenzende landen						
Duitsland	5,1	4,7	4,6	4,6	4,7	4,6 ⁽¹⁾
Frankrijk	5,0	4,5	4,1	3,9	3,9	3,6 ⁽¹⁾
Luxemburg	4,9	4,4	3,9	3,5	3,5	3,3
Nederland	5,5	4,4	4,5	4,4	4,5	4,3
Noordse landen						
Finland	5,1	5,6	5,8	5,6	5,6	5,3
Denemarken	7,2	6,7	6,8	6,0	5,6	4,9
Zweden	4,5	4,9	5,5	5,1	5,3	5,0
Mediterrane landen						
Griekenland	4,5	5,5	4,8	5,2	5,0	4,9 ⁽¹⁾
Italië	5,0	4,2	4,1	3,8	3,6	3,4
Portugal	6,2	4,6	4,1	3,8	3,8	3,4
Spanje	5,4	4,8	4,2	3,8	3,6	3,4 ⁽¹⁾
Andere landen						
Oostenrijk	4,9	4,8	4,2	4,2	4,5	4,3
Verenigd Koninkrijk	5,2	5,2	4,5	4,3	4,5 ⁽¹⁾	NB
Ierland	5,0	5,1	5,0	4,9	4,6	4,3 ⁽¹⁾

2.22 Aantal huwelijken per 1000 inwoners (bruto-huwelijkscijfer) in de EU-15-landen sinds 2000
Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken Eurostat, website

(1) Voorlopige cijfers
NB: niet beschikbaar

In de meeste landen van de EU-15 zijn er tussen de 2 en 3 *echtscheidingen* per 1000 inwoners. In Italië en Ierland ligt het aantal echtscheidingen lager dan 1 per 1000 inwoners (zie tabel 2.23). De vergelijking met het jaar 2000 leert dat er eigenlijk enkel in Portugal en Spanje een serieuze toename is geweest van het aantal echtscheidingen per 1000 inwoners.

2.23 Echtscheidingen per 1000 inwoners

	2000	2005	2008	2009	2010	2011
Vlaams Gewest	2,6	2,6	2,7	2,4	2,2	2,1
België	2,6	2,9	3,3	3,0	2,7	2,9 ⁽¹⁾
Aangrenzende landen						
Duitsland	2,4	2,4	2,3	2,3	2,3	2,3
Frankrijk	1,9	2,5	2,1	2,0	2,1	2,0
Luxemburg	2,4	2,2	2,0	2,1	2,1	NB
Nederland	2,2	2,0	2,0	1,9	2,0	2,0
Noordse landen						
Finland	2,7	2,6	2,5	2,5	2,5	2,5
Denemarken	2,7	2,8	2,7	2,7	2,6	2,6
Zweden	2,4	2,2	2,3	2,4	2,5	2,5
Mediterrane landen						
Griekenland	1,0	1,2	1,2	1,2	NB	NB
Italië	0,7	0,8	0,9	0,9	0,9	NB
Portugal	1,9	2,2	2,5	2,5	2,6	2,5
Spanje	0,9	1,7	2,4	2,1	2,2	2,2
Andere landen						
Oostenrijk	2,4	2,4	2,4	2,2	2,1	2,1
Verenigd Koninkrijk	2,6	2,6	2,2	2,0	2,1	NB
Ierland	0,7	0,8	0,8	0,7	0,7	0,7

2.23 Aantal echtscheidingen per 1000 inwoners in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken Eurostat, website

(1) Voorlopig cijfer

NB: niet beschikbaar

9.2. Gezinnen waarin jonge kinderen leven

Op basis van de Labour Force Survey publiceert Eurostat cijfers over het aantal huishoudens volgens samenstelling, aantal kinderen en leeftijd van het jongste kind. Deze cijfers zijn gebaseerd op een enquête en zijn dus geen populatiegegevens, maar omdat de enquête volgens min of meer dezelfde methode en met de dezelfde vragen wordt afgenomen in diverse landen, kunnen we de Labour Force Survey-gegevens wel hanteren om de gezinsvorm in internationaal vergelijkend perspectief te bekijken. Door het steekproefopzet dat jaarlijks herhaald wordt, kunnen ook evoluties

in de tijd bekeken worden, al moet gezegd dat de percentages nogal eens durven te variëren over de jaren heen, wellicht het gevolg van een te kleine groep aan respondenten in de steekproef. De meerwaarde van de cijfers ligt daarom voornamelijk op de internationale vergelijking, minder op de historische reeks.

Tabel 2.24 geeft voor alle huishoudens met kinderen het aandeel weer van de eenoudergezinnen, uitgesplitst volgens leeftijd van het jongste kind (onder of boven 6 jaar).

In België bedraagt het aandeel eenoudergezinnen in het aantal gezinnen met kinderen tot 6 jaar

11,9%. Onder de gezinnen met oudere kinderen bedraagt het aandeel eenoudergezinnen 19,8%. We stelden echter vast dat de registratie van het huishoudtype in België onvoldoende betrouwbaar is omdat het aandeel kinderen dat leeft in een ander type huishouden dan bij 1 of 2 ouders veel hoger is in België dan in de andere landen. De cijfers over België zijn dus onvoldoende betrouwbaar om ze te vergelijken met de andere landen.

Binnen de EU-15-landen waarvoor dit gegeven gekend is scoren vooral het Verenigd Koninkrijk, Ierland, Zweden en Denemarken hoog.

2.24 Aandeel eenoudergezinnen volgens leeftijdscategorie kind

	Eenoudergezinnen met jongste kind jonger dan 6 jaar			Eenoudergezinnen met jongste kind tussen 6 en 11 jaar		
	2009	2010	2011	2009	2010	2011
België	12,6 ⁽¹⁾	13,1 ⁽¹⁾	11,9 ⁽¹⁾	20,9 ⁽¹⁾	20,7 ⁽¹⁾	19,8 ⁽¹⁾
Aangrenzende landen						
Duitsland	13,0	12,5	12,4	18,0	18,3	20,0
Frankrijk	11,0	11,1	11,1	19,6	22,0	21,7
Luxemburg	6,6	5,3	5,1	15,3	13,0	16,0
Nederland	9,0	7,9	7,6	17,1	15,8	15,4
Noordse landen						
Finland	3,7	2,8	3,5	7,0	7,0	7,6
Denemarken	NB	24,8	28,7	NB	30,2	33,5
Zweden	13,3	16,0	18,8	25,7	28,6	27,0
Mediterrane landen						
Griekenland	1,6	2,2	2,1	6,1	5,9	6,4
Italië	3,7	3,7	4,0	8,2	8,2	8,3
Portugal	6,7	6,4	7,2	9,7	10,3	11,0
Spanje	4,6	4,5	5,3	9,3	9,1	10,0
Andere landen						
Oostenrijk	6,8	7,2	6,3	12,8	12,0	11,9
Verenigd Koninkrijk	21,1	22,1	23,1	26,2	28,0	27,4
Ierland	13,8	13,9	14,3	19,5	20,7	21,9
Europa						
EU-15	8,4	8,2	8,4	14,3	14,7	15,2

2.24 Percentage eenoudergezinnen onder de gezinnen met kinderen volgens leeftijd van het jongste kind 2009-2011

Bron: Eurostat (website) gebaseerd op de European Labour Force Survey

(1) Niet betrouwbaar

NB: niet beschikbaar

De dagelijkse activiteiten van jonge kinderen worden in belangrijke mate bepaald door het feit of de ouders een betaalde baan hebben of niet. De tijd die kinderen doorbrengen buiten het eigen gezin, o.a. in de kinderopvang, hangt nauw samen met het gaan werken van de ouders. Ook is de arbeidsparticipatie van de ouders een belangrijke bepalende factor voor de welvaart in het gezin. Werk hebben biedt nog altijd de beste bescherming tegen financiële armoede. Om al deze redenen staan we in dit hoofdstuk stil bij de mate waarin jonge kinderen ouders hebben die beroepsactief zijn.

Naast de arbeidsparticipatie op zich bekijken we de omvang van de tewerkstelling en het werkregime.

We presenteren populatiegegevens uit het datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid, gegevens uit de SILC-enquête (Statistics on Income and Living Conditions), gegevens uit het onderzoek naar opvang van kleuters en lagere schoolkinderen in het Vlaamse Gewest en gegevens uit de Labour Force Survey (Eurostat).

De cijfers van de Kruispuntbank Sociale Zekerheid vergen wel enige uitleg. Deze cijfers geven informatie over de socio-economische positie van de ouder(s)* van de kinderen. De Kruispuntbank Sociale Zekerheid onderscheidt 4 hoofdcategorieën in die posities: *werkend*, *werkzoekend*, *niet-beroepsactief* en *andere*. Tot de categorie '*niet-beroepsactieven*' horen voltijds bruggepensioneerden, vrijgestelde werkzoekenden, mensen met tijdskrediet, mensen die een leefloon ontvangen, ...

De categorie '*andere*' kan zowel slaan op niet-werkenden (huisvrouwen/huismannen, geschorste werkzoekenden, ...), als op werkenden die niet aangesloten zijn bij de Belgische sociale zekerheid (bv. grensarbeiders, diplomaten, personen die werken voor een organisatie die niet bijdrageplichtig is aan de Belgische sociale zekerheid, ...). Op basis van deze classificaties kan afgeleid worden hoeveel kinderen leven in een gezin waar 0,1 of 2 ouder(s) werken, al maakt de categorie '*andere*' het wel niet mogelijk om dit voor alle kinderen uit te klaren. De cijfers die we zullen presenteren over het aandeel kinderen in een gezin met of zonder werkende ouder(s) moeten daarom allemaal beschouwd worden als 'minimumsituaties'. We kunnen bijvoorbeeld wel een indicatie geven van de ondergrens van het aantal kinderen dat woont in een gezin zonder werkenden (namelijk het percentage kinderen dat leeft bij 1 of 2 werkzoekende(n) en/of niet-beroepsactieve ouders) en kunnen hiervoor ook de bovengrens afleiden (indien alle ouders met categorie '*andere*' niet zouden werken), maar het precieze percentage kunnen we niet bepalen.

1. ARBEIDSPARTICIPATIE VAN DE OUDERS VAN JONGE KINDEREN

Minstens 88,8% van de kinderen leeft in gezin met minstens 1 werkende

In de lijn van de opzet van 'Het kind in Vlaanderen' presenteren we in dit punt een aantal cijfers over de tewerkstelling van de ouders van jonge kinderen met als teleenheid het kind. We steunen hiervoor op de meest recente cijfers van de Kruispuntbank Sociale Zekerheid die dateren van 31 december 2009.

88,8% van de kinderen jonger dan 12 jaar heeft ten minste 1 *ouder die aan het werk* is. 3,7% leeft in een gezin zonder werkende ouders. Van 6,8% kunnen we niet met zekerheid zeggen of er iemand werkt of niet omdat er naast een niet-werkende ook iemand tot de categorie 'andere' hoort of omdat de alleenstaande ouder tot de categorie 'andere' hoort. Het aandeel kinderen in een gezin zonder werkende ouder bedraagt dus maximaal 10,5% van de kinderen. Van 0,6% van de kinderen hebben we geen informatie over de ouders of het gezin van de kinderen (zie tabel 3.1).

60,6% van de kinderen woont bij *beide ouders die allebei aan het werk* zijn. Tegenover 2008 nam dit type af met 0,5 procentpunt. De tweede meest voorkomende situatie is een kind dat woont bij beide ouders, van wie er *een werkt* en *de tweede de socio-economische positie 'andere' heeft*. Dit type van arbeidsparticipatie in het gezin daalde van 13,4% in 2008 naar 13% in 2009. Het aandeel kinderen met 2 werkende ouders bedraagt dus minimaal 60,6% en maximaal 73,6%. Het aandeel kinderen uit een eenoudergezin waarvan de ouder werkt ligt net zoals in 2008 op 8,2%.

Tabel 3.1 geeft ook de situatie naargelang de leeftijd van het kind. De arbeidsparticipatie van de ouders verschilt doorgaans echter niet veel naargelang de leeftijd van de kinderen. Opmerkelijk is wel dat het percentage kinderen met een alleenstaande werkende ouder aanzienlijk hoger ligt bij kinderen tussen 6 en 12 jaar dan bij kinderen van 0 tot 2 jaar (respectievelijk 10,6% en 4,6%).

3.1 Mate van arbeidsparticipatie in het gezin

	2008	2009			Totaal
	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	
Twee werkenden	61,1	61,2	61,6	59,8	60,6
Een werkende en een werkzoekende met uitkering RVA	3,0	4,3	3,8	3,1	3,6
Een werkende en een niet-beroepsactieve ⁽¹⁾	3,7	5,3	4,0	2,3	3,5
Een werkende en een 'andere' ⁽²⁾	13,4	12,8	12,3	13,3	13,0
Twee werkzoekenden met uitkering RVA en/of niet-beroepsactief	0,6	0,9	0,7	0,5	0,6
Een werkzoekende of niet-beroepsactieve en een 'andere' ⁽²⁾	2,7	3,7	3,1	2,8	3,1
Twee 'andere' ⁽²⁾	2,3	2,4	2,3	2,2	2,3
Een werkende	8,2	4,6	7,2	10,6	8,2
Een werkzoekende met uitkering RVA	1,3	1,2	1,3	1,5	1,4
Een niet-beroepsactieve ⁽¹⁾	1,6	1,7	1,7	1,7	1,7
Een andere ⁽²⁾	1,5	1,2	1,3	1,7	1,5
Onbekend ⁽³⁾	0,8	0,7	0,7	0,6	0,6
<i>Totaal met minstens een werkende in het gezin⁽⁴⁾</i>	<i>89,3</i>	<i>88,2</i>	<i>89,0</i>	<i>89,0</i>	<i>88,8</i>
<i>Totaal enkel niet-werkende(n) in het gezin⁽⁴⁾</i>	<i>3,5</i>	<i>3,8</i>	<i>3,7</i>	<i>3,7</i>	<i>3,7</i>
<i>Totaal niet uit te klaren of er werkende in het gezin is</i>	<i>6,5</i>	<i>7,3</i>	<i>6,7</i>	<i>6,6</i>	<i>6,8</i>
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

3.1 Kinderen onder de 12 jaar naar de mate van arbeidsparticipatie van de ouders, of naar de mate van arbeidsparticipatie van de referentiepersoon en zijn/haar partner als het kind niet in het gezin van zijn/haar ouders verblijft - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december

Bron: datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid

(1) Niet-beroepsactieve: omvat onder andere voltijds bruggensioen, voltijds tijdskrediet, vrijgestelden van inschrijving als werkzoekende en gerechtigden op een leefloon

(2) De categorie 'andere' omvat zowel werkenden die niet aangesloten zijn bij de Belgische sociale zekerheid, als mensen die niet werken (bv. huisvrouwen, geschorste werkzoekenden, ...)

(3) Het gaat hier om kinderen waarvan niets geweten is over de gezinssituatie of om kinderen die niet in een gezin verblijven

(4) Deze percentages moet beschouwd worden als een ondergrens. De categorie 'andere' van het datawarehouse van de Kruispuntbank Sociale Zekerheid bevat immers zowel werkende als niet-werkende posities

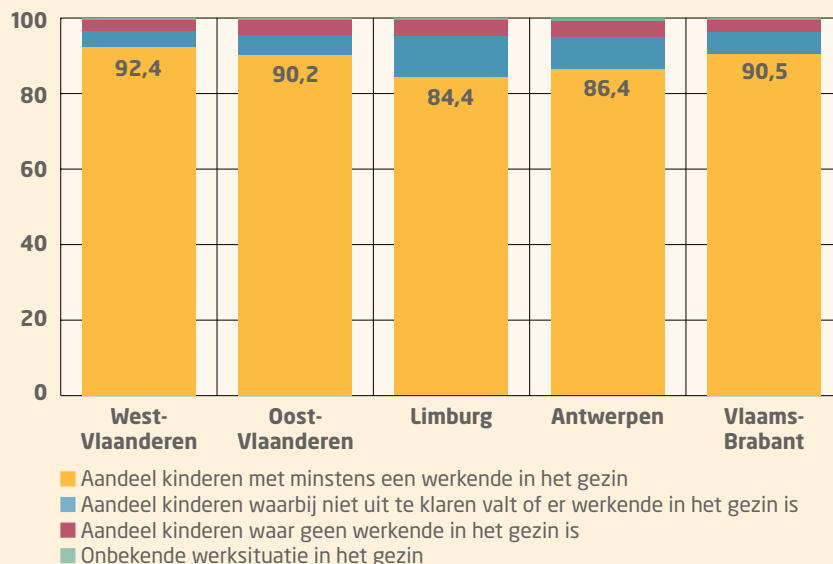

Als we deze cijfers verbijzonderen op provinciaal niveau, dan zien we in grafiek 3.2 dat er zich wel enige verschillen voordoen tussen de provincies. In West-Vlaanderen woont 92,4% van de kinderen onder de 12 jaar bij minstens 1 werkende, in Oost-Vlaanderen en Vlaams-Brabant

gaat het om respectievelijk 90,2% en 90,5%. In Limburg en Antwerpen woont nog steeds het grootste deel van de jonge kinderen in een gezin met minstens 1 werkende, maar de percentages liggen er duidelijk lager dan in de andere provincies.

Grafiek 3.2 geeft aan dat een lager aandeel kinderen met een werkende in een gezin niet noodzakelijk leidt tot een groter aandeel kinderen zonder werkende in het gezin. Het is vooral de categorie 'niet uit te klaren of er werkende is of niet' die in de provincies Limburg en Antwerpen hoger ligt. Doordat de categorie 'andere' in de registratie van de Kruispuntbank Sociale Zekerheid vooralsnog niet nader uitgesplitst kan worden tussen 'niet-werkend' (zoals geschorste werkzoekenden) en 'werkend, maar niet aangesloten bij de Belgische sociale zekerheid', moeten de cijfers qua arbeidsparticipatie dan ook met de nodige voorzichtigheid geïnterpreteerd worden. Indien er bijvoorbeeld in Limburg heel wat ouders zouden wonen die in Nederland of Duitsland werken en daar aangesloten zijn bij de sociale zekerheid, dan zou het aandeel kinderen met minstens 1 werkende in het gezin onderschat worden in Limburg.

3.2 Mate van arbeidsparticipatie in het gezin - per provincie

3.2 Kinderen onder de 12 jaar naar mate van arbeidsparticipatie in het gezin - per provincie - situatie op 31 december 2009
Bron: datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid

Naast de provinciale verschillen doen er zich in Vlaanderen qua arbeidsparticipatie ook verschillen voor naargelang van het gezinstype en de leeftijd van de kinderen. Grafiek 3.3 illustreert dat de arbeidsparticipatie van de ouder(s) verschilt naargelang van het *gezinstype*. 93,9% van de kinderen wonend bij een paar heeft minstens 1 werkende ouder. Bij kinderen die leven bij alleenstaande vaders en alleenstaande moeders ligt dat percentage heel wat lager, respectievelijk 78,2% en 65,8%. In het gezinstype 'kind in kerngezin met andere volwassenen'

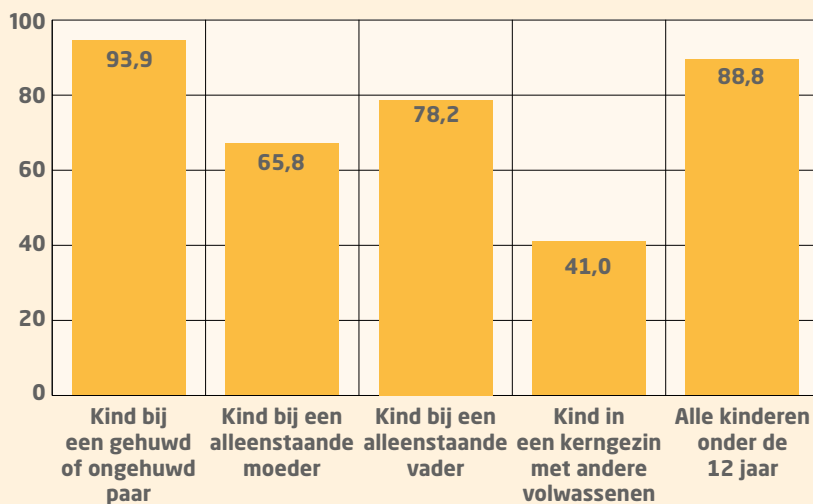
bevinden zich relatief gezien het meeste kinderen zonder werkende ouder(s). In Vlaanderen is het aantal kinderen in die gezinnen echter beperkt (3,9%). Ook al gaat het hier om minimumsituaties (want de categorie 'andere' zorgt voor niet eenduidig te interpreteren cijfers), toch zijn de verschillen aanzienlijk.

Tabel 3.4 geeft aan of er zich naar de *leeftijd van de kinderen* verschillen voordoen en schetst ook of het aandeel kinderen met (niet-)werkende ouders per gezinstype evolueerde.

De verschillen naar leeftijd zijn duidelijk zichtbaar. In alle gezinstypes ligt het aandeel kinderen met minstens 1 werkende ouder hoger bij de oudere kinderen. Een voorbeeld: slechts 53,1% van de kinderen jonger dan 3 jaar wonend bij een alleenstaande moeder heeft een werkende moeder. Bij kinderen van 3 tot 6 jaar is dit 64,3%, en bij kinderen van 6 tot 12 jaar 69,8%.

Bij kinderen die leven bij een (al dan niet gehuwd) paar doet zich een lichte daling voor van het aandeel kinderen waarvan beide ouders werken. Waar in 2008 71,6% van de kinderen wonend bij een paar te maken had met 2 werkende ouders, was dat in 2009 71,1%. Daarnaast daalde ook het aandeel kinderen uit eenoudergezinnen met een werkende ouder. Bij kinderen van alleenstaande vaders is er een daling van 1,4 procentpunt. Bij jonge kinderen die wonen bij een alleenstaande moeder bedraagt de daling 1,3 procentpunt. Uit grafiek 3.5 blijkt dat hierdoor een einde komt aan een stijging die zich al 4 jaar na elkaar voordeed en dit voor kinderen van alle leeftijdscategorieën. Zoals vermeld in de inleiding moeten deze percentages wel beschouwd worden als minima. Doordat de socio-economische positie 'andere' zowel werkende als niet-werkende posities omvat, kennen we de precieze percentages (niet-)werkenden niet.

3.3 Werkende ouder(s) in gezin ⁽¹⁾

3.3 Percentage kinderen onder de 12 jaar met werkende ouder(s) in het gezin naar gezinstype op 31 december 2009 - Vlaams Gewest

Bron: datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid (1) Deze percentages moet beschouwd worden als een ondergrens. De categorie 'andere' van het datawarehouse van de Kruispuntbank Sociale Zekerheid bevat immers zowel werkende als niet-werkende posities

3.4 Arbeidsparticipatie ouders per gezinstype

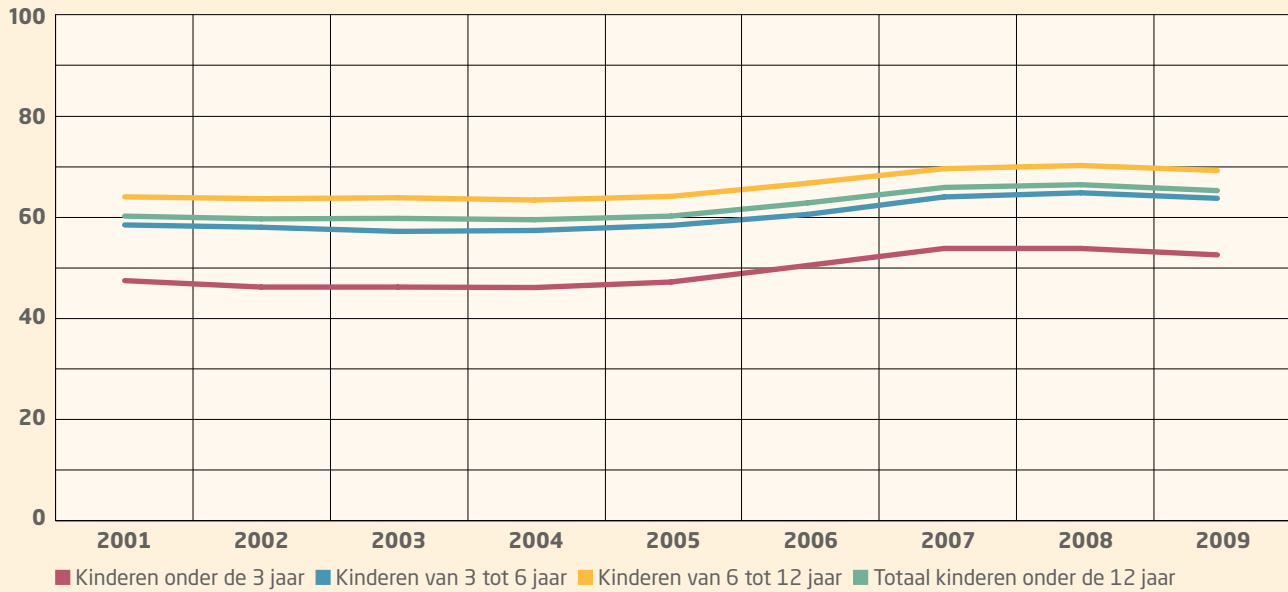
	2008	2009			Totaal
	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	
Kind bij een gehuwd of een ongehuwd paar					
Beide ouders werkend	71,6	69,0	71,4	72,1	71,1
Een ouder werkend, andere ouder werkzoekend met uitkering RVA	3,4	4,8	4,4	3,7	4,2
Een ouder werkend, andere ouder niet-beroepsactief	4,1	5,7	4,4	2,6	3,9
Een ouder werkend, andere ouder 'andere'	15,3	13,8	13,9	15,8	14,8
<i>Totaal met werkende ouder(s) ⁽¹⁾</i>	<i>94,4</i>	<i>93,4</i>	<i>94,0</i>	<i>94,2</i>	<i>93,9</i>
<i>Andere combinaties</i>	<i>5,6</i>	<i>6,6</i>	<i>6,0</i>	<i>5,8</i>	<i>6,1</i>
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Aandeel kinderen bij een gehuwd of ongehuwd paar</i>	<i>84,6</i>	<i>87,1</i>	<i>85,6</i>	<i>82,6</i>	<i>84,6</i>
Kind bij een alleenstaande moeder					
Moeder werkend ⁽¹⁾	67,1	53,1	64,3	69,8	65,8
Moeder werkzoekend met uitkering RVA	11,2	16,4	13,0	10,8	12,2
Moeder niet-beroepsactief	9,8	16,0	11,5	8,1	10,1
Moeder 'andere'	12,0	14,4	11,2	11,3	11,8
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Aandeel kinderen bij een alleenstaande moeder</i>	<i>9,9</i>	<i>6,3</i>	<i>9,1</i>	<i>12,4</i>	<i>10,0</i>
Kind bij een alleenstaande vader					
Vader werkend ⁽¹⁾	79,6	70,0	77,8	79,9	78,2
Vader werkzoekend met uitkering RVA	7,5	11,4	8,6	7,5	8,2
Vader niet-beroepsactief	3,7	6,5	4,1	3,6	4,1
Vader 'andere'	9,2	12,1	9,6	9,0	9,5
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Aandeel kinderen bij een alleenstaande vader</i>	<i>1,5</i>	<i>0,7</i>	<i>1,3</i>	<i>2,0</i>	<i>1,5</i>

3.4 Kinderen onder de 12 jaar naar arbeidsparticipatie van de ouders, of naar arbeidsparticipatie van de referentiepersoon en zijn/haar partner als het kind niet in het gezin van zijn/haar ouders verblijft en voor de belangrijkste gezinstypes - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december

Bron: datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid

(1) Deze percentages moet beschouwd worden als een ondergrens. De categorie 'andere' van het datawarehouse van de Kruispuntbank Sociale Zekerheid bevat immers zowel werkende als niet-werkende posities

3.5 Kinderen bij alleenstaande moeder die werkt

3.5 Kinderen wonend bij een alleenstaande moeder: evolutie sinds 2001 van het percentage kinderen waarvan de moeder werkt naar leeftijdscategorie - Vlaams Gewest - situatie op 31 december

Bron: datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid

2. DE OMVANG EN AARD VAN DE TEWERKSTELLING VAN OUDERS VAN JONGE KINDEREN

Kinderen in tweeoudergezinnen: combinatie 1 ouder voltijds - 1 ouder deeltijds komt het meest voor

Op basis van de gegevens van de Kruispuntbank Sociale Zekerheid kunnen we op kindniveau ook weergeven wat het statuut van de ouder(s) is - zelfstandig of werkend in loondienst - en kunnen we van de ouder(s) die werken in loondienst aangeven of ze voltijds of deeltijds werken. Dit alles maakt het mogelijk om cijfers te presenteren over de omvang en de aard van de tewerkstelling van ouders van jonge kinderen. We beschouwen zelfstandigen daarbij als voltijds werkenden.

37,9% van de kinderen onder de 12 jaar in een tweeoudergezin (2009) leeft in een gezin waar een ouder deeltijds in loondienst is en waar de andere ouder voltijds werkt, hetzij in loondienst (31,2%), hetzij als zelfstandige (6,8%). Bij 29,7% van de kinderen tot 12 jaar kan men spreken van kinderen van wie de ouders in hoge mate beroepsactief zijn, van wie de ouders behoren tot de 'intensieve tweebanengezinnen'. Het gaat om 17,9% kinderen in een tweeoudergezin waarvan beide ouders voltijds werken in loondienst, om 5,2% waarvan beide ouders als zelfstandige werken en om 6,6% waarvan een van beiden werkt

als zelfstandige en de andere voltijds in loondienst is. Mogelijks ligt het aandeel kinderen in een intensief tweebanengezin nog hoger, omdat 12,5% van de kinderen met 2 ouders leeft in een gezin waar een ouder voltijds in loondienst of zelfstandige is en de andere ouder tot de categorie 'andere' hoort.

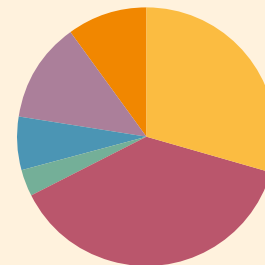
Omwille van de moeilijk te interpreteren categorie 'andere' kan niet precies berekend worden hoeveel kinderen er wonen in een *eenbaansgezin*. Minstens 6,6%, maar dat percentage zou ook veel hoger kunnen liggen. De percentages moeten wel beschouwd worden als een ondergrens. De categorie 'andere' van het datawarehouse van de Kruispuntbank Sociale Zekerheid bevat immers zowel werkende als niet-werkende posities.

21,1% van de kinderen in een *eenoudergezin* leeft bij een ouder - meestal de moeder - die niet-beroepsactief is. Bij 30,5% werkt de ouder voltijds in loondienst, 29,9% van de kinderen heeft een deeltijds werkende ouder en 7,1% heeft een zelfstandige ouder.

Van 2008 naar 2009 was er een afname van de arbeidsparticipatie in eenoudergezinnen, zowel voltijds als deeltijds (zie tabel 3.7). De daling van het aandeel kinderen met ouders die voltijds of deeltijds in loondienst zijn, ging gepaard met een lichte stijging van het aandeel kinderen met een niet-beroepsactieve ouder.

3.6 Omvang tewerkstelling

- Intensief tweebanengezin (29,7%)
- Eén ouder voltijds werkend + een ouder deeltijds in loondienst (37,9%)
- Twee ouders deeltijds in loondienst (3,5%)
- Eenbaansgezin (6,6%)
- Eenbaansgezin + andere (12,5%)
- Andere combinaties (9,8%)

3.6 Omvang van de tewerkstelling van ouders van kinderen onder de 12 jaar die wonen in een tweeoudergezin op 31 december 2009 - Vlaams Gewest
Bron: datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid

3.7 Omvang tewerkstelling

	2008	2009			Totaal
	Totaal	Kinderen van 0 tot 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	
Kinderen in tweeoudergezin					
Beide ouders voltijds in loondienst	18,6	21,9	17,4	15,9	17,9
Een ouder voltijds in loondienst, een zelfstandige	6,8	6,6	6,4	6,8	6,6
Beide ouders zelfstandige	5,3	3,5	4,7	6,3	5,2
<i>Totaal intensieve tweebanengezinnen⁽¹⁾</i>	<i>30,7</i>	<i>32,0</i>	<i>28,5</i>	<i>29,0</i>	<i>29,7</i>
Een ouder voltijds, een ouder deeltijds in loondienst	31,4	28,0	32,3	32,3	31,2
Een ouder zelfstandige, een ouder deeltijds in loondienst	6,6	5,4	6,9	7,5	6,8
<i>Totaal combinatie 1 voltijds + 1 deeltijds⁽¹⁾</i>	<i>38,0</i>	<i>33,4</i>	<i>39,2</i>	<i>39,8</i>	<i>37,9</i>
<i>Beide ouders deeltijds in loondienst</i>	<i>2,9</i>	<i>3,6</i>	<i>3,8</i>	<i>3,3</i>	<i>3,5</i>
Een ouder voltijds in loondienst, een werkzoekend of niet-beroepsactief	5,0	7,3	5,7	3,8	5,2
Een ouder zelfstandige, een werkzoekend of niet-beroepsactief	1,3	1,6	1,6	1,2	1,4
<i>Totaal eenbaansgezin⁽¹⁾</i>	<i>6,4</i>	<i>8,9</i>	<i>7,2</i>	<i>5,0</i>	<i>6,6</i>
Een ouder voltijds in loondienst, een 'andere'	10,1	9,4	8,9	9,9	9,5
Een ouder zelfstandige, een 'andere'	3,0	2,3	2,7	3,4	3,0
<i>Totaal eenbaansgezin + andere</i>	<i>13,1</i>	<i>11,8</i>	<i>11,6</i>	<i>13,3</i>	<i>12,5</i>
<i>Andere combinaties</i>	<i>8,9</i>	<i>10,4</i>	<i>9,8</i>	<i>9,6</i>	<i>9,8</i>
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kinderen in eenoudergezin					
Ouder voltijds in loondienst	31,5	26,5	30,3	31,6	30,5
Ouder deeltijds in loondienst	30,2	22,6	29,0	32,1	29,9
Ouder zelfstandige	7,0	5,8	6,7	7,6	7,1
Ouder niet-beroepsactief	19,7	30,9	23,0	17,8	21,1
Ouder 'andere'	11,7	14,2	11,0	11,0	11,5
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

3.7 Kinderen onder de 12 jaar naar gezinstype en naar omvang van de tewerkstelling van de ouders - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december

Bron: datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid

(1) Deze percentages moet beschouwd worden als een ondergrens. De categorie 'andere' van het datawarehouse van de Kruispuntbank Sociale Zekerheid bevat immers zowel werkende als niet-werkende posities

3. WAAROM WERKEN MOEDERS VAN JONGE KINDEREN DEELTIJDS?

Vooraf voor het opnemen van zorgtaken

Uit de SILC-enquête van 2011 blijkt dat de meeste (63,9%) moeders die minder dan 30 uur per week werken, dit vooral doen omwille van

huishoudelijk werk of omwille van de zorg voor kinderen of andere personen. 15,6% geeft aan niet meer dan 30 uur te willen werken. 10,6% zou wel meer willen werken, maar vindt geen job. Een beperkt aantal moeders (3,3%) beschouwt hun aantal uren als

voltijds (zie tabel 3.8). Slechts 1 à 2% van de bevroegde vaders werkt deeltijds. Omwille van het zeer beperkt aantal respondenten is hun motivatie voor deeltijds werken niet opgenomen in tabel 3.8.

3.8 Reden deeltijds werken voor moeders

	2010	2011
Huishoudelijk werk, zorg voor kinderen of andere personen	64,6	63,9
Ziekte of handicap	0,9	2,2
Wenst meer uren te werken maar vindt geen job	9,5	10,6
Wenst niet meer uren te werken	10,0	15,6
Aantal arbeidsuren wordt beschouwd als voltijds	6,7	3,3
Andere	8,8	4,5
Totaal	100,0 (N= 225)	100,0 (N=180)

3.8 Kinderen onder de 12 jaar waarvan de moeder minder dan 30 uur per week werkt: reden voor het deeltijds werken - 2010-2011 (percentage)

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC, 2010-2011

4. ARBEIDSDUUR EN AANTAL ARBEIDSDAGEN

Jonge kinderen hebben doorgaans een vader die veel uren werkt

Voor het combineren van gezin en arbeid zijn de arbeidsduur en het aantal arbeidsdagen belangrijke elementen.

In de SILC-enquête wordt aan moeders en vaders van jonge kinderen gevraagd wat hun gewoonlijke *arbeidsduur* is in het hoofdberoep en in de eventuele tweede job. Van kinderen onder de 12 jaar werkt de moeder gemiddeld een heel aantal uren minder dan de vader. Waar de gemiddelden in 2010 respectievelijk 33,5 en 43,7 uur bedroegen, bedragen ze in 2011 respectievelijk 33,5 uur voor moeders en 44,6 uur voor vaders (zie tabel 3.9).

Het onderzoek naar het gebruik van opvang voor kleuters en lagereschoolkinderen peilde ook naar het *aantal arbeidsdagen* van werkende ouders, meer specifiek naar het aantal arbeidsdagen van de moeder.

Ongeveer 4 op de 10 moeders van kinderen van 2,5 tot 12 jaar werken minder dan 5 dagen per week. Dit zorgt er voor dat heel wat kinderen zeker niet elke dag behoefte hebben aan buitenschoolse opvang. 6,1% van de moeders die bevroegd werden in het onderzoek werkte meer dan 5 dagen.

3.9 Gewoonlijke arbeidsduur

	Moeder ⁽¹⁾		Vader ⁽²⁾	
	2010	2011	2010	2011
Minder dan 20 uur	11,1	8,0	0,1	0,2
20 tot 25 uur	12,2	12,5	0,9	1,3
25 tot 30 uur	6,9	5,4	1,3	1,0
30 tot 35 uur	23,3	27,6	6,3	2,1
35 tot 40 uur	19,1	20,5	32,2	35,7
40 tot 45 uur	13,7	15,4	22,6	22,5
45 uur en meer	13,8	10,6	36,6	37,2
Totaal	100,0 (N=739)	100,0 (N=721)	100,0 (N=751)	100,0 (N=740)
Gemiddeld	33,5u	33,5u	43,7u	44,6u
Percentiel 25	25,0u	28,0u	38,0u	38,0u
Percentiel 75	40,0u	40,0u	50,0u	50,0u

3.9 Kinderen onder de 12 jaar: gewoonlijke arbeidsduur van hun moeder en hun vader - 2010-2011 (percentage)

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC, 2010-2011

(1) Kinderen van wie de moeder betaald werk heeft; totaal van hoofdjob en tweede job

(2) Kinderen van wie de vader betaald werk heeft; totaal van hoofdjob en tweede job

3.10 Aantal arbeidsdagen per week van moeders

Aantal arbeidsdagen in een week	Kinderen van 2,5 tot 12 jaar
3 dagen of minder	11,3
4 dagen	27,3
5 dagen	55,2
6 of 7 dagen	6,1
Totaal	100,0 (N=2168)

3.10 Aantal arbeidsdagen van moeders met (minstens) een kind van 2,5 maanden tot 12 jaar - Vlaams Gewest - 2012

Bron: Lenaers S., Buitenschoolse kinderopvang en vrijetijdsbesteding in Vlaanderen. Gebruik en deelname, evaluatie, behoeften en attitudes. Universiteit Hasselt, SEIN, Identity, Diversity & Inequality research, 2013

5. ARBEIDSPARTICIPATIE IN GEZINNEN MET JONGE KINDEREN VANUIT DE INVALSHOEK VAN DE VROUWEN

Hoge, maar licht dalende arbeidsparticipatie bij vrouwen met jonge kinderen. Alleenstaande moeders zijn veel minder beroepsactief

Het datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid maakt het mogelijk om in te zoomen op de arbeidsparticipatie van moeders met jonge kinderen met als teeleenheid 'vrouwen', niet 'kinderen'. Gelet op de impact die de arbeidsparticipatie heeft op de gezinssituatie, presenteren we ook deze gegevens.

De arbeidsparticipatie eind 2009 van moeders met een kind of jongste kind jonger dan 12 jaar in het Vlaamse Gewest bedroeg 74,5%. Dit cijfer ligt iets lager dan in 2008 (-0,3 procentpunt). Het aandeel moeders dat werkzoekend was met uitkering van de RVA steeg dan weer lichtjes (+0,5 procentpunt). Mogelijks illustreren de cijfers van 2009 de impact van de financieel-economische crisis die in 2008 begon. Af te wachten valt of de daling van de arbeidsparticipatie van moeders met jonge kinderen zich doorzet in de cijfers na 2009.

De arbeidsparticipatie ligt duidelijk lager bij moeders met een kind jonger dan 3 jaar (71,8%) dan bij moeders met een ouder kind.

Bij alleenstaande moeders met een kind jonger dan 12 jaar ligt de arbeidsparticipatie veel lager dan bij samenwonende moeders: 68,2% tegenover 77,9%. De alleenstaande moeders met een kind jonger dan 3 jaar kennen een nog lagere participatiegraad: slechts 54,6% is werkend. Het aandeel werkenden bij alleenstaande moeders met een kind jonger dan 12 jaar is afgenomen van 69,4% in 2008 tot 68,2% in 2009 (zie tabel 3.11 en grafiek 3.12). Bij al deze percentages mag niet vergeten worden dat het om ondergrenzen gaat. Heel wat moeders horen volgens de Kruispuntbank Sociale Zekerheid tot de categorie 'andere' waarin zowel werkenden als niet-werkenden kunnen behoren.

3.11 Arbeidsparticipatie moeders: detail

	2008	2009			
		Een kind of jongste kind			
	Totaal	Jonger dan 3 jaar	3 tot 6 jaar	6 tot 12 jaar	Totaal
Totaal moeders⁽¹⁾					
Werkend in loondienst	63,5	62,2	64,5	63,2	63,2
Werkend als zelfstandige	7,2	6,1	7,3	8,1	7,2
Werkend als helper bij zelfstandige	1,5	0,8	1,3	1,7	1,3
Werkend in loondienst en als zelfstandige	2,7	2,6	2,8	2,9	2,8
<i>Totaal werkend</i>	<i>74,8</i>	<i>71,8</i>	<i>75,9</i>	<i>76,0</i>	<i>74,5</i>
Werkzoekend met uitkering RVA	3,8	5,0	4,5	3,6	4,3
Niet-beroepsactief	6,2	7,0	5,0	6,0	6,1
<i>Totaal niet-werkend⁽²⁾</i>	<i>10,0</i>	<i>12,0</i>	<i>9,5</i>	<i>9,6</i>	<i>10,4</i>
Andere	15,3	16,2	14,5	14,4	15,1
Totaal moeders	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Moeders samenwonend met partner					
Werkend in loondienst	65,9	64,3	66,9	66,6	65,8
Werkend als zelfstandige	7,7	6,3	7,8	9,1	7,7
Werkend als helper bij zelfstandige	1,7	0,9	1,5	2,2	1,5
Werkend in loondienst en als zelfstandige	2,8	2,7	2,9	3,1	2,9
<i>Totaal werkend⁽²⁾</i>	<i>78,0</i>	<i>74,2</i>	<i>79,1</i>	<i>81,1</i>	<i>77,9</i>
Werkzoekend met uitkering RVA	2,9	4,2	3,5	2,5	3,4
Niet-beroepsactief	3,5	5,7	2,8	1,2	3,3
<i>Totaal niet-werkend⁽²⁾</i>	<i>6,4</i>	<i>9,9</i>	<i>6,3</i>	<i>3,6</i>	<i>6,7</i>
Andere	15,6	15,8	14,6	15,3	15,3
Totaal moeders samenwonend met partner	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

vervolg zie p. 97

3.11 Arbeidsparticipatie moeders: detail (vervolg)

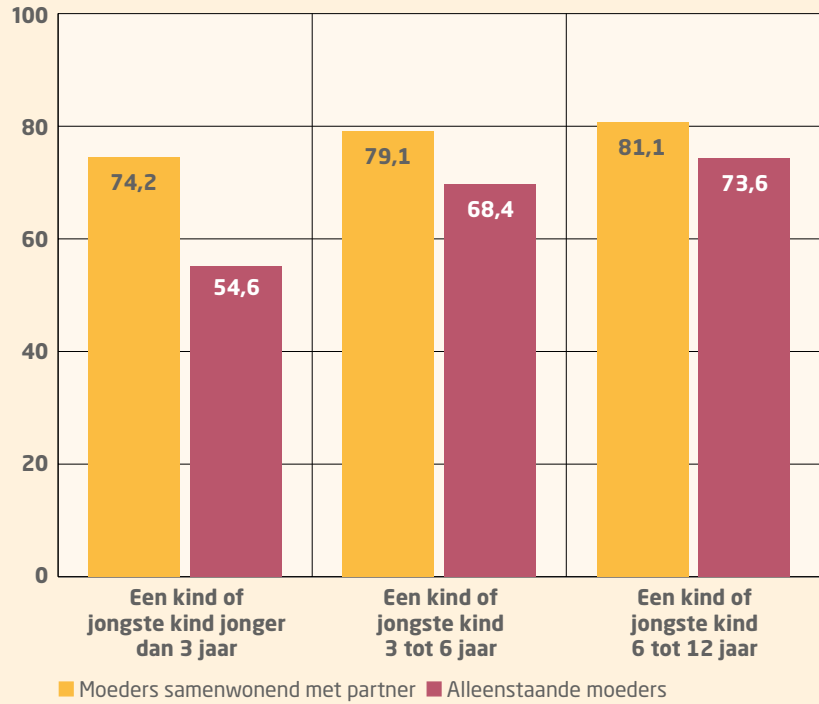
	2008	2009			
		Een kind of jongste kind			
	Totaal	Jonger dan 3 jaar	3 tot 6 jaar	6 tot 12 jaar	Totaal
Alleenstaande moeders					
Werkend in loondienst	60,8	47,3	59,9	64,0	59,4
Werkend als zelfstandige	5,7	4,8	5,5	6,2	5,7
Werkend als helper bij zelfstandige	0,3	0,2	0,3	0,2	0,2
Werkend in loondienst en als zelfstandige	2,7	2,2	2,7	3,1	2,8
<i>Totaal werkend ⁽²⁾</i>	<i>69,4</i>	<i>54,6</i>	<i>68,4</i>	<i>73,6</i>	<i>68,2</i>
Werkzoekend met uitkering RVA	10,5	16,1	12,0	9,7	11,6
Niet-beroepsactief	8,6	15,3	9,1	6,1	8,8
<i>Totaal niet-werkend ⁽²⁾</i>	<i>19,1</i>	<i>31,3</i>	<i>21,1</i>	<i>15,8</i>	<i>20,4</i>
Andere	11,5	14,0	10,5	10,6	11,3
Totaal alleenstaande moeders	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

3.11 Arbeidsparticipatie van samenwonende en alleenstaande moeders met een kind of met jongste kind jonger dan 12 jaar naar leeftijd van het kind/jongste kind - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december

Bron: datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid

(1) Omvat ook de moeders met kinderen inwonend in een ander gezin

(2) Deze percentages moet beschouwd worden als een ondergrens. De categorie 'andere' van het datawarehouse van de Kruispuntbank Sociale Zekerheid bevat immers zowel werkende als niet-werkende posities

3.12 Arbeidsparticipatie moeders naar gezinstype

3.12 Samenwonende en alleenstaande moeders met een kind of met jongste kind jonger dan 12 jaar: percentage dat werkzaam is - Vlaams Gewest - situatie op 31 december 2009

Bron: datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid

6. DE EUROPESE CONTEXT

6.1. Werkzaamheidsgraad bij vrouwen met jonge kinderen

Over arbeidsparticipatie in gezinnen zijn er geen Europese cijfers beschikbaar die als teleenheid het kind nemen. Wel is de *werkzaamheidsgraad* bij *vrouwen met jonge kinderen* bekend. Aan de hand van de Labour Force Survey (Eurostat) vergelijken we het Vlaamse Gewest met de EU-15-landen.

In tabel 3.13 is de werkzaamheidsgraad bij moeders in 2011 opgesplitst naar het aantal kinderen - 1, 2 of 3 of meer kinderen - en naar de leeftijd van het jongste kind. De werkzaamheidsgraad in het Vlaamse Gewest bij moeders met een of meer kinderen onder de 12 jaar behoort tot de hoogste. Vlaamse moeders met slechts 1 kind onder de 6 jaar kennen zelfs de hoogste werkzaamheidsgraad van de 15 gepresenteerde EU-landen. De werkzaamheidsgraad ligt veel lager in de mediterrane EU-landen, met uitzondering van Portugal. Opmerkelijk is het verschil in werkzaamheidsgraad tussen moeders met 1 of 2 kinderen en moeders met 3 of meer kinderen. Deze laatste moeders kennen - met uitzondering van Zweden en in mindere mate Denemarken -

3.13 Werkzaamheidsgraad moeders

	Met 1 kind	Met 2 kinderen	Met 3 of meer kinderen
Met een kind of jongste kind jonger dan 6 jaar ⁽¹⁾			
Vlaams Gewest	80,9	81,8	61,3
België	73,1	74,6	51,6
Aangrenzende landen			
Duitsland	66,8	60,0	46,0
Frankrijk	72,0	69,5	48,7
Luxemburg	79,6	71,3	48,7
Nederland	80,8	78,9	62,3
Noordse landen			
Denemarken	74,0	84,0	79,0
Finland	60,5	63,7	55,7
Zweden	66,1	79,0	80,1
Mediterrane landen			
Griekenland	53,4	54,6	45,0
Italië	58,8	50,4	35,8
Portugal	76,8	73,0	59,5
Spanje	60,3	58,0	45,0
Andere landen			
Oostenrijk	76,1	68,2	50,9
Ierland	66,4	57,6	42,7
Verenigd Koninkrijk	68,2	62,8	38,5
Europa			
EU-15	66,5	62,9	46,6

Vervolg zie p. 100

overal een lagere werkzaamheidsgraad. De werkzaamheidsgraad van moeders met jonge kinderen is meestal lager

wanneer het jongste kind jonger is dan 6 jaar dan wanneer het 6 tot 12 jaar oud is.

3.13 Werkzaamheidsgraad moeders (vervolg)

	Met 1 kind	Met 2 kinderen	Met 3 of meer kinderen
Met een kind of jongste kind van 6 tot 12 jaar ⁽¹⁾			
Vlaams Gewest	83,5	88,0	73,7
België	75,1	81,9	68,2
Aangrenzende landen			
Duitsland	79,5	77,0	64,4
Frankrijk	78,9	83,0	70,0
Luxemburg	76,7	71,7	58,8
Nederland	78,2	80,4	74,3
Noordse landen			
Denemarken	81,4	87,4	85,1
Finland	86,5	90,9	83,1
Zweden	80,6	92,2	87,6
Mediterrane landen			
Griekenland	59,1	59,1	53,7
Italië	60,7	54,0	45,2
Portugal	80,8	75,3	67,5
Spanje	64,0	60,5	53,6
Andere landen			
Oostenrijk	83,6	79,8	72,4
Ierland	61,2	57,0	52,8
Verenigd Koninkrijk	76,0	75,4	58,2
Europa			
EU-15	72,7	72,1	63,5

3.13 Werkzaamheidsgraad van vrouwen tussen 20 en 49 jaar naar aantal kinderen en naar leeftijd van het jongste kind (Vlaams Gewest en EU-lidstaten) - 2011

Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek - EAK, Eurostat Labour Force Survey (Bewerking Steunpunt WSE/ Departement WSE)

(1) In gezinnen met meerdere kinderen wordt gekeken naar de leeftijd van het jongste kind

6.2. Kinderen in een gezin zonder werkende volwassene

In de EU-15 leeft 10,7% van de kinderen jonger dan 18 jaar in 2011 in een gezin zonder werkende volwassene. België

scoort hoger dan het gemiddelde, namelijk 12,5%. In de meeste andere landen ligt het percentage lager, enkel in

het Verenigd Koninkrijk en Ierland leven nog meer kinderen in een gezin zonder werkende volwassene (zie tabel 3.14).

3.14 Zonder werkende volwassene

	2000	2005	2009	2010	2011
België	11,4	12,8	11,8	12,2	12,5
Aangrenzende landen					
Duitsland	9,4	11,4	9,9	9,6	8,8
Frankrijk	9,3	8,8	9,2	9,7	9,9
Luxemburg	4,0	2,7	4,4	2,8	4,8
Nederland	7,0	6,7	4,9	5,4	5,3
Noordse landen					
Finland	NB	6,6	4,8	4,4	8,2
Denemarken	NB	5,7	5,1	8,9	4,9
Zweden	NB	NB	8,3	9,4	8,4
Mediterrane landen					
Griekenland	5,5	4,2	4,8	6,3	9,2
Italië	7,6	5,9	7,6	8,2	8,3
Portugal	3,8	4,6	6,1	7,0	7,8
Spanje	6,6	5,6	9,9	10,8	11,9
Andere landen					
Oostenrijk	3,8	5,9	5,3	5,5	5,0
Ierland	10,1	11,9	16,9	19,6	20,2
Verenigd Koninkrijk	17,0	16,5	17,5	17,9	17,3
Europa					
EU-15	NB	9,6	10,2	10,7	10,7

3.14 Kinderen jonger dan 18 jaar die leven in een huishouden zonder volwassene met betaald werk (percentage) in de EU-15-landen
Bron: Eurostat (website)
NB: niet beschikbaar

Hoofdstuk 4

WELVAART, ARMOEDE EN KANSARMOEDE

Armoede heeft voor kinderen negatieve effecten, onmiddellijk en op termijn. Daarom staan we uitvoerig stil bij de inkomenssituatie in de gezinnen van jonge kinderen. We bekijken vooreerst het beschikbare inkomen in de gezinnen van jonge kinderen en aansluitend hierbij presenteren we de objectieve 'at-risk-of-poverty threshold'. Dit is een EU-indicator om de mate van financiële armoede weer te geven. We bekijken aan de hand van de steekproefgegevens van de SILC-enquête ook de subjectieve appreciatie door de gezinnen van hun inkomensituatie en een aantal niet-monetaire aspecten die wijzen op ontberingen in het gezin. Vervolgens bekijken we voor hoeveel Vlaamse kinderen er gewaarborgde kinderbijslag

wordt uitbetaald, een situatie die wijst op een preciaire financiële situatie in het gezin. Daarna volgen cijfers over kansarmoede in gezinnen met jonge kinderen in Vlaanderen zoals ingeschat door de regioverpleegkundigen en gezinsondersteuners van Kind en Gezin. Vervolgens beschrijven we op basis van de SILC-data 2 aspecten van de woonsituatie: type woning, een indicator voor het wooncomfort, en woonstatuut, dat een belangrijke impact heeft op het uitgavenpatroon van gezinnen. We staan ook stil bij de aanwezigheid van comfortgoederen in het gezin. Als laatste punt wordt de situatie op het vlak van armoede in Vlaanderen getoetst aan de situatie in de landen van de EU-15.

1. HET BESCHIKBARE INKOMEN PER PERSOON IN GEZINNEN VAN JONGE KINDEREN

De meeste kinderen leven in een gezin met een behoorlijk inkomen

Het *beschikbare inkomen per persoon* in gezinnen van jonge kinderen betreft het 'equivalised' beschikbaar inkomen dat wordt afgeleid van het beschikbare gezinsinkomen via een correctie voor de gezinsgrootte. Er wordt gerekend met een gewicht van 1 voor het gezinshoofd (referentiepersoon in het huishouden), met een gewicht van 0,5 voor andere gezinsleden ouder dan 14 jaar en een gewicht van 0,3 voor kinderen jonger dan 14 jaar. Een gezin

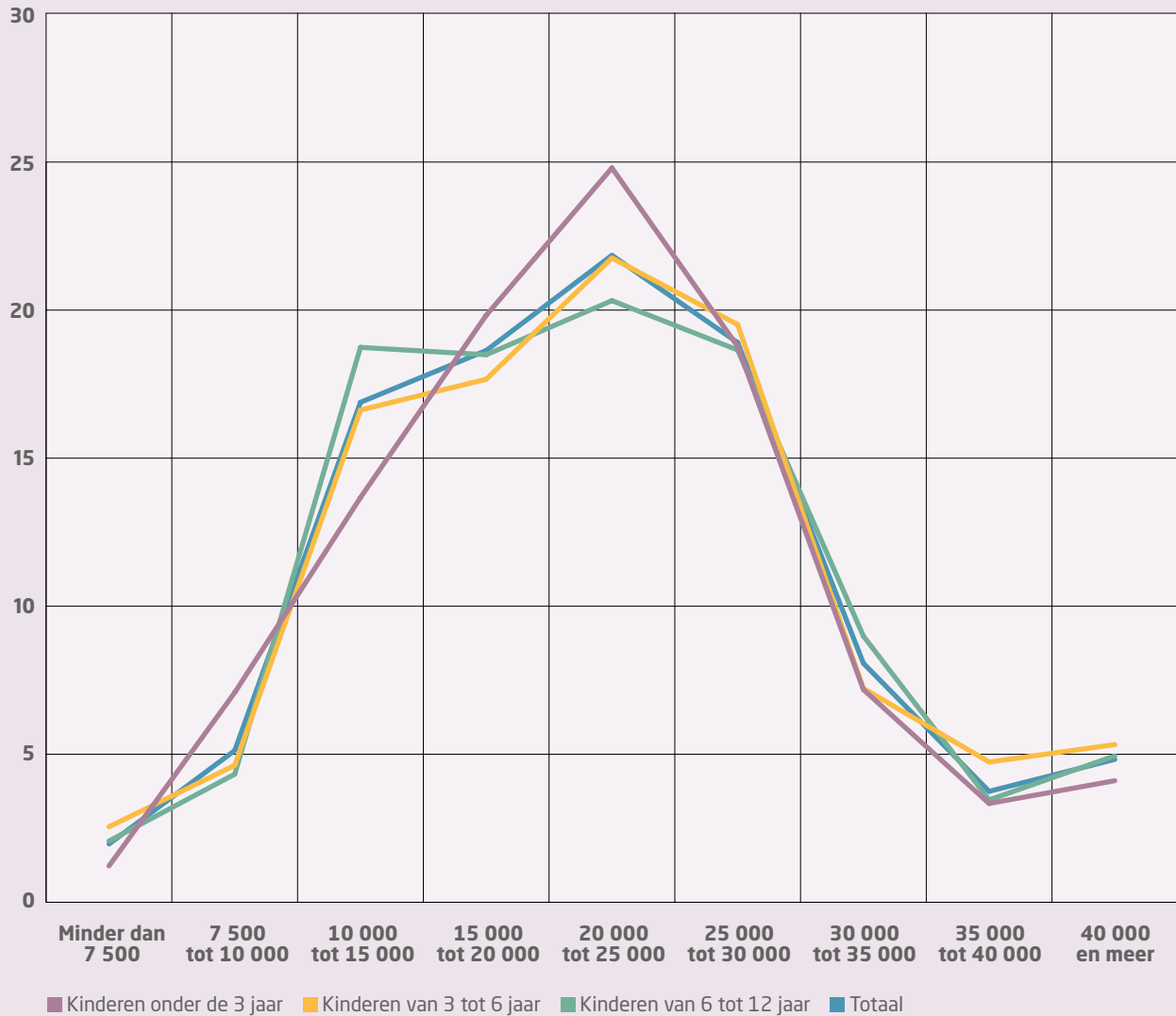
dat bestaat uit een moeder, een vader en 2 kinderen jonger dan 14 jaar bestaat zo uit een equivalent van 2,1 personen.

In de gezinnen van kinderen onder de 12 jaar bedroeg de mediaan (middelste getal van een geordende rij) voor inkomens in het jaar 2010 22 357 euro *per jaar per persoon*. We bekijken de mediaan i.p.v. het gemiddelde, omdat de mediaan minder beïnvloed wordt door de hoge en de lage inkomens. 10% van de kinderen leeft in een gezin dat ten hoogste beschikt over

11 306 euro per jaar per persoon. De 10% 'rijkste' kinderen leven in een gezin dat beschikt over minstens 33 080 euro per jaar per persoon.

Grafiek 4.1 geeft per leeftijdscategorie de verdeling weer van de kinderen naar hun 'equivalised' beschikbaar jaarinkomen. Ongeveer 22% van de kinderen onder de 12 jaar beschikt over een gecorrigeerd beschikbaar jaarinkomen tussen 20 000 en 25 000 euro.

4.1 Beschikbaar jaarinkomen per persoon

4.1 Kinderen jonger dan 12 jaar naar beschikbaar jaarinkomen per persoon in hun gezin, gecorrigeerd voor gezinsgrootte - Vlaams Gewest - 2010 (percentage)
 Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2011

2. VERHOOGD ARMOEDERISICO

11,3% van de jonge kinderen leeft in een gezin met een verhoogd armoederisico. Dat cijfer ligt heel wat hoger bij kinderen waarvan de ouder(s) niet werkt (werken)

De 'at-risk-of-poverty threshold' is binnen de EU uitgewerkt als indicator om het risico op armoede weer te geven. De indicator geeft weer welk aandeel van de bevolking leeft in een gezin dat beneden de armoedegrens zit. Er is sprake van 'at-risk-of-poverty' of verhoogd armoederisico als het gezin een beschikbaar inkomen per persoon heeft dat lager ligt dan 60% van het mediaan beschikbaar inkomen van het land. Voor het inkomensjaar 2010 kwam dit voor België neer op 25 210 euro per jaar voor een gezin met 2 volwassenen en 2 kinderen. Voor het inkomensjaar 2009 was dit 24 525 euro. In 2010 lag de grens dus 2,8% hoger dan het jaar voordien. We nemen de Belgische norm omdat de fiscaliteit en de sociale zekerheid - de belangrijkste herverdelingsmechanismen - een federale bevoegdheid zijn.

Algemeen is er een verhoogd armoederisico bij 11,3% van de kinderen onder de 12 jaar.

Naar *leeftijdscategorie* zien we slechts kleine verschillen. Zo ligt het aandeel kinderen met een verhoogd armoederisico iets hoger bij kinderen van 0 tot 3 jaar en 3 tot 6 jaar dan bij kinderen van 6 tot 12 jaar.

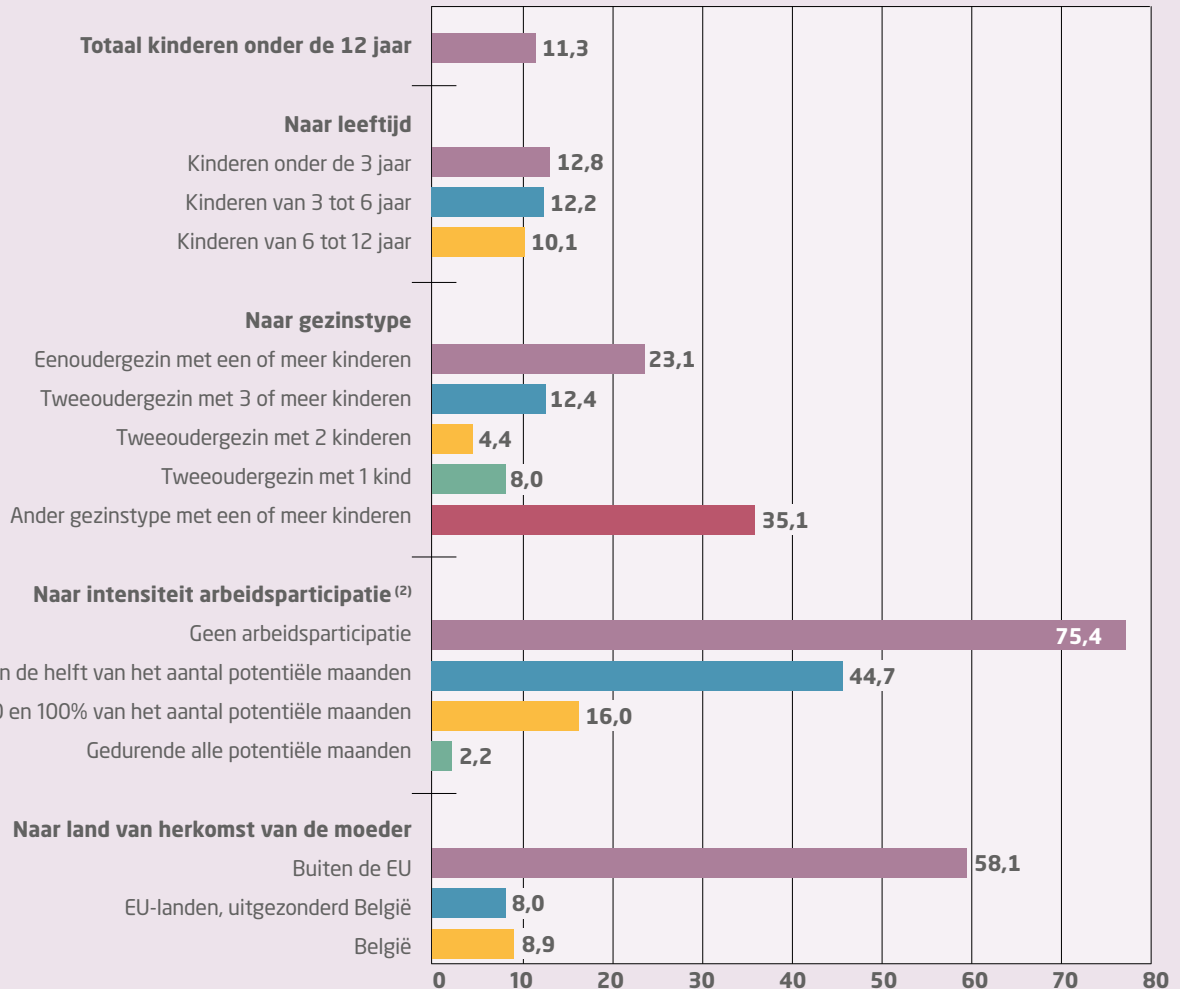
Bekijken we het *gezinstype*, dan blijkt dat er een groot verschil is tussen de kinderen in een eenoudergezin en de kinderen in een tweeoudergezin. Bijna een kwart (23,1%) van de kinderen in een eenoudergezin kent een verhoogd armoederisico. Opmerkelijk is ook het verschil naargelang het aantal kinderen in het gezin.

Het verhoogd armoederisico ligt duidelijk hoger bij de grote gezinnen met minstens 3 kinderen (12,4%) dan bij de gezinnen met 1 of 2 kinderen. Daarbij is het niet zo dat er een lineair verband is tussen het aantal kinderen en het verhoogd armoederisico. Het aandeel kinderen met een verhoogd armoederisico is immers hoger bij de 0- tot 3-jarigen dan bij de 3- tot 6-jarigen (respectievelijk 8% en 4,4%). Al mogen we hierbij niet uit het oog verliezen dat het om steekproefgegevens over een beperkt aantal kinderen gaat (N=1060).

Een andere invalshoek is de *intensiteit van de arbeidsparticipatie* in het gezin.

Hierbij wordt gekeken naar het aantal maanden dat de volwassenen van/in dat gezin hebben gewerkt, ongeacht het aantal arbeidsuren. De cijfers zijn markant. 75,4% van de kinderen in een gezin zonder arbeidsparticipatie kent een verhoogd risico op armoede. Bij een arbeidsparticipatie van minder dan de helft van het potentieel aantal maanden bedraagt het 44,7%, bij een arbeidsparticipatie tussen 50 en 100% van het potentieel aantal maanden bedraagt het 16% en bij een arbeidsparticipatie gedurende alle potentiële maanden 2,2%. Hoe meer werk in het gezin, hoe lager dus het armoederisico.

Het armoederisico blijkt ook te verschillen naargelang het *land van herkomst van de moeder*. 58,1% van de kinderen met een moeder die geboren is in een land van buiten de EU, kent een verhoogd armoederisico. Bij kinderen met een moeder afkomstig uit een ander EU-land bedraagt dit 8% en bij kinderen met een moeder van Belgische herkomst gaat het om 8,9%.

4.2 Verhoogd armoederisico ⁽¹⁾

4.2 Percentage kinderen onder de 12 jaar dat leeft in een gezin met een inkomen onder de armoedegrens naar leeftijdscategorie, gezinstype, arbeidsparticipatie in het gezin en land van herkomst van de moeder - Vlaams Gewest - 2010

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2011

(1) Armoedegrens: 60% van het mediaan beschikbaar jaarinkomen per persoon, in België

(2) Uitgedrukt in aantal maanden waarin de volwassenen aanwezig in het gezin hebben gewerkt, ongeacht het aantal arbeidsuren, op het totale aantal potentiële maanden

3. MOEILIKHEDEN OM DE EINDJES AAN ELKAAR TE KNOPEN

Voor 16,7% gaat dit moeilijk tot zeer moeilijk; voor 34,8% makkelijk tot zeer makkelijk

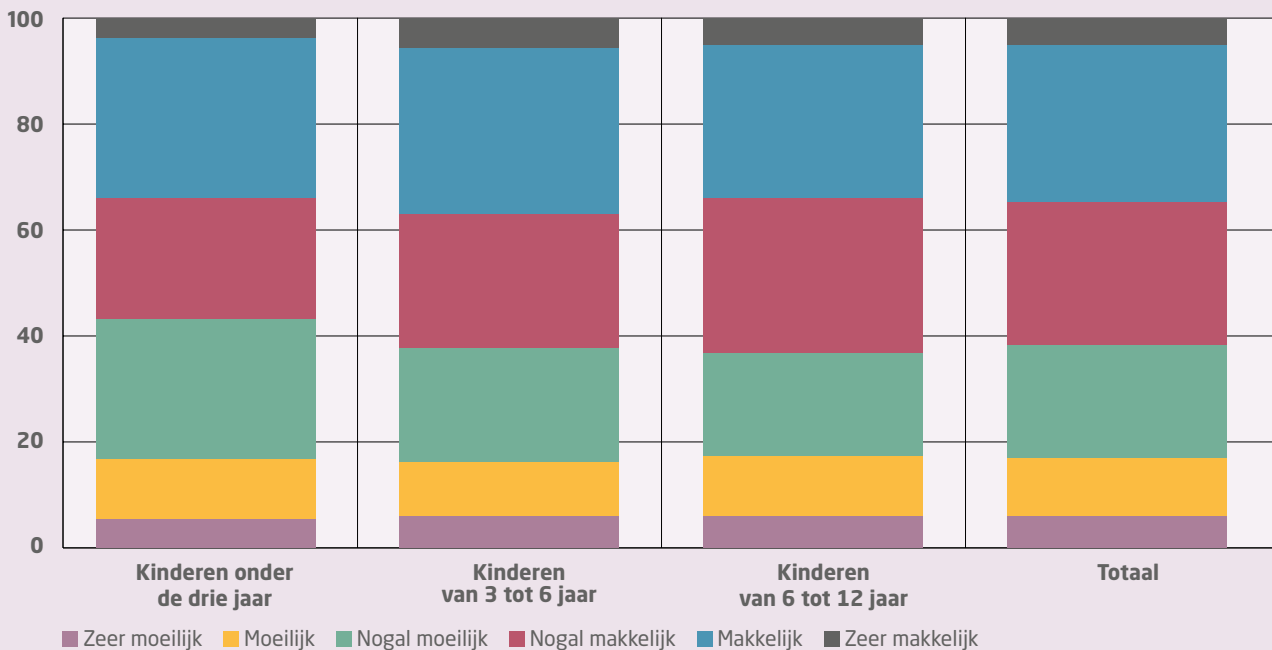
Nogal wat kinderen leven in een gezin waarvan de referentiepersoon stelt dat het moeilijk (11%) of zeer moeilijk (5,7%) is om de eindjes aan elkaar te knopen. 29,8% leeft in een gezin dat makkelijk

kan rondkomen, 5% zelfs zeer makkelijk. In grafiek 4.3 is dit per leeftijdsklasse weergegeven.

De omvang van de preciaire financiële situatie in gezinnen van jonge kinderen wordt ook zichtbaar als aan gezinnen wordt gevraagd of ze het hoofd kunnen bieden aan onverwachte financiële uitgaven of aan de kosten voor huis-

vesting. Uit niet opgenomen tabellen uit SILC 2011 blijkt dat 22,5% van de kinderen in een gezin woont dat niet de mogelijkheid heeft om aan onverwachte financiële uitgaven het hoofd te bieden. De kosten voor de huisvesting vormen bij 42,3% van de kinderen geen enkel probleem om te dragen, bij 36,7% enigszins een last en bij 20,8% een zware last.

4.3 Eindjes aan elkaar knopen?

4.3 Kinderen onder de 12 jaar: door het gezin ervaren moeilijkheden om met het maandinkomen de eindjes aan elkaar te knopen - Vlaams Gewest - 2011 (percentage)
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2011

4. NIET-MONETAIRE ONTBERING

Jaarlijks een week op vakantie gaan: niet evident

Naast de monetaire indicatoren bevat de SILC-enquête ook een aantal *niet-monetaire indicatoren*. In tabel 4.4 overlopen we deze: zich kunnen veroorloven om jaarlijks een week op vakantie te gaan, zich kunnen veroorloven om regelmatig vlees, kip of vis (of een vegetarisch equivalent)

te eten, zich kunnen veroorloven om regelmatig familie of vrienden te ontvangen en de mogelijkheid hebben om de woning voldoende te verwarmen. Opmerkelijk is dat 22,2% van de kinderen leeft in een gezin waarvan de referentiepersoon stelt dat het gezin zich niet kan veroorloven *jaarlijks een week op vakantie* te gaan. Slechts een zeer beperkt (3%) aantal kinderen leeft in een gezin dat zich niet kan

veroorloven *om de 2 dagen vlees, kip of vis* (of een vegetarisch equivalent te eten). 10% leeft in een gezin dat zich niet kan veroorloven *minstens eenmaal per maand vrienden of familie te ontvangen* en 5,1% leeft in een gezin dat het moeilijk heeft om de *woning* voldoende te *verwarmen*. Naar leeftijdscategorieën zijn er weinig of geen grote verschillen.

4.4 Niet-monetaire ontbering

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal (N=983)
Het gezin kan zich niet veroorloven jaarlijks een week op vakantie te gaan	25,6	21,2	21,6	22,2
Het gezin kan zich niet veroorloven om de twee dagen vlees, kip of vis te eten (of een vegetarisch equivalent)	1,8	3,7	3,0	3,0
Het gezin kan zich niet veroorloven minstens eenmaal per maand vrienden of familie te ontvangen voor een drankje of een etentje	7,2	9,5	11,4	10,0
Het gezin is niet in staat om de woning voldoende te verwarmen	4,4	6,4	4,6	5,1

4.4 Kinderen onder de 12 jaar: mate waarin hun gezin zich bepaalde zaken niet kan veroorloven - Vlaams Gewest - 2011 (percentage)
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2011

5. KINDEREN VOOR WIE GEWAARBORGDE KINDERBIJSLAG WORDT UITBETAALD

Voor 0,4% van de minderjarigen wordt gewaarborgde kinderbijslag uitbetaald

Gewaarborgde kinderbijslag wordt toegekend wanneer de personen die de verzorging van het kind op zich nemen, geen toereikende bestaansmiddelen hebben en geen aanspraak kunnen maken op een of andere kinderbijslagregeling voor werknemers, overheidspersoneel of zelfstandigen. Leefloontrekkers krijgen deze bijslag automatisch zonder onderzoek naar bestaansmiddelen.

Eind 2011 waren er 4642 minderjarigen voor wie gewaarborgde kinderbijslag werd uitbetaald. Dit aantal bleef nagenoeg stabiel ten opzichte van 2010 (zie tabel 4.5). In relatieve zin betekent dit dat er voor 0,4% van de kinderen onder de 18 jaar een gewaarborgde kinderbijslag wordt betaald.

Als we de evolutie van het aantal kinderen in het stelsel van de gewaarborgde kinderbijslag bekijken sinds 2005 (zie grafiek 4.6) dan zien we dat dit aantal niet continu aan het stijgen is. In de jaren 2007, 2008 en 2009 waren er voor elke leeftijdscategorie minder kinderen die recht hadden op een gewaarborgde kinderbijslag dan in

de jaren 2005-2006 en 2010-2011. Van 2010 naar 2011 zien we dat het aantal oudere kinderen waarvoor gewaarborg-

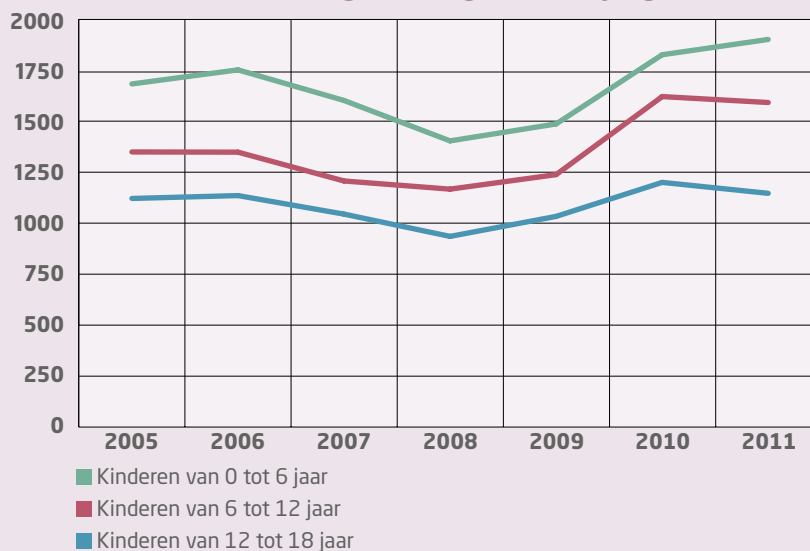
de kinderbijslag wordt uitbetaald licht gedaald is, terwijl het aantal kinderen onder de 3 jaar wel nog toegenomen is.

4.5 Gewaarborgde kinderbijslag

	Kinderen onder de 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Kinderen van 12 tot 18 jaar	Totaal
2010	1 830	1 622	1 197	4 649
2011	1 905	1 593	1 144	4 642

4.5 Aantal minderjarigen voor wie gewaarborgde kinderbijslag wordt uitbetaald op 31/12 - Vlaams Gewest
Bron: Rijksdienst voor Kinderbijslag voor Werknemers, Geografische telling van de gezinnen - 2011

4.6 Evolutie aantal kinderen gewaarborgde kinderbijslag

4.6 Evolutie aantal kinderen in stelsel gewaarborgde kinderbijslag -Vlaams Gewest
Bron: website Rijksdienst voor Kinderbijslag voor Werknemers

6. KINDEREN DIE LEVEN IN KANSARMOEDE: KANSARMOEDE-INDEX

Kansarmoede neemt toe bij zeer jonge kinderen

Tijdens hun contacten met gezinnen gaan de regioverpleegkundigen en gezinsondersteuners van Kind en Gezin na of er signalen zijn van kansarmoede. Kansarmoede wordt hierbij gedefinieerd als een duurzame toestand waarbij mensen beknot worden in hun kansen om voldoende deel te hebben aan maatschappelijk hooggewaardeerde goederen, zoals onderwijs, arbeid en huisvesting. Uit deze definitie werden 6 *selectiecriteria* afgeleid op basis waarvan wordt nagegaan of een kind al dan niet als levend in kansarmoede wordt beschouwd. Het gaat om het *maandinkomen* van het gezin, de *opleiding* van de ouders, de *ontwikkeling* van de kinderen, de *arbeidssituatie* van de ouders, de *huisvesting* en de *gezondheid*. Wanneer een gezin zwak scoort op 3 of meer criteria, spreken we over kinderen die in kansarmoede leven.

Om de evolutie van kansarmoede bij zeer jonge kinderen op te volgen wordt per jaar de kansarmoede-index berekend. De kansarmoede-index voor het Vlaamse Gewest voor jaar X wordt

als volgt berekend: het aantal kinderen geboren in jaar X, X-1 en X-2 in een gezin dat leeft in kansarmoede en dat woont in het Vlaamse Gewest op 31 december van het jaar X, gedeeld door het totaal aantal kinderen geboren in die 3 jaar en dat woont in het Vlaamse Gewest op 31 december van het jaar X (in percentage)*.

De kansarmoede-index naar provincie of naar origine van de moeder (gemeten als nationaliteit van de moeder bij haar geboorte) wordt op dezelfde wijze berekend.

De kansarmoede-index 2012 voor het Vlaamse Gewest bedraagt 10,45% en ligt 0,7 procentpunt hoger dan de kansarmoede-index van 2011 (zie tabel 4.7).

* Formule

$$\text{KA-index: } \frac{\text{Aantal kinderen geboren in X, X-1 en X-2 dat leeft in kansarmoede en woont in het betreffende gebied op 31 december van het jaar X}}{\text{Totaal aantal kinderen geboren in X, X-1 en X-2 en wonend in het betreffende gebied op 31 december van het jaar X}} \times 100$$

4.7 Kansarmoede-index bij zeer jonge kinderen

	2011	2012 ⁽¹⁾
Antwerpen	12,5	13,4
Vlaams-Brabant	5,9	5,7
West-Vlaanderen	9,0	10,3
Oost-Vlaanderen	8,8	9,8
Limburg	10,8	11,0
Vlaams Gewest	9,75	10,45

4.7 Kansarmoede-index bij zeer jonge kinderen, naargelang van de provincie (percentage)
Bron: Kind en Gezin - *Mirage*
(1) Voorlopige cijfers

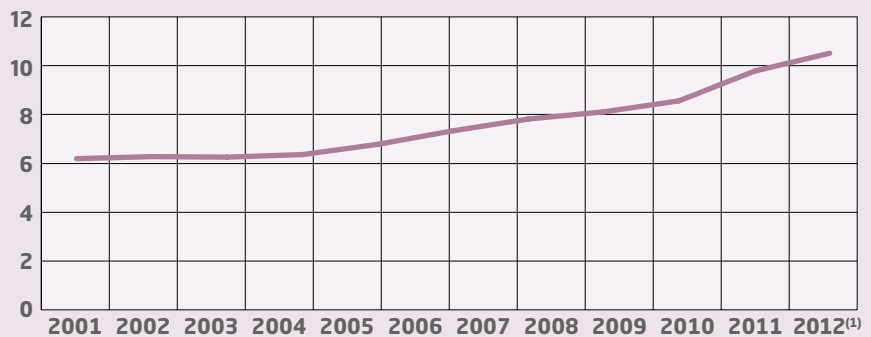
In grafiek 4.8 is de evolutie weergegeven sinds 2001. De kansarmoede-index 2012 ligt 4,41 procentpunten hoger dan in 2001.

De kansarmoede-index bij zeer jonge kinderen verschilt naargelang van de *provincie*. In de provincies Antwerpen en Limburg ligt de index het hoogst, namelijk 13,4% en 11%; in Vlaams-Brabant het laagst met 5,7%. In de provincies West- en Oost-Vlaanderen bedraagt de index respectievelijk 10,3% en 9,8% (zie tabel 4.7). In vergelijking tot 2011 valt vooral de stijging in West-Vlaanderen op (+1,3 procentpunt).

De kansarmoede-index onder kinderen waarvan de moeder bij haar geboorte niet de Belgische nationaliteit had, ligt heel wat hoger dan bij kinderen met een moeder van Belgische origine. In het Vlaamse Gewest bedraagt de kansarmoede-index 4,5% bij kinderen met een moeder van Belgische origine en 28,4% bij kinderen met een moeder van niet-Belgische origine. Bij de kinderen met een moeder van Belgische origine ligt de kansarmoede-index het laagst in Vlaams-Brabant (2,7%) en het hoogst in West-Vlaanderen (6,2%). Bij kinderen met een moeder van niet-Belgische origine ligt de kansarmoede-index eveneens het laagst in de provincie

Vlaams-Brabant (15,2%) en het hoogst in de provincie West-Vlaanderen (37,3%) (zie tabel 4.9).

4.8 Evolutie kansarmoede-index bij zeer jonge kinderen

4.8 Evolutie van de kansarmoede-index bij zeer jonge kinderen sinds 2001 - Vlaams Gewest (percentage)
Bron: Kind en Gezin - Ikaros/Mirage
(1) Voorlopig cijfer

4.9 Kansarmoede-index en origine van de moeder⁽¹⁾

	Belgische origine	Niet-Belgische origine	Totaal
Antwerpen	4,2	31,5	13,4
Vlaams-Brabant	2,7	15,2	5,7
West-Vlaanderen	6,2	37,3	10,3
Oost-Vlaanderen	4,3	30,2	9,8
Limburg	5,5	26,4	11,0
Vlaams Gewest	4,5	28,4	10,5

4.9 Kansarmoede-index bij zeer jonge kinderen naar origine van de moeder, naargelang van de provincie - 2012
Bron: Kind en Gezin - Mirage
(1) Voorlopige cijfers

In grafiek 4.10 is de evolutie sinds 2001 van de kansarmoede-index bij zeer jonge kinderen in een Belgisch en een niet-Belgisch gezin opgenomen en dit per provincie. In vergelijking tot 2011 is de toename van kansarmoede bij de kinderen met een moeder van niet-Belgische origine opvallend, niet alleen op niveau van het Vlaamse Gewest (+2,1 procentpunten), maar ook op niveau van de provincies (op Vlaams-Brabant na). De stijging van de kansarmoede-index bij kinderen met

een moeder van niet-Belgische origine is het meest zichtbaar in West-Vlaanderen.

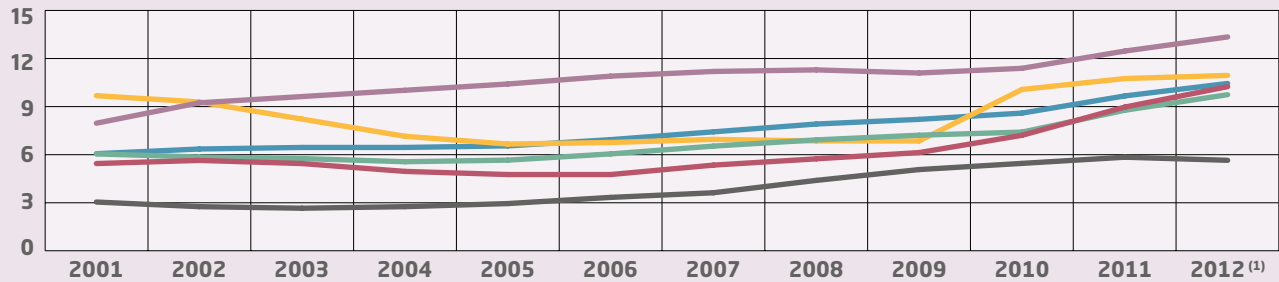
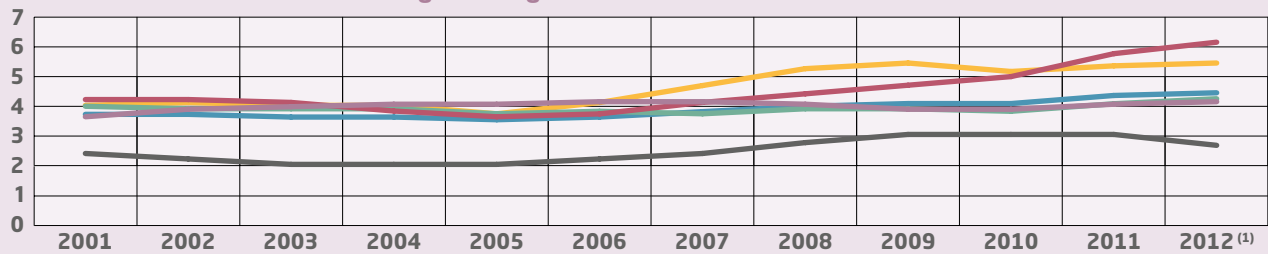
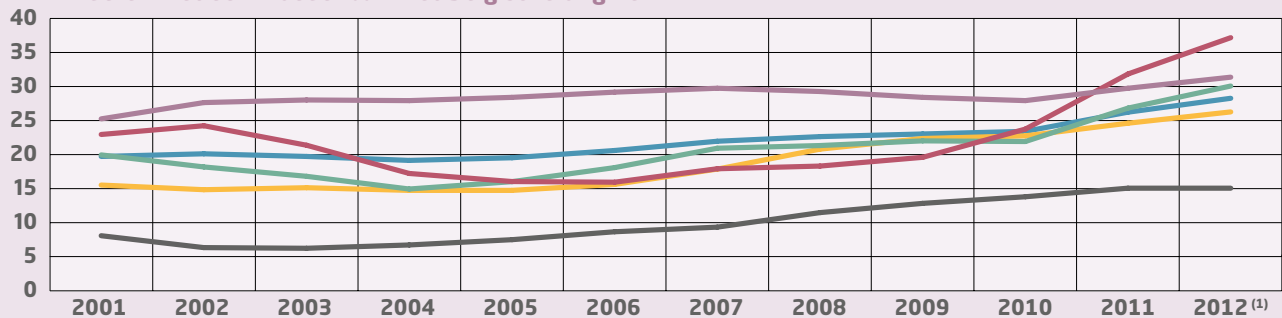
De uitsplitsing van de kansarmoede-index volgens origine van de moeder leert dat het aandeel kinderen dat in kansarmoede leeft veel groter is bij kinderen met een moeder van niet-Belgische origine. Meer nog, als we bekijken wat het aandeel is van de kinderen met een moeder van niet-Belgische origine onder alle kin-

deren die in kansarmoede leven, dan stellen we vast dat 62% van de kinderen die opgroeien in kansarmoede een moeder hebben die bij haar geboorte niet de Belgische nationaliteit had.

Uit nadere analyse van de totale groep kinderen die in kansarmoede opgroeit blijkt bovendien dat kansarmoede in belangrijke mate een grootstedelijk probleem is. Iets meer dan 1 op 3 kinderen die in kansarmoede opgroeit, woont in Gent of Antwerpen.

4.10 Evolutie kansarmoede-index naar origine van de moeder en naar provincie

Alle kinderen

Kinderen met een moeder van Belgische origine⁽²⁾Kinderen met een moeder van niet-Belgische origine⁽³⁾

■ Antwerpen ■ Vlaams-Brabant ■ West-Vlaanderen ■ Oost-Vlaanderen ■ Limburg ■ Vlaams Gewest

4.10 Evolutie sinds 2001 van de kansarmoede-index bij zeer jonge kinderen naar provincie: alle kinderen, kinderen met een moeder van Belgische origine en kinderen met een moeder van niet-Belgische origine (percentage)

Bron: Kind en Gezin - Ikaros/Mirage

(1) Voorlopig cijfer

(2) Moeder die bij haar geboorte de Belgische nationaliteit had

(3) Moeder die bij haar geboorte niet de Belgische nationaliteit had

7. WOONSTATUUT

Jonge kinderen wonen meestal in een woning waarvan het gezin eigenaar is

Meestal is het gezin eigenaar van de woning (75,2%). Dit percentage is iets hoger bij kinderen van 6 tot 12 jaar (zie tabel 4.11). Uit een niet opgenomen tabel blijkt dat kinderen waarvan het gezin de woning huurt (al dan niet tegen marktprijs) een hoger risico op armoede lopen: het aandeel kinderen met een verhoogd armoederisico bedraagt 30,6% bij gezinnen die huren tegenover slechts 5,2% bij kinderen waarvan het gezin eigenaar is van de woning.

4.11 Woonstatuut

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Eigenaar	65,3	76,2	78,2	75,2
Huurder - marktprijs	20,7	15,5	12,6	15,0
Huurder - lagere prijs dan de marktprijs	10,7	7,0	7,7	8,1
Gratis woning	3,2	1,3	1,5	1,8
Totaal	100,0 (N=190)	100,0 (N=264)	100,0 (N=529)	100,0 (N=983)

4.11. Kinderen onder de 12 jaar: percentage kinderen dat woont in een woning waarvan het gezin eigenaar of huurder is - Vlaams Gewest - 2011 (percentage)

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2011

8. AANWEZIGHEID VAN COMFORTGOEDEREN IN HET GEZIN

Comfortgoederen in het gezin leren ons iets over de levensstandaard in gezinnen van jonge kinderen. Er mag echter niet uit het oog verloren worden dat de prioriteiten van gezinnen ook een rol spelen in het aanschaffen van deze goederen. Een aantal van de in tabel 4.12 opgenomen comfortgoederen vertellen ons ook iets over de communicatiemogelijkheden en de daaraan verbonden ontwikkelingskansen.

Uit de cijfers blijkt dat er in nagenoeg alle gezinnen met kinderen een telefoonverbinding en een kleurentelevisie aanwezig zijn. Niet alle, maar toch 91,7% van de kinderen beschikt over een internetverbinding. In 4,5% van de gevallen is er geen internet omdat het gezin het zich niet kan veroorloven. 6,1% van de kinderen heeft in het gezin geen auto om financiële redenen.

4.12 Comfortgoederen

	Aanwezig	Niet aanwezig om financiële reden	Niet aanwezig om andere reden
Kleuren-tv	97,7	1,0	1,2
Computer	94,5	2,6	2,9
Wasmachine	98,0	1,1	0,9
Auto	91,7	6,1	2,2
Gsm of vaste telefoon	98,8	1,1	0,2
Internetverbinding	91,7	4,5	3,8

4.12 Percentage kinderen in een gezin dat beschikt over bepaalde comfortgoederen en redenen van niet-bezit - Vlaams Gewest - 2011 (N=983)

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2011

9. DE EUROPESE CONTEXT

9.1. Verhoogd armoederisico

Onder 'at-risk-of-poverty threshold' (Eurostat) of verhoogd armoederisico wordt verstaan dat het gezin over een inkomen per persoon beschikt dat lager is dan 60% van het mediaan-inkomen van het betreffende land. Tabel 4.13 beschrijft de 'at-risk-of-poverty threshold' in de EU-15-landen voor de leeftijdsgroep 0 tot 18 jaar. België neemt, samen met Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk, een soort middenpositie in. De mediterrane landen en Luxemburg kennen een hoger aandeel kinderen onder de 18 jaar in een gezin met een verhoogd armoederisico. De noordse landen en Nederland kennen een veel lager cijfer.

In de meeste EU-15-landen ligt de 'at-risk-of-poverty threshold' in eenoudergezinnen merkkelijk hoger dan in tweeoudergezinnen. Opvallend is ook het verhoogd risico bij de gezinnen met 3 of meer kinderen (zie tabel 4.14). In Italië, Portugal en Spanje ligt het armoederisico van gezinnen met 3 of meer kinderen zelfs hoger dan het armoederisico van eenoudergezinnen. Dat is in België zeker het geval niet.

4.13 Kinderen onder de 18 jaar met verhoogd armoederisico ⁽¹⁾

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
België	15,3	16,9	17,2	16,6	18,3	18,7
Aangrenzende landen						
Duitsland	12,4	14,1	15,2	15,0	17,5	15,6
Frankrijk	13,9	15,3	15,9	16,8	17,9	18,8
Luxemburg	19,6	19,9	19,8	22,3	21,4	20,3
Nederland	13,5	14,0	12,9	15,4	13,7	15,5
Noordse landen						
Finland	9,8	10,9	12,0	12,1	11,4	11,8
Denemarken	9,9	9,6	9,1	10,6	10,9	10,2
Zweden	15,0	12,0	12,9	13,1	13,1	14,5
Mediterrane landen						
Griekenland	22,6	23,3	23,0	23,7	23,0	23,7
Italië	24,5	25,4	24,7	24,4	24,7	26,3
Portugal	20,8	20,9	22,8	22,9	22,4	22,4
Spanje	24,5	24,3	24,4	23,7	26,2	27,2
Andere landen						
Oostenrijk	14,7	14,8	14,9	13,4	14,3	15,4
Verenigd Koninkrijk	23,8	23,0	24,0	20,7	20,3	18,0
Ierland	22,5	19,2	18,0	18,8	19,7	NB
Europa						
EU-15	18,3	18,0	19,3	18,9	19,8	19,7

4.13 Percentage kinderen onder de 18 jaar met verhoogd armoederisico na sociale transfers

Bron: Eurostat, website

(1) Met een (voor gezinsgrootte gecorrigeerd) inkomen dat lager is dan 60% van het mediaaninkomen van het betreffende land

NB: niet beschikbaar

4.14 Gezinnen met verhoogd armoederisico ⁽¹⁾

	Eenoudergezinnen	Tweeoudergezinnen		
	Met kinderen ten laste	Met 1 kind ten laste	Met 2 kinderen ten laste	Met 3 of meer kinderen ten laste
België	38,5	9,2	8,5	16,7
Aangrenzende landen				
Duitsland	37,1	9,8	8,7	16,2
Frankrijk	33,9	10,3	11,9	22,1
Luxemburg	45,5	9,7	15,1	25,7
Nederland	33,9	4,5	9,7	19,1
Noordse landen				
Finland	21,9	6,6	6,2	15,2
Denemarken	20,8	5,4	4,6	11,7
Zweden	35,9	8,6	6,6	15,4
Mediterrane landen				
Griekenland	43,2	17,7	24,2	20,8
Italië	35,7	17,3	23,4	36,7
Portugal	27,9	15,6	19,8	34,5
Spanje	38,9	16,9	26,0	41,6
Andere landen				
Oostenrijk	26,2	6,4	8,9	23,0
Verenigd Koninkrijk	33,5	13,3	12,1	21,5
Ierland	NB	NB	NB	NB
Europa				
EU-15	34,7	12,6	15,4	22,5

4.14 Percentage gezinnen met verhoogd armoederisico na sociale transfers, naar gezinstype - 2011

Bron: Eurostat, website

(1) Met een (voor gezinsgrootte gecorrigeerd) inkomen dat lager is dan 60% van het mediaaninkomen van het betreffende land
NB: niet beschikbaar

Hoofdstuk 5

KINDEREN EN EXTERNE OPVOEDINGSMILIEUS

De opvoeding van kinderen is een gedeelde verantwoordelijkheid van gezin en samenleving. Bij het opnemen van die verantwoordelijkheid wordt het belang van kinderopvang in toenemende mate erkend. Naarmate de vraag naar en het gebruik van kinderopvang toeneemt, wordt kinderopvang trouwens een alsmear belangrijker opvoedingsmilieu.

In dit hoofdstuk gaan we in op het gebruik van kinderopvang voor nog niet-schoolgaande kinderen en voor schoolgaande kinderen. Op basis van de meest recente gegevens uit steekproefonderzoek schetsen we de mate waarin gebruik wordt gemaakt van opvang en bekijken we aan wie (informeel of formeel) de kinderen worden toevertrouwd. Voor de opvang van baby's en peuters gaat het om gegevens uit 2009, voor de opvang van kinderen van 3 tot 12 jaar zijn de cijfers gebaseerd op recent onderzoek van 2012.

Over het gebruik van formele opvang presenteren we cijfers over de kinderen die in de eerste week van februari 2012 aanwezig waren in alle opvangvoorzieningen met een attest van toezicht, erkenning of toestemming van Kind en Gezin. Deze registratiegegevens zijn beschikbaar sinds 2006 zodat

we evoluties in het gebruik van formele opvang in kaart kunnen brengen.

Een beperkt aantal kinderen krijgt bijzondere aandacht via het buitengewoon onderwijs, via de bijzondere jeugdbijstand of via bijzondere hulpverlening gesubsidieerd door Kind en Gezin. We schetsen om hoeveel kinderen het gaat en geven aan met welke begeleidingsvormen ze te maken krijgen.

Om te vermijden dat we het in de tekst en tabellen van dit hoofdstuk telkens moeten hebben over 'opvang met een attest van toezicht, erkenning of toestemming van Kind en Gezin' zullen we hieronder het begrip formele opvang 'vergund' door Kind en Gezin gebruiken, wanneer het gaat om formele opvang van baby's en peuters. Dat is trouwens de benaming die in de toekomst zal gebruikt worden na de inwerkingtreding van het decreet Kinderopvang van Baby's en Peuters van 20 april 2012. Om echter aan te geven dat Kind en Gezin nog niet met vergunningen werkt, zetten we 'vergund' telkens tussen aanhalingstekens.

Tot slot schetsen we ook enkele cijfers over het gebruik van opvang en onderwijs in andere landen van de EU-15.

1. KINDEREN EN KINDEROPVANG

1.1. Hoeveel kinderen worden regelmatig toevertrouwd aan een andere persoon of voorziening?

Kinderopvang neemt een belangrijke plaats in de dagelijkse tijdsbesteding van jonge kinderen in. We overlopen het *gebruik van opvang ongeacht de opvangvorm* zowel voor kinderen onder de 3 jaar als voor kinderen van 3 tot 12 jaar. Aangezien de cijfers voor de jongste kinderen reeds dateren uit 2009 moeten ze omzichtig geïnterpreteerd worden. Tegen het einde van 2013 zullen er nieuwe gegevens over het gebruik van opvang door kinderen van 0 tot 3 jaar beschikbaar zijn. Voor de schoolgaande kinderen beperken we ons hoofdzakelijk tot gegevens over het opvanggebruik tijdens de schoolweken.

1.1.1. Kinderen onder de 3 jaar

Algemeen

Ruim 63% van de kinderen van 3 maanden tot 3 jaar maakt 'regelmatig' gebruik van kinderopvang

63,2% van de kinderen van 3 maanden tot 3 jaar wordt *geregeld*

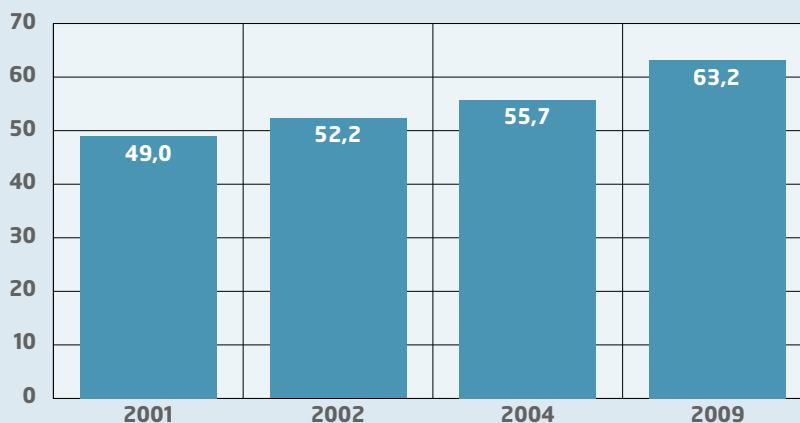
toevertrouwd aan familie, een onthaalouder of een opvangvoorziening (cijfers voorjaar 2009). Met regelmatig gebruik van opvang wordt gebruik van opvang gedurende minstens één ononderbroken periode van 5 uur per week bedoeld, als het kind nog niet naar de kleuterschool gaat, en minstens eenmaal per week als het kind al naar de kleuterschool gaat.

Daarnaast is er nog een groep van 5,8% die *beperkt* gebruikmaakt van kinderopvang.

31% van de kinderen van 3 maanden tot 3 jaar wordt *niet* toevertrouwd aan familie, een onthaalouder of een opvangvoorziening.

Het regelmatig gebruik van kinderopvang lag in 2009 7,5 procentpunten hoger dan in 2004 (zie grafiek 5.1).

5.1 Evolutie regelmatig gebruik van opvang onder de 3 jaar

5.1 Evolutie regelmatig gebruik van opvang voor kinderen van 3 maanden tot 3 jaar in het Vlaamse Gewest sinds 2001 (percentage van alle kinderen)

Bronnen: Kind en Gezin, Enquêtes inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar, najaar 2001, najaar 2002, voorjaar 2004
Hedebouw G., Peetermans A., Het gebruik van kinderopvang in Vlaanderen, Steunpunt WVG, 2009

Naar provincie

Gebruik hoogst in Vlaams-Brabant, laagst in Limburg

Het regelmatig gebruik van opvang verschilt significant naargelang de provincie. Het gebruik ligt het hoogst in de provincie Vlaams-Brabant (68%). De provincie Limburg kent het laagste gebruik (52,7%). In alle provincies nam het regelmatig gebruik van opvang toe van 2004 naar 2009 (zie tabel 5.2).

Naar leeftijd

Tot 6 maanden en na 2,5 jaar veel minder gebruik van kinderopvang. Tussen 1 jaar en 2 jaar ligt het regelmatig gebruik hoog: ongeveer 71%

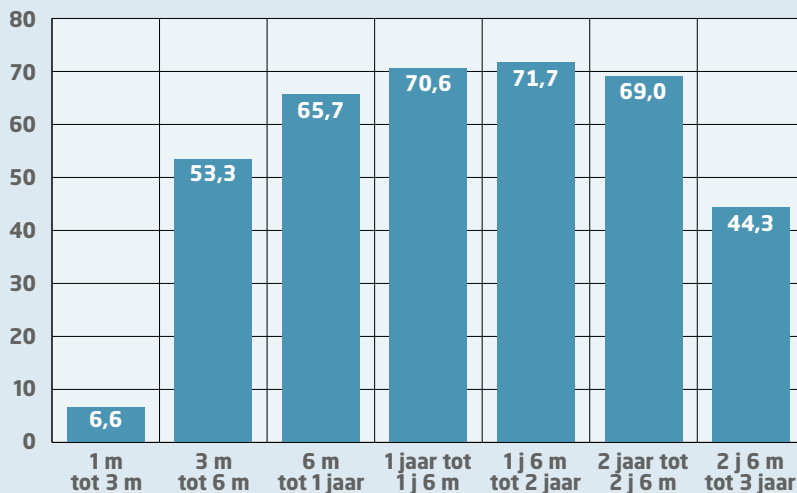
Naargelang de leeftijd verschilt het gebruik van opvang. Bij kinderen jonger dan 6 maanden ligt het regelmatig gebruik van opvang veel lager (zie grafiek 5.3). Beneden de 3 maanden is regelmatig gebruik van kinderopvang eerder uitzonderlijk*. Tussen 1 en 2 jaar ligt het regelmatig gebruik boven de 70%, met een piek van 71,7% bij kinderen van 1,5 tot 2 jaar.

* De bevraging van het gebruik van opvang voor kinderen van 1 tot 3 maanden gebeurde in 2009 retrospectief

5.2 Regelmatig gebruik naar provincie

	2004	2009
Antwerpen	50,9	60,6
Vlaams-Brabant	62,9	68,0
West-Vlaanderen	59,9	66,6
Oost-Vlaanderen	59,2	66,3
Limburg	44,0	52,7
Vlaams Gewest	55,7	63,2

5.2 Gebruik van opvang voor kinderen van 3 maanden tot 3 jaar naar provincie (percentage van alle kinderen)
Bronnen: Kind en Gezin, Enquête inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar, voorjaar 2004
Hedebouw G., Peetermans A., Het gebruik van kinderopvang in Vlaanderen, Steunpunt WVG, 2009

5.3 Gebruik van opvang naar leeftijd

5.3 Regelmatig gebruik van opvang voor kinderen van 1 maand tot 3 jaar in het Vlaamse Gewest naargelang de leeftijd - voorjaar 2009 (percentage van alle kinderen)

Bron: Hedebouw G., Peetermans A., Het gebruik van kinderopvang in Vlaanderen, Steunpunt WVG, 2009

1.1.2. Kinderen van 3 tot 12 jaar

Algemeen

2 op de 3 kinderen van 2,5 tot 12 jaar maakt (minstens) regelmatig gebruik van buitenschoolse kinderopvang, sterke stijging in het gebruik sinds laatste bevraging

Uit de enquête van 2012 blijkt dat 56,9% van de kinderen van 2,5 tot 12 jaar *tijdens de week* opgevangen wordt door andere personen of voorzieningen dan de ouders (zie tabel 5.4). Dit wil zeggen dat zij

in de loop van een week minstens eenmaal voor de school begint, na schooltijd of op woensdagnamiddag worden opgevangen. 9,4% wordt regelmatig opgevangen, maar niet elke week. Het aandeel kinderen dat minstens regelmatig wordt opgevangen bedraagt dus 66,3%. 1 op de 3 kinderen wordt zelden of nooit opgevangen.

Tabel 5.4 geeft duidelijk aan dat het aandeel jongere kinderen (zowel kleuters als 6- tot 9-jarigen) dat opvang gebruikt groter is dan het aandeel 9- tot 12-jarigen.

5.4 Gebruik van buitenschoolse opvang tijdens het schooljaar

	2,5 tot 6 jaar	6 tot 9 jaar	9 tot 12 jaar	Totaal
Minstens één maal per week	60,6	59,6	48,5	56,9
Niet elke week maar toch regelmatig	10,1	9,7	8,4	9,4
Zelden of nooit	29,3	30,7	43,1	33,7
Totaal	100,0 (N=1278)	100,0 (N=999)	100,0 (N=678)	100,0 (N=2956)

5.4 Gebruik van opvang voor kinderen van 2,5 jaar tot 12 jaar - Vlaams Gewest - 2012

Bron: Lenaers S., *Buitenschoolse kinderopvang en vrijetijdsbesteding in Vlaanderen. Gebruik en deelname, evaluatie, behoeften en attitudes*, Universiteit Hasselt, SEIN, 2013

Tabel 5.5 geeft - ongeacht de opvangvorm - de evolutie aan van het aandeel kinderen dat buitenschoolse opvang gebruikt. In alle enquêtes die sinds het jaar 2000 werden afgenomen werd immers gevraagd naar het gebruik in een referentieweek (de eerste week van februari of de laatste volledige werkweek). De cijfers geven aan dat het gebruik zowat continu is toegenomen sinds 2000. Meest opvallend is dat het gebruik vooral sinds de laatste meting in 2004 sterk is toegenomen en dit zowel voor kleuters als voor kinderen op lagereschoolleeftijd.

Uit de enquête van 2012 halen we ook gegevens over het gebruik van buitenschoolse opvang en vrijetijdsbesteding (zoals speelpleinwerking of vakantiecampen) tijdens *schoolvakanties*. In de bevraging werden beide activiteiten samen bevroegd. 32,7% van de kinderen maakt zelden of nooit gebruik van opvang of vrijetijdsactiviteiten. 43,3% van de kinderen maakt er elke vakantie gebruik van, 24% niet elke vakantie, maar wel regelmatig (zie tabel 5.6).

5.5 Evolutie gebruik van buitenschoolse opvang in referentieweek

	2000	2002	2004	2012
Kinderen van 3 tot 6 jaar	49,4	53,6	55,0	66,7
Kinderen van 6 tot 12 jaar	28,6	40,5	39,8	57,9
Totaal kinderen van 2,5 tot 12 jaar	NB	44,7	44,6	61,1

5.5 Evolutie gebruik van buitenschoolse opvang voor kinderen van 3 tot 12 jaar in het Vlaamse Gewest (percentage)
 Bronnen: Vanpée K., Sannen L. & Hedeboew G., *Kinderopvang in Vlaanderen*. Leuven, Hiva, 2000
Kind en Gezin, Enquêtes inzake het gebruik van buitenschoolse opvang voor kinderen van 3 tot 12 jaar, najaar 2002 en voorjaar 2004
 Lenaers S., *Buitenschoolse kinderopvang en vrijetijdsbesteding in Vlaanderen. Gebruik en deelname, evaluatie, behoeften en attitudes, Universiteit Hasselt, SEIN, 2013*
 NB: niet bekend

5.6 Gebruik van buitenschoolse opvang of vrijetijdsbesteding tijdens schoolvakanties

	2,5-6 jaar	6-9 jaar	9-12 jaar	Totaal
Bijna elke vakantie	45,3	44,1	39,9	43,3
Niet elke vakantie, maar regelmatig	18,6	26,3	28,8	24,0
Zelden of nooit	36,2	29,5	31,3	32,7
Totaal	100,0 (N=1277)	100,0 (N=999)	100,0 (N=680)	100,0 (N=2956)

5.6 Gebruik van buitenschoolse kinderopvang of vrijetijdsbesteding in schoolvakanties - Vlaams Gewest - 2012
 Bron: Lenaers S., *Buitenschoolse kinderopvang en vrijetijdsbesteding in Vlaanderen. Gebruik en deelname, evaluatie, behoeften en attitudes, Universiteit Hasselt, SEIN, 2013*

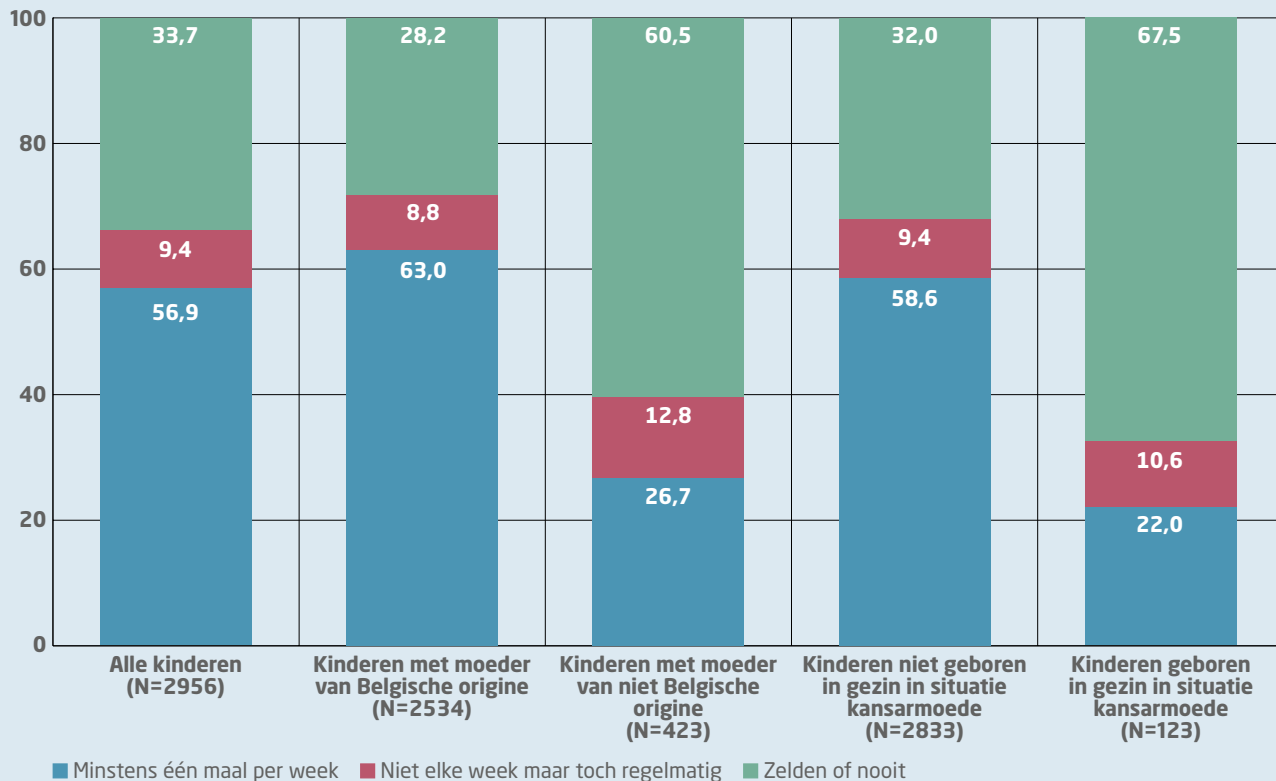

Naar kansengroepen
Kinderen met een moeder van niet-Belgische origine en kinderen die opgroeien in een gezin dat leeft in kansarmoede maken duidelijk veel minder gebruik van buitenschoolse opvang

Grafiek 5.7 illustreert goed het verschil qua gebruik naargelang origine van de moeder en naargelang de situatie van kansarmoede in het gezin. Het aandeel kinderen dat opvang gebruikt ligt veel hoger bij kinderen met een moeder van Belgische origine (d.w.z. die bij haar

geboorte de Belgische nationaliteit had). Voorts blijkt duidelijk dat kinderen die geboren werden in een situatie van kansarmoede veel minder gebruik maken van buitenschoolse opvang.

5.7 Gebruik van buitenschoolse opvang naar kansengroepen

5.7 Gebruik van opvang voor kinderen van 2,5 jaar tot 12 jaar naar kansengroepen in het Vlaamse Gewest (percentage per groep)

Bron: Lenaers S., *Buitenschoolse kinderopvang en vrijetijdsbesteding in Vlaanderen. Gebruik en deelname, evaluatie, behoeften en attitudes*, Universiteit Hasselt, SEIN, 2013

Per opvangmoment

Ruim de helft van alle schoolgaande kinderen wordt minstens eenmaal per week opgevangen na schooltijd

In tabel 5.8 wordt het gebruik van buitenschoolse opvang weergegeven per leeftijd en per opvangmoment. Vooral na schooltijd wordt er opvang gebruikt. Ruim de helft van alle schoolgaande kinderen wordt minstens eenmaal per week na schooltijd opgevangen. Voor schooltijd en op woensdagnamiddag is dat iets minder dan 3 op de 10 kinderen. De oudste leeftijdsgroep vertoont een lager opvanggebruik dan de kinderen onder de 9 jaar, zowel voor schooltijd als na schooltijd, alsook op woensdagnamiddag.

5.8 Gebruik van buitenschoolse opvang in referentieweek naar opvangmoment

	Voor schooltijd	Woensdagnamiddag	Na schooltijd
Kinderen van 2,5 tot 6 jaar	31,0	30,8	56,7
Kinderen van 6 tot 9 jaar	30,9	27,3	54,1
Kinderen van 9 tot 12 jaar	23,0	21,7	41,0
Totaal	29,1	27,6	52,2

5.8 Gebruik van opvang voor kinderen van 2,5 jaar tot 12 jaar naar opvangmoment - Vlaams Gewest - 2012
Bron: Lenaers S., *Buitenschoolse kinderopvang en vrijetijdsbesteding in Vlaanderen. Gebruik en deelname, evaluatie, behoeften en attitudes*, Universiteit Hasselt, SEIN, 2013

Intensiteit

53,9% maakt minstens 4 keer per week gebruik van opvang na schooltijd; een beperkt aantal kinderen maakt zowel voor school als na school zeer frequent gebruik van opvang. Qua intensiteit weinig evolutie ten opzichte van 2004

Nu we weten dat het aandeel kinderen dat gebruik maakt van buitenschoolse opvang aanzienlijk is toegenomen, bekijken we hoe frequent kinderen dan opvang gebruiken en gaan we na of dit betekent dat er ook meer intensief opvang gebruikt wordt dan vroeger.

Tabel 5.9 bevat gegevens over het aantal opvangbeurten dat kinderen in een referentieweek gebruiken per opvangmoment (voor of na schooltijd). Het feit dat kinderen vooral opgevangen worden na schooltijd, vertaalt zich ook in een hoger aandeel kinderen met een matig of hoog opvanggebruik na schooltijd. 31,8% van de kinderen wordt 2 à 3 keer opgevangen na schooltijd, 37,9% zelfs 4 keer of meer. Bij opvang voor de start van de school bedragen de percentages respectievelijk 15,3% en 23,2%. In totaal wordt 53,9% van de kinderen minstens 4 keer per week opgevangen, 14,2% zelfs minstens 8 keer per week, d.w.z. 4 of

5 opvangmomenten vóór de school én 4 of 5 opvangmomenten na de school. Deze percentages zijn nauwelijks toegenomen ten opzichte van het onderzoek van 2004. We concluderen dus dat er meer kinderen dan vroeger van buitenschoolse opvang gebruik

maken, maar dat dit niet betekent dat de kinderen frequenter dan vroeger opgevangen worden.

5.9 Intensiteit gebruik buitenschoolse opvang

		Na schooltijd			
		Geen of weinig gebruik ⁽¹⁾	Matig gebruik ⁽²⁾	Hoog gebruik ⁽³⁾	Totaal
Vóór schooltijd	Geen of weinig gebruik ⁽¹⁾	21,1	20,9	19,5	61,5
	Matig gebruik ⁽²⁾	4,1	7,0	4,2	15,3
	Hoog gebruik ⁽³⁾	5,1	3,9	14,2	23,2
	Totaal	30,3	31,8	37,9	100,0

5.9 Gebruik van buitenschoolse opvang voor kinderen van 3 tot 12 jaar in het Vlaamse Gewest naar intensiteit van de opvang - 2012 (percentage)

Bron: Lenaers S., *Buitenschoolse kinderopvang en vrijetijdsbesteding in Vlaanderen. Gebruik en deelname, evaluatie, behoeften en attitudes*, Universiteit Hasselt, SEIN, 2013

(1) Geen of weinig gebruik: geen of 1 opvangmoment

(2) Matig gebruik: 2 of 3 opvangmomenten

(3) Hoog gebruik: 4 of 5 opvangmomenten

1.2. Wie zorgt er voor jonge kinderen als ouders dit niet zelf doen?

1.2.1. Informele opvang of opvang in het formele opvangcircuit?

Kinderen onder de 3 jaar vooral in formeel opvangcircuit; kinderen van 3 tot 12 jaar meest in informele opvang en op school

De meeste kinderen van 3 maanden tot 3 jaar die regelmatig opgevangen worden, worden opgevangen door opvangpersonen of opvangvoorzieningen die 'vergund' zijn door Kind en Gezin.

73,4% van de kinderen van 3 maanden tot 3 jaar die regelmatig opvang gebruiken, werd in 2009 opgevangen door een onthaalouder aangesloten bij een dienst voor onthaalouders, in een gesubsidieerd kinderdagverblijf, bij een zelfstandige onthaalouder of in een zelfstandig kinderdagverblijf. 24% werd opgevangen in het informele circuit, meestal door grootouders (22,4%). Van 2004 tot 2009 nam het aandeel van de informele opvang sterk af (zie tabel 5.10).

Bij de kinderen van 2,5 jaar tot 12 jaar is de informele opvang de belangrijkste opvangvorm, al maken ook bijna zo veel kinderen gebruik van

de opvang in en door de school. Voor kinderen van 6 tot 9 jaar lijkt de school

zelfs de meest gebruikte opvangvorm te zijn (zie tabel 5.11).

5.10 Gebruik van opvang naar soort opvang

Kinderen van 3 maanden tot 3 jaar	2004	2009
Informele opvang	34,8	24,0
Formele opvang 'vergund' door Kind en Gezin	63,6	73,4
Opvang door en in de school of initiatief voor buitenschoolse opvang	1,6	2,8
Totaal	100,0	100,0

5.10 Kinderen van 3 maanden tot 3 jaar die regelmatig gebruikmaken van kinderopvang, naar soort opvang - Vlaams Gewest (percentage)

Bronnen: Kind en Gezin, Enquête inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar, voorjaar 2004 Hedebeuw G., Peetermans A., Het gebruik van kinderopvang in Vlaanderen, Steunpunt WVG, 2009

5.11 Gebruik van opvang naar opvangvorm

	2,5-6 jaar	6-9 jaar	9-12 jaar
Grootouders	58,0	52,0	52,3
Andere familie	5,6	4,1	4,2
Vrienden, burens, kennissen	2,9	3,7	4,5
Onthaalouder	3,6	3,0	1,3
Kinderdagverblijf	2,4	1,8	1,1
Opvang in en door de school	41,8	53,6	48,6
Initiatief voor buitenschoolse opvang	21,5	17,5	14,9
Opvang thuis	3,0	1,9	3,2
Andere personen of diensten	0,1	1,2	1,8
	(N=834)	(N=636)	(N=350)

5.11 Gebruik van buitenschoolse opvang voor kinderen van 2,5 tot 12 jaar in het Vlaamse Gewest, overzicht van de gebruikte opvangvormen (zowel voor, als na schooltijd en op woensdagnamiddag) - 2012 (percentage van kinderen dat betreffende opvang gebruikt, som dus niet gelijk aan 100%)

Bron: Lenaers S., Buitenschoolse kinderopvang en vrijetijdsbesteding in Vlaanderen. Gebruik en deelname, evaluatie, behoeften en attitudes, Universiteit Hasselt, SEIN, 2013

Uit het feit dat de som van de percentages in tabel 5.11 niet gelijk is aan 100%, valt af te leiden dat sommige kinderen meerdere opvangvormen gebruiken. Uit nadere analyses blijkt dat ongeveer 30% van de kinderen enkel opgevangen wordt door grootouders, ongeveer 25% wordt enkel opgevangen op school en zo'n 14% combineert opvang in de school met opvang door grootouders.

Het gebruik van de opvangvormen varieert wel naargelang het opvangmoment (zie tabel 5.12). Maar liefst 65% van de

opgevangen kinderen verblijft op woensdagnamiddag bij de grootouders. Ook na schooltijd spelen grootouders nog een belangrijke opvangrol, maar niet significant verschillend meer van de school. De school zelf is de meest gebruikte opvangvorm voor schooltijd. Toch wordt nog 36,8% van de kinderen ook voor schooltijd opgevangen door de grootouders. De initiatieven voor buitenschoolse opvang (IBO's) zijn voor alle opvangmomenten de derde belangrijkste opvangvorm.

5.12 Gebruik van opvangvormen per opvangmoment

	Voor schooltijd	Woensdag-namiddag	Na schooltijd
Grootouders	36,8	64,9	47,3
Andere familie	1,9	3,1	4,2
Vrienden, buren, kennissen	1,8	2,9	2,5
Onthaalouder	1,9	3,3	2,0
Kinderdagverblijf	1,3	1,8	1,3
Opvang in en door de school	48,7	16,1	45,4
Initiatief voor buitenschoolse opvang	15,1	14,1	16,8
Opvang thuis	1,1	2,0	2,4
	(N=834)	(N=636)	(N=350)

5.12 Overzicht van alle gebruikte buitenschoolse opvangvormen per opvangmoment - 2012 (percentage van kinderen dat betreffende opvang gebruikt, som dus niet gelijk aan 100%)

Bron: Lenaers S., *Buitenschoolse kinderopvang en vrijetijdsbesteding in Vlaanderen. Gebruik en deelname, evaluatie, behoeften en attitudes*, Universiteit Hasselt, SEIN, 2013

5.13 Evolutie van de meest gebruikte (combinaties van) opvangvormen

	2000		2012	
	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar
Enkel grootouders	34,9	30,4	29,9	28,4
Enkel opvang op school	17,1	20,4	20,3	28,7
Enkel IBO	7,2	3,8	10,4	8,7
Grootouders en school	11,9	23,8	13,7	14,3
Grootouders en IBO	4,3	5,7	5,5	3,1
Andere opvangcombinaties	24,6	15,9	20,3	16,8
Totaal	100,0 (N=719)	100,0 (N=222)	100,0 (N=834)	100,0 (N=984)

5.13 Kinderen van 3 jaar tot 12 jaar die gebruikmaken van kinderopvang, naar soort opvang - Vlaams Gewest - 2000 en 2012

Bronnen: Vanpée K., Sannen L. & Hedebeuw G., *Kinderopvang in Vlaanderen*. Leuven, Hiva, 2000

Lenaers S., *Buitenschoolse kinderopvang en vrijetijdsbesteding in Vlaanderen. Gebruik en deelname, evaluatie, behoeften en attitudes*, Universiteit Hasselt, SEIN, 2013

In tabel 5.13 wordt de evolutie van het gebruik per opvangvorm weergegeven, uitgesplitst volgens leeftijd van de kinderen. In vergelijking met de cijfers uit 2000 valt vooral op dat het gebruik van opvang op school en in een IBO toeneemt. De rol van de grootouders stagneert of neemt zelfs lichtjes af.

1.2.2. Kinderen in formele kinderopvang

Verdere toename gebruik van formele opvang bij kinderen van 0 tot 12 jaar op alle leeftijden

Algemeen

De cijfers over het gebruik van formele opvang zijn gebaseerd op een registratie van de aanwezige kinderen in de week van 1 februari in alle formele kinderopvangvoorzieningen die erkend zijn door of onder toezicht staan van Kind en Gezin.

Het aantal aanwezige kinderen onder de 3 jaar wordt afgezet tegen het aantal kinderen onder de 3 jaar door Kind en Gezin geregistreerd in de Mirage-databank. We gebruiken de Mirage-databank omdat de officiële bevolkingsstatistiek alleen de 'de jure'-bevolking omvatten. De Mirage-databank daarentegen omvat nagenoeg alle kinderen die wonen in het Vlaamse Gewest (zie hoofdstuk 1). Voor de kinderen van 3 tot 12 jaar is de Mirage-databank niet bruikbaar en werken we met de officiële bevolkingscijfers.

Gebruik van formele kinderopvang en kleuterschool voor kinderen onder de 3 jaar

Het gebruik van kinderopvang ligt volgens grafiek 5.14 het hoogst bij kinderen van 1 tot 2 jaar: 58,8% van deze kinderen maakt gebruik van de door Kind en Gezin 'vergunde' opvang. Van de kinderen van 2 tot 12 maanden maakt 50,6% gebruik van 'vergunde' opvang. Tussen 2 en 3 jaar loopt het gebruik terug tot 38,8%;

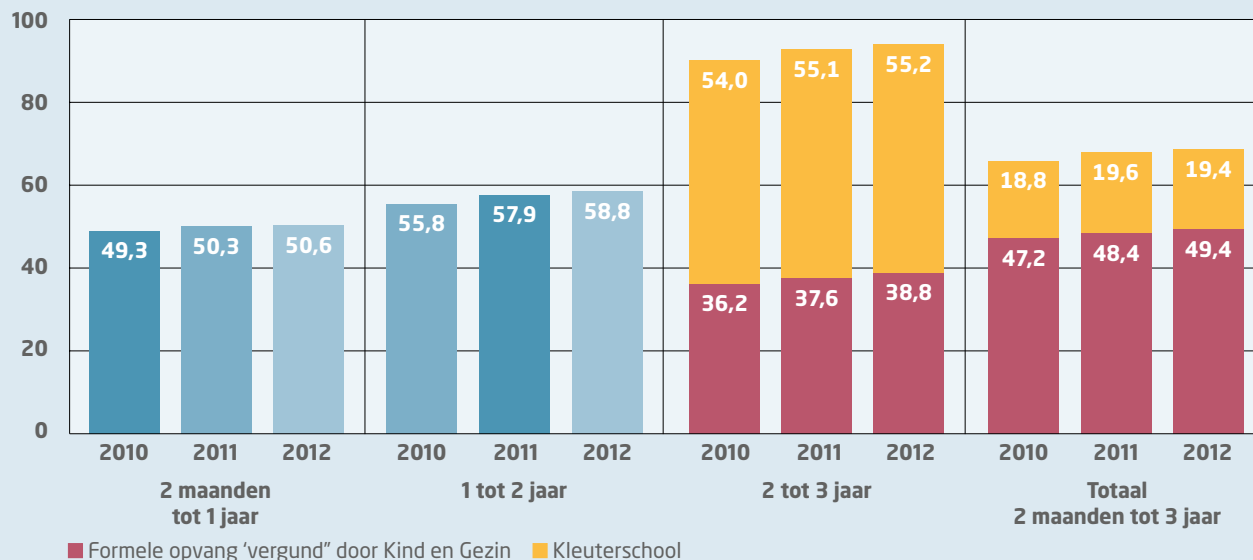
deels gaat het hier al om opvang in IBO.

Voor de leeftijdsgroep 2,5 tot 3 jaar kan er zowel gebruik gemaakt worden van kinderdagopvang als van het schoolsysteem. Van de kinderen van 2 tot 3 jaar was er in de week van 1 februari 2012 55,2% ingeschreven in een kleuterschool. Nemen we dit samen met het aantal kinderen dat aanwezig was in de 'vergunde' opvang, dan blijkt dat 94% van de

kinderen van 2 tot 3 jaar van een van beide systemen gebruikmaakt. In de totale groep kinderen van 2 maanden tot 3 jaar in Vlaanderen betekent dit dat 68,8% van een van beide systemen gebruikmaakt, waarvan 49,4% gebruikmaakt van formele 'vergunde' opvang en 19,4% naar de kleuterschool gaat*.

* Kinderen in de overgangsfase tussen kinderopvang en kleuteronderwijs werden maar eenmaal geteld

5.14 Kinderen onder de 3 jaar in formele opvang en kleuterschool ⁽¹⁾

5.14 Kinderen van 2 maanden tot 3 jaar in opvangvoorzieningen 'vergund' door Kind en Gezin en in kleuterscholen in het Vlaamse Gewest naar leeftijdsjaar - 2010 - 2012 (percentage)

Bronnen: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen (week 1 februari)

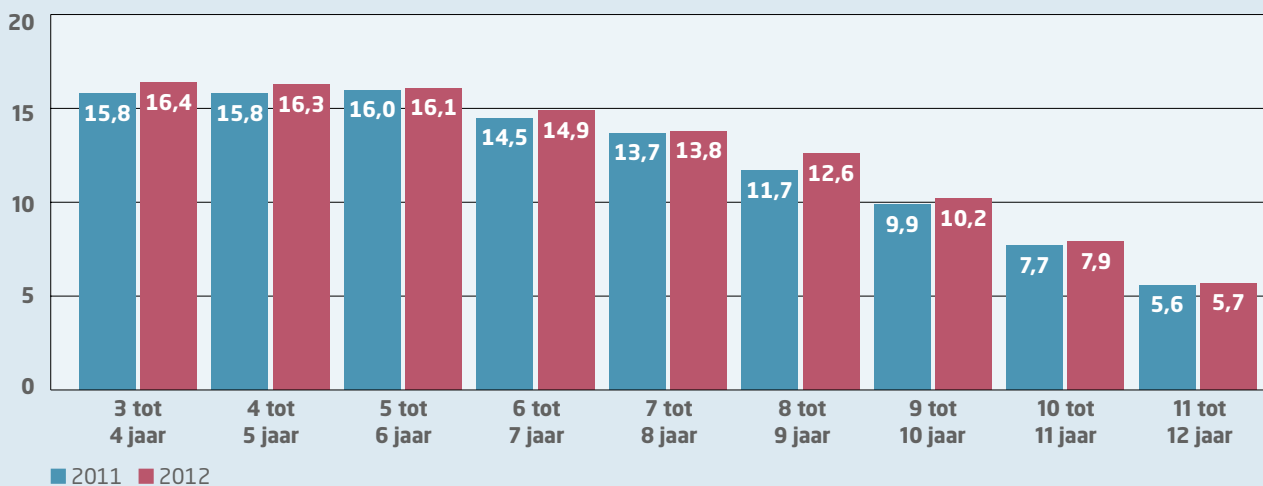
Departement Onderwijs, telling schoolbevolking op 1 februari

(1) Percentage berekend op het aantal kinderen wonend in het Vlaamse Gewest volgens de Mirage-databank. Voor de kinderen jonger dan 1 jaar werd gerekend met 10/12den van de totale groep

Gebruik van formele kinderopvang voor kinderen tussen 2,5 en 12 jaar

Vanaf de leeftijd van 3 jaar maakt hoogstens 16,4% van de kinderen gebruik van formele opvang met erkenning of attest van Kind en Gezin (zie grafiek 5.15). 11-jarigen maken duidelijk minder gebruik van dit aanbod. Ten opzichte van 2011 nam het aandeel kinderen in de formele opvang voor elke leeftijd licht toe.

5.15 Kinderen van 3 tot 12 jaar in formele opvang ⁽¹⁾

5.15 Kinderen van 3 tot 12 jaar in opvangvoorzieningen met erkenning of attest van toezicht van Kind en Gezin in het Vlaamse Gewest naar leeftijd - 2011-2012 (percentage)

Bron: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen (week 1 februari)

(1) Percentage berekend op het aantal kinderen dat volgens de officiële bevolkingsstatistieken op 1 januari woont in het Vlaamse Gewest, verhoogd met een fractie bepaald op basis van de Mirage-databank, zodat ook de kinderen buiten de 'de jure'-bevolking worden meegeteld

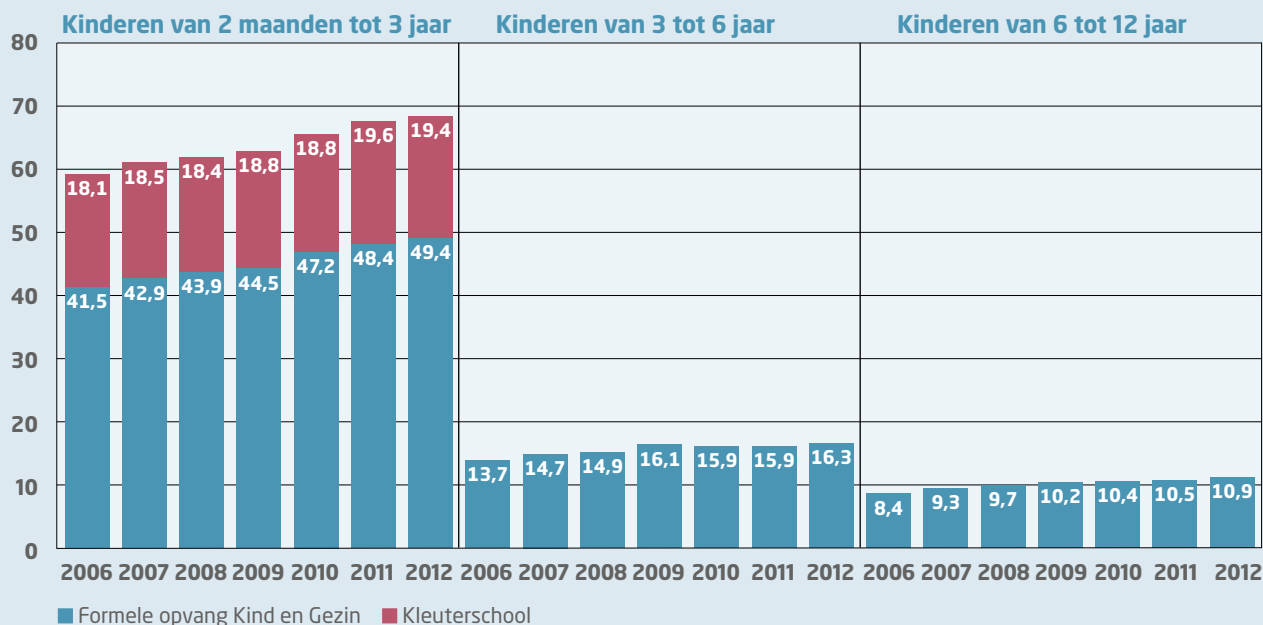
Evolutie gebruik formele opvang en kleuterschool

Het gebruik van formele opvang voor kinderen van 2 maanden tot 3 jaar is met 1 procentpunt toegenomen van 2011 naar 2012 en bedraagt nu 49,4%. Grafiek 5.14 toont aan dat de stijging zich voor elk van de 3 leeftijdjaren voordoet. Het aandeel kinderen tot 1 jaar dat in de opvang

aanwezig was, stijgt met 0,3 procentpunt, het aandeel 1- tot 2-jarigen stijgt met 0,9 procentpunt en het aandeel 2- tot 3-jarigen met 1,2 procentpunt. In absolute aantallen gaat het om een toename van het aantal aanwezige kinderen van 0 tot 2 jaar met 1857 kinderen ten opzichte van de eerste week van februari in 2011. Het aandeel kinderen dat naar school gaat, is licht gedaald.

De stijgende lijn sinds de start van de februaritellingen in 2006 zet zich dus verder (zie grafiek 5.16). Ook het gebruik van de door Kind en Gezin erkende of geattesteerde opvang voor kinderen van 3 tot 6 jaar en van 6 tot 12 jaar is toegenomen, zij het slechts met 0,4 procentpunt (zie grafiek 5.16).

5.16 Evolutie gebruik formele opvang ⁽¹⁾

5.16 Evolutie van het gebruik opvang met erkenning of attest van toezicht door Kind en Gezin en kleuterschool voor kinderen van 2 maanden tot 12 jaar, naar leeftijdsgroep sinds 2006 - Vlaams Gewest

Bron: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen (week 1 februari)

(1) Kinderen onder de 3 jaar: percentage berekend op het aantal kinderen dat in het Vlaamse Gewest woont volgens de Mirage-databank. Voor de kinderen jonger dan 1 jaar werd gerekend met 10/12den van de totale groep

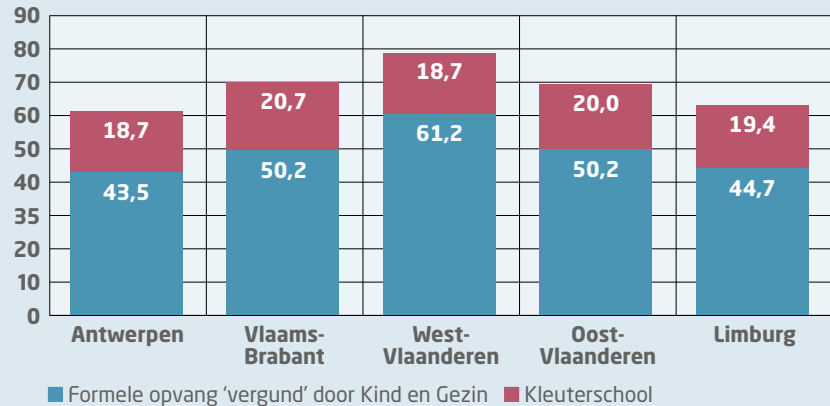
Kinderen van 3 tot 12 jaar: percentage berekend op het aantal kinderen dat volgens de officiële bevolkingsstatistieken woont in het Vlaamse Gewest, verhoogd met een fractie bepaald op basis van de Mirage-databank zodat ook de kinderen buiten de 'de jure'-bevolking worden meegeteld

Naar provincie

In grafiek 5.17 bekijken we het gebruik van *opvang* in opvangvoorzieningen die erkend of geattesteerd zijn door Kind en Gezin en in *kleuterscholen* voor de kinderen *onder de 3 jaar* per provincie.

Het gebruik van *formele kinderopvang* bij kinderen onder de 3 jaar ligt het hoogst in West-Vlaanderen (61,2%). In de provincies Limburg (44,7%) en Antwerpen (43,5%) ligt het heel wat lager. De provincies Oost-Vlaanderen (50,5%) en Vlaams-Brabant (50,2%) situeren zich hiertussen. In 3 van de 5 provincies maakt de helft van de kinderen tussen 2 maanden en 3 jaar dus al gebruik van formele, door Kind en Gezin 'vergunde', opvang. Het gebruik van de *kleuterschool* binnen de groep 2 maanden tot 3 jaar verschilt veel minder tussen de provincies: het schommelt tussen 18,7% in West-Vlaanderen en Antwerpen en 20,7% in Vlaams-Brabant.

5.17 Kinderen onder de 3 jaar in formele opvang en in kleuterschool naar provincie ⁽¹⁾

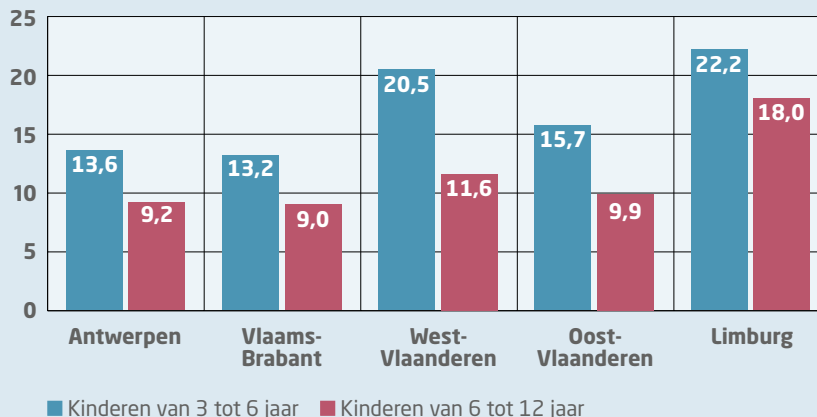
5.17 Kinderen van 2 maanden tot 3 jaar in opvangvoorzieningen die 'vergund' zijn door Kind en Gezin en in kleuterscholen naar provincie - 2012 (percentage)

Bronnen: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen (week 1 februari)

Departement Onderwijs, telling schoolbevolking op 1/2/2012

(1) Percentage berekend op het aantal kinderen wonend in het Vlaamse Gewest volgens de Mirage-databank. Voor de kinderen jonger dan 1 jaar werd gerekend met 10/12den van de totale groep

Grafiek 5.18 beschrijft het gebruik van formele opvang in opvangvoorzieningen die erkend of geattesteerd zijn door Kind en Gezin voor kinderen van 3 tot 12 jaar. In de leeftijdsgroep *3 tot 6 jaar* ligt het gebruik van erkende of geattesteerde kinderopvang het hoogst in Limburg (22,2%) en West-Vlaanderen (20,5%). Provincie Oost-Vlaanderen (15,7%) neemt een middenpositie in. De provincies Antwerpen (13,6%) en Vlaams-Brabant (13,2%) kennen het laagste gebruik van opvang in voorzieningen met erkenning of attest van toezicht van Kind en Gezin. Bij kinderen van *6 tot 12 jaar* ligt het gebruik het hoogst in provincie Limburg (18%). Provincie West-Vlaanderen kent het op een na hoogste gebruik (11,6%). In provincie Oost-Vlaanderen bedraagt het 9,6%, in Antwerpen 9,2% en in Vlaams-Brabant 9%. Uiteraard hebben deze verschillen deels te maken met het feit dat het opvangaanbod in opvangvoorzieningen en scholen niet in elke provincie even uitgebreid is uitgebouwd.

5.18 Kinderen van 3 tot 12 jaar in formele opvang naar provincie ⁽¹⁾

5.18 Kinderen van 3 tot 12 jaar in opvangvoorzieningen die erkend of geattesteerd zijn door Kind en Gezin naar provincie en leeftijdsklasse - 2012 (percentage)

Bron: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen (week 1 februari)

(1) Percentage berekend op het aantal kinderen dat op 1 januari woont in de betreffende provincie volgens de officiële bevolkingsstatistieken, verhoogd met een fractie bepaald op basis van de Mirage-registratie, zodat ook de kinderen buiten de 'de jure'-bevolking worden meegeteld

Naar type opvangvoorziening

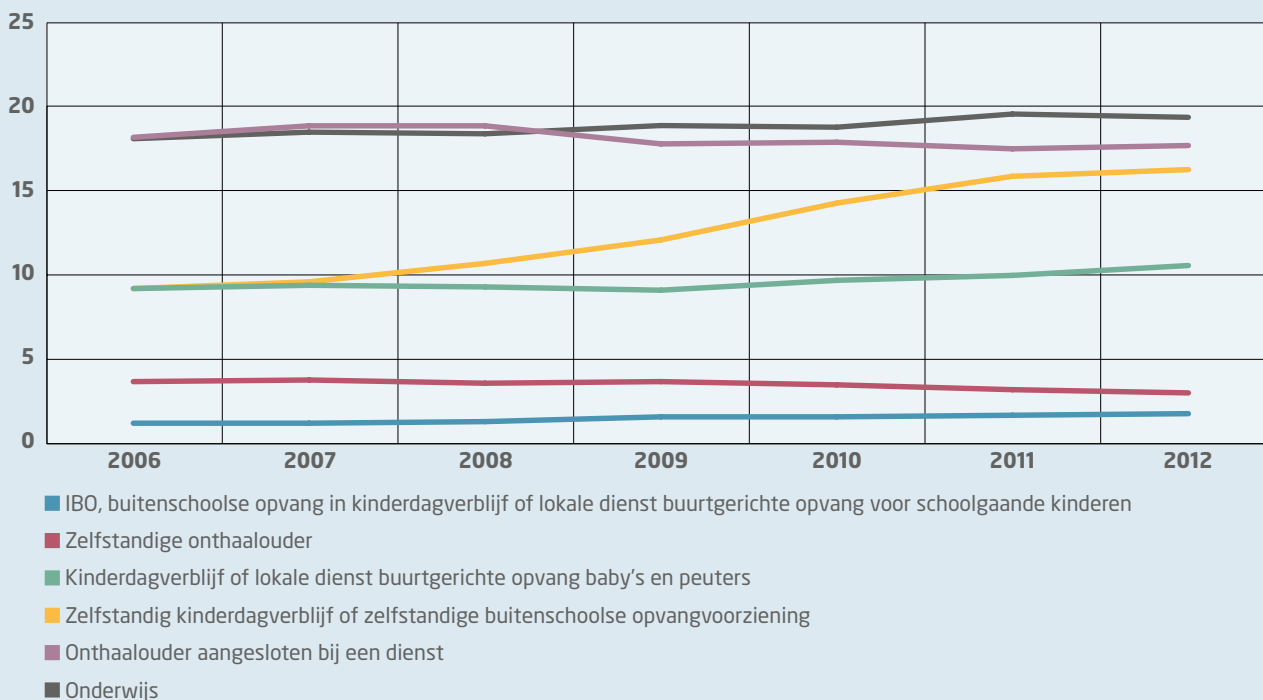
Voor de kinderen onder de 3 jaar is het meest gebruikte type van opvangvoorziening de onthaalouder aangesloten bij een dienst voor onthaalouders: 17,7% van alle kinderen van 2 maanden tot 3 jaar wordt

opgevangen bij een onthaalouder aangesloten bij een dienst. Kinderdagverblijven nemen 10,6% van de kinderen op; de zelfstandige kinderdagverblijven 16,3%.

In grafiek 5.19 wordt de evolutie geschetst sinds 2006, de start

van de registratie van aanwezige kinderen. Het aandeel van kinderen dat opgevangen wordt in zelfstandige kinderdagverblijven nam de voorbije jaren vrij sterk toe. Van 2011 naar 2012 stijgt het aandeel voort met 0,4 procentpunt. Het aandeel van de erkende en gesubsidieerde

5.19 Kinderen onder de 3 jaar naar type opvangvoorziening of kleuterschool ⁽¹⁾

5.19 Kinderen van 2 maanden tot 3 jaar naar type opvangvoorziening of kleuterschool sinds 2006 - Vlaams Gewest (percentage)

Bronnen: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen (week 1 februari)

Departement Onderwijs, telling schoolbevolking op 1/2 van het betreffende jaar

(1) Percentage berekend op het aantal kinderen dat woont in het Vlaamse Gewest volgens de Mirage-databank. Voor de kinderen jonger dan 1 jaar werd gerekend met 10/12den van de totale groep

kinderdagverblijven is nog iets meer toegenomen (+0,6 procentpunt). Aan de stijgende trend van opvang bij een aangesloten onthaalouder kwam in 2009 een einde, met een daling van 1 procentpunt. Deze daling zet zich niet verder van 2011 naar 2012, er is immers een beperkte stijging van 0,2 procentpunt. Het aandeel van de zelfstandige onthaalouders daalt wel verder. Opvang in IBO's blijft nagenoeg

stabiël. Ten opzichte van 2011 ging in 2012 een iets kleiner deel van de kinderen tussen 2 en 3 jaar naar de kleuterschool.

Kinderen ouder dan 3 jaar worden vooral opgevangen in IBO's of specifieke buitenschoolse opvang in kinderdagverblijven (zie tabel 5.20). Het gebruik van IBO's of specifieke buitenschoolse opvang stijgt

licht van 2011 naar 2012, namelijk +0,3 procentpunt voor de kinderen op kleuterleeftijd en +0,4 procentpunt voor de kinderen op lagereschoolleeftijd.

5.20 Kinderen van 3 tot 12 jaar in formele opvang naar type opvangvoorziening ⁽¹⁾

	2011	2012
Kinderen van 3 tot 6 jaar		
IBO, buitenschoolse opvang in kinderdagverblijf of lokale dienst buurtgerichte opvang schoolgaande kinderen ⁽²⁾	12,9	13,2
Kinderdagverblijf, onthaalouder aangesloten bij een dienst, lokale dienst buurtgerichte opvang baby's en peuters	1,7	1,9
Zelfstandige sector	1,3	1,2
Totaal	15,9	16,3
Kinderen van 6 tot 12 jaar		
IBO, buitenschoolse opvang in kinderdagverblijf of lokale dienst buurtgerichte opvang schoolgaande kinderen ⁽²⁾	9,4	9,8
Onthaalouder aangesloten bij een dienst, lokale dienst buurtgerichte opvang	0,6	0,6
Zelfstandige sector	0,3	0,4
Totaal	10,5	10,9

5.20 Kinderen van 3 tot 12 jaar in opvangvoorzieningen erkend of geattesteerd door Kind en Gezin naar leeftijdscategorie en type opvangvoorziening in het Vlaamse Gewest - 2012 (percentage)

Bronnen: *Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen (week 1 februari 2012)*

Departement Onderwijs, telling schoolbevolking op 1 februari

(1) Percentage berekend op het aantal kinderen dat volgens de officiële bevolkingsstatistieken op 1 januari woonde in het Vlaamse Gewest, verhoogd met een fractie bepaald op basis van de Mirage-registratie, zodat ook de kinderen buiten de 'de jure'-bevolking worden meegeteld

(2) Betreft opvang in een kinderdagverblijf in aparte lokalen

2. BUITENGEWOON ONDERWIJS

Al op kleuterschoolleefijd zitten een aantal kinderen niet in het 'mainstream'-onderwijs; in het lager onderwijs loopt dit op tot bijna 6,9%

0,75% van de kinderen op kleuterschoolleefijd zit in het buitengewoon kleuteronderwijs, voornamelijk in het type 2 - buitengewoon onderwijs voor kinderen met een matige of ernstige mentale handicap.

In het lager onderwijs zit 6,9% van de kinderen in het buitengewoon onderwijs. Het gaat hier voornamelijk om het type 1 - buitengewoon onderwijs voor kinderen met licht mentale stoornissen, en het type 8 - buitengewoon onderwijs voor kinderen met spraak-, taal- en/of ernstige leerstoornissen (zie tabel 5.21).

In het schooljaar 2011-2012 nam het aantal kinderen in het buitengewoon kleuteronderwijs toe met 0,6%. In het buitengewoon lager onderwijs bedroeg de stijging 1,2% (zie grafiek 5.22). De evolutie per type sinds 2006 toont aan dat in het kleuteronderwijs het aantal leerlingen met fysieke en een matige of ernstige mentale handicap het meest uitgebreide, terwijl in het buitengewoon lager onderwijs er vooral een stijging

5.21 Buitengewoon onderwijs ⁽¹⁾

	Kleuter- onderwijs	Lager onderwijs
Licht mentale stoornissen (type 1)	-	9 376
Matige of ernstige mentale handicap (type 2)	1 118	3 968
Karakterieële stoornissen (type 3)	196	2 447
Fysieke handicap (type 4)	330	1 385
Visuele stoornissen (type 6)	30	134
Auditieve stoornissen (type 7)	312	1 216
Spraak-, taal- en/of ernstige leerstoornissen (type 8)	-	10 040
Totaal aantal kinderen	1 986	28 566
Percentage	0,75	6,9

5.21 Kinderen in het Vlaamse buitengewoon onderwijs: aantal en percentage van de schoolgaande kinderen naar type - schooljaar 2011-2012

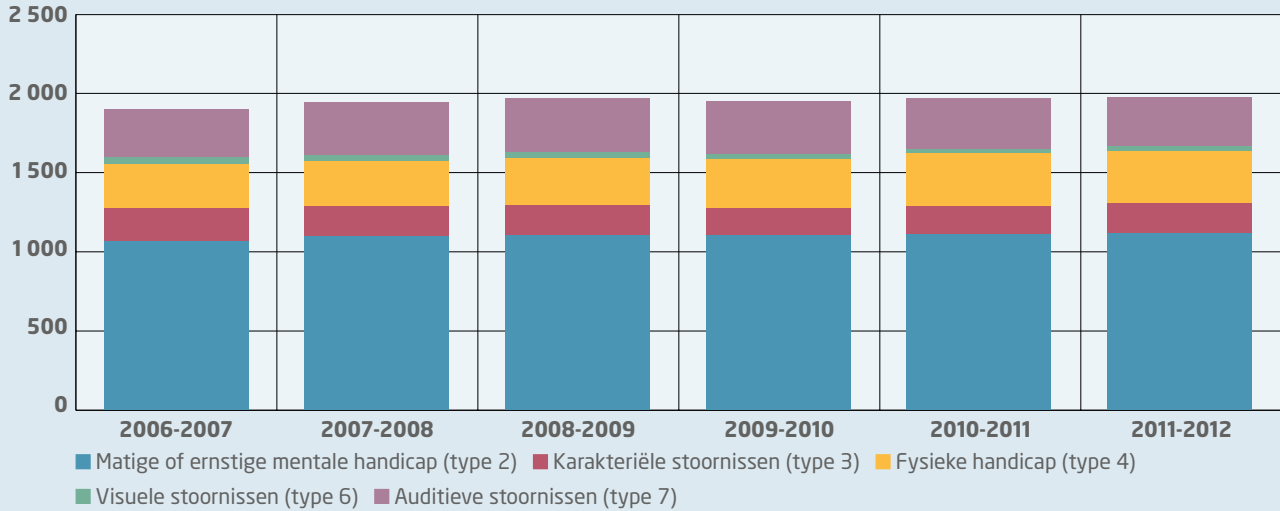
Bron: *Statistisch Jaarboek van het Vlaamse Onderwijs, schooljaar 2011-2012*

(1) Om dubbelstellingen te voorkomen, worden de ziekenhuisscholen (type 5) niet opgenomen

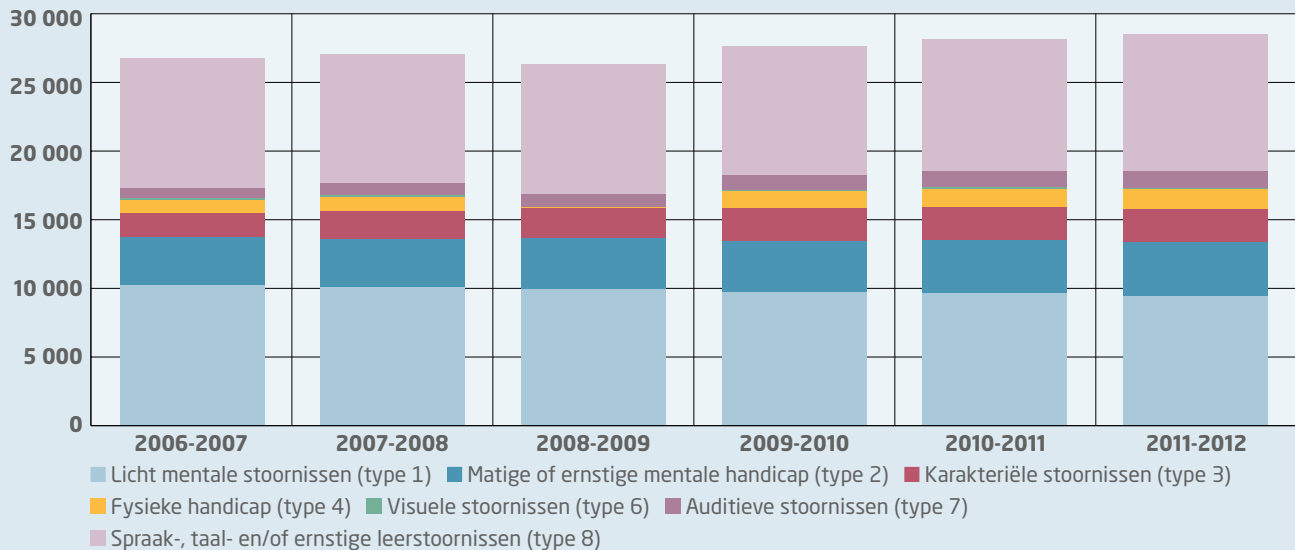
is van het aantal leerlingen in type 3 (karakterieële stoornissen). Als we de evolutie per type onderwijs afzetten tegen de situatie van 2006, dan zien we dat in het kleuteronderwijs vooral het aantal kinderen in type 4 onderwijs (fysieke handicap) sterk is toegenomen (+20%) en dat de relatieve stijging in het lager onderwijs het grootst is in type 7 (auditieve stoornissen).

5.22 Buitengewoon onderwijs: evolutie per type

Buitengewoon kleuteronderwijs

Buitengewoon lager onderwijs

5.22 Evolutie van het aantal leerlingen in het Vlaamse buitengewoon basisonderwijs per schooljaar en per type sinds schooljaar 2006-2007
Bron: Statistische Jaarboeken van het Vlaamse Onderwijs

3. KINDEREN IN BEGELEIDING VIA DE BIJZONDERE HULPVERLENING

Bij probleem- of crisissituaties met jonge kinderen of bij behoefte aan dag-en-nachtopvang wegens een bijzondere leef-, arbeids-, woon-, gezondheids- of financiële situatie kan een beroep gedaan worden op voorzieningen erkend en gesubsidieerd door Kind en Gezin. Een beperkt aantal kinderen wordt begeleid via deze bijzondere hulpverlening.

Daarnaast lopen er voor een aantal jonge kinderen begeleidingsmaatregelen via de Comités voor Bijzondere Jeugdzorg en de jeugdrechtbanken. De begeleiding kan daarbij residentieel en/of ambulante en/of mobiel zijn. Ambulante begeleidingen zijn begeleidingen in de voorziening zelf (bv. consulten of groepswerking met de ouders en/of de kinderen). Mobiele begeleidingen zijn context- en/of gezinsbegeleidingen aan huis.

3.1. Begeleiding via de bijzondere hulpverlening, gesubsidieerd door Kind en Gezin

Een aantal kinderen en hun gezin worden begeleid door of opgevangen in centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning (CKG) of door diensten voor gezinsondersteunende pleegzorg. Het gaat om kortstondige opvang op verzoek van de ouders wegens bijzondere leef-, arbeids-, woon-, gezondheids- of financiële situaties.

In de *centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning* waren er op 1 februari 2013 1663 kinderen in begeleiding, bijna uitsluitend kinderen jonger dan 12 jaar. Via de *diensten voor gezinsondersteunende pleegzorg* werden er op 1 februari 2013 131 kinderen opgevangen in een pleeggezin. In totaal waren er dus 1794 kinderen in begeleiding via de bijzondere hulpverlening, gesubsidieerd door Kind en Gezin. In vergelijking tot 2012 is het aantal dus gestegen met 8,3%, een stijging die uitsluitend toe te schrijven valt aan een toename van het aantal begeleidde kinderen in de CKG's (zie tabel 5.23).

Een CKG kan 3 werkvormen aanbieden: *mobiele* begeleidingen waarbij de begeleiding plaatsvindt in het huis van het gezin, *ambulante* begeleidingen in het centrum en *residentiële opvang en begeleiding*. Binnen de ambulante begeleiding zijn er twee varianten: Er is ambulante begeleiding van het kind met opvang en er is de ambulante oudertraining.

De cijfers over de begeleidingsvormen in de CKG's worden in tabel 5.24 uitgedrukt op kindniveau, maar de som van het aantal begeleidingen is niet gelijk aan het aantal kinderen omdat voor een kind tegelijk meerdere begeleidingsvormen kunnen worden ingezet. Desalniettemin geven de cijfers een goed inzicht in het voorkomen van de begeleidingsvormen op kindniveau.

933 kinderen kregen een mobiele begeleiding, 429 kinderen werden residentieel opgenomen. 106 kinderen verbleven voor een korte tijd ambulante in de CKG's, van 281 kinderen kregen de ouders een training in ouderlijke vaardigheden.

5.23 Begeleiding via Kind en Gezin ⁽¹⁾

	2012	2013				Totaal
	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Kinderen van 12 jaar en ouder	
Centra voor kindercare en gezinsondersteuning	1 504	603	480	570	10	1 663
Diensten voor gezinsondersteunende pleegzorg ⁽²⁾	153	41	50	40	0	131
Totaal	1 657	644	530	610	10	1 794

5.23 Aantal kinderen op 1 februari 2012 en 1 februari 2013 in begeleiding in een voorziening voor bijzondere hulpverlening, gesubsidieerd door Kind en Gezin
Bron: *Kind en Gezin*

(1) Ten aanzien van een aantal kinderen gelden ook begeleidingsmaatregelen vanuit de bijzondere jeugdzorg

(2) Deze cijfers hebben betrekking op alle diensten, dus ook op de dienst gevestigd in het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest. We nemen deze hier ook op, omdat een groot aantal kinderen en gezinnen uit Vlaanderen er terecht kan

5.24 Kinderen naar begeleidingsvorm in CKG

Residentieel	429
Ambulant, opvang	106
Ambulant, training	281
Mobiel	933

5.24 Aantal kinderen per begeleidingsvorm in centra voor kindercare en gezinsondersteuning - 1 februari 2013

Bron: *Kind en Gezin*

3.2. Begeleiding via de bijzondere jeugdbijstand

In 2012 kwamen in totaal 11 124 kinderen onder de 12 jaar in contact met een Comité voor Bijzondere Jeugdzorg of met een sociale dienst van een jeugdrechtbank. Procentueel gezien betekent dit dat 1,35% van de kinderen tussen 0 en 12 jaar in contact komt met de bijzondere jeugdbijstand. 1239 kinderen waren jonger dan 3 jaar, 2567 kinderen waren tussen 3 en 6 jaar en 7318 kinderen waren tussen 6 en 12 jaar (zie tabel 5.25). Tegenover 2011 is het aantal kinderen in de bijzondere jeugdbijstand toegenomen met 4,94%, ofwel 524 kinderen.

5.25 Begeleiding bijzondere jeugdbijstand

	2009	2010	2011	2012
Kinderen onder de 3 jaar	1 019	1 128	1 179	1 239
Kinderen van 3 tot 6 jaar	2 180	2 314	2 462	2 567
Kinderen van 6 tot 12 jaar	6 317	6 797	6 959	7 318
Totaal	9 516	10 239	10 600	11 124

5.25 Aantal kinderen waarvoor contact werd opgenomen met een Comité voor Bijzondere Jeugdzorg of met een sociale dienst van een jeugdrechtbank
Bron: IVA Jongerenwelzijn

Qua maatregelen/begeleidingen bekijken we *enkel* het *begeleidingsaanbod* erkend en gesubsidieerd door de *Bijzondere Jeugdzorg* dat een residentiële, een ambulante of een mobiele begeleiding inhoudt. Er wordt niet ingegaan op begeleidingsmaatregelen zoals een berisping, een preventieve sociale actie, begeleiding door een consulent, ... en ook niet op begeleidingsmaatregelen buiten de Bijzondere Jeugdzorg (bijvoorbeeld door voorzieningen uit de sector van personen met een handicap). Bij de analyse van de gegevens moet ook in het achterhoofd worden gehouden dat

voor een kind meerdere maatregelen kunnen worden genomen in de loop van eenzelfde jaar.

Kinderen jonger dan 3 jaar worden vooral opgenomen in een pleeggezin van een dienst voor pleeggezinnen (375 kinderen) of er is een begeleiding door een thuisbegeleidingsdienst (207 kinderen).

Bij kinderen van 3 tot 6 jaar gaat het voornamelijk om een opname via een dienst voor pleegzorg (725 kinderen), een begeleiding door een thuisbegeleidingsdienst (455 kinderen) of een opname in een begeleidingstehuis (188 kinderen).

Bij kinderen van 6 tot 12 jaar zijn de 3 belangrijkste begeleidingsvormen een opname in een pleeggezin (1578 kinderen), een begeleiding via een thuisbegeleidingsdienst (902 kinderen) en een begeleiding in een begeleidingstehuis (847 kinderen) (zie tabel 5.26).

5.26 Begeleidingsvorm ⁽¹⁾

	Kinderen onder de 3 jaar		Kinderen van 3 tot 6 jaar		Kinderen van 6 tot 12 jaar		Totaal	
	2011	2012	2011	2012	2011	2012	2011	2012
Begeleidingstehuizen	35	40	204	188	870	847	1 109	1 075
Dagcentra	0	0	4	8	403	362	407	370
Diensten pleegzorg	361	375	708	725	1 529	1 578	2 598	2 678
Onthaal- en oriëntatiecentra	23	21	89	95	341	366	453	482
Thuisbegeleidingsdiensten	176	207	444	455	867	902	1 487	1 564
Diensten crisishulp aan huis	27	35	17	38	57	62	101	135
Multifunctioneel centrum (MFC)	28	34	85	123	315	357	428	514

5.26 Kinderen in begeleiding via het begeleidingsaanbod van de bijzondere jeugdzorg gedurende 2012: aantal kinderen per begeleidingsmaatregel en naar leeftijd

Bron: IVA Jongerenwelzijn

(1) Jongeren die in meerdere voorzieningen/begeleidingsvormen zijn opgevangen, zijn meermaals vermeld

4. DE EUROPESE CONTEXT

Het aanbod aan kinderopvang en onderwijs (pre-primair onderwijs) voor jonge kinderen verschilt zeer sterk van land tot land. Zo ligt de leeftijd van de leerplicht niet in alle landen gelijk en is er niet overal een even uitgebreid aanbod aan kleuteronderwijs en/of kinderopvang. Qua formele opvang zijn er verschillen qua aandeel van de gezins- en de groepsopvang, qua organisator van het aanbod (publiek, privaat, non-profit) en qua kostprijs en kwaliteit van het aanbod. Dergelijke verschillen hebben natuurlijk een impact op het gebruik in de diverse landen. Bovendien maken ze een zuivere vergelijking van het gebruik volgens leeftijd erg moeilijk. Desalniettemin publiceren we toch een aantal cijfers op basis van de SILC-enquête in internationaal vergelijkend perspectief.

4.1. Kinderopvang en onderwijs bij kinderen beneden de school- of leerplichtleeftijd

We bekijken vooreerst, op basis van EU-SILC-gegevens, het percentage kinderen waarvoor helemaal geen opvang wordt gebruikt, waar met andere woorden de ouders de zorg voor het kind volledig zelf opnemen. De meest recente cijfers dateren van 2010. Volgens de SILC-gegevens zouden in België voor 55% van de kinderen onder de 3 jaar de ouders zelf instaan voor de zorg. Enkel in Finland, Duitsland, Oostenrijk en Italië zouden er nog meer kinderen uitsluitend door hun ouders worden opgevangen (zie tabel 5.27).

Voor Vlaanderen zijn er geen recente gegevens beschikbaar, maar in 2009 telde het Vlaamse Gewest - net zoals in Nederland, Denemarken, Griekenland, Zweden en Portugal - eerder een beperkt aantal kinderen onder de 3 jaar waarvoor helemaal geen opvang wordt gebruikt.

5.27 Zorg uitsluitend opgenomen door de ouders

	2006	2007	2008	2009	2010
Vlaams Gewest	NB	NB	NB	31	NB
België	43	40	43	59	55
Aangrenzende landen					
Duitsland	76	66	64	68	66
Frankrijk	50	52	47	45	46
Luxemburg	38	45	43	43	38
Nederland	25	22	24	22	21
Noordse landen					
Finland	70	70	72	69	67
Denemarken	26	29	27	27	23
Zweden	52	50	47	34	47
Mediterrane landen					
Griekenland	41	49	37	32	35
Italië	50	54	52	56	57
Portugal	23	37	28	22	22
Spanje	42	41	45	48	47
Andere landen					
Oostenrijk	61	66	67	63	59
Verenigd Koninkrijk	45	38	46	42	44
Ierland	52	55	53	57	52
Europa					
EU-15	51	49	49	49	49

5.27 Percentage kinderen onder de 3 jaar waarvoor geen opvang wordt gebruikt noch in het formele circuit noch informeel en dat ook niet naar school gaat

Bronnen: Hedeboom G., Peetermans A., *Het gebruik van kinderopvang in Vlaanderen*, Steunpunt WVG, 2009
EU-SILC (website)

NB: niet beschikbaar

Cijfers over het gebruik van formele opvang en onderwijs voor kinderen beneden de leerplichtleeftijd maken een onderscheid tussen gebruik gedurende minder dan 30 uur per week en gebruik gedurende meer dan 30 uur.

Voor een aantal landen zijn de cijfers voor kinderen onder de 3 jaar onbetrouwbaar. Onder de EU-15-landen met betrouwbare cijfers valt op dat er grote verschillen zijn inzake het gebruik van opvang en onderwijs voor *kinderen onder de 3 jaar*. In heel wat landen ligt het gebruik van formele opvang of onderwijs zeer laag: minder dan de helft van de kinderen maakt er gebruik van in België, Frankrijk, Luxemburg, Finland, Italië en Spanje. In Nederland maakt de helft van de kinderen gebruik van opvang, vooral minder dan 30 uur per week. Zweden kent een hoog gebruik: 18% minder dan 30 uur per week en 33% meer dan 30 uur. In Denemarken maakt een hoog percentage kinderen vooral intens gebruik van opvang of onderwijs (68%) (zie tabel 5.28).

Voor de kinderen van *3 jaar tot de leerplichtige leeftijd* zijn de cijfers iets meer betrouwbaar. Ook hier zien we grote verschillen. Vooreerst zijn er de landen met een zeer hoog gebruik, (waarbij de som van het % kinderen dat minder dan 30 uur en

het % kinderen dat meer dan 30 uur formele opvang of onderwijs gebruikt, hoger of gelijk is aan 90%) én een intens gebruik (>30 uur per week): België, Denemarken, Zweden, Italië, Spanje en in mindere mate (door het hogere aandeel niet gebruik) ook Portugal. Een tweede groep landen wordt gevormd door landen met een zeer hoog gebruik maar met een beperkte intensiteit (veel gebruik <30 uur): Nederland, het Verenigd Koninkrijk, Ierland en in mindere mate ook Oostenrijk. Duitsland, Frankrijk, Finland en Griekenland nemen een middenpositie in (zie tabel 5.29).

5.28 Gebruik van formele opvang en onderwijs onder de 3 jaar ⁽¹⁾

	2006			2010		
	0 uur	1 tot 29 uur per week	30 uur of meer per week	0 uur	1 tot 29 uur per week	30 uur of meer per week
België	60	17	23	65	17	19
Aangrenzende landen						
Duitsland	83	11 ⁽²⁾	7 ⁽²⁾	80	7 ⁽²⁾	13
Frankrijk	69	14	17	58	17	26
Luxemburg	69	14	17	64	17	19
Nederland	55	41	4 ⁽²⁾	50	44	6 ⁽²⁾
Noordse landen						
Finland	74	5 ⁽²⁾	21	72	8	20
Denemarken	27	7 ⁽²⁾	66	23	10 ⁽²⁾	68
Zweden	56	17	27	49	18	33
Mediterrane landen						
Griekenland	90	2 ⁽²⁾	8 ⁽²⁾	92	3 ⁽²⁾	5 ⁽²⁾
Italië	75	10	16	78	6	16
Portugal	67	1 ⁽²⁾	32	63	5 ⁽²⁾	32
Spanje	61	20	19	62	20	18
Andere landen						
Oostenrijk	96	3 ⁽²⁾	1 ⁽²⁾	91	6 ⁽²⁾	3 ⁽²⁾
Verenigd Koninkrijk	67	28	5 ⁽²⁾	65	31	4 ⁽²⁾
Ierland	82	13 ⁽²⁾	5 ⁽²⁾	71 ⁽²⁾	21	8 ⁽²⁾

5.28 Percentage kinderen onder de 3 jaar dat gebruikmaakt van formele opvang of naar school gaat, naar duur van het gebruik

Bron: EU-SILC

(1) Percentage van alle kinderen

(2) Niet betrouwbaar

5.29 Gebruik van formele opvang en onderwijs voor kinderen van 3 jaar tot leer(school)plichtige leeftijd ⁽¹⁾

	2006			2010		
	0 uur	1 tot 29 uur per week	30 uur of meer per week	0 uur	1 tot 29 uur per week	30 uur of meer per week
België	1 ⁽²⁾	36	62	1 ⁽²⁾	36	63
Aangrenzende landen						
Duitsland	10	64	26	8	46	46
Frankrijk	6	52	42	6 ⁽²⁾	47	47
Luxemburg	43	41	16 ⁽²⁾	21	42	37
Nederland	11	82	7	9	76	15
Noordse landen						
Finland	23	21	56	23	21	56
Denemarken	4 ⁽²⁾	16	80	10	15	75
Zweden	8	34	58	6 ⁽²⁾	29	65
Mediterrane landen						
Griekenland	39	41	20	31 ⁽²⁾	46	23
Italië	10	24	66	13	17	70
Portugal	25	9 ⁽²⁾	66	21	11 ⁽²⁾	68
Spanje	9	47	44	5	45	50
Andere landen						
Oostenrijk	29	55	16	17 ⁽²⁾	58	26
Verenigd Koninkrijk	11	65	24	10 ⁽²⁾	67	22
Ierland	7 ⁽²⁾	80	13	10 ⁽²⁾	73	17

5.29 Percentage kinderen van 3 jaar tot leerplichtige leeftijd dat gebruikmaakt van formele opvang of naar school gaat, naar duur van het gebruik

Bron: EU-SILC

(1) Percentage van alle kinderen

(2) Niet betrouwbaar

Hoofdstuk 6

ASPECTEN VAN GEZONDHEID
EN ONTWIKKELING
VAN JONGE KINDEREN

In dit hoofdstuk presenteren we zowel gegevens over de zwangerschap, bevalling en geboorte als cijfers over diverse aspecten van de gezondheid en de ontwikkeling van jonge kinderen. We doen dit in de eerste plaats op basis van registratiegegevens uit databanken van het Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie (SPE), Kind en Gezin en het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid. Bij gebrek aan recente gegevens presenteren we dit jaar geen cijfers op basis van de Gezondheidsenquête of uit het JOnGI-onderzoek zoals de voorgaande edities van 'Het kind in Vlaanderen' wel het geval was.

Alvorens in te gaan op de cijfers, is het voor een goed begrip en een juiste interpretatie wel noodzakelijk om een aantal zaken mee te geven over de administratieve bronnen die de basis vormen voor heel wat cijfers in dit hoofdstuk omdat er enige overlap zit in de registratie, enerzijds tussen het SPE en Kind en Gezin op vlak van geboorten en bevalling, anderzijds tussen SPE en het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid op vlak van sterfgevallen van heel jonge kinderen. Doordat de registratie echter op een andere manier georganiseerd wordt, zijn de cijfers niet geheel hetzelfde.

Het SPE registreert zwangerschaps-, bevallings- en geboortegegevens via de kraamklinieken. Deze registratie is erg volledig en omvat alle kraamklinieken in Vlaanderen en de kraamkliniek van het UZ Brussel, alsook heel wat thuisbevallingen. Gevolg is wel dat de registratie vooral handelt over alle bevallingen/geboorten die in de kraamklinieken plaatsvonden, ongeacht de woonplaats van de moeder en het kind. Wie in een Vlaamse kraamkliniek of in het UZ Brussel beviel, maar niet in Vlaanderen woonde, wordt in de cijfers van het SPE meegeteld. Een Vlaamse moeder die in het buitenland beviel zit ook niet in de databank. De gegevens zijn dus zeer volledig, maar vatten niet geheel zuiver alle kinderen die woonden in het Vlaamse

Gewest. De voorbije jaren heeft het SPE tevens cijfers over overlijdens van kinderen uit haar databank bijgehouden (door koppeling aan bestanden van het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid) en ze in haar activiteitenverslag gepubliceerd. Aangezien het SPE haar gegevens over het voorgaande jaar pas communiceert na de verschijningsdatum van 'Het kind in Vlaanderen', nemen we in deze publicatie telkens de cijfers van het daaraan voorafgaande jaar op.

De registratie van Kind en Gezin heeft als voordeel dat ze opgebouwd is op basis van (de woonplaats van) het kind, zodat er uitspraken kunnen gedaan worden over de geboorten van kinderen in Vlaanderen. Voordeel is dat de cijfers over het voorgaande jaar sneller beschikbaar zijn en dat er doorgaans meer kinderen in opgenomen zijn omdat Kind en Gezin nagenoeg alle geboorten registreert, ongeacht het verblijfsstatuut van moeders en ongeacht de plaats waar de bevalling heeft plaatsgevonden (al dan niet in een kraamkliniek, al dan niet in Vlaanderen). Minpunt is dat de registratie niet voor alle kenmerken even volledig is, voornamelijk omdat Kind en Gezin de kenmerken niet bij alle kinderen kon bevragen. Het aandeel niet ingevulde kenmerken is doorgaans echter heel beperkt.

Het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid publiceert onder meer gegevens over sterfte en doodsoorzaken. Deze registratie gebeurt op basis van de woonplaats van het kind/de moeder, zodat sterftcijfers voor het Vlaamse Gewest kunnen gepresenteerd worden. Nadeel is wel dat de meest recente cijfers over sterfgevallen en doodsoorzaken dateren van 2010 en dat de laatste 'officiële' foeto-infantiele sterftcijfers in 2008 werden gepubliceerd.

Omwille van de meerwaarde van de registratiesystemen over geboorten en zwangerschap zullen we in dit hoofdstuk zowel

gegevens uit de SPE-registratie (over 2011), als gegevens uit de registratie van Kind en Gezin (over 2012) benutten en zullen we qua sterftcijfers tot 2008 putten uit de cijfers van het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid om voor de jaren 2009 en 2010 te steunen op de meer recente gegevens van het SPE.

We starten het hoofdstuk met gegevens over de zwangerschap en de bevalling. We presenteren gegevens over het ontstaan van de zwangerschappen (medisch begeleid of niet), de plaats van de geboorte (kraamkliniek of thuis), de zwangerschapsduur, de bevallingswijze en de leeftijd van de moeders bij geboorte.

Daarna bekijken we cijfers over levensverwachting en sterfte. Qua sterfte gaan we in op de perinatale mortaliteit en de sterfte van kinderen tot 15 jaar. We belichten daarbij zowel het aantal sterfgevallen als de doodsoorzaken. Inzake morbiditeit bij jonge kinderen beschrijven we de aangeboren afwijkingen en het gehoorverlies, dat al in de neonatale periode wordt opgespoord. Daar kindermishandeling een zeer belangrijke bedreiging voor de gezondheid en de ontwikkeling van jonge kinderen vormt, belichten we uitgebreid cijfers over gemelde kinderen bij de vertrouwenscentra kindermishandeling. We sluiten af met een aantal cijfers uit de landen van de EU-15.

1. GEGEVENS OVER ZWANGERSCHAP EN BEVALLING

1.1. Ontstaan van de zwangerschap*

De registratie van het SPE geeft een beeld over het ontstaan van de zwangerschap. Een niet te onderschatten aantal zwangerschappen, nl. 5,8%, is ontstaan na een *subfertiliteitsbehandeling*** : 2,2% van de vrouwen die in 2011 (2012 nog niet beschikbaar) bevielen, werd hormonaal behandeld; bij 2,1% werd in-vitrofertilisatie (ivf) toegepast en bij 1,5% kwam de

zwangerschap tot stand na intracytoplasmatische sperma-injectie (ICSI). Het aantal bevallingen na een subfertiliteitsbehandeling steeg licht tegenover 2010 (+0,1 procentpunt). In een periode van 10 jaar is het aandeel medisch begeleide voortplantingen wel sterk toegenomen (van 3,9% van de zwangerschappen tot 5,8%). Opmerkelijk is dat 32,6% van de meerlingzwangerschappen tot stand kwam na een medisch begeleide bevruchting. Bij de eenlingen is dit slechts 5,3%.

* Bron: H. Cammu, E. Martens, G. Martens, C. Van Mol, Y. Jacquemyn, Perinatale activiteiten in Vlaanderen 2011. SPE, Brussel

** Er is sprake van subfertiliteit als na 1 jaar regelmatige en onbeschermd coïtus een zwangerschap uitblijft

1.2. Plaats van de geboorte

Thuisbevallingen zeer uitzonderlijk

In 2012 registreerde Kind en Gezin slechts 576 geboorten na thuisbevalling in Vlaanderen. Dat is ongeveer 0,8% van het totale aantal geboorten. Het aantal thuisbevallingen is volgens de registratie van Kind en Gezin aan het afnemen. In 2007 registreerde Kind en Gezin nog 814 thuisbevallingen, in 2009 waren het er nog 768, in 2011 642 en in 2012 dus 576.

1.3. Gegevens over de moeders en de bevalling*

We bekijken vooreerst de *leeftijd* van de moeder bij de bevalling. 70,9% van de bevallen vrouwen is 25 tot 35 jaar. Het percentage jonge moeders, d.w.z. moeders jonger dan 20 jaar, bedraagt 1,8%. 13% is tussen de 20 en 25 jaar. 14,3% is ouder dan 35 jaar, waarvan 2,3% zelfs ouder dan 40 jaar is. De *gemiddelde leeftijd van de moeder* is 28,3 jaar bij de eerstbarenden en 31,2 jaar bij de multiparae. De gemiddelde leeftijd bleef ongewijzigd bij de primiparae en nam met 0,1 jaar toe ten opzichte van 2010 bij de multiparae. Voor 45,8% van deze vrouwen was dit een eerste bevalling;

54,2% was al eerder bevallen. Het percentage eerstbarenden vrouwen nam ten opzichte van 2010 af met 0,1 procentpunt, het aandeel vrouwen dat beviel van een tweede of volgende kind nam toe met 0,1 procentpunt. 2011 is daarmee het jaar waarin het percentage multiparae het hoogst lag sinds 2001.

In 2011 beviel 7,1% van de zwangere vrouwen *voortijdig*, na een zwangerschap van minder dan 37 weken. Het percentage vroeggeboorten ligt wel veel hoger bij meerlingen (55,6% ten opzichte van 6,3% bij eenlingen).

Bij 23,8% van de vrouwen werd de bevalling *ingeleid*. Vóór 2004 bedroeg het aandeel ingeleide bevallingen nog 30% of meer.

Epidurale pijnverdooving wordt toegepast bij 68,6% van de verlossingen. De frequentie van epidurale pijnverdooving nam toe tegenover 2010 (+0,9 procentpunt).

In 2011 overleden 2 moeders bij de bevalling. In 2010 was er slechts 1 geval van maternale sterfte, in 2009 waren er nog 4 maternale sterfgevallen. Over een periode van ruim 20 jaar (sinds 1987) werd in Vlaanderen ongeveer 1 matернаal

sterfgeval geregistreerd op 18 000 bevallingen.

1.4. Geboortegegevens*

In tabel 6.1 presenteren we een aantal geboortegegevens. In Vlaanderen worden nogal wat kinderen geboren met technische hulpmiddelen. In 2011 werd 20,4% van de kinderen met een keizersnede ter wereld gebracht. Het aantal kinderen geboren met een keizersnede is licht toegenomen tegenover 2010 (+0,3 procentpunt). Bij 9,4% van de kinderen werd vacuümextractie** toegepast en bij 0,5% werd de verlostang gebruikt. 69,4% van de kinderen werd zonder *verloskundige ingrepen* geboren.

Volgens de definitie van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) is er sprake van een *laag geboortegewicht* als een kind bij de geboorte minder dan 2500 gram weegt, ongeacht de zwangerschapsduur. Laag geboortegewicht is een belangrijke indicator voor de gezondheid van kinderen omdat kinderen met een laag geboortegewicht een groter risico hebben op een zwakke gezondheid of overlijden, langere hospitalisatie na de geboorte en meer kans op het ontwikkelen van handicaps. Het relatieve aantal *kinderen met een laag geboortegewicht* (minder dan 2500 gram) bedroeg 6,7% en met een

extreem laag geboortegewicht (minder dan 1500 gram) 1,2% (beide amper gewijzigd tegenover 2010). 55,7% van de kinderen behorende tot de categorie meerlingen weegt bij de geboorte minder dan 2500 gram. Bij eenlingen is dit slechts 5%.

Er werden 1241 tweelingen en 13 drielingen geregistreerd. Het aantal tweelingen lag lager dan in 2010 (-3,8%). Het aantal drielingen nam af van 18 naar 13. Relatief gezien betekent dit dat 3,6% van de kinderen behoorde tot de categorie *meerlingen* (-0,2 procentpunt ten opzichte van 2010).

Na de geboorte werd 12,3% van de kinderen overgebracht naar een *n-dienst* (neonatale dienst) en 3,8% naar een *NIC-dienst* (neonatale intensieve zorgdienst). Het aandeel transfers naar een n-dienst of NIC-dienst nam licht af ten opzichte van 2010.

* Bron: H. Cammu, E. Martens, G. Martens, C. Van Mol, Y. Jacquemyn, Perinatale activiteiten in Vlaanderen 2011. SPE, Brussel

** Vacuümextractie: het doen geboren worden van een kind met behulp van een instrument dat zich op het hoofd van het kind vastzuigt

6.1 Geboortegegevens

	2010	2011
Geslacht		
Jongen	51,1	51,3
Meisje	48,9	48,7
Wijze van geboorte		
Spontaan	70,0	69,4
Vacuümextractie	9,5	9,4
Verlostang	0,6	0,5
Keizersnede	20,1	20,4
Stuit vaginaal	0,3	0,3
Geboortegewicht		
Laag (< 2500 gram)	6,8	6,7
<i>waarvan extreem laag (< 1500 gram)</i>	1,2	1,2
2500 gram of meer	93,2	93,3
Rangorde (pariteit)		
Eerstgeborene	45,9	45,8
Tweede kind	35,4	35,5
Derde kind	12,6	12,5
Vierde of volgend kind	6,2	6,3
Eenling of meerling		
Kind van een eenling	96,2	96,4
Kind van een tweeling	3,7	3,5
Kind van een drieling	0,1	0,1
Transfer neonatologie		
Naar n-dienst	12,5	12,3
Naar NIC-dienst	3,9	3,8

6.1 Percentage kinderen, naar geslacht, naar wijze van geboorte, naar geboortegewicht, naar rangorde, naar eenling of meerling en met een transfer naar neonatologie

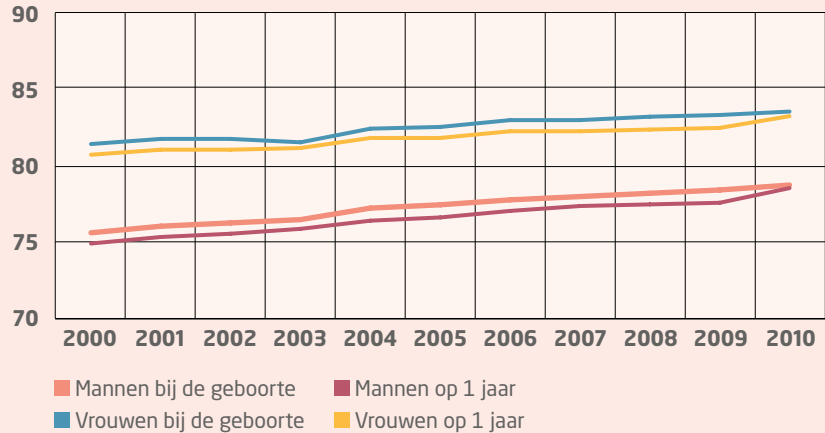
Bron: H. Cammu, E. Martens, G. Martens, C. Van Mol, Y. Jacquemyn, Perinatale activiteiten in Vlaanderen 2011. SPE, Brussel

2. LEVENSV ERWACHTING

Op 10 jaar tijd is de levensverwachting bij geboorte voor mannen gestegen met ongeveer 3 levensjaren, bij vrouwen met 2 jaar. De mannen halen hun achterstand verder in, maar het verschil bedraagt nog ongeveer 5 levensjaren

De levensverwachting bij de geboorte en op de leeftijd van 1 jaar bedraagt respectievelijk 78,6 en 78,4 jaar voor de mannen en 83,4 en 83,1 jaar voor de vrouwen (2010; 2011 nog niet beschikbaar). Zowel bij de mannen als bij de vrouwen nam de levensverwachting toe van 2009 naar 2010 (zie grafiek 6.2). Sinds 2000 is het verschil in levensverwachting tussen mannen en vrouwen met een levensjaar afgenomen, hoewel het verschil nog steeds ongeveer 5 jaar bedraagt.

6.2 Levensverwachting

6.2 Levensverwachting in het Vlaamse Gewest, bij de geboorte en op 1 jaar (in jaren)
Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid

3. STERFTE

3.1. Aantal sterfgevallen bij kinderen van 0 tot 15 jaar in het Vlaamse Gewest

3.1.1. Sterfgevallen in de hele groep kinderen van 0 tot 15 jaar

Vooraf bij kinderen jonger dan 1 jaar

Sterfgevallen bij kinderen doen zich vooral vóór de leeftijd van 1 jaar voor. In 2010 (2011 nog niet beschikbaar)

stierven 265 kinderen vóór de leeftijd van 1 jaar; in de daaropvolgende 14 levensjaren waren er 110 sterfgevallen. Er overleden in 2010 meer jongens dan meisjes. In totaal telde 2010 6 sterfgevallen bij jonge kinderen meer dan 2009, maar 20 minder dan 2008.

Ten opzichte van 2009 overleden er opmerkelijk meer levend geboren kinderen voor het einde van hun eerste

levensjaar (+7,3%), maar in 2008 lag dat aantal nog iets hoger. Het aantal kinderen van 1 tot 15 jaar dat overleed, lag in 2010 iets lager dan het aantal in 2009 (110 in plaats van 122).

6.3 Sterfgevallen naar leeftijd en geslacht

	2008	2009	2010		
	Totaal	Totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal
Aantal					
Onder 1 jaar	272	247	157	108	265
1 tot 5 jaar	56	56	35	16	51
5 tot 10 jaar	31	30	19	7	26
10 tot 15 jaar	36	36	20	13	33
Totaal	395	369	231	144	375
Per duizend ⁽¹⁾					
Onder 1 jaar	3,88	3,58	4,39	3,16	3,78
1 tot 5 jaar	0,22	0,21	0,25	0,12	0,19
5 tot 10 jaar	0,10	0,09	0,11	0,04	0,08
10 tot 15 jaar	0,10	0,11	0,12	0,08	0,10

6.3 Aantal sterfgevallen en aantal sterfgevallen per 1000 bij kinderen van 0 tot 15 jaar naar leeftijd en geslacht - Vlaams Gewest

Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid

(1) Per 1000 kinderen op 1 januari van het betreffende jaar, uitgezonderd voor de kinderen onder 1 jaar. Voor de kinderen onder 1 jaar is dit per 1000 kinderen geboren in dat jaar. Het aantal geboorten per geslacht werd berekend op basis van de SPE registratie

3.1.2. Sterfgevallen bij kinderen onder 1 jaar

Zuigelingensterfte 3,2 per 1000

Gegevens omtrent de sterfte bij kinderen onder de 12 maanden worden over het algemeen voorgesteld door middel van een aantal maatstaven, die men sterftematen noemt (zie tabel 6.4 en schema 6.5). De meest recente gegevens van het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid voor het Vlaamse Gewest betreffen 2008. Het Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie publiceerde in haar jaarrapport echter meer recente cijfers (2010) voor de kinderen uit haar databank, maar die registratie kijkt naar de geboorten in Vlaamse ziekenhuizen en in het UZ Brussel, waarbij de kinderen niet noodzakelijk uit Vlaanderen komen.

Omdat de cijfers van het SPE recenter zijn, opteren we er voor om deze hieronder weer te geven als aanvulling op de cijfers van het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid, ook al kunnen ze niet geheel zuiver geïnterpreteerd worden als sterfte bij kinderen uit het Vlaamse Gewest. Tabel 6.4 benadrukt deze breuk in de berekeningswijze.

Een eerste sterftemaat is de *doodgeboorte*. Dit is het aantal kinderen dat dood werd geboren

met een geboortegewicht van minstens 500 gram of, indien het

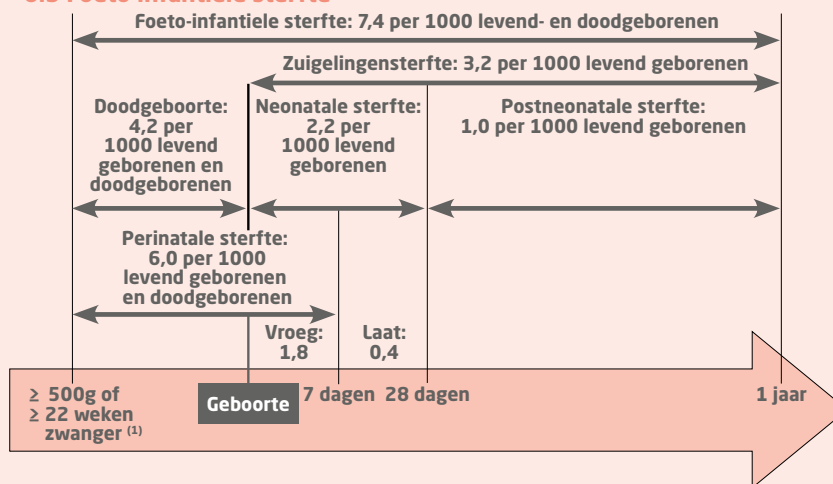
geboortegewicht niet is gekend, met een zwangerschapsduur van

6.4 Aantal foeto-infantiele sterfgevallen

	2008	2009	2010
Aantal doodgeborenen	287	285	294
Aantal vroegneonatale sterfgevallen	149	111	128
Aantal laatneonatale sterfgevallen	43	39	25
Aantal postneonatale sterfgevallen	80	94	71
Aantal perinatale sterfgevallen	436	396	422
Aantal neonatale sterfgevallen	192	150	153
Aantal overleden zuigelingen	272	244	224
Aantal doodgeborenen en overleden zuigelingen	559	529	518

6.4 Aantal doodgeborenen en aantal sterfgevallen vóór de leeftijd van 1 jaar naar levensfase - Vlaams Gewest
Bronnen: 2008: Gezondheidsindicatoren, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid
2009-2010: H. Cammu, E. Martens, G. Martens, C. Van Mol, Y. Jacquemyn, Perinatale activiteiten in Vlaanderen 2011. SPE, Brussel

6.5 Foeto-infantiele sterfte

6.5 Foeto-infantiele sterfte in het Vlaamse Gewest - 2010
Bron: H. Cammu, E. Martens, G. Martens, C. Van Mol, Y. Jacquemyn, Perinatale activiteiten in Vlaanderen 2011. SPE, Brussel
(1) Enkel indien geboortegewicht niet gekend is

minstens 22 weken. In 2010 waren er volgens de registratie van het SPE 294 doodgeborenen. Het *doodgeboortecijfer* bedroeg 4,2 per 1000 geboorten. De *vroegneonatale sterfte* is de sterfte die zich voordoet tussen de geboorte en de leeftijd van 7 dagen (7 x 24 uur). In 2010 overleden 128 kinderen in deze periode; de vroegneonatale sterfte bedroeg 1,8 per 1000 levend geboren. De *laatneonatale sterfte* is de sterfte na de eerste 7 dagen (7 x 24 uur) tot en met de leeftijd van 28 dagen. Het laatneonatale sterftcijfer bedroeg 0,4 per 1000 levend geboren (25 sterfgevallen). De *postneonatale sterfte* of de sterfte na de eerste 4 weken bedroeg 1,0 per 1000 levend geboren (71 sterfgevallen).

Een aantal sterftematen zijn de som van 2 of meer van de hierboven beschreven sterftematen: het perinatale sterftcijfer, het neonatale sterftcijfer, de zuigelingensterfte en het foeto-infantiele sterftcijfer. De *perinatale sterfte* is de sterfte van kinderen tijdens de eerste 7 dagen van hun leven, samen met het aantal doodgeborenen. Het perinatale sterftcijfer bedroeg 6 per 1000 geboren (422 sterfgevallen). De *zuigelingensterfte* is de sterfte die zich voordoet tussen de geboorte en het bereiken van de leeftijd van 1 jaar. In 2010 overleden 224 kinderen tijdens hun eerste levensjaar. De zuigelingensterfte bedroeg 3,2 per 1000 levend geboren. Tot slot is er de *foeto-infantiele sterfte*,

het totaal van de doodgeboorten en de zuigelingensterfte. In 2010 bedroeg de foeto-infantiele sterfte 7,4 per 1000 levend geboren en doodgeborenen (518 sterfgevallen).

In tabel 6.6 geven we een evolutie van deze sterftematen sinds 2000 en maken we duidelijk dat er een breuk qua bron en berekeningswijze aanwezig is vanaf 2009. In totaal stellen we een daling vast van de foeto-infantiele sterfte, maar het is wachten op meer recente en meer volledige cijfers van het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid om deze trend te bevestigen.

6.6 Evolutie foeto-infantiele sterftcijfers

	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Doodgeboortecijfer per 1000 levend en doodgeborenen	4,1	3,3	4,2	3,9	4,1	4,1	4,2
Vroegneonataal sterftcijfer per 1000 levend geboren	2,1	2,1	2,0	2,3	2,2	1,6	1,8
Laatneonataal sterftcijfer per 1000 levend geboren	0,7	0,6	0,7	0,5	0,6	0,6	0,4
Postneonataal sterftcijfer per 1000 levend geboren	1,9	1,2	1,5	1,5	1,2	1,4	1,0
Perinataal sterftcijfer per 1000 levend en doodgeborenen	6,2	5,4	6,2	6,1	6,3	5,8	6,0
Neonataal sterftcijfer per 1000 levend geboren	2,8	2,7	2,7	2,8	2,8	2,2	2,2
Zuigelingensterfte per 1000 levend geboren	4,7	3,9	4,2	4,3	3,9	3,6	3,2
Totale foeto-infantiele sterfte per 1000 levend en doodgeborenen	8,8	7,2	8,4	8,1	8,0	7,7	7,4

6.6 Evolutie foeto-infantiele sterfte in het Vlaamse Gewest sinds 2000 naar levensfase
Bronnen: 2000-2008: Gezondheidsindicatoren, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid
2009-2011: H. Cammu, E. Martens, G. Martens, C. Van Mol, Y. Jacquemyn, Perinatale activiteiten in Vlaanderen 2011. SPE, Brussel

3.2. Doodsoorzaken bij overlijden van kinderen onder de 15 jaar in het Vlaamse Gewest

3.2.1. Doodsoorzaken bij kinderen onder de 12 maanden

Congenitale afwijkingen vormen de belangrijkste doodsoorzaak bij zuigelingensterfte, aantal gevallen wiegendood afgenomen

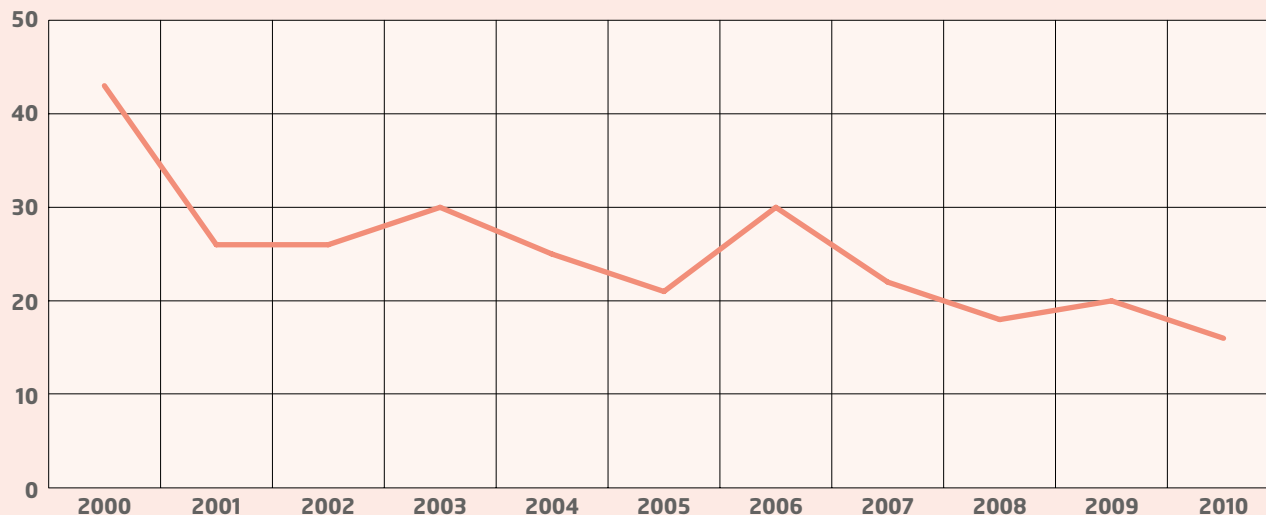
Voor 2010 zijn alleen nog maar cijfers bekend van de levend geboren kinderen. Van de 265 overleden kinderen, stierven er 62 omwille van congenitale afwijkingen, 49 omwille van 'overige' ziekten en 42 omwille van factoren bij de moeder of complicaties bij zwangerschap of geboorte. 16 kinderen overleden aan wiegendood, 4 sterfgevallen minder dan in 2009. Het aantal gevallen van wiegendood bedraagt 22,8 per 100 000 levend geboren (zie tabel 6.7 en grafiek 6.8).

6.7 Doodsoorzaken onder de 12 maanden

	2009	2010
Congenitale afwijkingen	70	62
Gevolgen door factoren moeder en complicaties zwangerschap en bevalling	44	42
Prematuriteit - dysmaturiteit	11	15
Perinatale infecties	6	10
Bloedingen en bloedziekten (perinataal)	15	9
Endocrien, spijsvertering, huid (perinataal)	4	4
Perinatale aandoeningen hart en ademhaling, waaronder RDS (Respiratory Distress Syndrome)	28	34
SIDS (wiegendood)	20	16
Overige ziekten	36	49
Slecht gedefinieerde condities	1	7
Trauma/uitwendige doodsoorzaak	12	17
Totaal	247	265

6.7 Oorzaken van overlijden bij levend geboren kinderen onder de 12 maanden in het Vlaamse Gewest (zuigelingensterfte)
Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid

6.8 Wiegendood

6.8 Evolutie aantal sterfgevallen als gevolg van wiegendood in het Vlaamse Gewest sinds 2000
Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid

3.2.2. Doodsoorzaken bij kinderen van 1 tot 15 jaar

Belangrijkste doodsoorzaken bij kinderen van 1 tot 15 jaar: ongevallen, kanker en bloedaandoeningen

De belangrijkste doodsoorzaak bij kinderen van 1 tot 15 jaar zijn ongevallen. Ook al daalde het aantal kinderen dat stierf door een ongeval, toch was in 2010 nog 1 op 5 van de sterfgevallen het

gevolg van een ongeval. Kanker en bloedaandoeningen komen op de tweede plaats met 18,2%. Hart- en luchtwegen zijn de derde voornaamste doodsoorzaak voor kinderen tussen 1 en 15 jaar.

In tabel 6.9 zijn de belangrijkste doodsoorzaken naar leeftijdscategorie opgenomen. Waar in 2009 ongevallen in elke leeftijdscategorie de belangrijkste doodsoorzaak vormden, is dit niet meer zo in 2010. Bij de kinderen van 5 tot 10 jaar en

de kinderen van 10 tot 15 jaar zijn ongevallen de tweede belangrijkste oorzaak geworden, telkens na kanker en bloedaandoeningen. Bij jonge kinderen van 1 tot 5 jaar zijn ongevallen wel de voornaamste oorzaak gebleven.

Grafiek 6.10 geeft de evolutie weer van het aantal overlijdens als gevolg van geweldpleging en als gevolg van een ongeval sinds 2000.

6.9 Doodsoorzaken 1 tot 15 jaar

	2009		2010	
	Aantal	%	Aantal	%
Kinderen van 1 tot 5 jaar				
Infecties	3	5,4	2	3,9
Kanker en bloedaandoeningen	5	8,9	5	9,8
Stofwisseling	7	12,5	4	7,8
Spier- en zenuwaandoeningen	6	10,7	6	11,8
Hart en luchtwegen	6	10,7	9	17,6
Maag en darmen	0	0,0	2	3,9
Aangeboren aandoeningen	10	17,9	6	11,8
Sudden Infant Death Syndroom (SIDS)	2	3,6	1	2,0
Ongeval	15	26,8	11	21,6
Opzettelijk zichzelf schade toebrengen	0	0,0	0	0,0
Geweldpleging	1	1,8	2	3,9
Andere of onbekend	1	1,8	3	5,9
Totaal sterfgevallen kinderen van 1 tot 5 jaar	56	100,0	51	100,0
Kinderen van 5 tot 10 jaar				
Infecties	2	6,7	1	3,8
Kanker en bloedaandoeningen	8	26,7	8	30,8
Stofwisseling	1	3,3	1	3,8
Spier- en zenuwaandoeningen	4	13,3	4	15,4
Hart en luchtwegen	4	13,3	2	7,7
Maag en darmen	1	3,3	0	0,0
Aangeboren aandoeningen	2	6,7	2	7,7
Ongeval	8	26,7	5	19,2
Opzettelijk zichzelf schade toebrengen	0	0,0	0	0,0
Geweldpleging	0	0,0	1	3,8
Andere of onbekend	0	0,0	2	7,7
Totaal sterfgevallen kinderen van 5 tot 10 jaar	30	100,0	26	100,0

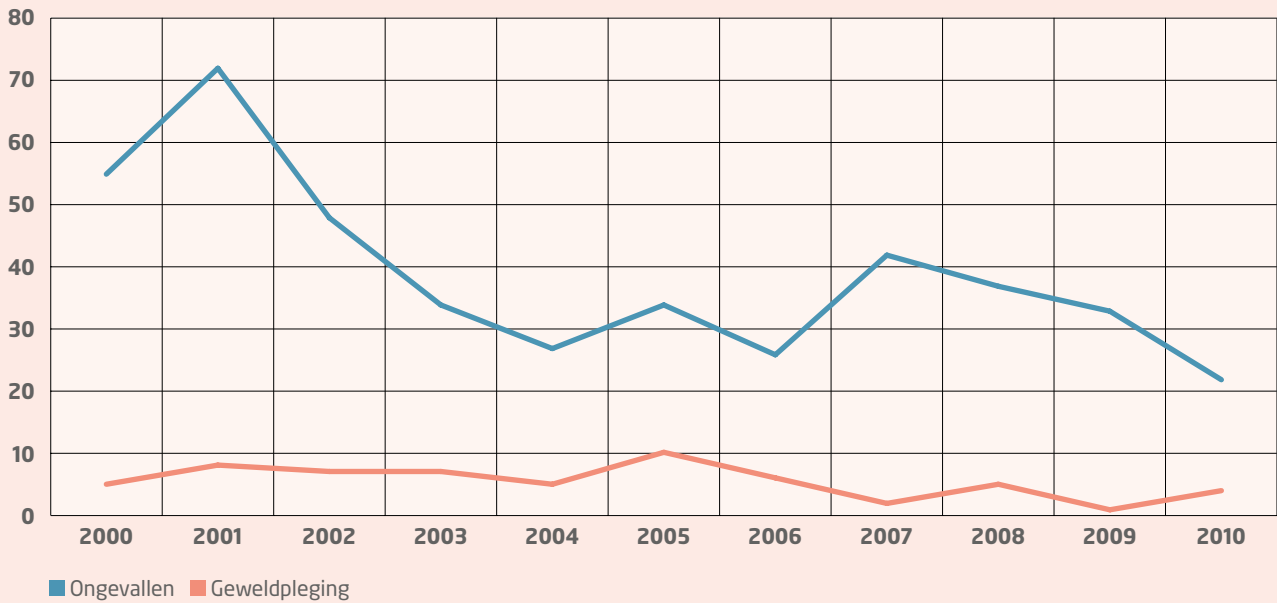
Vervolg op pagina 165

6.9 Doodsoorzaken 1 tot 15 jaar (vervolg)

	2009		2010	
	Aantal	%	Aantal	%
Kinderen van 10 tot 15 jaar				
Infecties	0	0,0	1	3,0
Kanker en bloedaandoeningen	9	25,0	7	21,2
Stofwisseling	1	2,8	2	6,1
Spier- en zenuwaandoeningen	4	11,1	2	6,1
Hart en luchtwegen	8	22,2	5	15,2
Maag en darmen	0	0,0	0	0,0
Aangeboren aandoeningen	1	2,8	2	6,1
Ongeval	10	27,8	6	18,2
Opzettelijk zichzelf schade toebrengen	3	8,3	4	12,1
Geweldpleging	0	0,0	1	3,0
Andere of onbekend	0	0,0	3	9,1
Totaal sterfgevallen kinderen van 10 tot 15 jaar	36	100,0	33	100,0
Totaal kinderen van 1 tot 15 jaar				
Infecties	5	4,1	4	3,6
Kanker en bloedaandoeningen	22	18,0	20	18,2
Stofwisseling	9	7,4	7	6,4
Spier- en zenuwaandoeningen	14	11,5	12	10,9
Hart en luchtwegen	18	14,8	16	14,5
Maag en darmen	1	0,8	2	1,8
Aangeboren aandoeningen	13	10,7	10	9,1
SIDS	2	1,6	1	0,9
Ongeval	33	27,0	22	20,0
Opzettelijk zichzelf schade toebrengen	3	2,5	4	3,6
Geweldpleging	1	0,8	4	3,6
Andere of onbekend	1	0,8	8	7,3
Totaal sterfgevallen kinderen van 1 tot 15 jaar	122	100,0	110	100,0

6.9 Oorzaken van overlijden bij kinderen van 1 tot 15 jaar in het Vlaamse Gewest, naar leeftijdscategorie
Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid

6.10 Overlijdens kinderen van 1 tot 15 jaar als gevolg van geweldpleging of een ongeval

6.10 Evolutie aantal overlijdens kinderen van 1 tot 15 jaar als gevolg van geweldpleging en als gevolg van een ongeval sinds 2000
Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid

3.3. Sterfgevallen als gevolg van een ongeval bij kinderen van 1 tot 15 jaar

Met 22 dodelijke ongevallen in 2010 wordt opnieuw een daling genoteerd (-11). Dit cijfer lag de voorbije jaren nooit zo laag. Het ligt zelfs lager dan in 2006 toen er 26 dodelijke ongevallen waren.

In tabel 6.11 bekijken we de sterfgevallen als gevolg van een ongeval in detail per leeftijd en volgens aard van het

ongeval. Ongeveer de helft van de overlijdens als gevolg van een ongeval zijn verkeersongevallen (10 op 22). De daling zet zich door voor elk van de onderscheiden leeftijdsgroepen. Bij de kinderen van 1 tot 5 jaar waren er 11 sterfgevallen (-4) als gevolg van een ongeval, waarvan 2 door een verkeersongeval. Bij de kinderen van 5 tot 10 jaar waren er 5 sterfgevallen door een ongeval (-3), waarvan 4 verkeersongevallen. Bij de kinderen van 10 tot 15 jaar waren er 6 sterfgevallen (-3) waarvan 4 verkeers-

ongevallen. Het aandeel verkeersongevallen als oorzaak voor het overlijden ligt dus hoger bij oudere kinderen dan bij kinderen van 1 tot 5 jaar.

6.11 Dodelijke ongevallen

	Kinderen van 1 tot 5 jaar		Kinderen van 5 tot 10 jaar		Kinderen van 10 tot 15 jaar		Totaal kinderen 1 tot 15 jaar	
	2009	2010	2009	2010	2009	2010	2009	2010
Voetganger	1	0	2	1	2	0	5	1
Wielrenner of motorrijder	0	0	0	2	2	0	2	2
Inzittende in een voertuig	2	0	0	0	1	1	3	1
Andere of niet gespecificeerd	1	2	2	1	4	3	7	6
Totaal verkeersongevallen	4	2	4	4	8	4	17	10
Verdrinking of onderdompeling	1	2	0	1	0	0	1	3
Onopzettelijke vergiftiging	1	1	1	0	0	0	2	1
Verhanging, wurging, verstikking	3	1	0	0	0	0	3	1
Vuur	4	0	0	0	0	0	4	0
Andere	2	5	3	0	1	2	6	7
Totaal overige ongevallen	11	9	4	1	1	2	16	12
Totaal	15	11	8	5	9	6	33	22

6.11 Oorzaken van dodelijke ongevallen bij kinderen onder de 15 jaar in het Vlaamse Gewest
Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid

4. MORBIDITEIT

Naast de sterftcijfers zijn de prevalentiecijfers omtrent ziekten en handicaps een belangrijke indicatie voor de gezondheidstoestand van de populatie. Hierna presenteren we cijfers over enkele voor kinderen relevante afwijkingen. Recente cijfers over het voorkomen van ziekten waren er immers niet.

4.1. Aangeboren afwijkingen

Gegevens over *aangeboren afwijkingen* bij alle kinderen in Vlaanderen zijn alleen beschikbaar vanuit de obstetrische registratie (SPE). In 2011 werd bij 1% van de geboorten *al in de perinatale periode* een of meerdere majeure afwijkingen vastgesteld. Dat is een lichte toename

ten opzichte van 2010 (+0,15%). Tabel 6.12 geeft een gedetailleerd beeld van de prevalentie van majeure aangeboren afwijkingen bij kinderen geboren in 2011*. Daaruit blijkt dat de afwijking gespleten lip/verhemelte het meest frequent voorkomt (13,2 per 10 000 geboorten), gevolgd door de afwijking ventrikelseptumdefect.

*Bij het interpreteren van dit cijfer moet rekening gehouden worden met het feit dat na prenatale opsporing in een aantal gevallen wordt overgegaan tot een abortus

6.12 Aangeboren majeure afwijkingen ⁽¹⁾

	Aantal 2009	Per 10 000 geboorten	Aantal 2010	Per 10 000 geboorten	Aantal 2011	Per 10 000 geboorten
Anencefalie	5	0,7	7	1,0	6	0,9
Spina bifida	20	2,9	15	2,1	20	2,9
Hydrocefalie	24	3,5	23	3,3	29	4,2
Transpositie grote vaten	19	2,8	34	4,9	31	4,5
Afwijking long	12	1,7	10	1,4	6	0,9
Atresie dunne darm	8	1,2	15	2,1	17	2,4
Nier agenese	13	1,9	10	1,4	25	3,6
Craniosynostosis	1	0,1	5	0,7	15	2,2
Turner syndroom	5	0,7	1	0,1	4	0,6
Obstructie nierbekken en ureter	35	5,1	31	4,4	47	6,8
Gespleten lip/verhemelte	87	12,7	120	17,2	92	13,2

Vervolg op pagina 169

6.12 Aangeboren majeure afwijkingen ⁽¹⁾ (vervolg)

	Aantal 2009	Per 10 000 geboorten	Aantal 2010	Per 10 000 geboorten	Aantal 2011	Per 10 000 geboorten
Anale imperforatie	15	2,2	7	1,0	9	1,3
Reductie ledematen	28	4,1	31	4,4	26	3,7
Tetralogie van Fallot	20	2,9	13	1,9	23	3,3
Oesofagale atresie	19	2,8	11	1,6	16	2,3
Atresie anus	10	1,5	9	1,3	21	3,0
Twin-to-twin transfusie syndroom	2	0,3	1	0,1	11	1,6
Skeletdysplasie/dwerggroei	15	2,2	23	3,3	18	2,6
Hydrops foetalis	10	1,5	9	1,3	8	1,1
Poly-/multikystische nierdysplasie	17	2,5	19	2,7	22	3,2
Hernia diafragmatica	16	2,3	22	3,1	29	4,2
Omfalocele	9	1,3	17	2,4	7	1,0
Gastroschisis	15	2,2	9	1,3	22	3,2
Ventrikelseptumdefect	81	11,8	63	9,0	82	11,8
Atresie galwegen	3	0,4	2	0,3	3	0,4
Hypospadias	67	9,7	71	10,2	80	11,5
Cystische hygroma	1	0,1	4	0,6	2	0,3
Trisomie 21	41	6,0	46	6,6	48	6,9
Trisomie 18	5	0,7	4	0,6	9	1,3
Trisomie 13	4	0,6	6	0,9	7	1,0
Andere hartafwijkingen	65	9,5	54	7,7	76	10,9
Totaal kinderen met een of meer aangeboren majeure afwijkingen	565	82,2	595	85,1	677	97,3

6.12 Geregistreerde aangeboren majeure afwijkingen (perinatale periode) in Vlaanderen: aantal en per 10 000 geboorten

Bron: H. Cammu, E. Martens, G. Martens, C. Van Mol, Y. Jacquemyn, *Perinatale activiteiten in Vlaanderen 2011*. SPE, Brussel

(1) Majeure afwijkingen vastgesteld bij de geboorten in kraamklinieken ($\geq$ 500 g). Bij een kind kan meer dan 1 afwijking worden vastgesteld

De registratie door het SPE is evenwel niet adequaat om het exact aantal aangeboren majeure misvormingen op te sporen. De einddiagnose is niet steeds af te leiden uit het registratieformulier en bij een aantal kinderen wordt de afwijking pas later vastgesteld. De Eurocatregistratie registreert *aangeboren afwijkingen* tot de leeftijd van 1 jaar. Voor Vlaanderen neemt de hele provincie Antwerpen deel aan de Eurocatregistratie. De voorlopige cijfers voor 2011 moeten omzichtig worden gehanteerd. In het verleden is gebleken dat de definitieve cijfers voor een aantal afwijkingen nogal verschillen van de voorlopige cijfers. Ook in de loop van 2013 komen er nog meldingen binnen, mede omdat er soms nogal wat tijd over gaat om een diagnose te stellen. Daarom bespreken we de cijfers van 2010.

Bij 255 op 10 000 kinderen worden een of meerdere aangeboren afwijkingen vastgesteld (2010). We overlopen de stelsels die het frequentst zijn aangetast. Hartafwijkingen komen bij 69,95 per 10 000 geboorten voor. Het gaat vooral om een ernstige coronaire hartziekte, een ventrikelseptumdefect, in de volksmond 'een gaatje in het hart' of om atriumseptumdefect. Bij 45,2 op 10 000 geboorten zijn de ledematen aangetast. Chromosomale afwijkingen komen voor bij bijna

6.13 Aangeboren afwijkingen tot 1 jaar ⁽¹⁾⁽²⁾

	Per 10 000 geboorten	
	2010	2011
Zenuwstelsel	29,84	28,16
<i>waarvan neuralebuisdefecten (o.a. spina bifida)</i>	9,33	6,10
<i>hydrocefalie</i>	4,20	9,39
<i>microcefalie</i>	4,70	3,80
Oog	5,60	6,10
Oor, gezicht, nek	6,99	4,69
Hart	69,95	76,49
<i>waarvan ernstige coronaire hartziekte</i>	20,52	22,53
<i>ventrikelseptumdefect</i>	28,44	33,79
<i>atriumseptumdefect</i>	13,99	12,67
Respiratoir stelsel	8,86	10,79
Orofaciale clefts	18,19	16,89
<i>waarvan gespleten lip met of zonder verhemelte</i>	13,99	11,26
<i>gespleten verhemelte</i>	4,20	5,63
Spijverteringsstelsel	19,58	15,96
Buikwanddefecten	4,66	5,63
Urinaire stelsel	34,97	36,60
Genitaal stelsel	27,05	16,89
<i>waarvan hypospadie</i>	23,78	12,67
Ledematen	45,23	52,09
<i>waarvan klompvoet</i>	7,93	14,55
<i>heupluxatie en/of dysplasie</i>	4,20	4,69
<i>polydactylie</i>	16,79	15,02
<i>syndactylie</i>	3,73	2,35
Metabool	6,99	10,32
Chromosomale afwijkingen	34,97	32,38
<i>waarvan syndroom van Down (trisomie 21)</i>	19,12	15,02

Vervolg op pagina 171

35 per 10 000 geboorten, afwijkingen aan het zenuwstelsel bij 29,8 per 10 000 geboorten en afwijkingen aan het genitale stelsel bij 27,1 op 10 000 geboorten. 19 kinderen op 10 000 werden met trisomie 21 geboren (zie tabel 6.13).

6.13 Aangeboren afwijkingen tot 1 jaar ⁽¹⁾ ⁽²⁾ (vervolg)

	Per 10 000 geboorten	
	2010	2011
Teratogene syndromen met afwijkingen	3,26	4,69
Genetische syndromen en microdeleties	9,33	7,98
Andere afwijkingen	14,40	17,20
Totaal kinderen met een of meerdere aangeboren afwijkingen	255,07	243,09

6.13 Geregistreerde aangeboren afwijkingen tot 1 jaar in de provincie Antwerpen per 10 000 geboorten, berekening maart 2013

Bron: Eurocat, Provinciaal Instituut voor Hygiëne, Antwerpen

(1) Eurocat registreert elke aangeboren afwijking bij pasgeborenen, hetzij levend geboren, hetzij doodgeboren, bij kinderen tot 1 jaar, bij foetussen geboren na 20 weken zwangerschap en bij geïnduceerde abortus wegens een afwijking

(2) Bij een kind kan meer dan één afwijking worden vastgesteld

4.2. Aangeboren gehoorverlies

Bij 2 op 1000 geteste kinderen

Aangeboren gehoorverlies kan al op zeer jonge leeftijd worden vastgesteld. In Vlaanderen worden nagenoeg alle à terme geboren kinderen in de eerste levensmaanden getest door Kind en Gezin. Bij 2,10 per 1000 in 2012 geboren en door Kind en Gezin geteste kinderen werd een aangeboren gehoorafwijking vastgesteld (voorlopig cijfer) (tabel 6.14).

In tabel 6.15 wordt de mate van gehoorverlies weergegeven. In 2012 gaat het bij meer dan de helft van de kinderen (61,1%) om bilateraal gehoorverlies en is bij 81,2% revalidatie noodzakelijk (verlies van meer dan 40 dB bilateraal).

6.14 Incidentie gehoorverlies ⁽¹⁾

2008	2,61
2009	2,53
2010	2,19
2011	2,23
2012 ⁽²⁾	2,10

6.14 Incidentie van aangeboren gehoorverlies bij kinderen getest door Kind en Gezin, per 1000 geteste kinderen

Bron: Kind en Gezin - Ikaros/Mirage

(1) Niet inbegrepen: kinderen die werden opgenomen op een NIC-afdeling

(2) Voorlopige cijfers. (Nog) niet inbegrepen: 6 niet-conclusieve rapporten

6.15 Mate van gehoorverlies

	Unilateraal	Bilateraal
2008		
21 t/m 40 dB	6	19
41 t/m 70 dB	34	50
71 t/m 90 dB	15	16
> 90 dB	13	16
Totaal met geclassificeerd gehoorverlies	68	101
2009		
21 t/m 40 dB	2	7
41 t/m 70 dB	27	39
71 t/m 90 dB	14	19
> 90 dB	23	30
Totaal met geclassificeerd gehoorverlies	66	95
2010		
21 t/m 40 dB	5	8
41 t/m 70 dB	21	40
71 t/m 90 dB	15	13
> 90 dB	25	14
Totaal met geclassificeerd gehoorverlies	66	75
2011		
21 t/m 40 dB	3	10
41 t/m 70 dB	19	34
71 t/m 90 dB	16	20
> 90 dB	25	14
Totaal met geclassificeerd gehoorverlies	63	78
2012 ⁽¹⁾		
21 t/m 40 dB	8	7
41 t/m 70 dB	20	40
71 t/m 90 dB	11	16
> 90 dB	12	17
Totaal met geclassificeerd gehoorverlies	51	80

6.15 Kinderen met een aangeboren gehoorafwijking vastgesteld na een positieve gehoortest bij Kind en Gezin: mate van het gehoorverlies uitgedrukt in decibel (dB)

Bron: Kind en Gezin

(1) Voorlopige cijfers. (Nog) niet inbegrepen: 6 niet-conclusieve rapporten

5. SLACHTOFFERS VAN ONGEVALLLEN IN HET VERKEER

Daling aantal zware verkeersslachtoffers, maar stijging aantal dodelijke slachtoffers

Naast de dodelijke slachtoffers raken elk jaar heel wat kinderen ernstig gewond in een verkeersongeval. Hierna bekijken we de meest recente cijfers per leeftijdsgroep. In 2011 *stierven* in het Vlaamse Gewest 4 kinderen onder de 5 jaar en raakten er 40 *ernstig gewond* in een

verkeersongeval. In de leeftijdsgroep 5 tot 10 jaar ging het om 6 dodelijke slachtoffers en 48 ernstig gewonde kinderen en in de leeftijdsgroep 10 tot 15 jaar om 5 dodelijke slachtoffers en 101 ernstig gewonde kinderen. Tegenover 2010 is er een stijging van het aantal dodelijke slachtoffers (+4), maar een daling (-12) van het aantal ernstig gewonde kinderen (zie tabel 6.16). Als er wordt gekeken naar de aard van

de weggebruiker, dan valt het op dat de slachtoffers vooral voetgangers (of bestuurders) waren.

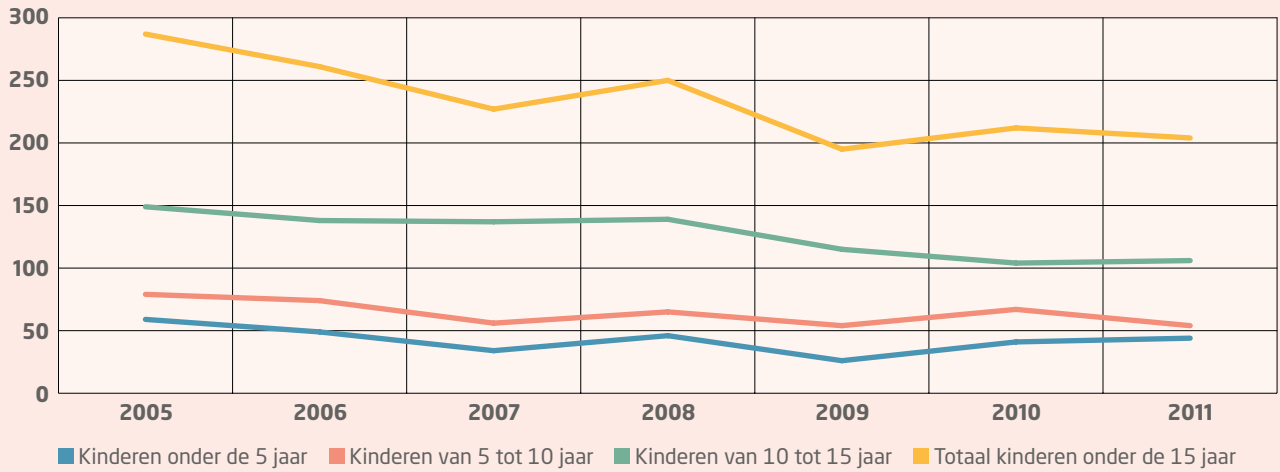
Grafiek 6.17 schetst de evolutie sinds 2005. Het aantal zware verkeersslachtoffers nam licht af. Deze daling doet zich echter enkel voor bij de 5- tot 10-jarigen, bij de 1- tot 5-jarigen en bij de 10- tot 15-jarigen is er sprake van een lichte stijging.

6.16 Verkeersslachtoffers

	2010			2011		
	Doden binnen 30 dagen	Ernstig gewonden ⁽¹⁾	Totaal	Doden binnen 30 dagen	Ernstig gewonden ⁽¹⁾	Totaal
Naar leeftijd						
Kinderen onder de 5 jaar	1	40	41	4	40	44
Kinderen van 5 tot 10 jaar	4	63	67	6	48	54
Kinderen van 10 tot 15 jaar	6	98	104	5	101	106
Totaal	11	201	212	15	189	204
Naar aard weggebruiker						
Bestuurder of voetganger	9	149	158	11	135	146
Passagier	2	52	54	4	54	58
Totaal	11	201	212	15	189	204

6.16 Verkeersslachtoffers in het Vlaamse Gewest - aantal doden binnen 30 dagen en ernstig gewonden onder de 15 jaar naar leeftijdsklasse en naar aard van de weggebruiker
Bron: Belgisch Instituut voor de Verkeersveiligheid

(1) Ernstig gewonden: opname in ziekenhuis voor meer dan 24 uur noodzakelijk

6.17 Evolutie verkeersslachtoffers

6.17 Evolutie aantal zware verkeersslachtoffers (dodelijke slachtoffers en zwaargewonde kinderen) in het Vlaamse Gewest sinds 2005
Bron: Belgisch Instituut voor de Verkeersveiligheid

6. KINDERMISHANDELING

In de loop van 2012 werden 9372 kinderen aangemeld bij de vertrouwenscentra kindermishandeling. Voor 7368 kinderen ging het om een (vermoeden van een) concrete situatie van mishandeling of verwaarlozing, dat wil zeggen dat 55,7 op 10 000 kinderen in het Vlaamse Gewest voor een concrete situatie werden aangemeld

6.1. Inleiding op de cijfers

Voor cijfers over het voorkomen van kindermishandeling bij minderjarigen baseren we ons op de contactopnames met de vertrouwenscentra kindermishandeling (VK). Met de VK's wordt voor uiteenlopende zaken contact opgenomen. Het kan gaan over concrete situaties van kindermishandeling: seksueel geweld, fysieke mishandeling of verwaarlozing, emotionele mishandeling of verwaarlozing. Soms gaat het over een risicosituatie. Nog andere contactopnames blijken te gaan over onduidelijke problematieken. Tot slot zijn er ook contactopnames bij verwerkingsproblemen n.a.v. een vroegere mishandeling of verwaarlozing en contactopnames voor andere

problemen dan kindermishandeling. In het vervolg van deze tekst spreken we over meldingen.

Omdat de registratie van de meldingen en de problematieken complex kan zijn omdat 1 melding over meerdere kinderen kan gaan en omdat in 1 melding (voor verschillende kinderen, maar ook per kind) meerdere problematieken kunnen gemeld worden, is het belangrijk om toe te lichten hoe de gegevens werden berekend en wat er precies wordt gepresenteerd in de tabellen. De berekeningswijze werd - onder andere door een andere telling van de problematieken - trouwens ietwat aangepast ten opzichte van de voorgaande jaren, waardoor de precieze evolutie dit jaar niet zuiver geïnterpreteerd kan worden.

De VK's krijgen niet alleen meldingen over minderjarigen, maar ook over meerderjarigen (18 jaar en ouder). In 2012 ging het om een 800-tal meldingen waarvan ongeveer twee derde betrekking had op een concrete situatie van mishandeling of verwaarlozing. Deze meldingen nemen we verder in dit punt niet meer mee. Ook de meldingen over kinderen waarvan de leeftijd niet (juist) genoteerd werd, laten we buiten beschouwing in de verdere analyses. In

2012 betrof het meer dan 150 meldingen, waaronder een 100-tal meldingen van concrete situaties van mishandeling en/of verwaarlozing. We presenteren dus enkel cijfers over meldingen en gemelde kinderen voor kinderen waarvan we weten dat het minderjarigen zijn, met inbegrip van de ongeboren kinderen en de kinderen die aangeduid werden als verlengd minderjarigen. Ook dit gegeven moet meegenomen worden bij de interpretatie van de evolutie van de cijfers.

De cijfers hebben enkel betrekking op de meldingen en de kinderen die betrokken waren bij meldingen in de loop van 2012. De kinderen die door de vertrouwenscentra in 2012 begeleid werden na aanmelding in een voorgaand jaar en de kinderen uit de nog niet afgesloten kinddossiers van voorgaand(e) ja(a)r(en) zitten niet vervat in deze cijfers.

Bij het aantal meldingen werden de onderlinge meldingen tussen VK's niet meegeteld wanneer het ene VK het kind al had geregistreerd.

De cijfers over kinderen hebben betrekking op unieke kinderen, dat wil zeggen dat er geen dubbeltellingen in

de cijfers op kindniveau aanwezig zijn, zelfs al werd 1 kind verschillende keren aangemeld.

De cijfers over het aantal meldingen zijn minder eenduidig te interpreteren, net omdat 1 melding meerdere kinderen en meerdere problematieken kan omvatten. Het totale aantal aangemelde problematieken ligt dus hoger dan het aantal meldingen, waardoor het eigenlijk ook niet mogelijk is om elke melding tot een bepaalde problematiek te herleiden. Als we op het niveau van de gemelde problematieken zouden tellen, dan zien we dat er 961 risicosituaties en 649 verwerkings- of andere problematieken gemeld werden. Als we alle meldingen waarin een risicosituatie, een verwerkingsproblematiek, een onbekende problematiek of een combinatie van deze problematieken gemeld werd (voor 1 of meerdere kinderen) samentellen, stellen we vast dat er in 2012 bij 1597 (23,3%) meldingen (ook) een andere problematiek dan een (vermoeden van een) concrete situatie gemeld werd (zie tabel 6.18).

6.2. Aantal meldingen en gemelde kinderen

In de 6 VK's werden in 2012 in totaal 6843 *meldingen* genoteerd (zie tabel 6.18). Dit aantal ligt iets lager dan in 2011. 80% van die meldingen bevatte (een vermoeden van) een concrete situatie van mishandeling en/of verwaarlozing.

Het is belangrijk deze 'daling' te situeren ten opzichte van de opstart van het meldpunt 1712. Dit onafhankelijk meldpunt is een samenwerkingsverband van VK's en centra algemeen welzijnswerk en is bedoeld als uniek meldpunt voor burgers. Elke burger kan er terecht met elk vermoeden van of melding van vormen van geweld, misbruik en kindermishandeling. De opstart ervan in maart 2012 leidde - mogelijks - tot een verschuiving van de meldingen die oorspronkelijk bij de VK's terecht kwamen.

In 2012 waren er bij al deze meldingen 9372 minderjarigen betrokken waarvan 7368 (78,6%) kinderen gemeld werden voor een (vermoeden van een) concrete situatie van mishandeling of verwaarlozing. Het totale aantal *gemelde kinderen* lag in 2012 heel wat lager dan in 2011 (zie tabel 6.18). Grafiek 6.19 geeft de evolutie weer van het aantal gemelde kinderen naar aard van de melding sinds 2005.

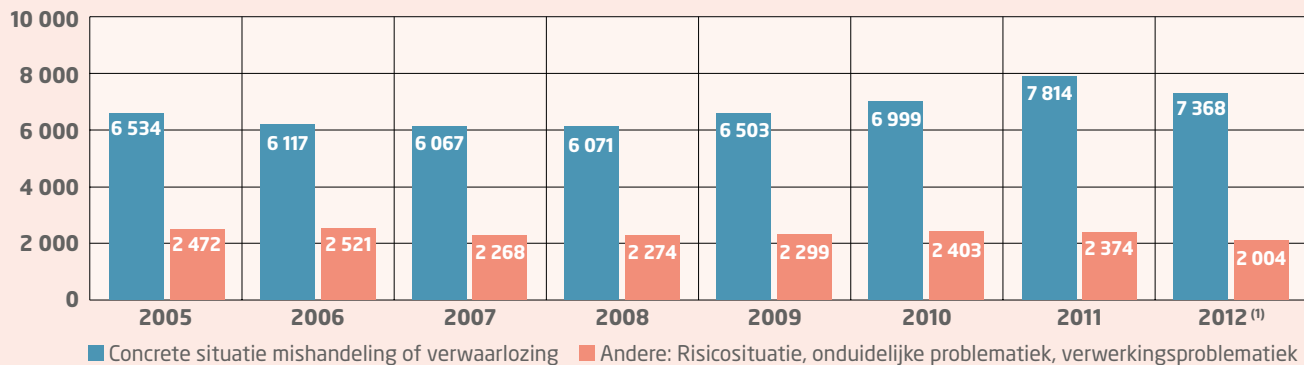
6.18 Aantal meldingen en betrokken kinderen

	Totaal in 2011	Aandeel in 2011	Totaal in 2012	Aandeel in 2012
Aantal meldingen van een				
(vermoeden van een) Concrete situatie van mishandeling of verwaarlozing	5 510	76,9	5 473	80,0
Andere problematiek	1 653		1 597	
Totaal aantal unieke meldingen	7 163		6 843	
Aantal kinderen gemeld voor een				
(vermoeden van een) Concrete situatie van mishandeling of verwaarlozing	7 814	76,7	7 368	78,6
Andere	2 374	23,3	2 004	21,4
<i>Risicosituatie</i>	1 482	14,5	1 212	12,9
<i>Verwerkingsproblematiek, onbekende, onduidelijke of andere problematiek</i>	892	8,8	792	8,5
Totaal	10 188	100,0	9 372	100,0

6.18 Aantal meldingen bij de vertrouwenscentra kindermishandeling en aantal gemelde kinderen - 2011-2012

Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

6.19 Evolutie aantal gemelde kinderen

6.19 Evolutie van het aantal gemelde kinderen bij de vertrouwenscentra kindermishandeling sinds 2005 naar aard van de melding

Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

(1) Door een licht aangepaste berekeningswijze moeten de evoluties in globale zin geïnterpreteerd worden

6.3. Aantal gemelde kinderen per 10 000 minderjarigen

In 2012 bedroeg *het totale aantal gemelde kinderen per 10 000 kinderen* in het Vlaamse Gewest 69,8 tegenover 77,1 in 2011 (zie tabel 6.20). Het aantal kinderen in het Vlaamse Gewest gemeld voor een concrete situatie van mishandeling of verwaarlozing bedroeg 55,7 per 10 000 in 2012 tegenover 59,4 in 2011. In grafiek 6.21 wordt de evolutie per 10 000 kinderen weergegeven sinds 2005. De grootste stijgingen/dalingen doen zich vooral bij de meldingen voor concrete mishandeling of verwaarlozing voor, bij de andere problematieken bleven de verschillen relatief gering.

Het relatieve aantal gemelde kinderen verschilt naargelang van de provincie (zie tabel 6.20). We bekijken de meldingen voor een (vermoeden van een) concrete situatie van mishandeling of verwaarlozing. Per 10 000 kinderen onder de 18 jaar worden er in de provincie Antwerpen 71,7 kinderen gemeld voor (een vermoeden van) een concrete situatie van mishandeling of verwaarlozing. Met 52,4 kinderen per 10 000 scoort de provincie Limburg nog net iets hoger dan Vlaams-Brabant, Oost- en West-Vlaanderen (respectievelijk 49,6, 48,7 en 47,4 per 10 000 kinderen onder de 18 jaar).

Wanneer we alle meldingen bekijken merken we dat verhoudingsgewijs de

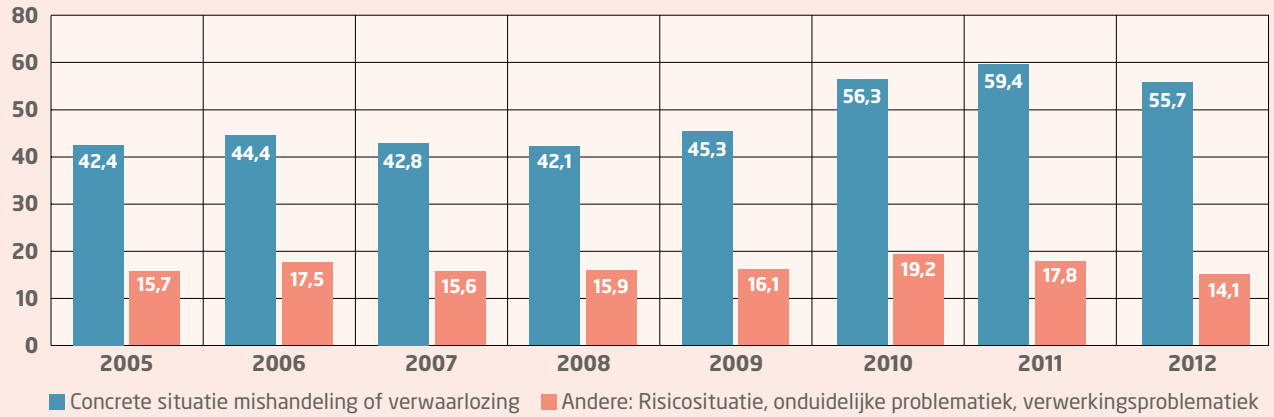
meeste kinderen waarvoor in 2012 contact met een VK werd opgenomen in de provincie Antwerpen wonen (83,1 per 10 000). Voor de overige provincies ligt het voorkomen per 10 000 kinderen onder het niveau van het Vlaamse Gewest. In dalende volgorde zijn dit Limburg, Oost-Vlaanderen, West-Vlaanderen en Vlaams-Brabant (zie grafiek 6.20).

6.20 Aantal gemelde kinderen per 10 000 per provincie

	Concrete situatie: mishandeling of verwaarlozing		Andere: Risicosituatie, onduidelijke problematiek, verwerkingsproblematiek		Totaal	
	2011	2012	2011	2012	2011	2012
Antwerpen	70,1	71,7	14,1	11,4	84,2	83,1
Vlaams-Brabant	62,6	49,6	16,3	11,0	78,9	60,7
West-Vlaanderen	48,6	47,4	19,2	14,1	67,8	61,5
Oost-Vlaanderen	46,4	48,7	21,1	18,4	67,4	67,1
Limburg	68,8	52,4	19,8	16,4	88,6	68,8
Vlaams Gewest	59,4	55,7	17,7	14,1	77,1	69,8

6.20 Kindermishandeling: aantal gemelde kinderen per 10 000 kinderen onder de 18 jaar in het Vlaamse Gewest en volgens provincie naar aard van de melding
Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

6.21 Evolutie aantal gemelde kinderen per 10 000

6.21 Evolutie sinds 2005 van het aantal bij de vertrouwenscentra kindermishandeling gemelde kinderen per 10 000 kinderen onder de 18 jaar naar aard van de melding - Vlaams Gewest
Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

6.4. Geregistreeerde problematieken bij (vermoedens van) een concrete situatie van mishandeling/verwaarlozing

Bij elke melding voor een kind kan het VK 2 problematieken registreren, wat ook heel vaak gebeurt. Wanneer we gaan tellen hoe vaak een problematiek wordt vermeld - ongeacht of deze als eerste of tweede problematiek geregistreerd wordt - kunnen we nagaan wat het voorkomen is van elk van de problematieken. Op deze manier leiden we af dat situaties van lichamelijke en emotionele mishandeling het meest vermeld worden bij de gemelde kinderen, gevolgd door lichamelijke verwaarlozing, emotionele verwaarlozing en incest. Incest kwam voor bij de melding van 20,8% aangemelde minderjarigen (zie tabel 6.22).

Als we het totale aantal minderjarigen, gemeld binnen een concrete situatie van mishandeling of verwaarlozing, bekijken volgens de plegers, hetzij meerderjarige of minderjarige pleger, merken we dat ongeveer 6% van de 7368 minderjarigen te maken had met een minderjarige pleger. De meest geregistreeerde problematieken bij minderjarige plegers zijn extrafamiliaal en intrafamiliaal seksueel misbruik.

6.22 Kinderen gemeld voor een concrete situatie van mishandeling of verwaarlozing: gemelde problematieken

Meldingen mishandeling of verwaarlozing door volwassenen	2012	
	Aantal	% ⁽¹⁾
Lichamelijke mishandeling	3 394	46,1
Lichamelijke verwaarlozing	2 266	30,8
Emotionele mishandeling	3 442	46,7
Emotionele verwaarlozing	1 702	23,1
Incest	1 530	20,8
Extrafamiliaal seksueel misbruik	892	12,1
Onbekend of het incest is	530	7,2
Meldingen grensoverschrijdend gedrag door minderjarigen		
Grensoverschrijdend gedrag door minderjarige, onbepaalde problematiek	108	1,5
Lichamelijke mishandeling	36	0,5
Emotionele mishandeling	10	0,1
Seksueel misbruik - incest	230	3,1
Seksueel misbruik - extrafamiliaal	334	4,5

6.22 Kinderen gemeld bij de vertrouwenscentra kindermishandeling voor een (vermoeden van een) concrete situatie van mishandeling of verwaarlozing naargelang van de gemelde problematieken - 2012

Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

(1) Percentage berekend ten opzichte van de 7368 kinderen die aangemeld werden voor (een vermoeden van) een concrete situatie van mishandeling of verwaarlozing

6.5. Aantal meldingen per meldende instantie

Als we - ongeacht de aard van de melding - kijken naar alle meldingen, dan zien we dat 34,6% van de melders komt uit de primaire omgeving van het kind. 36,8% komt van hulpverleners en ongeveer een kwart (24,2%) van de meldingen komt van scholen en opvangvoorzieningen. 0,5% van de meldingen kwam van een persoon uit de omgeving van de dader en bij 0,6% van

de meldingen bleef de melder onbekend (zie tabel 6.23). Nieuw zijn de meldingen vanuit het meldpunt Geweld, Misbruik en Kindermishandeling (2,1%). Het aandeel meldingen vanuit de preventieve zorg van Kind en Gezin bedraagt 3% van het totale aantal meldingen.

Als we enkel de meldingen voor (een vermoeden van) een concrete situatie van mishandeling of verwaarlozing bekijken dan blijkt dat 35% van deze meldingen

afkomstig was uit de primaire omgeving van het kind. Het ging daarbij het meest om meldingen door de biologische moederfiguur (30% binnen deze groep van meldingen). Andere belangrijke melders uit de primaire omgeving zijn grootouders en burens/personen uit de woonomgeving (beide ongeveer 11%).

35,5% van de meldingen voor concrete situaties kwam van hulpverleners (17,1% uit de gezondheidszorg, 11,4% vanuit wel-

6.23 Meldende instantie

	Concrete situatie mishandeling of verwaarlozing		Risicosituatie, verwerkingsproblematiek of andere problematiek		Totaal	
	2011	2012	2011	2012	2011	2012
Primaire omgeving	39,3	35,0	40,0	33,3	39,4	34,6
Gezondheidszorg	15,9	17,1	21,2	21,9	17,1	18,0
<i>waarvan Kind en Gezin</i>	2,1	2,5	5,8	5,5	3,1	3,0
Welzijnsorganisaties	13,1	11,4	14,5	13,9	13,4	12,2
Bijzondere jeugdbijstand	5,8	7,0	5,9	6,1	5,8	6,6
Meldpunt Geweld, Misbruik en Kindermishandeling ⁽¹⁾	-	2,0	-	2,5	-	2,1
Justitiële instanties	1,2	1,0	1,3	1,6	1,2	1,1
Opvangvoorziening baby's en peuters	1,5	1,9	1,8	2,3	1,6	2,0
Schoolse en buitenschoolse voorziening	21,8	23,6	13,3	16,9	19,9	22,2
Persoon uit de omgeving van de dader	0,7	0,5	0,5	0,6	0,7	0,5
Onbekend	0,9	0,5	1,5	1,0	1,0	0,6
Niet ingevuld	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0
Totaal	100,0 (N=5510)	100,0 (N= 5473)	100,0 (N=1653)	100,0 (N= 1597)	100,0 (N=7163)	100,0 (N= 6843)

6.23 Aantal meldingen bij de vertrouwenscentra kindermishandeling: meldende instantie (percentage) naar aard van melding

Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

(1) Aangezien het meldpunt van start ging in 2012, zijn er geen cijfers voorhanden voor 2011

zijnsorganisaties en 7% uit de bijzondere jeugdzorg).

Meldingen over concrete situaties van mishandeling/verwaarlozing door andere

professionelen vormen samen 26,5%. Het gaat hierbij om meldingen vanuit justitiële instanties (1%), opvangvoorzieningen voor baby's en peuters (1,9%) en schoolse voor-

zieningen en buitenschoolse opvangvoorzieningen (23,6%). Vooral het aandeel van deze laatste groep is verhoudingsgewijs in 2012 gestegen.

7. DE EUROPESE CONTEXT

7.1. Leeftijd vrouwen bij bevalling

De gemiddelde leeftijd van de vrouw bij de bevalling ligt volgens de recentst beschikbare cijfers in alle bestudeerde landen boven de 29 jaar. In Spanje, Ierland en Italië (cijfer 2011) ligt de gemiddelde leeftijd zelfs boven de 31 jaar (zie tabel 6.24). De leeftijd waarop vrouwen kinderen krijgen, is de laatste jaren nagenoeg constant licht stijgend. Op 10 jaar tijd zien we in België, Duitsland, Luxemburg, Denemarken, Portugal, Italië, Oostenrijk en het Verenigd Koninkrijk en Ierland zelfs een verhoging van de gemiddelde leeftijd met meer dan 1 jaar.

6.24 Leeftijd bij bevalling

	2000	2005	2007	2008	2009	2010	2011
Vlaams Gewest	29,2	29,6	29,7	29,7	29,7	29,8	29,9
België	28,8	29,3	29,5	29,6	29,6	29,8	29,9
Aangrenzende landen							
Duitsland	28,8	29,5	29,9	30,1	30,2	30,4	30,5
Frankrijk	29,3	29,7	29,8	29,9	29,9	30,0	30,0
Luxemburg	29,3	29,8	30,2	30,5	30,7	30,8	30,8
Nederland	30,3	30,6	30,6	30,7	30,7	30,8	30,9
Noordse landen							
Finland	29,6	29,9	30,0	30,1	30,1	30,2	30,3
Denemarken	29,2	30,2	30,4	30,4	30,5	30,6	30,7
Zweden	29,9	30,5	30,6	30,6	30,7	30,7	30,8
Mediterrane landen							
Griekenland	29,6	29,9	30,0	30,1	30,2	30,3	30,4
Italië	30,4	30,9	31,1	31,1	31,2	31,3	31,4
Portugal	28,6	29,3	29,5	29,6	29,7	29,9	30,1
Spanje	30,7	30,9	30,8	30,8	31,0	31,2	31,5
Andere landen							
Oostenrijk	28,2	29,0	29,4	29,5	29,7	29,8	30,0
Verenigd Koninkrijk	28,5	29,1	29,3	29,3	29,3	29,6	29,7
Ierland	30,4	31,2	31,2	31,2	31,2	31,2	31,5

6.24 Gemiddelde leeftijd van de vrouw bij de bevalling sinds 2000 in de EU-15-landen
Bronnen: Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie (SPE)
Eurostat, website

7.2. Keizersneden

Met 193,3 keizersneden per 1000 levend geboren bevindt Vlaanderen zich in een middenpositie, al is de situering niet evident bij gebrek aan recente cijfers voor alle landen. Vooral in (2008) Nederland, maar ook in Finland en Zweden ligt het aandeel keizersneden heel wat lager. In 2009 lag het aandeel keizersneden het hoogst in Italië, namelijk 383,5 per 1000 levend geboren (zie tabel 6.25).

6.25 Keizersneden

	2000	2005	2007	2008	2009	2010	2011
Vlaams Gewest	169,7	193,0	197,1	201,5	197,8	190,2	193,3
België	NB	NB	NB	NB	NB	NB	NB
Aangrenzende landen							
Duitsland	208,8	267,4	284,0	293,7	302,9	NB	NB
Frankrijk	171,5	NB	NB	NB	NB	NB	NB
Luxemburg	198,0	NB	NB	NB	312,5	NB	NB
Nederland	118,7	135,7	139,2	143,0	NB	NB	NB
Noordse landen							
Finland	157,8	162,8	162,6	164,9	157,5	161,4	NB
Denemarken	150,5	197,3	211,6	207,5	213,5	208,0	NB
Zweden	144,9	167,8	170,8	166,9	NB	NB	NB
Mediterrane landen							
Griekenland	NB	NB	NB	NB	NB	NB	NB
Italië	333,0	382,4	386,4	385,4	383,5	NB	NB
Portugal	277,3	339,8	349,1	355,7	361,6	NB	NB
Spanje	215,1	250,1	252,9	246,8	249,5	NB	NB
Andere landen							
Oostenrijk	172,0	244,2	271,5	280,0	288,0	288,8	NB
Verenigd Koninkrijk	199,7	222,8	229,7	230,9	231,8	236,7	NB
Ierland	214,3	261,9	265,9	267,7	263,6	NB	NB

6.25 Aantal keizersneden per 1000 levend geboren in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie

WHO Regional Office for Europe, European Health for all database (website)

(1) Betreft het Vlaamse Gewest en een Nederlandstalige kraamkliniek in Brussel; aantal per 1000 geboren

NB: niet beschikbaar

7.3. Geboortegewicht

Het voorkomen van een geboortegewicht lager dan 2500 gram is erg uiteenlopend in de EU-15-landen. Finland en Zweden scoren zeer goed, met 4,1 en 4,3 kinderen met een laag geboortegewicht per 100 levend geboren. Met 6,7 per 100 levend geboren in 2011 scoort Vlaanderen aan de hoge kant. In Griekenland, Portugal, Spanje, Luxemburg, Frankrijk en in het Verenigd Koninkrijk is dit hoger dan 7 (zie tabel 6.26).

6.26 Laag geboortegewicht

	2000	2005	2007	2008	2009	2010	2011
Vlaanderen ⁽¹⁾	6,8	6,8	6,7	6,9	6,9	6,8	6,7
België	7,0	7,0	6,8	6,9	7,0	NB	NB
Aangrenzende landen							
Duitsland	6,4	6,8	6,9	6,9	6,9	6,9	NB
Frankrijk	NB	NB	NB	NB	NB	7,1	NB
Luxemburg	7,5	NB	NB	7,0	NB	6,9	7,1
Nederland	NB	6,4	6,2	6,3	NB	NB	NB
Noordse landen							
Finland	4,5	4,2	4,9	4,1	4,3	4,3	4,1
Denemarken	4,7	4,9	6,7	6,5	6,1	5,3	NB
Zweden	4,4	4,1	4,2	4,3	NB	NB	NB
Mediterrane landen							
Griekenland	8,1	8,8	8,8	8,4	9,6	NB	NB
Italië	NB	7,2	6,6	6,9	NB	NB	NB
Portugal	7,1	7,5	7,8	7,7	8,2	8,3	NB
Spanje	6,9	7,6	7,6	7,6	7,8	7,7	NB
Andere landen							
Oostenrijk	6,3	6,8	7,2	7,1	7,1	7,0	6,9
Verenigd Koninkrijk	7,6	7,8	8,1	7,8	7,7	7,8	7,7
Ierland	5,6	5,8	6,2	6,6	7,2	5,8	5,8

6.26 Aandeel kinderen met een geboortegewicht lager dan 2500 gram per honderd levend geboren in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie

WHO Regional Office for Europe, European Health for all database (website)

(1) Betreft het Vlaamse Gewest en een Nederlandstalige kraamkliniek in Brussel

NB: niet beschikbaar

7.4. Levensverwachting bij de geboorte

Met een levensverwachting bij de geboorte in 2010 van 78,6 jaar voor de mannen en 83,4 jaar voor de vrouwen behoort het Vlaamse Gewest tot de middenmoot. In Zweden en in Italië ligt de levensverwachting aanzienlijk hoger voor de mannen; in Italië, in Spanje en in Frankrijk ligt de levensverwachting hoger voor de vrouwen (zie tabel 6.27).

6.27 Levensverwachting bij geboorte

Mannen	2000	2005	2008	2009	2010	2011
Vlaams Gewest	75,7	77,4	78,1	78,3	78,6	NB
België	74,6	76,2	76,9	77,3	77,6	77,8 ⁽¹⁾
Aangrenzende landen						
Duitsland	75,1	76,7	77,6	77,8	78,0	78,4
Frankrijk	75,3	76,7	77,8	78,0	78,2	78,7
Luxemburg	74,6	76,7	78,1	78,1	77,9	78,5
Nederland	75,6	77,3	78,4	78,7	78,9	79,4
Noordse landen						
Finland	74,2	75,6	76,5	76,6	76,9	77,3
Denemarken	74,5	76,0	76,5	76,9	77,2	77,8
Zweden	77,4	78,5	79,2	79,4	79,6	79,9
Mediterrane landen						
Griekenland	75,5	76,8	77,7	77,8	78,4	78,5
Italië	76,9	78,0	79,1	79,4	79,8	80,1 ⁽¹⁾
Portugal	73,2	74,9	76,2	76,5	76,7	77,6
Spanje	75,8	77,0	78,2	78,7	79,1	79,4
Andere landen						
Oostenrijk	75,2	76,7	77,8	77,6	77,9	78,3
Verenigd Koninkrijk	75,5	77,1	77,8	78,3	78,7	79,1
Ierland	74,0	77,3	77,5	77,4	78,7	78,3

Vervolg op pagina 186

6.27 Levensverwachting bij geboorte (vervolg)

Vrouwen	2000	2005	2008	2009	2010	2011
Vlaams Gewest	81,5	82,5	83,1	83,2	83,4	NB
België	81,0	81,9	82,7	82,8	83,0	83,2 ⁽¹⁾
Aangrenzende landen						
Duitsland	81,2	82,0	82,7	82,8	83,0	83,2
Frankrijk	83,0	83,8	84,8	85,0	85,3	85,7
Luxemburg	81,3	82,4	83,1	83,3	83,5	83,6
Nederland	80,7	81,7	82,4	82,9	83,0	83,1
Noordse landen						
Finland	81,2	82,5	83,3	83,5	83,5	83,8
Denemarken	79,2	80,5	81,0	81,1	81,4	81,9
Zweden	82,0	82,9	83,3	83,5	83,6	83,8
Mediterrane landen						
Griekenland	80,6	81,6	82,4	82,7	82,8	83,1
Italië	82,8	83,6	84,5	84,6	85,0	85,3 ⁽¹⁾
Portugal	80,2	81,3	82,4	82,6	82,8	84,0
Spanje	83,0	83,7	84,5	84,9	85,3	85,4
Andere landen						
Oostenrijk	81,2	82,2	83,3	83,2	83,5	83,9
Verenigd Koninkrijk	80,3	81,3	81,9	78,3	82,6	83,1
Ierland	79,2	81,8	82,3	82,5	83,2	82,8

6.27 Levensverwachting van mannen en vrouwen bij de geboorte in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: Gezondheidsindicatoren, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid

Eurostat, website

(1) Voorlopige cijfers

7.5. Aangeboren afwijkingen

De Eurocatregistratie van aangeboren afwijkingen tot 1 jaar loopt in een aantal landen. Momenteel zijn de gegevens voor 2010 beschikbaar. In tabel 6.28 worden de gegevens voor 2010 van het register in de provincie Antwerpen vergeleken met de gegevens van de Eurocatregisters die 'full member' zijn van Eurocat. Het betreft 32 registers uit 17 landen.

In totaal werden in het register in de provincie Antwerpen nagenoeg evenveel aangeboren afwijkingen geregistreerd dan gemiddeld in de Eurocatregisters. In vergelijking met het Eurocatgemiddelde waren er in Antwerpen in 2010 per 10 000 geboorten iets minder hartafwijkingen, chromosomale afwijkingen (o.a. het syndroom van Down) en buikwanddefecten. Afwijkingen aan het zenuwstelsel, aan de ledematen, aan het musculoskeletaal stelsel, en genetische syndromen en microdeleties werden - hoewel het om kleine verschillen gaat - iets meer geregistreerd in de provincie Antwerpen dan gemiddeld in het Eurocatregister.

6.28 Aangeboren afwijkingen tot 1 jaar

	Provincie Antwerpen	Eurocat-gemiddelde ⁽¹⁾
Zenuwstelsel	29,84	24,13
<i>waarvan neuralebuisdefecten</i>	9,33	9,14
<i>hydrocefalie</i>	4,20	5,60
Oog	5,60	3,79
Oor, gezicht, nek	6,99	2,11
Hart	69,95	78,74
<i>waarvan ernstige coronaire hartziekte</i>	20,52	20,55
<i>ventrikelseptumdefect</i>	28,44	33,12
<i>atriumseptumdefect</i>	13,99	21,45
Respiratoir stelsel	8,86	6,82
Orofaciale clefts	18,19	14,43
<i>waarvan gespleten lip met of zonder verhemelte</i>	13,99	8,81
<i>gespleten verhemelte</i>	4,20	5,61
Spijsverteringsstelsel	19,58	19,00
Buikwanddefecten	4,66	6,28
Urinair stelsel	34,97	32,56
Genitaal stelsel	27,05	22,76
<i>waarvan hypospadie</i>	23,78	19,04

Vervolg op pagina 188

6.28 Aangeboren afwijkingen tot 1 jaar

	Antwerpen	Eurocat-gemiddelde ⁽¹⁾
Ledematen	45,23	38,97
<i>waarvan klompvoet</i>	7,93	10,44
<i>heupluxatie en/of dysplasie</i>	4,20	7,74
<i>polydactylie</i>	16,79	8,55
<i>syndactylie</i>	3,73	4,80
Metabool ⁽²⁾	6,99	NB
Chromosomale afwijkingen	34,97	36,80
<i>waarvan syndroom van Down (trisomie 21)</i>	19,12	21,70
Teratogene syndromen met afwijkingen	3,26	1,20
Genetische syndromen en microdeleties	9,33	4,50
Andere afwijkingen	14,4	NB
Totaal kinderen met een of meerdere aangeboren afwijkingen	255,07	251,37

6.28 Geregistreerde aangeboren afwijkingen tot 1 jaar in de Eurocatregisters per 10 000 geboorten in 2010
Bronnen: Eurocat, Provinciaal Instituut voor Hygiëne, Antwerpen
Eurocat, website

(1) Alleen de registers die volledig deelnemen aan de registratie

(2) Metabole stoornissen worden alleen in het Eurocatregister van Antwerpen geregistreerd

NB: niet beschikbaar

7.6. Sterfte

Met een *perinataal-sterftecijfer* van 6,0 per 1000 geborenen in 2010 (cijfers SPE) behoort het Vlaamse Gewest tot de landen met een eerder hoge perinatale sterfte. Heel wat landen kennen immers een perinataal sterftecijfer dat lager ligt dan 6. Frankrijk, Luxemburg en het Verenigd Koninkrijk kennen een hogere perinatale sterfte (zie tabel 6.29). Bij het cijfer van Frankrijk dienen wel de nodige vraagtekens geplaatst te worden.

6.29 Perinatale sterfte

	2000	2005	2008	2009	2010	2011
Vlaams Gewest	6,1	5,4	6,3	5,8	6,0	NB
België	6,5	5,9	6,5	6,8	NB	NB
Aangrenzende landen						
Duitsland	6,1	5,6	5,3	5,3	5,4	NB
Frankrijk	7,2	11,1	12,6	14,0	NB	NB
Luxemburg	6,8	5,0	4,6	7,2	5,8	7,6
Nederland	9,1	9,5	8,3	7,8	NB	NB
Noordse landen						
Finland	5,8	5,0	4,8	5,0	4,0	4,0
Denemarken	7,5	7,5	7,3	6,2	6,4	NB
Zweden	5,4	4,1	4,9	5,2	4,8	4,7
Mediterrane landen						
Griekenland	7,9	5,7	4,4	5,5	NB	NB
Italië	5,7	4,6	4,5	NB	NB	NB
Portugal	7,9	5,5	4,7	5,5	4,4	NB
Spanje	5,5	4,9	4,4	4,5	4,4	NB
Andere landen						
Oostenrijk	6,7	5,9	5,3	5,6	5,9	5,7
Verenigd Koninkrijk	8,2	7,9	7,5	7,6	7,4	NB
Ierland	9,0	6,3	6,1	5,8	5,8	4,2

6.29 Perinataal sterftecijfer (doodgeboorte en sterfte tijdens de eerste 7 dagen) per 1000 geborenen in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: Gezondheidsindicatoren, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid
WHO, Regional Office for Europe, European Health for all database (website)

Vlaams Gewest 2009-2010: H. Cammu, E. Martens, C. Van Mol, Y. Jacquemyn, Perinatale activiteiten in Vlaanderen, 2011. SPE, Brussel

NB: niet beschikbaar

In de meeste EU-15-landen ligt de *zuigelingensterfte* lager dan 4 per 1000 levend geboren. Alleen in Luxemburg en in het Verenigd Koninkrijk ligt het hoger. België heeft volgens het cijfer van 2010 een gemiddelde positie. Zweden en Finland kennen de laagste sterfte onder de leeftijd van 1 jaar (zie tabel 6.30).

6.30 Zuigelingensterfte

	2000	2005	2008	2009	2010	2011
Vlaams Gewest	4,7	3,9	3,9	NB	NB	NB
België	4,8	3,7	3,7	3,4	3,5 ⁽¹⁾	NB
Aangrenzende landen						
Duitsland	4,4	3,9	3,5	3,5	3,4	3,6
Frankrijk	4,5	3,8	3,8	3,9	3,6	3,5
Luxemburg	5,1	2,6	1,8	2,5	3,4	4,3
Nederland	5,1	4,9	3,8	3,8	3,8	3,6
Noordse landen						
Finland	3,8	3,0	2,6	2,6	2,3	2,4
Denemarken	5,3	4,4	4,0	3,1	3,4	3,5
Zweden	3,4	2,4	2,5	2,5	2,5	2,1
Mediterrane landen						
Griekenland	5,9	3,8	2,7	3,1	3,8	3,4
Italië	4,3	3,8	3,3	3,4	3,2	3,2
Portugal	5,5	3,5	3,3	3,6	2,5	3,1
Spanje	4,4	3,7	3,3	3,2	3,2	3,1
Andere landen						
Oostenrijk	4,8	4,2	3,7	3,8	3,9	3,6
Verenigd Koninkrijk	5,6	5,1	4,6	4,5	4,2	4,2
Ierland	6,2	4,0	3,4	3,3	3,8	3,5

6.30 Zuigelingensterfte: aantal sterfgevallen van kinderen jonger dan 1 jaar per 1000 levend geboren in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: Gezondheidsindicatoren, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid, SPE Eurostat (website)

(1) Voorlopige cijfers

De *sterfte* bij de kinderen *van 0 tot 15 jaar* vertoont in de EU-15 een dalende trend. Met 37,2 sterfgevallen per 100 000 levend geboren bekleeft het Vlaamse Gewest een middenpositie in de EU. Het Verenigd Koninkrijk en Oostenrijk kennen het

hoogste aantal sterfgevallen per 100 000 kinderen van 0 tot 15 jaar (zie tabel 6.31).

6.31 Sterfgevallen kinderen van 0 tot 15 jaar

	2000	2005	2008	2009	2010	2011
Vlaams Gewest	NB	40,2	40,2	36,9	37,2	NB
België	NB	44,4	NB	NB	NB	NB
Aangrenzende landen						
Duitsland	46,6	41,4	37,3	36,8	36,0	37,0
Frankrijk	49,2	38,6	37,8	37,1	NB	NB
Luxemburg	35,1	28,2	25,3	28,3	28,6	NB
Nederland	54,3	49,5	39,2	39,4	38,3	36,0
Noordse landen						
Finland	39,6	37,8	31,6	28,4	27,0	28,0
Denemarken	49,4	42,7	NB	NB	NB	NB
Zweden	36,0	30,5	27,7	30,7	28,0	NB
Mediterrane landen						
Griekenland	53,4	44,4	31,7	36,4	39,3	NB
Italië	47,7	NB	36,5	37,0	NB	NB
Portugal	71,1	NB	39,4	40,1	32,0	35,6
Spanje	50,7	42,5	38,3	35,5	33,7	NB
Andere landen						
Oostenrijk	50,6	44,1	38,0	40,7	40,0	NB
Verenigd Koninkrijk	NB	51,2	47,5	46,0	43,7	NB
Ierland	61,3	41,9	42,0	36,8	38,4	NB

6.31 Aantal sterfgevallen bij kinderen van 0 tot 15 jaar per 100 000 kinderen in de EU-15-landen sinds 2000 (standard death rate (SDR))

Bronnen: Gezondheidsindicatoren, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid

WHO/Europe, European mortality database (MDB), website

NB: niet beschikbaar

7.7. Wiegendood

Nederland, Griekenland, Italië en Portugal kennen in relatief opzicht zeer weinig gevallen van wiegendood. Het Vlaamse Gewest hoort tot de midden-

groep. Oostenrijk scoort het slechtst (zie tabel 6.32).

6.32 Wiegendood

	2000	2005	2008	2009	2010	2011
Vlaams Gewest	69,5	32,9	26,3	28,8	22,8	NB
België	NB	38,4	NB	NB	NB	NB
Aangrenzende landen						
Duitsland	64,7	43,1	32,0	30,0	26,2	23,1
Frankrijk	46,3	32,2	31,2	31,5	NB	NB
Luxemburg	35,7	37,1	54,2	35,6	NB	NB
Nederland	12,2	10,5	9,9	10,3	9,2	8,3
Noordse landen						
Finland	31,6	33,0	20,3	25,0	29,6	16,5
Denemarken	24,2	17,1	NB	NB	NB	NB
Zweden	27,9	22,7	13,8	13,5	21,1	NB
Mediterrane landen						
Griekenland	10,8	7,5	9,6	7,6	1,7	NB
Italië	6,2	NB	5,1	3,5	NB	NB
Portugal	6,3	NB	1,0	NB	1,0	1,0
Spanje	19,2	20,4	15,2	14,5	11,5	NB
Andere landen						
Oostenrijk	49,8	38,0	28,7	24,9	31,2	NB
Verenigd Koninkrijk	NB	26,7	27,3	27,0	24,0	NB
Ierland	93,2	39,3	29,2	29,9	25,9	NB

6.32 Aantal gevallen van wiegendood onder de leeftijd van 1 jaar per 100 000 kinderen jonger dan 1 jaar in de EU-15-landen sinds 2000 (crude death rate (CDR))
 Bronnen: Gezondheidsindicatoren, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid
 WHO/Europe, European mortality database (MDB), website
 NB: niet beschikbaar

7.8. Sterfgevallen door een ongeval

In tabel 6.33 vergelijken we het aantal sterfgevallen bij kinderen van 0 tot 15 jaar als gevolg van een ongeval in

het Vlaamse Gewest met de andere EU-15-landen en in tabel 6.34 het aantal sterfgevallen als gevolg van een verkeersongeval. Met 4,1 sterfgevallen per 100 000 als gevolg van een ongeval en 2,4 als gevolg

van een verkeersongeval, behoorde het Vlaamse Gewest in 2008 (laatste volledige cijfers) tot de EU-15-landen met een hoge score.

6.33 Sterfgevallen door ongeval

	2000	2005	2008	2009	2010	2011
Vlaams Gewest	NB	4,3	4,1	NB	NB	NB
België	NB	5,5	NB	NB	NB	NB
Aangrenzende landen						
Duitsland	4,3	3,4	2,5	2,6	2,5	2,3
Frankrijk	6,3	3,8	3,5	3,4	NB	NB
Luxemburg	7,1	6,1	1,3	7,8	2,3	NB
Nederland	4,3	3,1	2,3	2,5	2,1	1,8
Noordse landen						
Finland	4,5	5,4	2,8	1,3	2,5	2,5
Denemarken	4,7	3,0	NB	NB	NB	NB
Zweden	2,4	1,8	1,7	2,6	1,2	NB
Mediterrane landen						
Griekenland	5,8	6,1	4,2	4,6	3,5	NB
Italië	3,7	NB	2,6	2,5	NB	NB
Portugal	6,1	NB	3,8	3,5	2,9	2,0
Spanje	6,4	4,2	3,7	2,8	2,8	NB
Andere landen						
Oostenrijk	6,5	3,8	3,4	3,9	2,2	NB
Verenigd Koninkrijk	NB	2,7	2,7	2,4	2,3	NB
Ierland	4,2	3,6	3,8	3,7	1,8	NB

6.33 Aantal sterfgevallen als gevolg van een ongeval bij kinderen van 0 tot 15 jaar per 100 000 kinderen in EU-15-landen sinds 2000 (standard death rate (SDR))

Bronnen: Gezondheidsindicatoren, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid
WHO/Europe, European mortality database (MDB), website

(1) Ongevallen bij kinderen van 1 tot 14 jaar

NB: niet beschikbaar

6.34 Verkeersdoden

	2000	2005	2008	2009	2010	2011
Vlaams Gewest	NB	2,2	2,4	1,8⁽¹⁾	NB	NB
België	NB	2,8	NB	NB	NB	NB
Aangrenzende landen						
Duitsland	2,0	1,4	1,0	1,0	1,0	0,9
Frankrijk	2,9	1,4	1,2	1,2	NB	NB
Luxemburg	3,4	3,5	0,0	6,5	NB	NB
Nederland	2,0	1,1	0,9	0,9	0,9	0,9
Noordse landen						
Finland	2,2	2,7	1,0	0,6	1,0	1,0
Denemarken	2,5	1,6	NB	NB	NB	NB
Zweden	1,2	0,5	0,5	1,0	0,7	NB
Mediterrane landen						
Griekenland	3,0	4,3	2,4	2,6	2,2	NB
Italië	2,0	NB	1,2	1,1	NB	NB
Portugal	3,0	NB	2,1	1,9	NB	NB
Spanje	3,5	2,0	1,7	1,1	1,4	1,3
Andere landen						
Oostenrijk	1,7	1,7	1,0	1,4	0,8	NB
Verenigd Koninkrijk	NB	1,2	1,0	0,8	0,6	NB
Ierland	2,6	1,3	2,3	2,5	1,0	NB

6.34 Aantal verkeersdoden per 100 000 kinderen van 0 tot 15 jaar in de EU-15-landen sinds 2000 (standard death rate (SDR))

Bronnen: Gezondheidsindicatoren, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid

WHO/Europe, European mortality database (MDB), website

(1) Ongevallen bij kinderen van 1 tot 14 jaar

NB: niet beschikbaar

Hoofdstuk 7

GEZOND EN VEILIG LEVEN?

Kinderen beschermen tegen bepaalde aandoeningen en ziekten en hen vrijwaren van ongezonde leefomstandigheden is een belangrijk onderdeel van het gezondheidsbeleid. In dit hoofdstuk presenteren we een aantal gegevens over gedrag van volwassenen en over de woonomgeving waarin kinderen opgroeien die een impact (kunnen) hebben op de gezondheid en de ontwikkeling van kinderen. Interessant is dat we op basis van steekproefonderzoek kunnen nagaan hoe goed diverse aanbevelingen en richtlijnen omtrent gezond leven worden nageleefd in Vlaamse gezinnen met jonge kinderen.

We bekijken vooreerst gegevens die door Kind en Gezin geregistreerd worden over de voeding van jonge kinderen. We bekijken het aandeel kinderen dat borstvoeding krijgt op verschillende tijdstipmomenten en we gaan ook na of er

zich qua voeding op dag 6 verschillen voordoen naargelang kenmerken van de kinderen of naargelang kenmerken van de moeder of het gezin. Op basis van het JOnGI-onderzoek krijgen we ook zicht op de precieze duurtijd van borstvoeding en geven we informatie over (verkeerde) voedingspatronen in gezinnen met jonge kinderen.

Vervolgens schetsen we de resultaten van onderzoek gevoerd naar de vaccinatiegraad bij kinderen.

We bekijken ten slotte nog een aantal aspecten van de woonsituatie van jonge kinderen en presenteren een aantal buitenlandse cijfers over vaccinatie en kwaliteit van de woon- en leefomgeving.

1. DE VOEDING VAN HET JONGE KIND

Kind en Gezin vraagt tijdens zijn contacten met gezinnen naar de voeding die gegeven werd aan het kind op 5 tijdstippen in het eerste levensjaar: voeding op 24 uur, voeding op dag 6, voeding op 6 weken, voeding op 12 weken en voeding op 26 weken. Deze bevragingwijze stelt Kind en Gezin in staat om na te gaan hoeveel kinderen starten met borstvoeding en biedt enig zicht op de duur van de borstvoeding. Borstvoeding is immers de meest natuurlijke en gezonde voeding. De voordelen voor de gezondheid van de baby en de moeder zijn overduidelijk. Naast het feit dat borstvoeding een grotere biologische waarde heeft dan kunstvoeding en beter verteert, beschermt borstvoeding ook tegen infecties, biedt ze het kind een langdurigere bescherming tegen ziekten zoals luchtweginfecties, diarree, oorontsteking en draagt ze bij tot het voorkomen van koemelkeiwitalergie.

Kind en Gezin hanteert een definitie van borstvoeding die is afgestemd op de definitie van de Wereldgezondheidsorganisatie (WGO). Borstvoeding betekent uitsluitend moedermelk geven. Wanneer kleine hoeveelheden water, orale rehydratie,

geneesmiddelen en vitamines en/of mineralen supplementen gegeven worden, dan wordt dit nog als uitsluitend borstvoeding beschouwd, ook wanneer er door onvoorziene omstandigheden en eenmalig kunstvoeding wordt gegeven. Wanneer een kind naast moedermelk evenwel systematisch kunstvoeding of andere voedingsmiddelen krijgt, dan is er geen sprake meer van uitsluitend borstvoeding.

Kind en Gezin berekent de cijfers over voeding op een gegeven tijdstip moment op basis van de informatie die het heeft bevroegd. Concreet betekent dit dat kinderen waarvoor de voeding op een bepaald tijdstip niet werd ingevuld, buiten beschouwing worden gelaten bij de berekening voor dat tijdstip. Voor de voeding op 24 uur en op dag 6 ligt het aandeel ontbrekende waarden op respectievelijk 0,5% en 1,6%. Voor de voeding op een leeftijd van 6 weken ligt het percentage ontbrekende waarden iets hoger (7,8%), hetgeen ook deels logisch is omdat niet alle kinderen het aanbod van Kind en Gezin (blijven) benutten. De cijfers voor de voeding op 12 en 26 weken zijn daarom nog wat onvollediger. Voor 2011

bedroeg het aandeel ontbrekende gegevens voor beide tijdstippen respectievelijk 12,6 en 15,6%. Voor de kinderen geboren in 2012 zijn nog geen definitieve gegevens beschikbaar, omdat de voeding op die tijdstippen nog niet voor alle kinderen kon bevroegd worden in april 2013.

Hoewel ze niet geheel volledig zijn, hebben de cijfers dus wel betrekking op een zeer groot deel van de populatie pasgeborenen. Door de cijfers te verbijzonderen naar kenmerken van het gezin, de moeder en het kind kunnen er bovendien nog meer beleidsrelevante inzichten gepresenteerd worden.

Hierna belichten we cijfers over het aandeel kinderen dat uitsluitend borstvoeding krijgt op diverse tijdstippen in het eerste levensjaar.

1.1. Voeding op 24 uur

Iets meer dan 75% van de kinderen krijgt vanaf het prille levensbegin borstvoeding. Tabel 7.1 illustreert wel dat er verschillen bestaan tussen de provincies. In West-Vlaanderen wordt

duidelijk het minst gestart met borstvoeding. In de andere provincies ligt het aandeel kinderen dat uitsluitend borstvoeding krijgt hoger of gelijk aan 75%, in West-Vlaanderen krijgt 'slechts' 68,1% uitsluitend borstvoeding 24 uur na de geboorte, liefst 30,6% van de kinderen krijgt kunstvoeding. Het aandeel kinderen dat uitsluitend borstvoeding krijgt lijkt licht toe te nemen ten opzichte van 2011.

1.2. Voeding op dag 6

Borstvoeding op dag 6 nagenoeg stabiel ten opzichte van 2011

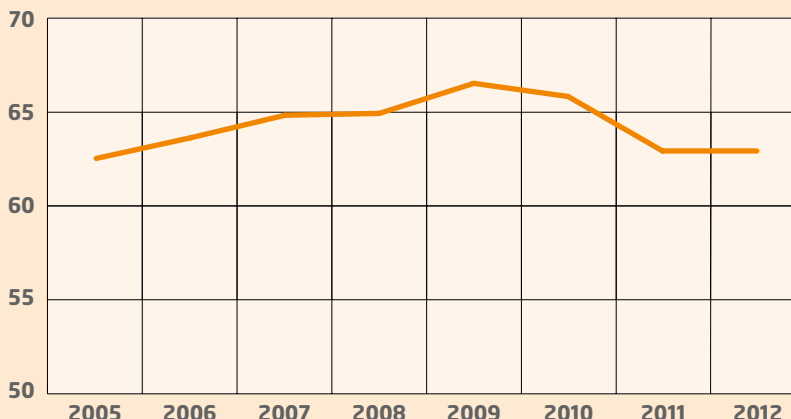
In 2012 kreeg in Vlaanderen 62,9% van de pasgeboren kinderen van wie de voeding op dag 6 geregistreerd werd als *voeding* uitsluitend borstvoeding. Tegenover 2011 blijft dit cijfer nagenoeg gelijk (62,87% versus 62,94%, zie grafiek 7.2). Het percentage kinderen met kunstvoeding (28,5%) op dag 6 nam licht af (-0,8 procentpunt). De daling van het percentage borstgevoede kinderen vanaf 2010 kan gedeeltelijk verklaard worden door (problemen bij) de overschakeling naar het nieuwe elektronische registratiesysteem van Kind en Gezin.

7.1 Uitsluitend borstvoeding op 24 uur

	2011	2012
Antwerpen	76,7	77,7
Vlaams-Brabant	79,3	79,7
West-Vlaanderen	67,0	68,1
Oost-Vlaanderen	74,2	75,2
Limburg	76,0	76,3
Vlaams Gewest	74,8	75,7

7.1 Percentage kinderen dat op 24 uur als voeding uitsluitend borstvoeding krijgt naargelang de provincie - 2012
Bron: Kind en Gezin - Mirage

7.2 Evolutie borstvoeding op dag 6

7.2 Evolutie van het percentage kinderen dat op dag 6 als voeding uitsluitend borstvoeding krijgt sinds 2005
Bron: Kind en Gezin - Ikaros/Mirage

Naargelang de *provincie* verschilt het percentage kinderen dat uitsluitend borstvoeding krijgt. In Vlaams-Brabant ligt het percentage het hoogst: 66,8%

van de kinderen krijgt er uitsluitend borstvoeding op dag 6. In West-Vlaanderen ligt het percentage het laagst en bedraagt het 56,9%. In Oost-Vlaan-

deren, Antwerpen en Limburg krijgen respectievelijk 64%, 63,7% en 62,2% van de pasgeboren kinderen uitsluitend borstvoeding (zie tabel 7.3).

Het percentage kinderen dat uitsluitend borstvoeding als voeding krijgt, lag in 2009 en 2010 ongeveer 2 procentpunten hoger bij *eerstgeborenen* dan bij volgende borelingen. In 2011 bleek het verschil naar geboortrang veel kleiner geworden te zijn. In 2012 is er van een verschil geen sprake meer. Het aantal eerstgeborenen dat uitsluitend borstvoeding krijgt op dag 6 bedraagt 62,9%. Bij de volgende kinderen is dit 63% (zie tabel 7.4).

Bij *prematuur geboren kinderen* ligt het percentage dat borstvoeding krijgt lager: slechts 50,8% krijgt op dag 6 uitsluitend borstvoeding. Van de à terme geboren kinderen krijgt 63,9% borstvoeding (zie tabel 7.5).

Uit tabel 7.6 blijkt verder dat kinderen met een moeder van niet-Belgische origine (d.w.z. die bij haar geboorte niet de Belgische nationaliteit had) frequenter borstvoeding op dag 6 krijgen dan kinderen met een moeder van Belgische origine, en dit ongeacht of het gezin leeft in kansarmoede of niet. Het percentage borstgevoede kinderen in kansarmoede met een moeder die

7.3 Borstvoeding naar provincie

	2009	2010	2011	2012
Antwerpen	67,2	67,3	63,4	63,7
Vlaams-Brabant	70,1	68,6	66,5	66,8
West-Vlaanderen	60,1	59,5	57,1	56,9
Oost-Vlaanderen	66,9	66,6	64,0	64,0
Limburg	67,4	65,1	62,8	62,2
Vlaams Gewest	66,5	65,8	62,9	62,9

7.3 Percentage kinderen dat op dag 6 uitsluitend borstvoeding krijgt naargelang de provincie
Bron: Kind en Gezin - Ikaros/Mirage

7.4 Borstvoeding naar geboortrang

	2009	2010	2011	2012
Eerstgeborenen	67,5	66,7	62,9	62,9
Volgende borelingen	65,5	64,9	62,7	63,0
Alle kinderen	66,5	65,8	62,9	62,9

7.4 Percentage kinderen dat op dag 6 uitsluitend borstvoeding krijgt, volgens geboortrang - Vlaams Gewest
Bron: Kind en Gezin - Ikaros/Mirage

7.5 Borstvoeding en prematuriteit

	2009	2010	2011	2012
Prematuur	57,7	56,2	51,3	50,8
Niet-prematuur	67,1	66,4	63,7	63,9
Alle kinderen	66,5	65,8	62,9	62,9

7.5 Percentage kinderen dat op dag 6 als uitsluitend borstvoeding krijgt naargelang het kind prematuur geboren is of niet - Vlaams Gewest
Bron: Kind en Gezin - Ikaros/Mirage

bij haar geboorte een andere nationaliteit had, ligt zelfs 10,3 procentpunten hoger dan het aandeel borstgevoede kinderen van een Belgische moeder die niet in kansarmoede leven. Bij kinderen met een moeder die geboren is in België doet er zich wel een groot verschil voor naargelang het gezin al of niet in kansarmoede leeft. Kinderen die leven in een situatie van *kansarmoede* krijgen veel minder borstvoeding dan andere kinderen (35,4% versus 60,9%).

In tabel 7.7 tonen we de verschillen naargelang de *leeftijd van de moeder*. Kinderen met een moeder tussen 25 en 35 jaar krijgen het meest uitsluitend borstvoeding op dag 6. Van de kinderen met een tienermoeder krijgt minder dan de helft (46,7%) uitsluitend borstvoeding op dag 6.

1.3. Duur van de borstvoeding

Omdat borstvoeding zoveel voordelen voor de gezondheid en ontwikkeling van het kind heeft, adviseert de Wereldgezondheidsorganisatie niet alleen om kinderen tot de leeftijd van 6 maanden uitsluitend borstvoeding te geven, maar ook om borstvoeding tot de leeftijd van 2 jaar als melkvoeding door te geven. Het is dus van belang

7.6 Borstvoeding en kansengroepen

	2009	2010	2011	2012
Kinderen met moeder van Belgische origine die niet in kansarmoede leven	63,9	63,6	60,7	60,9
Kinderen met moeder van Belgische origine die in kansarmoede leven	38,6	38,7	35,8	35,4
Kinderen met moeder van niet-Belgische origine die niet in kansarmoede leven	79,0	77,7	74,6	73,7
Kinderen met moeder van niet-Belgische origine die in kansarmoede leven	78,9	75,6	71,4	71,2
Alle kinderen	66,5	65,8	62,9	62,9

7.6 Percentage kinderen dat op dag 6 uitsluitend borstvoeding krijgt volgens kansengroepen - Vlaams Gewest
Bron: Kind en Gezin - Ikaros/Mirage

7.7 Borstvoeding en leeftijd van de moeder

	2009	2010	2011	2012
Onder de 20 jaar	51,8	52,1	49,3	46,7
20 - 25 jaar	61,8	61,3	57,2	57,2
25 - 30 jaar	68,1	67,0	64,5	64,7
30 - 35 jaar	67,9	67,3	64,6	64,8
35 - 40 jaar	65,1	64,7	61,3	61,3
40 jaar en ouder	64,4	63,9	59,2	58,9
Alle kinderen	66,7	65,8	62,9	62,9

7.7 Percentage kinderen dat op dag 6 uitsluitend borstvoeding krijgt naar leeftijd van de moeder - Vlaams Gewest
Bron: Kind en Gezin - Ikaros/Mirage

om na te gaan hoelang kinderen uitsluitend borstvoeding krijgen. Op basis van de registratie van het soort voeding op bepaalde tijdstippen, kan

Kind en Gezin een beeld schetsen van het aandeel kinderen dat relatief lang uitsluitend borstvoeding krijgt.

Op een leeftijd van 12 weken blijken nog ongeveer 28% van de kinderen uitsluitend borstvoeding te krijgen, op een leeftijd van 26 weken gaat het nog maar om 7,5%. De cijfers voor 2012 zijn nog als voorlopig te beschouwen omdat voor heel wat kinderen geboren in het laatste kwartaal van 2012 de voeding op het betreffende tijdstip nog niet kon worden geregistreerd.

Op basis van de bevraging van ouders met een kind van 12 maanden leidden onderzoekers van het JOnG!-onderzoek de gegevens af over de precieze duurtijd van de borstvoeding bij 1226 kinderen.

Tabel 7.9 geeft aan dat ongeveer 1 op de 3 kinderen niet startte met uitsluitend borstvoeding en dat 18,4% van de vrouwen voor het einde van het eerste trimester stopte met uitsluitend borstvoeding geven. 38,3% stopte in het tweede trimester met uitsluitend borstvoeding geven. Naargelang het kind ouder wordt, neemt het percentage dat uitsluitend borstvoeding kreeg verder af. In totaal krijgt 11,8% van de kinderen langer dan 6 maanden uitsluitend borstvoeding. De aanbeveling van de Wereldgezondheidsorganisatie (WGO) wordt dus maar bij 1 op de 10 kinderen gevolgd. Uit andere cijfers blijkt dat 1 op de 10 kinderen op de leeftijd van

7.8 Borstvoeding op leeftijd van 12 en 26 weken

	2011	2012
Voeding op 12 weken	28,1	27,5⁽¹⁾
Voeding op 26 weken	7,5	6,1⁽¹⁾

7.8 Percentage kinderen dat op week 12 en week 26 als startvoeding borstvoeding krijgt - Vlaams Gewest
Bron: Kind en Gezin - Mirage
(1) Voorlopige cijfers

7.9 Duurtijd uitsluitend borstvoeding

Stopleeftijd	Exclusief borstvoeding		
	Aantal	%	Som van de %
Niet gestart	387	31,6	31,6
0 tot 1 maand	55	4,5	18,4
1 tot 2 maanden	60	4,9	
2 tot 3 maanden	110	9,0	
3 tot 4 maanden	191	15,6	38,3
4 tot 5 maanden	199	16,2	
5 tot 6 maanden	80	6,5	
6 tot 7 maanden	111	9,1	10,7
7 tot 8 maanden	13	1,1	
8 tot 9 maanden	6	0,5	
9 tot 10 maanden	5	0,4	0,9
10 tot 11 maanden	4	0,3	
11 tot 12 maanden	2	0,2	
Nog niet gestopt	3	0,2	0,2

7.9 Percentage kinderen per leeftijd stopzetting - Vlaams Gewest (N=1226)
Bron: Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Sociaal-demografisch profiel, gezondheid en voedingspatroon tijdens het eerste levensjaar van de Vlaamse geboortecohorte JOnG!, 2012

(ongeveer) 1 jaar nog borstvoeding kreeg in combinatie met andere voeding. Ook de tweede aanbeveling van de WGO wordt dus niet goed opgevolgd.

1.4. Voeding op 12 maanden

Aan ouders met een kind van ongeveer 12 maanden werd in het JOnGI-onderzoek gevraagd hoe vaak het kind de voorbije week verschillende soorten *melkvoeding* had gedronken. Ouders konden kiezen tussen 6 antwoordmogelijkheden (nooit, minder dan 1 keer per dag, 1 keer per dag, 2 à 3 keer per dag, meer dan 3 keer per dag of weet niet). Tabel 7.10 geeft de frequentie van inname van verschillende melkvoedingen weer. Deze cijfers maken het mogelijk om na te gaan hoe goed de Vlaamse aanbevelingen voor borstvoeding en kunstvoeding van kinderen tussen 12 en 18 maanden worden nageleefd. Deze aanbevelingen stellen onder meer dat magere melk altijd ongeschikt is voor jonge kinderen, dat gewone sojadranken niet aangepast zijn aan de behoeften van kinderen jonger dan 2 jaar, dat startvoeding als kunstvoeding aangewezen is tot 4 à 6 maanden, dat andere soorten melk (geitenmelk,

paardenmelk, karnemelk, ...) geen volwaardige vervanging zijn voor koemelk en dat groeimelk overbodig is bij een gevarieerde en evenwichtige voeding.

De cijfers uit tabel 7.10 geven vooreerst aan dat 8,4% van de kinderen op de leeftijd van ongeveer 12 maanden nog meermaals per dag moedermelk krijgt. De meerderheid van de kinderen krijgt nog dagelijks opvolgmelk. 29% van de kinderen is overgeschakeld op groeimelk, 22% gebruikt meermaals per dag volle melk.

Enkele cijfers illustreren dat de aanbevelingen niet door iedereen worden toegepast. Niet alleen blijkt dat 2,8% van de kinderen frequent sojadranken gebruikt, maar ook dat 3,4% van de kinderen toch regelmatig halfvolle of magere melk drinkt en dat 2,5% van de kinderen meer dan 1 keer per dag andere soorten melk gebruikt. Bij 1 op de 5 kinderen wordt de melk minstens 1 maal per dag ingedikt met extra meel, een koekje of een ander indikkingsmiddel. In een andere vraag werd gepeild naar de frequente inname van diverse *andere voedingsmiddelen* door kinderen van ongeveer 12 maanden. Een ruime meerderheid

van de kinderen krijgt meermaals per dag fruit of fruitpap (80,3%) en groenten of groentepap (91,7%). Anderzijds blijkt ook dat 3,3% niet elke dag fruitpap krijgt en dat 8,2% van de kinderen meerdere dagen per week gezoete dranken drinkt (zoals chocolademelk, water met siroop, ...).

7.10 Frequentie van inname van melkvoedingen

	Nooit tot < 1 keer/dag	1 à 3 keer/dag	> 3 keer/dag
	%	%	%
Borstvoeding (al dan niet afgekolfd)	91,7	4,6	3,8
Zuigelingenmelk type opvolgmelk	37,0	60,9	2,0
Sojadranken	97,2	2,8	0,0
Groeimelk	71,0	28,0	1,0
Volle melk	78,0	20,8	1,2
Halfvolle of magere melk	96,6	3,0	0,4
Andere soort melk of melkbereiding	97,4	2,2	0,3
Indikkingsmiddel	78,3	21,2	0,6

7.10 Frequentie van inname van melkvoedingen per type melkvoeding (N=1226)

Bron: Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Sociaal-demografisch profiel, gezondheid en voedingspatroon tijdens het eerste levensjaar van de Vlaamse geboortecohorte JOnGI, 2012

2. VACCINATIEGRAAD

In zeer hoge mate gevaccineerd; de nieuwe rotavaccinatie blijkt snel aanvaard

Een in 2012 uitgevoerde studie* toont aan dat jonge kinderen in het Vlaamse Gewest in zeer hoge mate en correct gevaccineerd zijn tegen de belangrijkste vaccineerbare infectieziekten. De vaccinatiegraad bij jonge kinderen in het Vlaamse Gewest ligt voor alle basisvaccins ruim boven de 90%. Om de circulatie van de ziekten te onderbreken, moeten voldoende personen gevaccineerd worden. De WGO streeft een vaccinatiegraad na van 90%.

5 jaar na de invoering in het vaccinatieschema bereikt de vaccinatiegraad voor het pneumokokkenvaccin samen met die van Mazelen, Bof en Rubella (MBR) de hoogste waarden in Vlaanderen (96,5 en 96,6%). De doelstelling van 95% voor de eerste dosis van het MBR-vaccin - vereist voor de eliminatie van mazelen in België - wordt in 2012 dus opnieuw bereikt.

Het orale rotavaccin dat sinds november 2006 wordt aanbevolen, is snel aanvaard: waar in 2008 al een vaccinatiegraad van 30% bereikt werd voor 2 dosissen (hoewel voor de

meeste van de bevroegde kinderen de aanbeveling nog niet van kracht was), bedraagt de vaccinatiegraad in 2012 al 92,2%. De vaccinatie voor het rotavirus is dus gestegen tot een niveau dat de niveaus van de andere zuigelingen-vaccins benadert.

In tabel 7.11 is de vergelijking met de vorige studies uit 2005 en 2008 opgenomen.

De meeste jonge kinderen worden gevaccineerd door Kind en Gezin (83,7%)**. Andere vaccinatoren zijn de kinderarts (12%) of de huisarts (3,6%). De kans op onvolledige vaccinatie is groter als het kind volgens de ouders de meeste vaccindosissen buiten Kind en Gezin kreeg toegediend, bij kinderen met rangorde 4 of meer, bij kinderen in een alleenstaand of nieuw samengesteld gezin en bij kinderen van een jongere moeder of een moeder van niet-Belgische origine. De antivaccin-overtuiging en het ziek zijn van het kind worden door ouders als voornaamste redenen opgegeven voor de onvolledige vaccinatie.

* Van Damme, P., Hoppenbrouwers, K. et al, Studie van de vaccinatiegraad bij jonge kinderen en adolescenten in Vlaanderen in 2012, januari 2013

** Voor meer informatie over de vaccinaties door Kind en Gezin verwijzen we naar het jaarlijkse vaccinatie-rapport van Kind en Gezin (www.kindengezin.be/brochures-en-rapporten/Rapporten/gezondheid-en-vaccineren)

7.11 Vaccinatiegraad

	2005				2008				2012			
	Dosis 1	Dosis 2	Dosis 3	Dosis 4	Dosis 1	Dosis 2	Dosis 3	Dosis 4	Dosis 1	Dosis 2	Dosis 3	Dosis 4
Polio	99,0	98,6	98,2	93,1	99,7	98,8	98,5	95,3	99,6	99,4	98,9	93,2
DTP	98,7	98,2	97,9	92,9	99,3	98,6	98,3	95,2	99,5	99,1	98,7	93,0
HIB	98,1	97,6	97,2	92,6	99,1	98,4	98,1	95,2	99,4	99,1	98,7	93,1
Hep B⁽¹⁾	96,9	96,1	92,2	10,1	99,0	98,3	98,0	95,1	99,4	99,1	98,5	93,0
Pneumokok 7v⁽²⁾	NS	NS	NS	NS	97,7	93,8	89,1	32,2	99,3	98,7	96,5	
Mazelen-bof-rubella	94,0				96,6				96,6			
Meningokok C	94,1				95,6				93,1			
Rota⁽³⁾	NS	NS	NS	NS	33,3	30,4	0,9		94,0	92,2		

7.11 Vaccinatiegraad bij jonge kinderen die wonen in het Vlaamse Gewest - kinderen op het moment van de enquête tussen 18 en 24 maanden oud

Bronnen: Van Damme P., Hoppenbrouwers K., Depoorter A-M., Studie van de vaccinatiegraad bij jonge kinderen en adolescenten in Vlaanderen in 2005, maart 2006

Hoppenbrouwers K., Van Damme P., Depoorter A-M., Studie van de vaccinatiegraad bij jonge kinderen en adolescenten in Vlaanderen in 2008, februari 2009

Van Damme P., Hoppenbrouwers K. et al, Studie van de vaccinatiegraad bij jonge kinderen en adolescenten in Vlaanderen in 2012, januari 2013

(1) Voor hepatitis B werd in de studie van 2005 zowel het 3-dosisschema als het 4-dosisschema gebruikt in de periode van de studie. Bij de studie van 2008 werd het 1-dosisschema, het 2-dosisschema en het 3-dosisschema gebruikt in de periode van de studie

(2) 7-valent pneumokokkenvaccin; het schema varieerde van 1 tot 4 vaccins naargelang van de startleeftijd

(3) Het rotavaccin is verkrijgbaar in de Belgische apotheken sinds 1 juni 2006 en wordt aanbevolen en gedeeltelijk terugbetaald sinds november 2006. De aanbeveling is dus maar van toepassing voor de kinderen geboren vanaf september 2006

NS: (Nog) niet in schema of in aanbeveling

3. DE WOONOMSTANDIGHEDEN

De onmiddellijke omgeving is voor jonge kinderen zeer belangrijk. Meer dan voor volwassenen speelt hun dagelijkse leven zich af in de woning en in de onmiddellijke omgeving van de woning. Kinderen hebben behoefte aan een veilige en gezonde plek waar ze kunnen opgroeien.

Jonge kinderen wonen meestal in een eengezinswoning

Het type woning kan worden beschouwd als een van de indicatoren voor het wooncomfort en geeft een indicatie van de ruimte waarin kinderen opgroeien. Op basis van gegevens van de SILC-enquête uit 2011 stellen

wij vast dat jonge kinderen in hoofdzaak in een eengezinswoning wonen (87,7%) (zie tabel 7.12).

Alhoewel het merendeel van de kinderen in een eengezinswoning leeft, is het met de kwaliteit van die woningen niet altijd even goed gesteld. 22% woont in een woning met vochtproblemen (lekkend dak, vochtige muren of vloer, rottend raam- of houtwerk), 9% van de kinderen leeft in een woning met een tekort aan ruimte (minder dan 1 kamer per persoon). 2,9% heeft een gebrek aan basiscomfort, 5,3% leeft in een te donkere woning.

7.12 Type woning

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Eengezinswoning - vrijstaand huis	33,7	41,2	46,5	42,6
Eengezinswoning - halfvrijstaand huis of huis in de rij	50,4	42,5	44,6	45,1
Appartement of studio in gebouw met minder dan 10 woonplaatsen	10,9	10,7	6,9	8,8
Appartement of studio in gebouw met 10 of meer woonplaatsen	5,0	3,9	1,9	3,1
Andere	0,0	1,7	0,1	0,5
Totaal	100,0 (N=190)	100,0 (N=269)	100,0 (N=529)	100,0 (N=983)

7.12 Kinderen onder de 12 jaar: type woning waarin kinderen leven - Vlaams Gewest (percentage) - 2011
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2011

Bij 1,4% van de kinderen is er zelfs sprake van ernstige deprivatie op het vlak van huisvesting. Men spreekt hiervan als de woning overbevolkt is en als er een probleem is met, of een gebrek aan basiscomfort (bad of douche, toilet in de woning, warm stromend water) of onvoldoende daglicht in de woning (zie tabel 7.13).

Bijna 20% van de kinderen krijgt te maken met lawaai van de burens of de straat en 13,6% ondervindt vervuiling of andere hinder veroorzaakt door verkeer of industrie. Vandalisme of criminaliteit in de woonomgeving treft ongeveer 10,2% van de kinderen (zie tabel 7.14).

7.13 Gebreken woning

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Te donker	4,3	6,6	4,9	5,3
Lekkend dak; vochtige muren of vloer; rottend raam- of houtwerk	24,3	23,9	20,2	22,0
Gebrek aan basiscomfort (bad of douche, toilet in de woning, warm stromend water)	1,8	3,9	2,7	2,9
Te weinig ruimte (minder dan 1 kamer per persoon)	9,3	9,3	8,6	9,0
Percentage met ernstige deprivatie op vlak van huisvesting⁽¹⁾	0,8 (N=190)	2,0 (N=264)	1,3 (N=529)	1,4 (N=983)

7.13 Kinderen onder de 12 jaar: gebreken aan de woning (percentage) - 2011

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2011

(1) Er is sprake van deprivatie als de woning overbevolkt is en er een probleem is met vocht, of een gebrek aan basiscomfort of onvoldoende daglicht

7.14 Gebreken in de woonomgeving

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Lawaai van de burens of van de straat	20,6	19,5	19,5	19,7
Vervuiling of andere hinder veroorzaakt door verkeer of industrie	11,0	13,9	14,4	13,6
Vandalisme of criminaliteit in de buurt	6,3	11,2	11,0	10,2

7.14 Kinderen onder de 12 jaar: gebreken in de woonomgeving (percentage) - 2011

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2011

4. DE EUROPESE CONTEXT

4.1. Vaccinatiegraad

De vaccinatiegraad voor *polio* en *Difterie, Tetanus en Kinkhoest (DTP)* is in de meeste EU-15-landen goed en het Vlaamse Gewest staat samen met Griekenland, Luxemburg en Finland mee aan de top met bijna 99% voor beide vaccins. Alleen in Oostenrijk ligt het percentage voor polio 3 nog onder de 90%. In Denemarken bedraagt de vaccinatiegraad voor DTP 91%.

Voor *mazelen, hepatitis B* en *Hib* is de situatie minder goed. In een aantal landen ligt de vaccinatiegraad lager dan de door de WGO vooropgestelde vaccinatiegraad van 90%. In verschillende landen was Hep B 3 in 2011 zelfs niet opgenomen in het vaccinatieschema of beperkt tot risicogroepen (de noordse landen, Nederland en het Verenigd Koninkrijk). België hoort tot de landen met de hoogste vaccinatiegraad. De vaccinatiegraad van het Vlaamse Gewest ligt nog iets boven het Belgische cijfer (zie tabel 7.15).

7.15 Vaccinatiegraad

	DTP 3	Polio 3	Mazelen	Hep B 3	Hib 3
Vlaams Gewest ⁽¹⁾	98,7	98,9	96,6	98,5	98,7
België	98	98	95	97	98
Aangrenzende landen					
Duitsland	99	94	96	87	93
Frankrijk	98	98	89	51	97
Luxemburg	99	99	96	95	99
Nederland	97	97	96	NS/R	97
Noordse landen					
Finland	99	99	97	NS/R	99
Denemarken	91	91	87	NS	91
Zweden	98	98	96	29	98
Mediterrane landen					
Griekenland	99	99	99	95	83
Italië	96	96	90	96	96
Portugal	97	97	97	97	97
Spanje	97	97	97	97	97
Andere landen					
Oostenrijk	83	83	76	83	83
Verenigd Koninkrijk	95	95	90	NS/R	95
Ierland	95	95	92	95	95

7.15 Percentage kinderen dat een DTP 3-, een polio 3-, een mazelenvaccin, een Hep B 3- of een Hib 3-vaccin heeft gekregen - 2011

Bron: *European Health for all database, WHO Europe, 2011*

(1) Van Damme P., Hoppenbrouwers K. et al, Studie van de vaccinatiegraad bij jonge kinderen en adolescenten in Vlaanderen in 2012, januari 2013

NS: Niet in schema

NS/R: Niet in schema, alleen risicogroepen

4.2. Problemen op het vlak van huisvesting en woonomgeving

Uit de Europese SILC (Statistics on Income and Living Conditions) zijn voor 2011 gegevens bekend over *huisvestingsproblemen* bij gezinnen met kinderen. De problemen die aan bod komen zijn: te donker, lekkend dak, vochtige muren of vloer, rottend raam- of houtwerk, gebrek aan basiscomfort (bad of douche, toilet in de woning, warm stromend water), te weinig ruimte (minder dan 1 kamer per persoon).

In tabel 7.16 geven we het percentage gezinnen dat melding maakt van een of meer problemen op het vlak van de huisvesting en dit naar gezinstype. Eenoudergezinnen met kinderen ten laste maken relatief meer melding van problemen dan tweoudergezinnen met 1 of 2 kinderen ten laste.

België scoort slechter dan het EU-15 gemiddelde en dit voor alle gezinstypes. Bij de eenoudergezinnen is België zelfs het slechtst scorende land: 48,9% van de eenoudergezinnen maakt melding van 1 of meer problemen op vlak van huisvesting. Ook het Verenigd Koninkrijk, Italië, Portugal en Denemarken scoren slecht

7.16 Huisvestingsproblemen bij gezinnen

	Eenoudergezinnen	Tweoudergezinnen		
		met 1 kind	met 2 kinderen	met 3 of meer kinderen
België	48,9	24,7	21,2	27,0
Aangrenzende landen				
Duitsland	30,8	17,4	15,9	16,0
Frankrijk	26,2	17,0	13,7	19,2
Luxemburg	26,3	21,8	18,7	19,3
Nederland	24,8	18,5	17,0	16,6
Noordse landen				
Finland	14,4	9,2	8,2	7,8
Denemarken	33,8	23,7	20,2	25,0
Zweden	18,3	17,5	14,3	15,4
Mediterrane landen				
Griekenland	10,9	20,5	16,2	18,7
Italië	29,7	26,0	24,2	29,1
Portugal	26,9	23,6	20,6	22,9
Spanje	19,3	17,0	16,6	18,5
Andere landen				
Oostenrijk	25,0	16,9	15,7	23,2
Verenigd Koninkrijk	34,8	23,6	21,8	26,7
Ierland	NB	NB	NB	NB
Europa				
EU-15	29,6	20,1	18,0	21,0

7.16 Percentage een- en tweoudergezinnen met een of meer huisvestingsproblemen in de EU-15-landen - 2011
Bron: Eurostat (website), SILC
NB: niet bekend

voor nagenoeg alle gezinstypes. Finland, Griekenland en Zweden kennen opvallend minder gezinnen met problemen op het vlak van huisvesting.

De Europese SILC gaat ook in op de woonomgeving. Er wordt nagegaan hoeveel gezinnen 1 of meer *problemen* signaleren in de *woonomgeving*. Het gaat over vervuiling of andere hinder veroorzaakt door werken of industrie, lawaai van de burens of van de straat en vandalisme of criminaliteit in de buurt.

België scoort hier in de middengroep. In Griekenland lijken het meest problemen te bestaan in de omgeving van gezinnen, zeker bij de eenoudergezinnen. In het algemeen valt de ongunstige positie van eenoudergezinnen op. In alle EU-15-landen, uitgezonderd Italië en het Verenigd Koninkrijk, ligt het percentage gezinnen dat melding maakt van problemen in de woonomgeving, het hoogst bij eenoudergezinnen (zie tabel 7.17).

7.17 Problemen in de woonomgeving van gezinnen

	Eenoudergezinnen	Tweeoudergezinnen		
		met 1 kind	met 2 kinderen	met 3 of meer kinderen
België	42,4	31,3	31,7	37,9
Aangrenzende landen				
Duitsland	49,5	38,7	30,1	38,1
Frankrijk	41,1	29,9	27,3	30,2
Luxemburg	39,6	27,8	23,7	18,6
Nederland	53,9	37,2	39,0	33,5
Noordse landen				
Finland	33,7	23,4	21,0	17,3
Denemarken	35,3	30,8	28,1	24,5
Zweden	35,6	24,1	20,2	23,6
Mediterrane landen				
Griekenland	57,2	42,8	42,3	40,5
Italië	37,7	33,7	32,2	38,9
Portugal	39,1	30,4	28,3	33,8
Spanje	25,3	24,0	24,1	23,0
Andere landen				
Oostenrijk	35,0	30,8	26,9	29,6
Verenigd Koninkrijk	40,6	32,4	33,8	41,8
Ierland	NB	NB	NB	NB
Europa				
EU-15	40,9	32,4	30,1	34,5

7.17 Percentage een- en tweeoudergezinnen met een of meer problemen in de woonomgeving in de EU-15-landen - 2011
Bron: Eurostat (website), SILC
NB: niet bekend

A series of horizontal dotted lines for writing, consisting of 20 rows.

A series of horizontal dotted lines spanning the width of the page, providing a guide for handwriting practice.

A series of horizontal dotted lines spanning the width of the page, intended for writing or drawing.

A series of horizontal dotted lines for writing, consisting of 20 rows.

A series of horizontal dotted lines spanning the width of the page, providing a guide for handwriting practice.

A series of horizontal dotted lines for writing, consisting of 20 rows.

Kind en Gezin
Hallepoortlaan 27
1060 BRUSSEL
Kind en Gezin-Lijn: 078 150 100 (nationaal tarief)

www.kindengezin.be

Vormgeving: www.ldv.be

Kind Gezin